„În spatele zidurilor Vaticanului se petrec lucruri despre care creștinul credincios nici nu are habar..."

PHILIPP VANDENBERG

CONJURAȚIA SIXTINĂ

RAO

Lui Giorgio Vasari

Scumpul și tînărul meu prieten,
Inima mea este lîngă tine, chiar dacă, așa cum nu ar fi neobișnuit după obiceiurile acestor vremuri, această scrisoare nu ajunge la tine.
Cunoști dispozițiile Sanctității Sale (numai numele să-i fie pomenit, și îmi și țîșnește fiere din pana de scris), conform cărora scrisorile și pachetele de orice fel sînt deschise și reținute în interesul Inchiziției și pot fi chiar folosite ca probe. Moșul cel fanatic care încearcă să se împodobească cu numele de Paul al IV-lea, ca și cînd numele ar putea ascunde ce e diavolesc într-un om, m-a privat de pensia mea de două sute de scuzi, ceea ce nu îmi reduce însă posibilitățile. Crede-mă, un Buonarroti nu lasă nimic neplătit. Nu am pictat capela lui Sixtus în culori, cum ar putea părea ochilor pioși, ci cu pulberi al căror efect cumplit l-a descris Francesco Petrarca, poetul încoronat din Arezzo, în sfaturile sale de viață fericită. [...]
Poeții spun că vorbele sînt cele mai ascuțite arme. Dar eu îți spun ție, scumpul și tînărul meu prieten, că frescele Sixtinei sînt mai periculoase decît lăncile și săbiile spaniolilor care amenință Roma.

Michelangelo Buonarroti

PHILIPP VANDENBERG

CONJURAȚIA SIXTINĂ

PHILIPP VANDENBERG

CONJURAȚIA SIXTINĂ

Traducere din limba germană
Ioana Gavriliu-Podborschi

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VANDENBERG, PHILIPP
Conjurația sixtină / Philipp Vandenberg; trad.: Ioana Gavriliu-Podborschi. - București: RAO International Publishing Company, 2006

ISBN (10) 973-576-999-9 ; ISBN (13) 978-973-576-999-4

I. Gavriliu-Podborschi, Ioana (trad.)

821.112.2-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

PHILIPP VANDENBERG
Sixtinische Verschwörung
© 1988, Verlagsgruppe Lübbe GmbH & Co. KG, Bergisch Gladbach

© RAO International Publishing Company, 2006
pentru versiunea în limba română

Ilustrația copertei
MICHELANGELLO
Profetul Ieremia (detaliu),
frescă din Capela Sixtină
Crearea lui Adam (detaliu),
frescă din Capela Sixtină

Tiparul executat de
R.A. „Monitorul Oficial"
București, România

2006

ISBN (10) 973-576-999-9
ISBN (13) 978-973-576-999-4

Personajele centrale ale acțiunii

Eminentissimii și Reverendissimii cardinali:

Giuliano Cascone	Cardinal secretar de stat și prefect al Consiliului pentru Problemele Publice ale Bisericii
Joseph Jellinek	prefect al Congregației pentru Teologie
Giuseppe Bellin	prefect al Congregației pentru Sacramente și Serviciu Divin
Frantisek Kolletzki	subsecretar al Congregației pentru Învățămîntul Catolic și rector la Collegium Teutonicum

Eminentissimii și Reverendissimii arhiepiscopi și episcopi:

Mario Lopez	subsecretar al Congregației pentru Teologie și arhiepiscop titular de Caesarea
Phil Canisius	director al Instituto per le Opere Religiose (IOR)
Desiderio Scaglia	arhiepiscop titular de San Carlo

Preaînalții monseniori:

William Stickler	camerierul papei
Raneri	prim-secretar al cardinalului secretar de stat

Pe lîngă aceștia:

Augustinus Feldmann	director al Arhivei Vaticanului
Pio Segoni	benedictin din Montecassino
prof. Antonio Pavanetto	director general al Construcțiilor și Muzeelor Vaticanului
prof. Ricardo Parenti	din Florența, specialist în viața și opera lui Michelangelo
prof. Gabriel Manning	profesor de semiotică la Universitatea din Lateran
Fratele Benno, alias Hans Hausmann	călugăr
Giovanna	administratoare

Despre voluptatea de a povesti

Acum, cînd scriu, sînt încercat de amarnice îndoieli dacă ar trebui să istorisesc chiar totul. Dacă n-ar fi mai bine să păstrez secretul, așa cum, dintre cei care au fost implicați, fiecare a ținut cîte ceva pentru sine. Oare nu este tăcerea cea mai oribilă minciună? Nu cumva tocmai erorile contribuie la înțelegerea adevărului? Incapabil de cunoașterea care rămîne ascunsă chiar și unora dintre adevărații creștini și care se regăsește întotdeauna în mărturiile despre credință, am cîntărit multă vreme ce îmi era potrivnic și ce nu, pînă cînd voluptatea actului povestirii a biruit, așa cum am trăit-o eu în împrejurări de neuitat.

Îmi sînt dragi mănăstirile. O atracție inexplicabilă mă conduce către aceste lăcașuri izolate de lumea exterioară care, după cum se poate remarca, ocupă cele mai frumoase colțuri ale pămîntului. Îmi sînt dragi mănăstirile și pentru că acolo timpul pare că se oprește în loc. Îmi place să savurez mirosul morbid pe care îl emană construcția mănăstirească ramificată, acel amestec de foliante[1] cu iz de mucegai și culoarea ștearsă de atîta umezeală și de aburi de tămîie. Dar cele mai dragi îmi sînt grădinile mănăstirilor. Acestea sînt cel mai bine ascunse ochiului public, nu știu de ce, și totuși arată ca o furișare în paradis.

Spunînd aceste lucruri dinainte, vreau să mă explic de ce în acea luminată zi de toamnă, pe care numai cerul sudului o poate scoate cu vraja lui la iveală, am pătruns în paradisul mănăstirii benedictine.

---

[1] Cărți de dimensiuni mari, cu paginație *in folio* (n.tr.)

Am reușit să mă separ de grup după o vizită prin biserică, prin criptă și bibliotecă și, făcînd acest lucru, am găsit drumul către un portal lăturalnic în spatele căruia, conform proiectelor pentru Sfîntul Benedict, se putea ghici o grădină mănăstirească.

De fapt o grădiniță. Era neobișnuit de mică, mult mai mică decît era de așteptat pentru o mănăstire de asemenea dimensiuni, iar impresia era întărită de faptul că soarele aflat în cumpănă împărțea pe diagonală cvadratul edenic într-o jumătate de lumină orbitoare și în alta de umbre intense. După răcoarea apăsătoare care punea stăpînire pe mănăstire, căldura soarelui avea un efect binefăcător. Florile de vară tîrzie, brumărelele și daliile cu vîrfuri grele de inflorescențe ofereau priveliștea maturității lor. Irișii, gladiolele și cafelețele trimiteau accente piezișe și tot soiul de plante aromatice se îngrămădeau sălbatic, crescînd în straturi înguste și separate cu scînduri simple de lemn. Nu, această grădină mănăstirească nu avea nimic în comun cu amenajările asemănătoare parcurilor de la alte mănăstiri benedictine, care, încadrate fiind de falanga maiestuoasă a aripilor de clădire și susținute de o galerie boltită de jur împrejur, concurau cu acelea profane, precum Versailles sau Schönbrunn. Această grădină mănăstirească crescuse și fusese strînsă mai apoi într-o terasă pe panta sudică a mănăstirii și susținută de un zid înalt de tuf, așa cum îl crease ținutul. Spre sud priveliștea era nemărginită, iar în zilele senine se putea distinge la orizont lanțul muntos al Alpilor. Într-o parte, acolo unde creșteau verdețurile de bucătărie, apa clipocea dintr-o țeavă de oțel într-un jgheab de piatră, iar alături se afla un pavilion de grădină gata să cadă, mai degrabă o adunătură de scînduri pe care mai mulți meșteri își încercaseră deja mîna, fără succes. De ploaie apăra numai o acoperitoare uzată din carton gudronat, iar o foaie veche de geam pusă de-a curmezișul era singura sursă de lumină. În mod neobișnuit, alcătuirea degaja veselie, mai ales datorită faptului că structura amintea cumva de acele chioșculețe de lemn pe care le populam cu toții în vacanțe, atunci cînd eram copii.

Din penumbră se contură, dintr-odată, o voce:

– Cum m-ai găsit, fiul meu?

Am ridicat mîna pavăză deasupra ochilor, pentru a mă putea orienta mai bine, și priveliștea care mi se oferi mă ului pentru un moment. Într-un scaun cu rotile stătea drept un călugăr cu o barbă profetică, albă ca zăpada. Purta un veșmînt monahal care bătea spre gri, care se deosebea în mod evident de negrul distins al călugărilor benedictini, și, în vreme ce se uita la mine cu ochi pătrunzători, își învîrtea capul încoace și încolo, fără să-și ia ochii de la mine, precum o marionetă de lemn.

Ca și cînd nu i-aș fi înțeles foarte bine întrebarea, am răspuns cu o întrebare, ca să mai cîștig timp:

– Dumneavoastră ce credeți?

– Cum m-ai găsit, fiul meu? își repetă straniul călugăr întrebarea cu aceeași mișcare a capului, și am crezut că recunosc expresia unui gol în privirea lui.

Poate că răspunsul meu în continuare nu era obligatoriu, avînd în vedere că nu știam cum să procedez cu această întîlnire ciudată și cu întrebarea lui la fel de ciudată.

– Nu v-am căutat, am spus, am vizitat mănăstirea și am vrut doar să arunc o privire în grădină. Îmi cer scuze dacă v-am deranjat.

Mă pregăteam într-adevăr să-mi iau rămas-bun salutînd din cap, cînd bătrînul își îndoi pe neașteptate mîinile care se odihniseră pînă atunci pe brațele scaunului cu rotile și dădu un impuls roților, repezindu-se către mine, de parcă ar fi fost catapultat. Bătrînul părea să fie ca un urs de puternic. La fel de repede pe cît venise spre mine, se opri brusc. Era destul de aproape încît să pot zări, în lumina soarelui, sub barba lungă și părul crescut în plete, un chip mic și palid, cu mult mai tînăr decît părea la prima vedere. Întîlnirea începuse să mă neliniștească.

– Ai auzit despre profetul Ieremia? întrebă călugărul dintr-odată și șovăi o clipă, timp suficient cît să-mi poată trece prin cap să fug, pur și simplu, de acolo. Însă privirea lui pătrunzătoare și demnitatea aceasta ciudată pe care o degaja bărbatul m-au ținut pe loc.

– Da, am răspuns, am auzit despre profeții Ieremia și Isaia, Baruh, Ezechiel, Daniel, Amos, Zaharia și Malachia – așa cum îmi

rămăseseră în memorie din scurta perioadă în care fusesem intern la o mănăstire.

Se pare că răspunsul meu îl surprinse foarte tare pe călugăr. Părea chiar să îl bucure, căci îi șterse rigiditatea de pe față, și, într-o clipită, își pierdu caracteristicile de marionetă din mișcări.

– În vremea aceea, zice Ieremia, se vor scoate din mormintele lor oasele împăraților lui Iuda, oasele căpeteniilor lui, oasele preoților, oasele prorocilor și oasele locuitorilor Ierusalimului. Le vor întinde în fața soarelui, în fața lunii și în fața întregii oștiri a cerurilor, pe cari i-au iubit ei, cărora le-au slujit, pe cari i-au urmat, pe cari i-au căutat și înaintea cărora s-au închinat. Nu le vor mai strînge, nici nu le vor mai îngropa, și se vor face gunoi pe pămînt. Toți cei care vor rămîne din acest neam rău vor dori mai degrabă moartea decît viața, în toate locurile unde îi voi izgoni.

M-am uitat întrebător la călugăr, iar el îmi observă privirea nedumerită și spuse:

– Ieremia opt, de la unu pînă la trei.

Am dat din cap.

Călugărul își ridică în așa fel capul, încît barba sa albă stătea aproape orizontal, iar cu dosul palmei își mîngîie lin dedesubtul podoabei capilare.

– Eu sînt Ieremia, adăugă el, iar în tonul vocii sale se citea o anume vanitate, o virtute cu totul necălugărească. Toți îmi spun fratele Ieremia. Dar asta este o poveste lungă.

– Sînteți benedictin?

Dădu din mînă în semn că nu.

– M-au aruncat în mănăstirea asta pentru că ei cred că aici pot să fac cel mai puțin rău. Așa că trăiesc conform *Ordo Sancti Benedicti*, neatins și nederanjat de nevoile existenței lumești, rămas fără demnitate prin convertire. Dacă aș putea, aș fugi.

– Nu sînteți de mult la mănăstire, nu?

– De cîteva săptămîni. Luni. Poate că deja ani. Ce importanță are?

Plîngerile fratelui Ieremia începuseră să-mi trezească interesul și, cu precauția potrivită, am întrebat despre viața lui dinainte.

Enigmaticul călugăr tăcu, își lăsă bărbia în piept și se uită în jos, la picioarele lui neputincioase, iar atunci am simțit că mersesem prea departe cu întrebarea mea. Însă înainte de a mai scoate vreun cuvînt ca să-mi cer scuze, Ieremia începu să vorbească:

– Ce știi tu, fiul meu, despre Michelangelo?...

Vorbea cu întreruperi, fără se uite la mine, și simțeam cum alege fiecare cuvînt înainte de a-l exprima. Totuși, vorbele lui mi se păreau confuze și fără legătură între ele. Nu-mi mai amintesc fiecare detaliu, mai ales pentru că se încurca, se corecta și lua propoziția de la capăt, dar mi-a rămas în memorie cum că în spatele zidurilor Vaticanului se petrec lucruri despre care creștinul credincios nici nu are habar și că – iar asta chiar m-a speriat – Biserica nu este altceva decît o *casta meretrix*, adică o tîrfă castă. Folosea acum termeni de specialitate și se servea cu voluptate de cuvinte precum „controverse teologice", „teologia moralei" și „dogmatică", astfel că îndoielile mele inițiale asupra limpezimii minții fratelui Ieremia dispărură la fel de repede precum apăruseră. Numea Concilii, cu titlul și anul, făcea diferența între Conciliile particulare, cele plenare și cele provinciale și specifica avantajele și dezavantajele episcopalismului, pînă cînd sfîrși abrupt la un moment dat și mă întrebă:

– Crezi că aș putea fi nebun, nu?

E adevărat, spusese: „aș putea fi", și asta mă surprinsese. Era evident că fratele Ieremia fusese izolat în mănăstirea aceasta ca un eretic incomod pentru că era confuz în cele ale spiritului. Nici nu mai știu ce i-am răspuns călugărului, îmi amintesc doar că mi-a crescut interesul pentru acel om. Așa că m-am întors la întrebarea mea și l-am rugat să-mi povestească totuși în ce fel ajunsese în această mănăstire. Însă Ieremia își întoarse chipul spre soare și tăcu, închizînd ochii, și, pe cînd îl priveam astfel, am observat cum începu să-i tremure bărbia. Micile mișcări își măriră frecvența și dintr-odată întregul tors al călugărului zvîcni, iar buzele lui tremurară ca și cînd ar fi fost chinuite de febră. Ce întîmplare îngrozitoare dorea acest om să alunge din fața ochilor închiși?

Din turnul bisericii mănăstireşti bătu clopotul şi chemă la rugăciunea corală, iar fratele Ieremia se îndreptă, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un vis.

– Să nu vorbeşti cu nimeni despre întîlnirea noastră, spuse el grăbit. Cel mai bine ar fi să te ascunzi în casa din grădină. În timpul vecerniei poţi pleca neobservat din mănăstire. Vino mîine la aceeaşi oră.

Am urmat indicaţia călugărului şi m-am ascuns în căsuţa de lemn. Imediat după aceea am auzit nişte paşi apropiindu-se. Am cercetat prin fereastra care lăsa lucrurile să se vadă pe jumătate şi am zărit cum un benedictin îl conducea spre biserică pe Ieremia, împingînd scaunul lui cu rotile. Cei doi nu au scos un cuvînt. Părea că nici unul nu îl băga în seamă pe celălalt, ca şi cînd unul urmărea un mecanism care nu putea fi modificat, iar celălalt îl suporta absent.

Puţin mai tîrziu am auzit cînturi gregoriene dinspre biserică. Am ieşit, dar m-am ţinut totuşi în umbra foişorului, ca să nu fiu descoperit de la vreo fereastră a clădirii mănăstireşti, deoarece doream să-l revăd neapărat pe fratele Ieremia. De la zidul înalt de sprijin, o scară povîrnită de piatră ducea în jos. Poarta de fier care bloca accesul era uşor de biruit.

În acest mod am părăsit mănăstirea şi grădina paradiziacă şi pe acelaşi drum m-am furişat în ziua următoare. Nu a trebuit să aştept mult pînă cînd un frate, tăcut ca şi în ziua dinainte, l-a adus pe Ieremia în scaunul său cu rotile.

– De cînd sînt aici, nimeni nu s-a interesat de viaţa mea dinainte, a început călugărul fără înconjur, dimpotrivă, şi-au dat toată osteneala să o facă uitată, să mă tăinuiască de lumea exterioară şi vor să mă convingă că mi-am pierdut minţile, ca şi cînd aş fi un om al bisericii decăzut, un asasin islamic. S-ar putea să nu fi pătruns această biserică întregul adevăr despre mine; chiar dacă aş jura de o mie de ori, tot nu m-ar crede nimeni. Probabil că şi Galilei s-a simţit la fel.

Am insistat că dau crezare vorbelor lui; simţeam că era o necesitate pentru el să se confeseze cuiva.

– Dar istorisirea mea nu te va face mai fericit, obiectă fratele Ieremia, iar eu am susţinut că pot s-o suport. Atunci fratele cel singuratic începu să povestească, şi vorbea calm, uneori distanţat, iar

în prima zi m-am întrebat de ce nu apărea el însuși în povestirea sa. A doua zi am înțeles că părea să vorbească despre sine la persoana a treia, ca un observator neutru. Într-adevăr, unul dintre oamenii aceia despre care povestea de departe, cu excluderi, era el însuși: fratele Ieremia.

Ne-am întîlnit cinci zile la rînd în grădina edenică a mănăstirii, ne-am ascuns în spatele unui spalier de trandafiri care creșteau luxuriant, din cînd în cînd și în pavilionul dărăpănat. Ieremia vorbea, pomenea nume și fapte și, cu toate că povestea lui părea uneori fantastică, nu m-am îndoit o clipă de adevărul spuselor sale. În timp ce vorbea, fratele Ieremia se uita rar la mine, cel mai adesea își ațintea privirea asupra unui punct imaginar din depărtare, ca și cum ar fi citit de pe o tablă. Nu am îndrăznit să-l întrerup nici măcar o dată, nu am îndrăznit să îi pun nici o întrebare, pentru că mă temeam că ar putea pierde șirul și pentru că eram sub vraja povestirii lui. Am evitat și să iau notițe care ar fi putut tulbura fluența verbală a călugărului, astfel încît ceea ce urmează este scris din memorie. Cred totuși că mă apropii de cele spuse de fratele Ieremia.

Cartea lui Ieremia

De Epifanie

Blestemată fie ziua în care curia a decis să supună unei restaurări Capela Sixtină, după cele mai recente precepte ale științei. Blestemați fie florentinii, blestemată fie toată arta, ca și aroganța de a nu exprima gîndurile eretice cu îndrăzneala ereticului, ci de a le încredința calcarului pictat, cea mai odioasă dintre toate rocile, *buon fresco* amestecat cu tonuri lubrice.

Cardinalul Joseph Jellinek se uită în sus la bolta înaltă, unde, acoperită cu o prelată, se afla suspendată o schelă. Pe la o margine, se putea încă vedea privirea lui Adam ațintită către degetul Creatorului. Ca și cînd s-ar fi temut de drepturile puternice ale lui Dumnezeu, obrazul cardinalului tresări abia perceptibil, de mai multe ori, la intervale neregulate. Căci acolo, acoperit cu straie roșii, plutea nu un Dumnezeu milostiv, ci se ridica un Creator, puternic și frumos, cu mușchi precum un luptător, care răspîndea viață. Cuvîntul se făcuse aici trup.

Din timpurile nefericite ale papei Iulius, mare iubitor al artelor, nici un alt suveran pontif nu mai găsise bucurie în picturile orgiastice ale lui Buonarroti, care, lucru dezvăluit încă din timpul vieții sale, se afla într-o relație de îndoială cu credința creștină și ale cărui imagini ale minții proveneau dintr-un amestec ciudat de tradiții ale Vechiului Testament și de Antichitate greacă, probabil și din romanitatea încă idealizată, ceea ce era considerat un păcat, după simpla judecată. Papa Iulius trebuie că a căzut la pămînt să se roage cînd artiștii i-au dezvăluit prima dată fresca înfățișîndu-l pe Judecătorul cel nemilostiv, care îi făcea să se cutremure și pe cei

drepți, ca și pe cei răi în fața puterii judecății Sale, și că, de cum și-a revenit din ofensa adusă, a ajuns să se certe strașnic cu Michelangelo asupra caracterului străin și neclar și asupra goliciunii reprezentării. Tulburat de simbolistica de nepătruns, de aluziile nenumărate și de indiciile neoplatonice, curia nu a găsit nimic altceva decît să lovească în conglomerat, ca să dezaprobe ființa umană goală, ba, mai mult, să ceară înlăturarea acestuia. Toți, în frunte cu Biagio da Cesena, maestrul de ceremonii al papei care se credea Minos, judecătorul infernului, și numai obiecțiile vehemente ale celor mai de seamă artiști din Roma au făcut să nu se pornească *Judecata de apoi.*

Apa infiltrată, picturile aplicate repetat pe deasupra și fumul de lumînare amenințau să distrugă elanul orgiastic al spiritului lui Michelangelo. O, de i-ar fi devorat mucegaiul pe profeți și de-ar fi fost sibilele înghițite de fum! Căci de-abia începu restauratorul-șef Bruno Fedrizzi lucrul pe schelele înalte, de-abia eliberase împreună cu ajutoarele sale pe primii profeți de un strat întunecat, compus din carbon, clei de iepure și pigmenți dizolvați în ulei, că moștenirea florentinului își urmă cursul și părea că, într-adevăr, Michelangelo se ridica din morți, amenințător precum un înger negru al răzbunării.

Ioel, profetul, ținea în mîini un sul întunecat de pergament care, cu toate că se răsucește între stînga și dreapta din față către spate, nu conține vreun semn scris nici pe față, nici pe verso, dar atunci, după curățare, se putea recunoaște clar un A pe papirusul deschis. A și O, prima și ultima literă din alfabetul grecesc, sînt simbolurile creștine ale bisericii primare, însă restauratorii au șters în zadar, pînă cînd pergamentul pictat al frescei a ajuns de un alb strălucitor. Mortarul nu ascundea nici un O. După aceea, în cartea pe care o are deschisă pe un pupitru, sibila din Eritreea aflată lîngă profetul Ioel, apare o altă prescurtare enigmatică: I - F - A. Această apariție neașteptată a dat curs unei polemici, care a trecut neobservată de către opinia publică. Arhivarii și istoricii de artă ai Construcțiilor și Muzeelor Vaticanului, conduși de profesorul Antonio Pavanetto au expertizat descoperirea, din Florența a sosit Riccardo Parenti însuși, specialist în opera lui Michelangelo, iar cardinalul secretar de stat Cascone a declarat descoperirea ca fiind problemă confidențială, după care s-a

discutat intern asupra semnificației literelor A - I - F. Parenti a fost cel care a adus în discuție pentru prima dată posibilitatea ca pe parcursul lucrărilor de restaurare să fie descoperite și alte însemne, iar descifrarea lor ar fi putut să fie mai puțin de dorit pentru curie și Biserică, dată fiind situația. În concluzie, Michelangelo suferise din cauza celor care îi dăduseră de lucru, papii, și a insinuat mai mult decît o dată că s-ar răzbuna în felul său. Cardinalul secretar de stat s-a interesat dacă trebuiau să se aștepte la gînduri eretice de la pictorul florentin. Profesorul de artă a răspuns afirmativ, deși cu unele rezerve, la această întrebare.

În afară de aceasta, cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone a cerut să fie convocat prefectul Sacrei Congregații pentru Probleme de Credință, cardinalul Joseph Jellinek, care a arătat însă un interes scăzut pentru acest aspect și care a făcut recomandarea ca Direcția Generală a Construcțiilor și Muzeelor Vaticanului, condusă de profesorul Pavanetto, să se ocupe de acest caz. Dacă se putea vorbi de vreun caz. Sfîntul Oficiu nu a vrut să intervină.

Cînd s-a ajuns, în anul următor, la restaurarea figurii profetului Ezechiel, interesul curiei s-a îndreptat, înainte de toate, asupra papirusului făcut sul, pe care îl ține în mîna stîngă vestitorul distrugerii Ierusalimului. Fedrizzi anunță că fresca părea înnegrită anume în acest loc, ca și cum s-ar fi dat în mod artificial o mînă de ajutor cu o flacără de lumînare, ca să se întunece porțiunea. În cele din urmă ieșiră la iveală sub buretele restauratorului alte două litere: L și U, iar profesorul Pavanetto își exprimă presupunerea cum că sibila persană care vine la rînd după Ezechiel ar ascunde un secret legat de litere. Bătrîna încovoiată ține, evident din cauza miopiei, o carte legată în roșu direct în fața ochilor, iar privită de pe schela din apropiere, se putea distinge o literă insinuată, chiar și înainte de curățarea făcută de Bruno Fedrizzi. Cardinalul secretar de stat Cascone, pe care descoperirea părea să îl neliniștească mai mult decît pe ceilalți, ceru curățarea de probă a cărții sibilei. Astfel, presupunerea a devenit certitudine, și o altă literă, B, se adăugă combinației.

Prin urmare, trebuia să se pornească de la premisa că ultima figură din succesiune, profetul Ieremia, va dezvălui și ea o abreviere

și, în fapt, papirusul de lîngă acesta conținea un A. Ieremia, care fusese chinuit de conflicte interioare ca nici un alt profet și care spunea adesea că norodul nu va fi convertit niciodată, el, căruia Michelangelo i-a dat propriul chip disperat, rămînea mut, resemnat, încurcat. Ca și cum ar fi cunoscut semnificația tainică a înlănțuirii de litere: A - I - F - A - L - U - B - A.

Cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone a susținut ideea că, înainte de a fi dată publicității, ar trebui clarificat sensul inscripției și a pus în discuție ca abrevierile inexplicabile să fie șterse, în cazul în care secretul nu putea fi descifrat imediat, ceea ce, conform informațiilor restauratorului-șef Bruno Fedrizzi, era tehnic posibil, deoarece Michelangelo adăugase *a secco* pe frescele finisate abrevierile cu litere, împreună cu corecturi minore. Totuși, profesorul Riccardo Parenti a protestat vehement și a amenințat că, în acest caz, va renunța la activitatea sa de consiliere și că se va adresa opiniei publice cu observația că în Capela Sixtină s-a falsificat și s-a distrus cea mai semnificativă capodoperă universală. Cascone și-a retras atunci planurile și l-a însărcinat din oficiu pe cardinalul Joseph Jellinek, în calitatea lui de prefect al Congregației pentru Aspecte Confesionale, să alcătuiască o comisie de cercetare a inscripțiilor sixtine și să informeze cu privire la rezultate într-o ședință ordinară. În același timp, problema a fost ridicată de la categoria *speciali modo* la *specialissimo modo*, conform căreia orice încălcare a îndatoririi de păstrare a confidențialității se pedepsește cu pierderea poziției, iar data întrunirii Consiliului a fost stabilită pentru lunea următoare celei de-a doua duminici de după Epifanie.

Jellinek plecă din capelă și urcă scările înguste de piatră, ținîndu-și cu eleganță sutana. Aceasta, ca de altfel toate veșmintele cardinalului, provenea de la Annibale Gammarelli, Santa Chiara nr. 34, unde curia și papa dădeau comenzi de croitorie. Se întoarse pe palier către stînga și își continuă drumul în această direcție. Pașii săi tulburați răsunau în coridorul lung și gol pe care trebuia pășit de două sute de ori pe lîngă hărțile-frescă ale cosmografului Danti, alese după opt locuri de expunere ale istoriei bisericii și pe care papa Grigore al XIII-a le-a dorit pictate printre stucaturile îmbrăcate în aur ale

nesfîrșitelor bolți, ca să se ajungă la acea ușă care – fără a avea lacăt și nici măcar zar – bloca accesul către Turnul Vînturilor ca o poartă de cetate de neînvins. Cardinalul bătu după o convenție anume și insistă, dar nu nerăbdător, știind că acela care deschide trebuie să lase în urmă un drum mai lung pînă să ajungă. Este cunoscut de unde își trage numele acest turn: reforma calendarului gregorian și-a avut aici, în pod, începutul, cînd pontiful a pus să se instaleze un observator pentru examinarea soarelui, a lunii și a stelelor. Nici măcar jocul schimbător al vînturilor nu a putut să-i stea împotrivă, pentru că brațul puternic al unui indicator de pe acoperiș arăta mereu direcția curenților de aer, fiind dirijat de o giruetă. A dispărut deja de mult acel instrumentar cu ajutorul căruia în memorabilul an al Domnului 1582, al zecelea din pontificatul său, Apusului i s-au scurtat zece zile, așa fel încît după 4 octombrie a urmat ziua de 15, după care a urmat regula care a încurcat spiritele, aceea de a considera ani bisecți dintre anii lumești doar pe aceia ale căror prime cifre sînt divizibile cu patru. *Fiat. Gregorius papa tridecimus.* Ce a rămas au fost pavajele cu mozaicuri ale zodiacului, în bătaia soarelui primit înăuntru printr-o spărtură a zidului și frescele de pe pereți, făpturi zeiești în veșminte învolburate, poruncind vînturilor.

Secrete și tabuuri împresoară turnul zilelor pierdute din cele mai timpurii vremuri. Însă nu zeii păgîni, nici Fecioara, Taurul sau Vărsătorul nu poartă vina și nici faptul că între zidurile masive nu există nici o lumină. Aura de mister se ridică dintre munții de dosare, pereți întregi cu documente, care sînt păstrate aici împărțite pe *fondi* – și sînt sortate tematic și istoric. Cîte *fondi* odihnesc în praful veacurilor, nu știe nimeni. Aici este L'Archivio Segreto Vaticano – Arhiva Secretă a Vaticanului.

Adunate de-a lungul timpului între interminabilele coridoare ale Arhivei papale secrete, hîrtiile și pergamentele se revarsă în turn ca o lavă vulcanică. Secole de-a rîndul, prezentul a acoperit trecutul, pînă cînd prezentul a devenit el însuși trecut și s-a revărsat prin noul prezent. Arhivarii au găsit în turn prilejul de a stivui acele documente care, după voința papilor, nu trebuiau să ajungă să fie

cunoscute de altcineva decît de succesorii lor, aici în *riserva*, departe de ochii lumii.

Cînd cardinalul auzi pași în spatele porții, își repetă bătaia anume și imediat după aceea se auzi sunetul unei chei răsucite în încuietoare, iar poarta cea grea se deschise fără alt zgomot. Părea că se cunoaște semnalul bătăii cardinalului, ca și momentul sosirii sale la această ușă din spate, pe unde dorea să intre de această dată. Căci prefectul care deschise nu întrebă cine este acel vizitator tîrziu și nici măcar nu privi prin deschizătura ușii, așa de sigur era că recunoscuse semnalul bătăii cardinalului. Prefectul, un oratorian pe nume Augustinus, era cel mai în vîrstă, cel mai de seamă și mai experimentat paznic al arhivei; alături de el se aflau un viceprefect, trei arhivari și patru *scrittori*, care făceau aceeași activitate cu toții, dar avînd ranguri diferite; însă de la Augustinus încolo situația era de așa fel încît acesta nu putea trăi fără pergamente și *buste* – astfel se numeau dosarele în care se păstrau scrisorile și hîrtiile – și chiar dormea în mijlocul documentelor sale și, cel mai probabil, se și învelea cu acestea.

În mod normal se intra în arhivă prin față, unde prefectul sau unul dintre *scrittori* stătea la o masă lată și neagră, fiecare în aceeași poziție, cu mîinile ascunse în mînecile veșmîntului negru, avînd în față registrul deschis, în care fiecare vizitator era înscris la prezentarea permisului de intrare ce oferea accesul la anumite rafturi, dar la cele mai multe îl interzicea, iar custodele nu uita niciodată să noteze pe spate orele și minutele pe care cercetătorul – doi, trei, mai mulți nu veneau pe săptămînă – le petrecea printre rafturile întunecoase.

Cardinalul murmură ceva din mers, ceva care suna a *Laudetur Jesus Christus,* și trecu pe lîngă prefect cu zgomot; refuză totuși să își treacă numele în registru. La dreapta, o sală cu numele promițător de Sala degli Indici, ascundea legături, indici, sumare, liste de inventar și note de clasificare ale arhivei, fără de știința cărora cele depozitate erau de nepătruns, întocmai ca Apocalipsa lui Ioan, și cu siguranță de nedeslușit. Arhivarilor și acelor *scrittori* li s-ar fi îngăduit să lase liniștiți deschise sălile și rafturile secrete și nimeni, nici

măcar cei mai zeloși oameni de știință, nu ar fi descifrat măcar un secret din depunerile kilometrice, deoarece toate *fondi* cu literele și numerele lor încifrate nu trădau nici cel mai mic indiciu asupra conținutului lor; într-adevăr, numai pentru utilizarea registrelor separate fuseseră scrise lucrări științifice care umpleau pereții cu rafturi și existau sectoare precum acela unde se putea ajunge doar de la nivelul cel mai de sus din Turnul Vînturilor, unde erau depozitate nouă mii de *buste,* în mare parte nedeschise, pentru că doi *scrittori* – așa se calculase – aveau nevoie de 180 de ani ca să arhiveze notițele, dacă le cercetau în parte.

Dar cine crede totuși că poate să se afle în posesia codului de înregistrare al unui document în același mod ca pe căile directe se înșală amarnic; deoarece au existat de-a lungul secolelor, mai cu seamă de la Schismă încoace, numeroase încercări, repetate și zadarnice, de a înregistra din nou toate cele depozitate, iar asta a avut ca urmare faptul că multe *buste* au mai multe coduri: un cod verbal fără final *de curia, de praebendis vacaturis, de diversis formis, de exhibitis, de plenaria remissione* etc., care apare spre citire doar dacă dosarele – precum se obișnuia pe vremea papilor Evului Mediu – erau păstrate orizontal (notarea se făcea, așadar, în partea inferioară), sau un cod cifric ori un sistem combinat de litere cu cifre, ca de exemplu: „Bonif. IX 1392 Anno 3 Lib. 28".

În ultimul caz, un *custos registri bullarum apostolicarum* pe nume Giuseppe Garampi a lăsat moștenire urme clare pe la mijlocul secolului al XVIII-lea. El a creat acel *schedario Garampi*, o colecție de arhivă a cărei împărțire schematică în diferite domenii tematice a adus totuși pentru fiecare pontificat mai multă neclaritate decît utilitate, deoarece nici un pontif nu domnea la fel de mult ca altul și pentru că registre precum *de jubileo* sau *de beneficiis vacantibus* presupuneau conținuturi diferite, însă aveau același spațiu la dispoziție.

Chiar dacă acest lucru pare destul de amețitor, fiecare nouă ordonare se asemuia construirii turnului Babel; căci așa cum turnul nu ajunsese niciodată la înălțimile cerului, iar Dumnezeu amestecase limbile constructorilor acestuia, astfel și concordanța cea nouă putea să aibă doar consecințe asemănătoare, fiindcă urma să fie considerată

din capul locului o eroare în calitatea sa de reflectare a unui univers nesfîrșit; sau și din pricină că – după teoria cosmogoniei grecești – haosul era starea inițială din care Creatorul făurea cosmosul ordonat, nu invers. Comparația aceasta este mai puțin nepotrivită decît prima, deoarece haosul nu înseamnă numai lipsa ordinii, starea informă, ci și ceea ce se desface, se deschide, iar celor care intrau li se deschidea o lume necunoscută, peste care Augustinus veghea precum Cerber cel cu trei capete la poarta infernului.

Oratorianul îi întinse cardinalului o lampă cu baterii; acesta știa că urma să ajungă într-o *riserva*, unde nu exista nici o lumină. Cardinalul dădu aprobator din cap, fără să scoată un cuvînt. Și Augustinus tăcu; totuși, nu se lăsă dat la o parte, ci îl urmă pe cardinal pe scara strîmtă în spirală spre etajele superioare ale turnului, un drum anevoios, singura cale în sus, cu un telefon de perete pe fiecare palier.

Aici, pe drumul către cele mai vechi și mai ascunse cotloane ale *Archivio Segreto*, stăruia un miros închis, un iz de mucegai, iar atmosfera irespirabilă era amplificată de o substanță chimică nu mai puțin neplăcută, ai cărei vapori pregnanți se presupuneau că anihilează o ciupercă persistentă care, adusă aici în urmă cu secole, acoperea actele și pergamentele cu o urzeală purpurie și rezista chiar și formulelor inteligente ale vremurilor moderne. Doar cu aprobarea papei se putea cerceta aici și se puteau examina actele, totuși, avînd în vedere că papa nu avea grija semnăturilor decît dacă era vorba de documente cu un conținut important, această sarcină a fost preluată de cardinalul Joseph Jellinek; dar cu siguranță că erau extrem de rare cazurile, pentru că nici unui creștin nu i se cuvenea să ceară socoteală pentru respingerea cererii sale. Acte mai noi de o sută de ani erau puse la păstrare sub condiția păstrării caracterului secret, fără excepție, documentele papale și cele cu privire la papă rămîneau ascunse posterității chiar trei sute de ani. Vrăfuite, rulate, șnuruite sau sigilate, aici zăceau grămadă aproape două mii de ani de istorie a Bisericii: aici se găsea documentul original prevăzut cu trei sute de sigilii, în care regina protestantă a Suediei, Cristina, s-a mărturisit întru transsubstanțiere, Sfînta Cină cea de Taină, Purgatoriul, iertarea păcatelor, autoritatea infailibilă a papei, recunoașterea

Conciliului din Trent și, prin acestea, întru sfînta Biserică catolică. Indicațiile papei Alexandru al VII-lea, registrele de conturi, facturile, scrisorile și rapoartele în detaliu, care nu omiseseră nici îmbrăcămintea convertitei (mătase neagră, decolteu adînc) și nici patiseria adusă (statui și flori din marțipan, aspic și zahăr) și care descriu și înclinațiile ei bisexuale, confirmă chemarea acestei arhive ca fiind una dintre cele mai bune din lume. Ultima scrisoare către papă a strănepoatei lui Henric al VII-lea, Maria Stuart, catolicizatoare pătimașă, a fost păstrată aici, precum și decizia de punere la index prin care Sfînta Congregație a interzis *Șase cărți privind mișcarea de revoluție a corpurilor cerești* a lui Nicolaus Copernic, pe care doctorul în drept bisericesc o dedicase papei Paul al III-lea. Într-o arhivă separată au fost depozitate actele de proces din cazul Galileo Galilei, ținute legate în păstrare sub prescurtarea EN XIX, cu nefericita sentință a șapte cardinali; pagina 402:

> Noi spunem, anunțăm, judecăm și declarăm că tu, sus-numitul Galileo, în baza celor conchise procesual și a lucrurilor recunoscute de tine, precum cele de mai înainte, te-ai făcut grav vinovat de erezie în fața acestui *Sant' Ufficio,* și anume de faptul că ai afirmat și ai crezut în învățătura neadevărată și care se opune Sfintelor și Dumnezeieștilor Scripturi, cum că Soarele ar fi centrul Pămîntului și că nu se mișcă de la est la vest și că Pămîntul se mișcă și nu este centrul lumii (...) și drept urmare ești sortit tuturor pedepselor care au fost aplicate răufăcătorilor de același fel, prin sfintele legi bisericești și prin alte hotărîri, și care au fost declarate executorii. *Verba volant, scripta manent.*

Prezicerile papilor s-au păstrat aici, profețiile pe care lumea nu le afla oficial și pretinsele falsificări care trebuie că au avut oarece importanță, dar și prezicerile papale ale Sfîntului Malachia, cele care – iar asta a lăsat cu adevărat perplexă curia – nu puteau să provină de la acest sfînt, deoarece au fost notate abia la 440 de ani de la săvîrșirea acestuia din viață, în vreme ce tocmai aceste profeții anonime preziceau cu precizie uluitoare numele, originea papilor și aspecte importante ale pontificatului lor, și, mai mult, sfîrșitul papalității îi era atribuit celui de-al doilea reprezentant, unui roman pe nume Petru,

cînd orașul celor șapte coline urma să fie distrus, iar Judecătorul cel de temut urma să își judece poporul. Nimic de pe lumea asta nu este atît de indiscutabil definitiv precum o hotărîre a Curiei Romane și, pentru că aceasta se opune prezicerilor papale, respingîndu-le, cu toate că *credo quia absurdum* (cred, pentru că este irațional) nu a ieșit din gura unui eretic, ci a teologului Anselm din Canterbury, a cărui loialitate față de Grigore al VII-lea și față de biserica-mamă nu putea fi pusă sub semnul întrebării, falsul profet Malachia rămîne tabu, în orice caz pentru cei din afară. Papa Pius al X-lea, după care s-a prezis *ignis ardens* (flacăra vie), a fost ales pe 4 august, de ziua Sfîntului Dominic, și simbolul acestuia este un cîine cu o făclie aprinsă. Papa Pius a murit la cîteva săptămîni după izbucnirea Primului Război Mondial. Acest pontif l-a compătimit pe succesorul său, pe care nu îl cunoștea, pentru că știa din profeție ce urma după el: *religio depopulata* – o religie depopulată.

Cercetările și știința l-au demascat între timp pe Filipo Neri, unul dintre marii sfinți ai reînnoirii catolice, ca fiind creatorul profețiilor papale. Trebuie că își trăise extazurile în timpurile lui Michelangelo, cu o patimă supranaturală, așa fel încît corpul său se cutremura și, împreună cu el, casele în care poposea, iar la liturghie levitase deasupra treptelor altarului și inima sa începuse să bată monstruos, precum timpanul la Judecata de Apoi. Senzaționalele vindecări de bolnavi și martorii harurilor sale charismatice au constituit baza canonizării lui ulterioare.

Însă unde se aflau notele lui Neri, părintele oratorienilor? Nu era lipsit de temei să speri că puteau fi descoperite aici, în Arhiva Secretă a Vaticanului, chiar dacă se spune că sfîntul și-a ars toate documentele personale înainte de moarte. A fost o întîmplare? În anul morții lui Neri, 1595, a apărut o lucrare în cinci volume a benedictinului Arnold Wion, despre realizările literare ale ordinului său, sub titlul *Lignum vitae, ornamentum et decus Ecclesiae*, care, în volumul doi, de la pagina 307 pînă la 311, prezenta profețiile întemeietorului Ordinului Oratorienilor ca fiind *Prophetia S. Malachiae Archiepiscopi, de Summis Pontificibus.* Minunea este copilul cel mai drag credinței. O suprapunere a oratorianului Filippo cu benedictinul,

Dumnezeu să aibă milă de sufletul lui, nu poate fi exclusă, oricît de simplu ar fi fost considerentul care îi dirija pana.

Sidus olorum – „steaua lebedelor", se spunea acolo, își va pune tiara pe creștet, încifrat simbolic. Însă atunci cînd Clement al IX-lea a urcat pe tron în 1667, nimeni nu s-a îndoit de dreptatea prezicerii. Papa Clement (Giulio Rospigliosi) era deja faimos ca poet și este singurul pînă astăzi care a fost și poet, și papă. Revenind la lebădă, aceasta era pasărea care simboliza poezia, poetul. Secole de-a rîndul, nici un suveran pontif nu a părăsit Vaticanul în urma alegerilor din conclav. Nici lui Pius al VI-lea nu i s-a trasat o altă soartă, atunci cînd, după Conclavul de cinci luni din Palazzo Quirinale, a fost ales urmașul lui Clement al XIV-lea. *Peregrinus apostolicus*, astfel l-a caracterizat sfîntul pierdut în reverii pe noul papă, ceea ce a fost însă dat uitării în Epoca Luminilor, pînă cînd, în 1798, trupele revoluționare l-au luat cu forța pe nefericit în Franța, unde și-a găsit sfîrșitul ca pelerin și venetic. O cometă din blazonul lui Leon al XIII-lea a dat naștere unei încercări de înțelegere a simbolului, fiecare pontif avînd obligația de a prelua această emblemă odată cu numirea. Doar în legătură cu prezicerea *lumen in coelo* – o lumină pe cer – a devenit inteligibil acest lucru. Chiar dinaintea alegerii papei Ioan al XXIII-lea s-a discutat profeția care spunea că succesorul celui de-al doisprezecelea Pius va fi *pastor et nauta* – preot și marinar. Însă în cazul nici unuia dintre posibilii papi nu avea sens această profeție și nimeni nu îi dădea vreo șansă patriarhului Veneției, orașul marinei creștine. Și totuși a fost ales Roncalli, iar pontificatul lui este considerat ca avînd un foarte pronunțat caracter pastoral.

La doar cîțiva pași depărtare se afla confesiunea călugărului Girolamo Savonarola, obținută prin tortură de către comisarul papal Remolines, cum că s-a făcut vinovat de erezie, de învățături care se opuneau predicilor și de nesocotirea Sfîntului Scaun de la Roma. S-au păstrat dări de seamă minuțioase referitoare la ultimele ore ale temutului predicator al pocăinței: penibila lui examinare în celulă ca să se afle dacă vraja unui demon nu l-a preschimbat în hermafrodit, felul cum suspecta Sfînta Inchiziție, mărturii referitoare la somnul său adînc dinaintea execuției, întrerupt doar de repetate rîsete

puternice, moartea prin spînzurătoare, total lipsită de senzație, arderea trupului său mort, a cărui cenușă a fost aruncată în rîul Arno. În dosare secrete se știa însă și despre servitoarele din Florența, sub ale căror straie se ascundeau doamne de seamă și care au cules cenușa fratelui, și chiar că un braț și părți din craniu s-ar fi păstrat ca relicve. Chiar și dogmele papilor se găseau aici, cea mai recentă *Imaculata Concepție a Mariei*, legată în catifea de un albastru-deschis.

Custodele știa că pentru toate astea cardinalul nu vădea nici un interes, acesta făcîndu-și drum pînă la ușa neagră de stejar de deasupra, care nu putea fi deschisă fără ajutorul lui, al custodelui, pentru că el deținea cheia dublă, strînsă pe un lanț în jurul brîului, și nimeni altcineva nu avea acces în această încăpere tainică din arhiva secretă. Totuși, asta nu însemna că el descifrase întregul mister care domnea în jurul acestei camere, sau că știa cu precizie ceea ce se află înăuntrul ei, sau că trebuia să păstreze tăcerea asupra inexprimabilului. El știa doar atît: în spatele acestor uși negre de stejar erau depozitate cele mai mari secrete ale Bisericii, la care avea acces numai papa aflat în funcție; în orice caz așa consideraseră predecesorii lui Ioan Paul al II-lea. Totuși, Polonezul cedase acest privilegiu cardinalului, și astfel custodele păși în fața cardinalului și desfăcu lacătul la lumina lămpii. Un tremur al mîinilor îi trădă neliniștea. Cardinalul dispăru în spatele ușii, iar Augustinus rămase în urmă, pe întuneric. Se grăbi să încuie din nou; așa erau prevederile.

De fiecare dată după ce deschidea ușa, custodele arunca o privire în cameră – un păcat care putea fi iertat de către Sfînta Fecioară Maria; astfel încît el cunoștea rînduiala din spatele porții negre: uși grele de trezorerie, una după alta, precum în pivnițele unei bănci de stat, ale căror chei nu le avea el, ci cardinalul. Nu se întîmpla prea des ca Augustinus să trebuiască să deschidă această ușă, chiar dacă mai demult cardinalul făcea uz mai des de dreptul său. Singura dată cînd aflase ce conținut tulburător aveau documentele închise aici a fost în 1960. Atunci îi deschisese lui Ioan al XXIII-lea și închisese după acesta, așteptînd semnalul bătăii în ușă din partea papei, așa cum așteptase și astăzi bătaia în ușă a cardinalului, însă mult timp, peste o oră, totul rămăsese în liniște. Totuși, mai pe urmă, percepuse

bătăi puternice și înfundate cu pumnul în ușă, iar cînd deschisese încuietoarea, papa se năpustise către el, tremurînd din tot corpul, ca și cînd ar fi fost lovit de febră – în orice caz asta crezuse custodele în acel moment; dar mai pe urmă se ivise la lumină cel puțin o parte din adevăr. Sfînta Fecioară, care apăruse, în 1917, la Fatima, în fața celor trei păstori portughezi și care prezisese sfîrșitul războiului mondial, Fecioara Maria de la Fatima făcuse o a treia profeție, al cărei conținut putea fi dezvăluit abia papei din anul 1960. Adevăratul conținut al acelui înscris care se păstra în spatele ușii acesteia a prilejuit în Vatican speculații îngrozitoare și cu totul diferite – se spune că era prezis un război mondial apocaliptic care va nimici tot ce e viu, iar un alt zvon zicea că papa va fi ucis –, și succesorul lui Paul al VI-lea nu putea să facă altfel decît, după ce fusese ales, să se informeze în spatele acestei uși. Că de atunci a suferit de depresii grave și că lua cu greu decizii nu este nici un secret.

Totuși, interesul lui din seara aceasta se oprea la dulapul de oțel în care fuseseră păstrate toate documentele referitoare la Michelangelo Buonarroti. Faptul că scrisorile dintre Michelangelo și papi – mai ales corespondența cu Iulius al II-lea și Clement al VII-lea –, dosarele cu privire la relațiile sale, cărora nu le rămăsese ascunsă nici pasiunea lui ascetică pentru prințesa Vittoria Colonna și nici contactele cu neoplatonicienii și cabaliștii, faptul că tocmai acele documente conțineau secrete foarte bine ascunse treziseră cardinalului bănuiala, nu lipsită de temei, că în spatele lui Michelangelo și al artei sale s-ar ascunde o taină cumplită. Într-adevăr, nu putea fi altfel; trebuia să existe o motivație pentru faptul că, de 450 de ani, viața lui Michelangelo era un tabu în Vatican!

Ignoranța se teme de cunoaștere, astfel că mîna cardinalului apuca în tot mai mare grabă pergamente, hîrtii împăturite de mai multe ori, volume în coperte șnuruite. Recunoscu în lumina lămpii scrisul mic, cu arcuiri frumoase, parcurse în grabă scrisori ce rămîneau fără sens, lipsite fiind de context, cele mai multe începînd cu sintagma în italiană: *„Io Michelagniolo scultore...“* (Eu Michelangelo, sculptor...), ceea ce însemna, pe de o parte că își exprima orgoliul în limba lui Dante, fiindcă nu înțelegea nimic din latina folosită în

biserică, și pe de altă parte, că se dorea a fi o aluzie răutăcioasă la zădărnicirea artei sale la Vatican.

Papa Iulius al II-lea îl atrăsese la Roma sub un fals pretext, acela de a făuri un monument funerar din marmură de Carrara pentru zece mii de scuzi – o viață de om nu ajungea pentru terminarea operei. Totuși, atunci cînd blocurile de marmură ajunseră din Toscana la Roma, papei nu îi mai făcu plăcere proiectul și chiar refuză să îi plătească pe lucrătorii în piatră, iar Michelangelo plecă în pripă din Roma, acasă, la Florența. Abia doi ani mai tîrziu se întoarse la apelul urgent al subordonaților papei, cînd Iulius îl surprinsese recunoscînd că ar fi aducător de ghinion să își ridice propriul monument funerar din timpul vieții și că ar fi mult mai plăcut pentru artist să acopere cu picturi bolțile Cupolei Sixtine, acea operă arhitectonică lipsită de podoabe, căreia Sixtus al IV-lea della Rovere îi dăduse numele său. Și pentru că afirmațiile artistului cum că s-ar fi născut *scultore* și nu *pittore* nu au ajutat la nimic, Sanctitatea Sa a insistat asupra executării acestor planuri.

Un pergament din mîna cardinalului, insignifiant, cu scrisul doar greu lizibil, vestea biruința papei asupra lui Michelangelo: „Astăzi, 30 mai 1508, eu, Michelangelo *scultore*, am primit de la Sanctitatea Sa, papa Iulius al II-lea, cinci sute de ducați, pe care mi i-au plătit messer Carlino, șambelanul, și messer Carlo Albizzi pentru picturile pe care le voi începe în ziua de azi în capela papei Sixtus, mai precis conform condițiilor contractuale pe care le-a redactat monseniorul de Pavia și pe care le-am semnat cu propria mînă".

Cardinalul se bucura de parfumul care emana din vechile înscrisuri, de praful fin și invizibil care se depunea pe nesimțite pe mucoasele nazale și care astfel crea dezordine în simțuri, așa încît, făcînd ocol pe cale nazală, cele citite din zile de demult începură să prindă contur. Și dintr-odată apăru în fața sa florentinul cel scund și țepos, în pantaloni strîmți și subțiri și cu o cămașă de catifea tighelită, cu un brîu îngust, cu fața triunghiulară, cu nasul lung și ochii foarte apropiați unul de altul, cu siguranță nu o frumusețe de bărbat și cu atît mai puțin un *scultore* plin de vigoare. Cu un zîmbet

știutor – ori se vădea bucuria de a face rău din gestul acesta? – îi întinse cardinalului pergament după pergament, iar acesta citea cu aviditate. Devora cu ochii documentele care de multe ori erau greu de descifrat, se lovea de nestatornicia inimaginabilă a Sanctității Sale Iulius al II-lea, de ciudata lui avariție, de încercările repetate de a-l păgubi pe artist de onorariul binemeritat, ceea ce trebuie că dusese la cearta dintre papă și Michelangelo. Sanctitatea Sa ar fi dorit să vadă pe bolta Sixtinei pe cei doisprezece apostoli, iar florentinul oferea schițe, arta ca servitoare a teologiei, însă le găsea sărăcăcioase, lăsate fiind să atîrne în mijlocul bolților. La ceartă, papa din Rovere fu de părere că Michelangelo ar trebui să picteze ce dorește, din partea lui putea să acopere pe de-a-ntregul capela, de la ferestre pînă la tavan, *in nomine Jesu Christi.*

Rezultatul acestui schimb de cuvinte: Michelangelo se decise pentru Geneză, cu crearea Pămîntului, cu Dumnezeu Tatăl plutind deasupra apelor, pînă la Potop, din care numai Arca lui Noe fusese salvată; astfel reieșea din povestirea cerească a creației, ignorate fiind acoperișul și bolțile din arhitectură – cu nici cea mai mică urmă sau aluzie la Biserică. Dimpotrivă, Michelangelo evitase orice indiciu, într-adevăr, chiar și acolo unde stratul era de-a dreptul prea subțire pentru a acoperi cele douăsprezece porțiuni din vîrfurile bolților care erau micșorate de ferestrele capelei; el se hotărî să nu reprezinte pe cei doisprezece apostoli. Florentinul pictase cinci sibile și șapte profeți, ca și cînd ar fi vrut să facă aluzie la un adevăr secret care era ținut ascuns, impresionanți cît de puternic radiau, o încarnare a titanilor a căror forță părea să stăpînească pînă și Vechiul Testament, încifrați în simbolismul lor care putea fi bănuit, dar niciodată deslușit.

Dintr-o însemnare, cardinalul putu să conchidă faptul că Michelangelo nu pictase cu ajutorul mîinilor, ci cu al capului, că amestecase pe tavan mînia și cunoașterea, în 343 de figuri de o diversitate homerică, stăpînite de douăsprezece sibile și profeți de o dumnezeire aproape amenințătoare. Desigur, este o imitație a lui Balzac și a născocit trei sute de figuri, însă Balzac a avut nevoie de o viață întreagă pentru asta, pe cînd Michelangelo și-a pictat partea în numai patru ani – fără tragere de inimă, nemulțumit, răzbunător, ca și cînd ar fi vrut să i-o plătească

papei –, după cum reieșea din documente. Însă unde se afla cheia către concluzia finală? Ce știuse Michelangelo Buonarroti? Ce experiență plină de înțelesuri dorise florentinul să exprime prin această concepție neinteligibilă despre lume?

Patruzeci și opt de papi, căci atîția îi urmaseră pînă atunci lui Iulius al II-lea, se întrebaseră cu seriozitate de ce Michelangelo îi pictase lui Adam cel creat, căruia Dumnezeu Tatăl îi întinde arătătorul dătător de viață, de ce îi pictase acestui Adam un buric, dacă nu trebuise să i se lege vreodată buricul, de-ar fi să dăm crezare scrierii în care se spune: „Domnul Dumnezeu a făcut pe om din țărîna pămîntului, i-a suflat în nări suflare de viață și omul s-a făcut astfel suflet viu". (Geneza 2,7) Încercări serioase de a îndepărta buricul au existat de mai multe ori. Chiar din vremea cînd maestrul încă mai trăia – Michelangelo avea pe atunci 86 de ani – papa Paul al IV-lea l-a însărcinat pe Daniele da Volterra cu acoperirea însemnelor mult prea clare ale sexualității giganților michelangeleşti cu pînze în jurul șoldurilor, ceea ce i-a adus pictorului ucenic cel demn de compătimire porecla de *brachettone*, adică „creatorul de prohaburi". Faptul că buricul lui Adam a rămas neatins în timpul vieții lui și mai tîrziu se datorează chibzuielilor Curiei Romane, care avansa opinia că un buric acoperit de vopsea l-ar face, mai degrabă, pe privitor să mediteze, decît un buric așezat corect din punct de vedere anatomic, chiar dacă era discutabil din punct de vedere exegetic.

Mirosul prafului de pe cărți și pergamente, pe care el îl îndrăgea atît de mult, pe care îl găsea înălțător precum aburul de tămîie la pogorîrea Celui Preasfînt, această mireasmă îl transpuse pe cardinal într-o stare de contemplație amestecată cu aceea de venerație. Într-adevăr, cu cît se afunda mai mult în documente, cu atît creștea compătimirea lui pentru florentin, care, precum reieșea din scrisorile sale, părea să urască papii în măsura în care aceștia îi pricinuiseră un rău. Aici se plîngea că nu primise de la Iulius al II-lea nici un scud și că se simțea constrîns în munca lui de pictor: „Tocmai i-am spus Sanctității Voastre că pictura nu este meșteșugul meu". Blestema, de sus, de pe schele, nerăbdarea acestuia. Zi de zi vopseaua îi picura în ochi, el stînd pe spate, iar gîtul i se înțepenise, ceea ce îl împiedica să

citească într-o poziție normală, astfel încît va trebui să țină înscrisurile deasupra capului ani de-a rîndul, dacă dorea să citească.

Papa Leon al X-lea, din familia Medici[1], cel care i-a urmat lui Iulius, nu a făcut nici un secret din aversiunea sa împotriva florentinului; zicea că este sălbatic și lăsă să se afle că nu se putea colabora cu Michelangelo, favorizîndu-l pe Rafael – care de-abia dacă putea fi numit pictor. De altfel, pasiunea sa era muzica. Adrian al VI-lea, cel care a urmat acestuia, ar fi dat jos picturile de pe tavan, făcute de Michelangelo, dacă nu ar fi fost grăbit de un deces neregretat, și nici în vremurile lui Clement al VII-lea nu a fost o situație mai bună. Cu o maliţiozitate îndrăzneață, Michelangelo îl informă pe Sanctitatea Sa printr-o scrisoare asupra a ceea ce credea despre proiectul lui, un colos înalt de optzeci de picioare, și anume nimic. Cît de stîrnit trebuie să fi fost florentinul de lipsa de gust a papei, dacă se dedase la o asemenea batjocură: bărbieria care stătea în calea proiectului putea fi inclusă în opera de artă, presupunînd că statuia ar fi fost executată în poziție șezînd, iar un corn al abundenței din brațul său putea să servească drept coș pentru cuptorul bărbierului, ideea cea mai dragă omului de artă fiind construirea unui porumbar în cap – *Michelangiolo scultore.*

Cardinalul puse la locul său fiecare scrisoare în parte. Dădu din cap nedumerit. Nici unul dintre aceste documente nu i se părea ofensator sau demn de a fi păstrat în cea mai mare taină. Atunci, îi căzu privirea pe o legătură de pergament, care nu sărea în ochi și care putea fi trecută cu vederea, șnuruită cu fireturi devenite maronii. Cu siguranță că nu ar fi dat importanță documentelor șnuruite, erau cam o duzină, dacă nu i-ar fi sărit în ochi două sigilii mari, sîngerii, în care nu era greu de recunoscut blazonul papal cu trei dungi diagonale al lui Pius al V-lea. Nu murise Michelangelo sub pontificatul predecesorului acestuia?

Jesu domine nostrum! Ideea că de mai mult de patru sute de ani nici un ochi omenesc nu pătrunsese conținutul secret al acestei

[1] Fiul lui Lorenzo Magnificul (n.tr.)

legături, că pontiful ascunsese documente importante și le retrăsese din fața accesului posterității, orice motiv ar fi avut, gîndul acesta făcu să îi tremure degetul. Cardinalul simți transpirația pe ceafă, iar aerul pe care cu puțin înainte îl inspirase precum dulceața unei dimineți de mai în munții Albani, cînd mii de castani acoperă pămîntul cu polenul lor, avu dintr-odată un efect apăsător, care lua tăios respirația, și chiar crezu că are să se sufoce în atmosfera aceasta de nesiguranță și de teamă. Dar tocmai teama și nesiguranța îi ghidau degetul nesigur și îl determinară să rupă sigiliul, să desprindă volumele lipite unul de celălalt, astfel încît, de sub o copertă vălurită din piele, ieșiră la iveală pergamente presate și împăturite, o *terra incognita*.

„Lui Giorgio Vasari." Cardinalul recunoscu scrisul lui Michelangelo. De ce zăcea aici, în Arhiva Vaticanului, această scrisoare către prietenul din Florența? Cu grabă, încurcîndu-se în scrisul cu accente mici al lui Michelangelo, ceea ce îl obliga să o ia mereu de la capăt, cardinalul citi:

> Scumpul și tînărul meu prieten. Inima mea este lîngă tine, chiar dacă, așa cum nu ar fi neobișnuit după obiceiurile acestor vremuri, această scrisoare nu ajunge la tine. Cunoști dispozițiile Sanctității Sale (numai numele să-i fie pomenit și îmi și țîșnește fiere din pana de scris), conform cărora scrisorile și pachetele de orice fel sînt deschise și reținute în interesul Inchiziției și pot fi chiar folosite ca probe. Moșul cel fanatic care încearcă să se împodobească cu numele de Paul al IV-lea, ca și cînd numele ar putea ascunde ce e diavolesc într-un om, m-a privat de pensia mea de două sute de scuzi, ceea ce nu îmi reduce însă posibilitățile. Crede-mă, un Buonarroti nu lasă nimic neplătit. Nu am pictat capela lui Sixtus în culori, cum ar putea părea ochilor pioși, ci cu pulberi al căror efect cumplit l-a descris Francesco Petrarca, poetul încoronat din Arezzo, în sfaturile sale de viață fericită. Sub intonaco se ascund îndeajuns sulf și salpetru ca să-l trimită pe Carafa cu tot cu lacheii săi îmbrăcați în purpură în infernul pe care Alighieri l-a descris atît de iscusit în sfintele lui versuri. Poeții spun că vorbele sînt cele mai ascuțite arme. Dar eu îți spun ție, scumpul și tînărul meu prieten, că frescele Sixtinei sînt mai periculoase decît lăncile și săbiile spaniolilor care amenință Roma. Carafa încearcă să se baricadeze în fața spaniolilor, iar călugării trebuie să

poarte pămînt în rasele lor de mii de ori, și, dacă nu ar fi numai o adunătură slabă de oase, Paul ar da din bici ca să grăbească munca. Cu toate că sînt atît de bătrîn că uneori mă trage moartea de poale, sau poate tocmai de aceea, eu nu mă tem de spanioli. Eu mă recomand Direttore Michelangelo Buonarroti. Post-scriptum: E adevărat că în Florența trebuie raportat în fiecare zi numărul ostiilor împărțite?

Cardinalul lăsă scrisoarea să-i cadă. Se sprijini cu coatele pe unul dintre pupitrele de scris în picioare care serveau ca loc de depozitare pentru documente și foliante. Își trecu dreapta peste față, ca și cînd ar fi vrut să șteargă o vedenie din fața ochilor. Încercă să își pună ordine în gînduri și să înțeleagă cele citite, să o scoată la capăt, dar era greu și în zadar. O luă de la capăt: se putea trage concluzia că această scrisoare nu ajunsese niciodată la destinatar, că fusese interceptată de Inchiziție, dar nu fusese înțeleasă de aceasta, însă fusese pusă la păstrare ca eventuală probă împotriva lui Michelangelo. La ce se referea florentinul cînd scria că fuseseră amestecate sulf și salpetru în fățuiala pe care artistul aplicase culorile *al fresco?* Îl ura pe Paul al IV-lea, pe toți papii care îi pricinuiseră vreun rău lui, geniului, așa cum trebuia să se recunoască a fi la o privire obiectivă; iar cînd scria că un Buonarroti nu lasă nimic neplătit, asta suna a răzbunare și chiar mai mult, ca și cînd ar fi avut deja un plan îngrozitor și destul de periculos ca să îl dea la o parte pe papă. Ce pericol pîndea îndărătul frescelor Sixtinei?

O a doua scrisoare, aceasta către cardinalul di Carpi din Roma, lansa aluzii asemănătoare. Michelangelo, pe atunci deja în vîrstă, îi pomenea cardinalului curiei, cu vorbe aspre, că îi ajunsese la urechi în ce fel se pronunța Măria Sa cu privire la opera lui. Procedînd astfel acum, după moartea lui Carafa, nu mai trebuia să danseze cum îi cînta acesta, dimpotrivă, agitația de la Roma, furtuna abătută asupra temnițelor Inchiziției, doborîrea statuii lui mîndre de pe Capitoliu, toate acestea erau dovada lipsei de popularitate a papei și a incapacității succesorului său, care își spunea Medici, deși orice copil știa că vine din Milano și că numele lui adevărat era Medichi. Mai susținea că Sanctitatea Sa era un lingușitor dacă spunea, referitor la veniturile pe care i le reținuse predecesorul său, că nu i se pomenise despre asta

și că un om de vîrsta lui nu avea nevoie de multe momente în care se oferea să renunțe la munca lui, dar cererea îi rămăsese fără răspuns, așa că îl ruga respectuos acum pe el, pe di Carpi, să solicite Sanctității Sale demisia din partea lui, că de lucru sigur nu are să-i lipsească. Lui, lui Michelangelo, nu i se cuvenea să își aprecieze munca pentru papi, însă cînd Sfîntul Părinte fusese de părere că munca sa era de ajuns pentru veșnica mîntuire, atunci începea să se îndoiască de faptul că veșnica mîntuire ar fi chiar atît de ușor de obținut, numai și numai în baza faptului că unui artist i se refuzase salariul la care avea dreptul, timp de șaptesprezece ani. Pe tema veșnicei mîntuiri putea să zică el multe, însă rațiunea îl forța să tacă. Ce era de spus încredințase frescelor din Sixtină. Cine are ochi, să vadă. Îi săruta cu cea mai mare plecăciune mîna Măriei Sale. Michelangelo.

In nomine domini! În Sixtină se afla ascuns un secret pe care Michelangelo îl colportase cu o ticăloșie de nepătruns.

„Toate secretele sînt de la diavol", îi fulgeră cardinalului prin minte și se înfricoșă de acest gînd. Obosise încercînd să iasă din labirintul celor citite. Ceea ce părea să fie sigur era numai atît: nu remarcile jignitoare la adresa papilor erau motivul pentru care aceste documente au fost lăsate să se piardă în arhiva secretă. Altele, mai grave, din camerele mai din față, nu se aflau sub condiția păstrării secretului. Nu, adevăratul motiv părea să se afle mai degrabă în aluziile lui Michelangelo. Dar cine știa secretul? Pius al V-lea trebuie că știuse, căci care alt motiv putea exista pentru a sigila aceste documente? Asta însemna că toți cei treizeci și nouă de papi de după el nu cunoșteau misterul? Existase o legătură între inexplicabilul frescelor sixtine și cea de-a treia prezicere a Fecioarei Maria? Inscripția de pe tavanul Sixtinei nu îi ieșea din minte. Mîzgăli în grabă cîteva cuvinte pe o hîrtie, aproape fără să știe ceea ce face...

– Eminență?

Vocea custodelui suna întrebător prin ușă.

– Eminență?

Jellinek nu știa cît petrecuse deja în acest *sanctissimum*. Cardinalului îi era acum indiferent, dacă lua în considerație monstruoasa descoperire. Se duse la ușă și strigă pe un ton autoritar:

– Ar trebui să se aștepte pînă bat, așa am zis! S-a înțeles?

– Desigur, veni răspunsul descurajat din partea cealaltă. Desigur, Eminență.

Un text care se distingea prin deosebita finețe a peniței îi căzu în mînă cardinalului. Prelungirile caligrafice în sus și în jos anunțau bucuria exuberantă a celui care îl scrisese, precum batistele colorate în bătaia vîntului de mai. *Signora Marchesa!* suna primul rînd al textului, cu un S care începea sus printr-o ondulare precum un *In dulci jubilo*, care se pierdea deasupra rîndului pe la jumătate și care se încolăcea la sfîrșit ca un șarpe în jurul oului. *Signora Marchesa!* Era foarte conștient de picanteria acestei formule de adresare, căci cardinalul știa foarte bine persoana care se ascundea în spatele scrisorii. Vittoria Colonna, Marchesa di Pescara, văduvă din timpul bătăliei din Pavia. Evlavioasă, dacă nu chiar bigotă, astfel încît papa Clement al VII-lea o împiedica stăruitor să își ridice vălul, în vreme ce nobilii din Roma și din Florența se întreceau care mai de care în cereri în căsătorie. Considerată totuși drept una dintre cele mai frumoase și mai inteligente femei ale vremurilor ei. Cunoscătoare a latinei, precum un cardinal, și a artei exprimării, precum un filozof, această marchiză era pentru Michelangelo marea și singura iubire, precum se spune, platonică. O dragoste care l-a transformat pe sculptor și pictor în poet, într-un *scolare* care și-a pierdut capul și care se încumeta să scrie sonete arzătoare. *Signora Marchesa!* O scrisoare, aici, în locul acesta? Nu trebuia să stai mult pe gînduri ca să afli de ce nici această scrisoare nu părăsise Vaticanul. Cu chibzuială, aproape cu teamă, cardinalul începu să se adîncească în scrisul cel înaripat:

> Mai fericit decît mînzul pe cîmpie am primit marea onoare a scrisorii dumneavoastră din Viterbo, plină de compătimire în vorbe meșteșugite pentru loialul dumneavoastră servitor. „Ferice Michelangelo!“ am exclamat eu, mai fericit decît toți prinții din lume. Desfătarea mea a fost în adevăr umbrită la auzul veștii că am rănit și simțurile, și obiceiurile dumneavoastră în legătură cu sfînta religie a bisericii mamă. Totuși, considerați totul ca fiind pălăvrăgeala unui artist rătăcind fără habar între rău și bine și meliţînd cînd pe un ton bun, cînd pe unul rău, un ton care de-abia dacă dezvăluie vreo formă.

Admir supus statornicia credinței Măriei Voastre și principiul dumneavoastră, *Omnia sunt possibilia credenti,* pe care mi l-ați tradus atît de măiestrit mie, neșcolitul, potrivit căruia este nevoie numai să crezi, ca lucrurile să se întîmple. Acum dumneavoastră mă considerați un neghiob necredincios și vă întrebați plină de griji cum s-au născut din acest spirit creația și judecata lumilor, în îndoiala sufletului meu. Însă îndoiala despre care v-am pomenit nu se află adăpostită în norii negri ai depărtărilor cerești, îndoiala se află în incertitudinea acestei situații de viață. Să vă explic asta nu îmi este posibil, cu toate că aș face pentru Măria Voastră mai mult decît pentru oricine altcineva pe care aș ști să-l numesc pe lumea asta. Măria Voastră cunoaște zicala: *Amore non vuol maestro* („Dragostea nu are nevoie de profesor"). Și, cu toate că mi se impune să iau în mormînt acest secret și să nu vă divulg nimic niciodată, aceasta v-ar părea dumneavoastră și sufletului dumneavoastră – ca să nu pomenim de toate fărădelegile și de infernul prea timpuriu – precum otrava. Dumneavoastră, care ați ridicat o mănăstire de maici pe jumătate din înălțimile Monte Cavallo, de unde Nero a privit cîndva orașul arzînd, pentru ca pașii femeilor pioase să șteargă urmele răului. Atîta numai: toată cunoașterea mea – dumneavoastră ați ghicit de mult – rămîne imortalizată în frescele din Sixtină și doare să recunosc, chiar dacă astfel se confirmă motivele îndoielii mele, cît de puțin stăpînesc învățătura credinței celor care sînt împovărați cu răspîndirea ei. Șapte papi au privit zi de zi către cer în sfînta capelă, însă nici un spirit educat prin artă nu cunoaște îngrozitoarea moștenire; orbiți de gloria proprie, ei își țin drepte capetele îndărătnice, plini de grație, în loc să le ridice, să privească și să recunoască. Totuși, am spus deja prea mult cu aceasta și aș putea să vă neliniștesc.

Și dacă ați găsi cîndva puțina îndurare
Ce spre păcate mii să se scoboare,
În fala Voastră pentru cele făptuite
Veți ști preaplinul bunătății neumbrite.

Slujitorul Măriei Voastre, Michelangelo Buonarroti din Roma!

Cu grabă, cardinalul împături pergamentul foșnitor, îl așeză în teanc și îl duse înapoi în dulapul de oțel de unde îl scosese. Cine putea să-l înțeleagă vreodată pe acest Michelangelo? Ce ascunsese artistul pe plafonul Sixtinei? Și cum ar fi trebuit el, cardinalul și teologul, să-i dea de urmă acestui secret după mai bine de patru sute de ani?

Jellinek închise trezoreria, își luă lampa și se duse către ușă. Bătu de mai multe ori cu palma deschisă, nerăbdător, pînă cînd auzi cheia custodelui în încuietoare. Deschise larg ușa, îl dădu la o parte pe paznicul somnoros și se grăbi – în vreme ce acesta încuia repede ușa – pe scări. Lampa arunca umbre mișcătoare. În fața ochilor lui dansau ființe ciudate, sibile frumoase și bătrîne, profeți cu barbă, un Adam musculos și o Eva provocatoare pe care acesta o iubea așa cum iubește un student pe primadona care joacă pe scenă, fără speranță și de departe. Și Noe sărea în horă, înconjurat de Sem, Ham și Iafet. Iudit acoperindu-și capul și David care clătina încrezător sabia. Sfîntă Fecioară Maria!

Ce scrisese cu o cerneală invizibilă în frescele sale acest Michelangelo, geniu și diavol deopotrivă? Pîndea în spatele figurilor alegorice Antihristul? Ce însemna litera A din pergamentul pe care îl descifra Ioel profetul, care semăna atît de bine cu Bramante? Ce semnificație îi revenea acelui înger care îi aprindea lampa cu ulei sibilei din Eritreea, care se pare că prevestea *Judecata de apoi?* Își răsfoia visătoare, frumoasă și bogat înveșmîntată cartea, exact ca sibila din Cumae, care caută adevărul în foliantul ei verzui, bătrînă totuși și ciolănoasă, și, cu toate acestea, mai masivă decît toate celelalte. Iar la profetul Ezechiel, cu turban și sul, ce secret ascundeau literele L și U din ceea ce avea scris? Sau Daniel, pusese el cunoașterea divină în acel text care îl preocupa? Ce vis frumos se ascundea în spatele sibilei din Delphi, încotro se îndreaptă privirea ei temătoare?

Pe drumul prin culoarele slab luminate către Capela Sixtină, cardinalului îi apăru în sfîrșit profetul Ieremia în fața ochilor, cu o figură tragic-melancolică, căruia fără îndoială că Michelangelo îi împrumutase propria fizionomie neșlefuită, sprîncenele negre și ascuțite, nasul cel lung și cartilaginos, cu bărbia și gura îngropate în

dreapta sprijinită. Ca un profet cu melancolia cunoscătorului. Într-adevăr, acolo, pe înălțimile de deasupra *Judecății de apoi* trebuia că se afla cheia tainei. Cardinalul își grăbi pașii.

Stătea acolo, îmbătrînit timpuriu, meditînd cum cele văzute sînt fără scăpare, acoperind două spirite ciudate cu spatele său lat, îmbătrînindu-l pe cel din stînga, care era de o asemănare uluitoare cu sibila din Delphi – ca și cînd, printr-o atingere, ar fi înaintat în vîrstă cu o generație, întorcîndu-și plină de durere capul –, și cu altul, de o forță tinerească, în dreapta, cu acoperămîntul capului și profilul călugărului Savonarola. Un indiciu? Pentru ce?

Cu respirația îngreunată, cardinalul se repezi în jos pe treptele înguste de piatră și deschise cu grijă, ca și cînd ar fi vrut să nu tulbure creația, ușa din dreapta, dintre cele două care dădeau către sfințita capelă. Lumina de noiembrie pătrundea prin ferestrele care se aflau deasupra și scotea la iveală geometria podelelor măiestrite. Creația lui Michelangelo se pierdea într-un întuneric blînd și doar ici-colo răsărea cîte un braț întins, un chip de nerecunoscut din întunecime. Aproape că avea rețineri în a atinge întrerupătorul și în a aduce pe tăcute la lumină culorile, cu ajutorul acelor reflectoare care erau îndreptate de la nivelul ferestrelor către podea, de unde lumina artificială era proiectată spre tavan, în același circuit pe care și lumina zilei trebuia să îl urmeze.

Aprinderea reflectoarelor a fost asemenea actului creației din Geneză sau *Cartea Întîi a lui Moise*, cînd Dumnezeu a zis să fie lumină și a fost lumină, iar Dumnezeu a văzut că lumina era bună; și Dumnezeu a despărțit lumina de întuneric.

În fața corului de marmură de la altar, privirea cardinalului se ridică pe nesimțite pentru a vedea creația cea privită de mii de ori, pe profetul Iona, pe prevestitorul Mîntuitorului, separarea luminii de întuneric, pe Dumnezeu, creatorul stelelor și al vieții plantelor, despărțirea uscatului de apă și degetul arătător întins al lui Dumnezeu Tatăl care îi dă viață lui Adam. Eva în spate, trezită la viață, și, în cele din urmă, perechea ademenită de diavolul-șarpe. Te durea gîtul dacă priveai astfel, iar cardinalul se retrase încet cîțiva pași fără să-și coboare privirea de pe boltă și prin minte îi zbură

fraza din scrisoarea lui Michelangelo, că șapte papi, orbiți de gloria proprie, și-au ținut drepte capetele îndărătnice, plini de grație, în loc să le ridice, să privească și să recunoască. Mai încolo se ivea Noe jertfindu-se privirii, după ce trecuse de revărsarea de ape și, în cele din urmă, Potopul, un templu înotînd prin apă, cu egocentricii și egoiștii pe o insulă nepopulată, care nu dădea nici o șansă de supraviețuire celor mărinimoși și plini de iubire.

Cardinalul se opri. Cît de des scrutaseră ochii săi această creație, privise înmărmurit, interpretase; dar niciodată nu îi fusese evident că aici era modificată cronologia. De ce așezase Michelangelo jertfa de mulțumire înaintea Potopului? Geneza 8,20: „Noe construi un altar în fața Domnului și aduse ofrandă din toate animalele curate și păsările curate". Geneza 7,7 dimpotrivă: „Noe și fiii săi, soția sa și soțiile fiilor săi merseră înaintea apelor potopului în arcă". Scenariul se termina abrupt cu îmbătarea lui Noe: amețit de băutură, doarme gol în cortul lui, fiind luat în rîs de fiul Ham, însă acoperit de Sem și Iafet cu fața întoarsă".

S-ar zice că începuse în partea aceasta ciclul său propriu, că s-ar fi opus cursului creației și părea că ar fi comis erori intenționat. Vechiul Testament îi era cunoscut florentinului, pe cînd Noul Testament îi provoca o rezervă inexplicabilă și față de care trăia aproape un refuz. Și privitorul atent al frescelor sixtine recunoscu amar că Michelangelo cedase Noul Testament pereților altora: lui Perugino - *Botezul Domnului,* lui Ghirlandaio - *Chemarea apostolilor,* lui Roselli - *Cina cea de taină* și *Predica de pe munte,* lui Boticelli - *Ispitirea lui Hristos,* așa că Michelangelo, Dumnezeu aibă milă de sufletul lui, îl ignora pe Isus Hristos.

Exista o singură reprezentare de către Michelangelo a lui Hristos aici în Capela Sixtină; aceea a judecătorului lumilor de la *Judecata de apoi.* Cardinalul se apropie cu sfială de peretele înalt, al cărui albastru ceresc avea asupra privitorului efectul unui curent de aer, al unui vîrtej care pe acel ce se apropia de Apocalipsă îl cuprindea întru totul, îl răsucea de jur împrejur, îl ridica în aer și îl lăsa să se prăbușească, cu teama crescînd pe măsură ce acestei privelişti i se opunea rezistență din depărtare. Cu fiecare pas care îl aducea pe cardinal mai

aproape, neliniștea scădea, cum și făpturile lui Michelangelo își pierdeau din neliniștea lor pătimașă, cu cît se apropiau de judecătorul năprasnic al lumilor. Să fi fost oare acest titan musculos al cărui braț drept putea să doboare orice Goliat la pămînt, era acesta Hristos cel înviat din morți, așa cum ne învață Biserica? Să fi fost oare acest erou reproducerea acelui om care găsise în predica de pe munte vorbele: „Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția Cerurilor; fericiți cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia; fericiți cei blînzi, că aceia vor moșteni pămîntul; fericiți cei ce flămînzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura; fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui"?

Cu sute de ani înainte de Michelangelo și generații după aceea, Domnul Isus Hristos fusese înfățișat cu blîndețe și calm, ca o făptură atemporală și nobilă, demn, cu barbă și sfînt. Însă lumina artificială și mătăsoasă nu putea – cardinalul se opri pe treapta cea mai de jos către altar – nici măcar să-i smulgă aparența unui Dumnezeu milostiv acestui Hristos. Dimpotrivă, acesta privea fix și impasibil către Pămînt, refuzînd să privească în ochi pe cel care se uita în sus, fiind puternic, gol și frumos, prin forța mușchilor lui, ca un zeu grec. Doar frumusețea lui exterioară îi trăda caracterul dumnezeiesc, un Zeus tunînd, un Hercule masiv, un Apollo dezmierdat. Apollo? Nu cumva acest Isus Hristos era de o asemănare uluitoare cu Apollo din Belvedere, acea zeitate antică de marmură care cîndva însuflețise agora ateniană cu forma lui de bronz și care luase calea Romei pe cărări necunoscute, înainte ca papa Iulius să îl așeze în curtea cu statui de la Belvedere? Isus, un Apollo? Ce farsă îngrozitoare înscenase Michelangelo Buonarroti?

Cardinalul părăsi capela pe drumul pe care venise. Goni pe trepte în sus și ameți. Știa de fapt drumul și în somn, dar niciodată nu îi fusese acest drum atît de îndepărtat, niciodată nu i se păruse atît de încurcat, atît de inexplicabil nepotrivit așezat. În mintea lui zvîcnea o întreagă fanfară de trîmbițe, ca și cum ar fi încercat să se acopere una pe cealaltă. Și fără să vrea, ca o voce necunoscută care îl pătrundea, auzi cuvintele din Apocalipsă: „Apoi am văzut un alt înger puternic, care se pogora din cer, învăluit într-un nor. Deasupra

capului lui era curcubeul; fața lui era ca soarele, și picioarele lui erau ca niște stîlpi de foc. În mînă ținea o cărticică deschisă. A pus piciorul drept pe mare și piciorul stîng pe pămînt și a strigat cu glas tare, cum răcnește un leu. Cînd a strigat el, cele șapte tunete au făcut să se audă glasurile lor. Și cînd au făcut cele șapte tunete să se audă glasurile lor, eram gata să mă apuc să scriu; și am auzit din cer un glas, care zicea: «Pecetluiește ce au spus cele șapte tunete și nu scrie ce au spus!»"

Și pe cînd își asculta răbdător sinele ca să știe dacă vocea va continua să vorbească, cardinalul ajunse la ușa cea neagră către arhivă. Era închisă și bătu cu pumnii, pînă începură să-l doară. Epuizat, se opri, în cele din urmă, și trase cu urechea. Era din nou acolo, vocea din Apocalipsa lui Ioan, clară și incredibil de neomenească. Zicea astfel: „Du-te de ia cărticica deschisă din mîna îngerului care stă în picioare pe mare și pe pămînt". Iar îngerul spunea: „Ia-o și mănînc-o; ea îți va amărî pîntecele, dar gura ta va fi dulce ca mierea". Și după aceea nu mai auzi nimic.

Șeful unui grup care făcea curățenie îl găsi pe cardinal dimineața pe la ora patru și jumătate în fața portalului către Arhiva Secretă a Vaticanului. Încă mai respira.

Prima zi după Epifanie

Primul lucru pe care îl percepu cardinalul în ceața de un alb lăptos au fost bătăile aripilor unor bufnițe care se mișcau pe tăcute în sus și în jos. Treptat, tulburarea i se șterse din ochi și se apropiară voci, iar Jellinek auzi pregnant vorbele:

– Eminență, mă auziți? Mă auziți, Eminență?

– Da, spuse cardinalul, și acum recunoștea clar boneta cu aripi a unei surori medicale, cu inul ei rigid în jurul feței rozalii.

– Totul este în ordine, Eminență! veni măicuța în întîmpinarea întrebării lui. Ați avut o criză de slăbiciune.

– O criză de slăbiciune?

– Ați fost găsit în stare de leșin în fața intrării Arhivei Secrete, Eminență. Acum sînteți în Fondo Assistenza Sanitaria. Profesorul Montana își dă personal silința să vă însănătoșească. Totul este în ordine.

Cardinalul privi de-a lungul furtunului care îi ieșea de sub o banderolă din îndoitura brațului, pînă la flaconul de sticlă de pe stativul de crom lucitor. Un al doilea fir îi ieșea de sub braț și se termina într-un aparat alb cu un ecran cu lumină verde, pe care apăreau vîrfuri ascuțite, în ritmul bătăilor inimii lui, împreună cu un piuit încet. Pornind de la maica-soră care purta un zîmbet afișat pentru ceilalți și care dădea încontinuu din cap binevoitor, cardinalul începu să recunoască din priviri încăperea. Totul era alb: pereții, tavanul încăperii, mobilierul sărăcăcios, chiar și lămpile de perete și telefonul de modă veche care se afla pe noptiera cea albă. Niciodată nu îl apăsase pe cardinal atît de mult lipsa de culoare

dintr-o cameră precum în acest moment cînd începu să-și amintească ușor-ușor ce se întîmplase de fapt. Lîngă telefon era o hîrtie îngălbenită și mototolită.

Cînd maica-soră zări privirea cardinalului, mișcă hîrtia cu precauție, fără să o apuce, și începu să-i explice încurcată pacientului că, atunci cînd l-au găsit, avea această hîrtie mototolită în gură și situația era periculoasă, pentru că Eminența Sa putea să se sufoce din cauza hîrtiei. Cum adică dacă avea vreo importanță?

Cardinalul tăcu. Se vedea că medita încordat; în cele din urmă luă hîrtia, fără să se uite la ea, și îi netezi cutele în mîini, iar literele care erau mîzgălite pe ea ieșiră la iveală.

– *Atramento ibi feci argumentum...* spuse cardinalul tern, în vreme ce măicuța, pentru că nu înțelegea ce spune, coborî privirea rușinată și mîngîie aparent absent faldurile straielor ei albe.

– *Atramento ibi feci argumentum,* am adus dovada acolo în culoarea neagră...

Cunoștea cuvintele acestea, chiar dacă nu știa exact cui să i le atribuie; era sigur că aceasta constituia o urmă, o urmă corectă.

– Nu aveți voie să vă agitați, Eminență!

Măicuța dorea să-i ia lui Jellinek hîrtia din mînă, dar acesta o ascunse repede în pumn. În spatele ușii albe a salonului de spital se auzeau voci, ușa se deschise, iar înăuntru intră o procesiune ciudată; profesorul Montana, în spatele lui, cardinalul secretar de stat Cascone, pe urmă doi asistenți medicali, apoi un subsecretar, iar ultimul, William Stickler, camerierul papei. Măicuța se ridică.

– Eminență! strigă cardinalul secretar de stat și întinse amîndouă mîinile către Jellinek.

Acesta încercă să se ridice în capul oaselor, dar Cascone îl așeză pe pacient înapoi pe pernă. Atunci veni profesorul, luă mîna cardinalului și simți pulsul; dădu din cap aprobator.

– Cum vă simțiți, Eminență?

– Poate ușor slăbit, profesore, dar în nici un caz un bolnav.

– A fost un colaps al circulației sîngelui, trebuie să știți, nu unul periculos, dar trebuie să vă menajați, să lucrați mai puțin, să vă plimbați mai mult.

– Cum s-a întîmplat, Eminență? întrebă Cascone. V-au găsit în fața Arhivei Secrete, cu ajutorul Domnului. Nu știu vreun loc în care aerul să fie mai rău decît acolo. Nu e de mirare că v-ați pierdut simțirile.

– Eminență, pot să vă vorbesc între patru ochi?

Jellinek se uita cu o privire fixă la cardinalul secretar de stat, și ceilalți părăsiră încăperea unul după altul; Stickler zicînd că transmite binecuvîntarea papei. Jellinek făcu semnul crucii o dată.

– Frămîntarea, începu cardinalul Joseph Jellinek, din cauza frămîntării. Cum căutam o explicație pentru ceea ce a scris Michelangelo, am făcut o descoperire...

– Nu trebuie să puneți atît la inimă situația asta, îl întrerupse brusc Cascone pe pacient. Michelangelo este mort de patru sute de ani. A fost un mare om de artă, dar nu și teolog. Ce putea să ascundă el așa de tainic?

– A fost un om născut în epoca Renașterii. Înainte de aceste vremuri arta servea Biserica, iar ceea ce a urmat nu trebuie să vă explic eu dumneavoastră. Și Michelangelo venea din Florența, iar din Florența venea mai întotdeauna păcatul.

– Fedrizzi ar fi trebuit să șteargă primele însemne atunci cînd au apărut. Acum sînt prea mulți care știu. Dar vom găsi o interpretare pentru ca Vaticanul să nu ajungă în gura lumii.

– Dar dumneavoastră știți ca și mine, frate întru Hristos, că zidirea bisericii noastre nu a fost ridicată numai cu granit. Nisipul lucește în atîtea locuri...

– Prin urmare credeți la modul serios, făcu indignat cardinalul de stat, că un pictor mort de patru sute de ani care, se știe, nu a fost tratat tocmai cu bunăvoință de către înaltele scaune, ar putea să pună în pericol Sfînta Biserică din pricina unor litere oarecare din cîteva fresce?

Jellinek se ridică în capul oaselor.

– În primul rînd, în ce privește problema noastră, nu este vorba despre niște fresce oarecare, frate întru Hristos, ci despre frescele Sixtinei; în al doilea rînd, acest Michelangelo Buonarroti a decedat într-adevăr, dar nu este mort. Michelangelo trăiește, el este astăzi

mai viu în memoria oamenilor decît în timpul vieții lui, și în al treilea rînd, eu cred că, în ura lui față de papă și de biserica noastră mamă, a folosit toate mijloacele de care dispunea un om ca el. Spun asta după studii ample.

– Mie mi se pare că prea vă petreceți nopțile în Arhiva Secretă, Eminență. Nu vă prieste, precum vedeți.

– Aceasta este sarcina din partea *dumneavoastră*, frate întru Hristos, dumneavoastră m-ați însărcinat cu această *causa*. Și, pe lîngă asta, m-a prins atît de tare acest lucru, încît îmi sacrific cu plăcere cîteva ore de somn. De ce rîdeți, domnule cardinal secretar de stat?

Cascone dădu reprobator din cap.

– Eu pur și simplu nu vreau să cred că opt litere neînsemnate, care au fost descoperite, din nefericire, la curățarea unei fresce, pot să lase pradă neliniștii Curia Romană.

– Au existat motive mai bune din lucruri de mai puțină importanță, frate întru Hristos, iar acelea se aflau departe cu mult de zidurile Vaticanului.

– Să încercăm să ne închipuim doar: Ce s-ar întîmpla dacă Fedrizzi ar începe mîine-dimineață să trateze literele cu un solvent care să le facă să dispară pur și simplu?

– Atît vreau să vă spun. Va apărea în toate ziarele și vom fi acuzați de distrugerea unor capodopere, ba chiar mai mult, se vor face presupuneri referitoare la adevărata inscripție și la cauza din care curia a distrus semnele și vor apărea falși profeți care vor aduce dovezi false, iar răul va fi mult mai mare decît folosul.

În timp ce vorbea, Jellinek deschise mîna și arătă hîrtia mototolită.

– M-am ocupat deja de interpretarea literelor.

Cascone veni mai aproape și privi către hîrtie.

– Și?

– A - I - F - A: *Atramento ibi feci argumentum*... Acest început nu pare să fie sub cele mai bune auspicii.

Cascone părea vizibil preocupat. Pînă în acest punct acordase puțină importanță situației, iar acum cardinalul secretar de stat trebuia să își pună la modul serios întrebarea dacă Michelangelo nu

scrisese totuși vreun secret bisericesc pe tavanul Capelei Sixtine. Cascone căzu pe gînduri și spuse apoi:

– Și cum doriți să demonstrați corectitudinea interpretării dumneavoastră?

– Acum nu vă pot demonstra; tocmai de aceea nu pot demonstra încă, pentru că îmi este cunoscută doar o jumătate, dar fie și numai această primă interpretare a mea poate arăta cît de periculoasă poate să fie această inscripție pentru Biserică.

– Așadar, Eminență, ce rămîne de făcut?

– Ce rămîne de făcut? Ca de la frate la frate: Sîntem condamnați că ne folosim de mijloacele cu care a lucrat florentinul. Și dacă avea legături cu diavolul, atunci și noi trebuie să apelăm la serviciile lui.

Cascone își făcu cruce.

De sărbătoarea papei Marcellus

Spre seară, Fiatul bleumarin al cardinalului Jellinek opri în fața palatului Chigi. Clădirea părăginită, căreia bancherul Agostini Chigi îi dăduse numele, deoarece acela al constructorului ei baroc ajunsese să fie uitat precum multe lucruri în acest oraș, avusese o istorie schimbătoare, al cărei final a reprezentat, pentru moment, un grup de moștenitori în litigiu, care împărțiseră zidurile în unități locative și apoi le închiriaseră cu dobînzi incredibile. Un șofer îmbrăcat ca un preot deschise portiera din spate a mașinii, cardinalul ieși și se strecură prin intrarea laterală îngustă care se afla în vizorul unei camere de luat vederi de deasupra ușii. Dintr-o parte a vestibulului întunecos, Annibale dădu din cap prietenos înspre cardinal, din cabina lui de portar. Zicea că e ateist, îi urase bun venit cardinalului acum doi ani, cînd se mutase aici, adăugînd cu clipiri din ochi: „Slavă Domnului!" Ce mai aflase cardinalul de la el: că pe lîngă postul lui de portar, Annibale mai lucra și ca agent de schimb, ca șofer de motocros și ca membru al Partidului Comunist Italian.

Dar și mai demnă de atenție decît toate acestea era soția lui Annibale, Giovanna, o femeie de vîrstă mijlocie care își merita numele. Locul în care stătea părea să fie cu predilecție casa scărilor. În orice caz, cardinalului îi atrase atenția faptul că *nu* o întîlnise pe Giovanna atunci cînd se întorsese. Mai demult luase liftul cel demodat în jurul căruia scările mărginite cu feronerie se încolăceau precum șarpele în paradis și, pe atunci, trăsese o dată cu ochiul cînd Giovanna ștergea scările, și părea că le șterge de mai multe ori pe zi. Prin ușile lucitoare ale liftului cu lambriuri de mahon, îi văzuse

picioarele cărnoase, din spate, care – *miserere domine* – ieșeau din niște ciorapi mult prea scurți, fixați de capetele cu margine mai închisă cu niște panglici păcătoase. Tulburat de această rătăcire a simțurilor, cardinalul se confesase zilele următoare în biserica Ordinului Sfîntulului Camillo din apropierea Panteonului, îi mărturisise călugărului rușinea situației sale și ceruse dinainte iertarea păcatelor cu o canon pe măsură. Însă călugărul din Ordinul Sfîntului Camillo l-a întîmpinat cu vorbe blînde și i-a dat iertarea păcatelor pe două *Tatăl Nostru*, două *Ave Maria* și două *Gloria*, ca și sfatul bine intenționat să se folosească brîul Sfintei Tereza de la Pruncul Isus, ca să izgonească astfel de la el toate gîndurile necaste. Pe lîngă astea, îi spuse că păcatul nu stă în faptul de a privi în sine, ci doar în gîndul desfătării, iar dacă s-ar fi delectat într-adevăr cu această imagine, avînd intenții necurate, atunci inima largă a lui Camillo de Lellis, cel care stă la capătul tuturor bolnavilor, rămînea deschisă pentru el.

Întărit de consolarea pastorală și avînd încă o dată asigurarea regulilor pe care le prevede *Encyclopaedia Catholica* la noțiunea de „castitate“, cardinalul a intrat zile de-a rîndul după aceea în lift, a apăsat butonul pentru etajul șapte și a închis ochii ca să scape de orice fel de încercare, invocînd-o pe Sfînta Agnes. Însă liftul mergea puțin numai, prea puțin, ca să ajungă la destinația lui de la etajul patru, și, cînd smucitura din cauza opririi neașteptate și a deschiderii ușii îl forța să își deschidă ochii, atunci cardinalul o zărea pe Giovanna. Chiar dacă Giovanna cu siguranță nu avea un aspect ispititor în fața lui, fapt pentru care serveau ca mărturie o găleată gri zincată cu o apă murdară în mîna ei dreaptă și o cîrpă pleoștită în mîna stîngă și cu toate că o fixa necruțător cu ochii pe femeia care se apropia de el, pe cardinal îl chinuia imaginea ațîțătoare din ziua dinainte. Precipitat și fără să răspundă salutului prietenos al administratoarei, zvîcni afară din lift, și totuși, ca și cum ar fi fost mîna Satanei, Giovanna îi ținu calea cu proporțiile unduitoare ale bustului ei și strigă, în timp ce cardinalul se dădu înapoi precum cel rău în fața exorcistului.

– Etajul doi, Eminență!

– Etajul doi? îngăimă cardinalul încurcat precum Isaia la vederea Domnului, și tot precum Isaia se întoarse într-o parte.

Însă apropierea Giovannei pe care o simțea în spatele lui, căldura ei păcătoasă îl făceau să amețească. Momentul dintre închiderea automată a ușii și smucitura bruscă cu care liftul demodat își relua mersul i se păreau nesfîrșite și blestemă gîndul care îl păcălise să intre în lift; chiar se vedea ca jertfă a ademenirii precum Adam în paradis care îl întîlnise pe Satan în chip de șarpe și, cu o față acră, se prinse de bara de alamă care înconjura interiorul liftului la jumătate. Aerul aparent absent al cardinalului îi permitea să privească prin ușă către casa scării, și așa se lovi de reflectarea Giovannei ca de o fulgerare și îi zări ochii întunecați, pomeții înalți și buzele proeminente. Cînd Giovanna își dădu seama că o privește, își aruncă părul bogat pe spate, cu o mișcare năvalnică, și își îndreptă privirile către tavan, la lampa alb-lăptoasă din mijloc. Și ca să acopere cu ceva tăcerea penibilă dintre etajele doi și patru, trilurea încet și fără să-și schimbe atitudinea: *Funiculi, funicula, funiculi, funiculaaa!* Era refrenul unui nevinovat cîntecel napolitan, dar care suna cu totul altfel în vocea voalată și abia auzită a Giovannei: necuviincios și infam. Astfel i se părea cardinalului, Dumnezeu știe de ce, iar el nu încetă tot drumul între etaje să privească la buzele Giovannei reflectate în ușă, și îi veniră în minte vorbele călugărului din Ordinul Sfîntului Camillo: că păcatul nu stă în faptul de a privi în sine, ci în desfătarea cu intenții necurate. Nu, nu era nici o îndoială că se desfăta cu imaginea Giovannei, indiferent dacă intenția era necurată sau sublimă.

– Etajul patru, Eminență!

Cardinalul, pentru care acum mersul cu liftul se terminase prea repede, plecă grăbit, cînd ușa automată abia se deschisese și cu această ocazie făcu o plecăciune largă, pe cît se putea, către administratoare și mai strigă în fugă:

– Mulțumesc, signora Giovanna, mulțumesc!

Această întîlnire avusese loc cu doi ani în urmă și de atunci casa scărilor devenise o peripeție zilnică pentru cardinal; pentru că dacă o lua pe scările cele largi putea să fie sigur că o va întîlni pe administratoare pe drumul spre etajul patru; o minunată coincidență

divină dorea totuși ca întîlnirea dintre cardinal și Giovanna să aibă loc și dacă lua liftul sau dacă se întorcea în locuința proprie la ore neobișnuite.

Astă-seară, cardinalul alesese drumul pe casa scării. Torturat de carnea proprie precum Sfîntul Pavel, se uită cu dor în sus. Se surprinsese acum că pășea prea repede și își încetini pașii ca să dea administratoarei timp, însă pînă la etajul întîi întîlnirea îi fusese refuzată, iar cardinalul simți ceva asemănător simptomelor celor de la dezintoxicare, ceea ce cu siguranță că era un semn de dependență. Căutînd sfatul duhovnicului său, lăsase cale liberă pornirilor agonizante în măsura în care nu încerca să reprime imaginea Giovannei, ci aspira la a disprețui pe femeia care răspîndea pofte. În acest mod, după sfatul călugărului din Ordinul Sfîntului Camillo, putea să ajungă cîndva la acea forță de a se opune încercărilor celui rău.

Cu toate că istoria bisericii ne învață că viziunile asceților sînt mai teribile decît cele ale păcătoșilor, acestea nu s-au oprit nici în fața Sfîntului teolog Ieronim, nici înaintea Sfîntului iezuit Rodriguez. Iar dacă cel care predica „practica împlinirii creștinești" suferea o viață întreagă de durerea femeilor goale care își țineau sînii deasupra ochilor săi în nopțile viselor sale, atunci acel penitent cu barbă întîlnea și în pustie fecioare romane dansînd și nici chinuitoarele saltele din paie de porumb, nici nevinovata poziție de somn pe o parte nu erau în stare să îl ajute. Și atunci cînd aceia care trăiau în stare de sfințenie erau supuși încercărilor trupului, cum putea el, cardinalul, să li se opună? Dezamăgit, trecu de al doilea și al treilea etaj și, în vreme ce picioarele înciorăpate ale Giovannei îi dansau în fața ochilor, mai dezgolite, ca și cînd ar fi adus adevărul în fața privirilor lui, scoase cu degetele cheia de la intrare din roba neagră. Cardinalul trăia singur; o franciscană îi făcea menajul; măicuța se întorcea spre seară în mănăstirea care îi era cămin, așa că el era obișnuit să vină acasă într-o locuință goală. Un hol înalt, întunecos și acoperit cu tapete roșii de mătase împărțea locuința în două, iar o ușă dublă în partea stîngă ducea spre salonul în care se lăfăia mobilierul negru stil Novecento Italiano, și în spate se afla, separată

printr-o ușă glisantă cu geamuri, biblioteca. Dormitorul, baia și bucătăria ocupau partea cealaltă a holului.

Răscolit, cardinalul intră în bibliotecă: cărți din podea pînă în tavan pe cei doi pereți față în față și un al treilea lambrisat cu lemn cu o cruce pe el, în fața căreia se afla un scaun de rugăciune învelit în purpură. Cardinalul se prăbuși pe scaun. Își îngropă fața în palme; nici *rosario* pe care îl intona șoptit nu voia să-i iasă, cum nu reușea nici cu *Ave Maria.* Deși se străduia din tot sufletul, erau tulburate de fantasma provocatoare a Giovannei. Mînios, cardinalul sări în picioare, făcu cîțiva pași iuți încoace și încolo, se orientă hotărît prin dormitorul pierdut în întuneric și scormoni cu iuțeală în comoda șubrezită pînă cînd găsi comoara și scoase o curea de piele. Apoi își desfăcu nasturii de la robă, își descoperi trunchiul și începu să își biciuiască spatele cu brîul, autoflagelîndu-se precum Sfîntul Dominic. Începu timid, dar, ca și cînd ar fi simțit plăcere pentru pedeapsă, își mări intensitatea loviturilor pînă cînd cureaua îi răsună puternic pe piele și, Dumnezeu știe, poate că s-ar fi lovit în seara aceasta pînă și-ar fi pierdut simțirile dacă clopotul de la intrare nu l-ar fi smuls din transă. Se îmbrăcă în grabă.

– Cine e acolo? strigă prin hol.

În fața ușii auzi vocea Giovannei.

– *Domine nostrum*, îi scăpă cardinalului și își făcu repede cruce.

Cardinalul luă pachețelul și dădu din cap în semn de mulțumire, după care trînti ușa valvîrtej. Mai trase cu urechea la felul cum răsunau pașii Giovannei în sala scărilor și pînă la urmă se duse în salon, unde se prăbuși într-un fotoliu înflorat. Această femeie era păcatul, șarpele din paradis, ispita din pustie. *Domine nostrum!* Ce ar fi trebuit să facă? Luă misalul – studiul este un balsam împotriva pătimirii –, răsfoi cu mișcări stîngace, se opri la *Luca, Evanghelia din a treia duminică de după Rusalii:* vameșii și păcătoșii veneau la Isus ca să îl asculte. Fariseii și învățații murmurau despre asta și ziceau: „El îi ia pe păcătoși și ospătează cu ei". Atunci El le-a spus această parabolă: „Care om dintre voi, dacă are o sută de oi și pierde pe una din ele, nu lasă pe celelalte nouăzeci și nouă pe islaz și se duce după cea pierdută, pînă cînd o găsește? După ce a găsit-o, o pune cu

bucurie pe umeri. Cînd se întoarce acasă, cheamă pe prietenii și vecinii săi, și le zice: «Bucurați-vă împreună cu mine, căci mi-am găsit oaia care era pierdută». Tot așa, vă spun că va fi mai multă bucurie în cer pentru un singur păcătos care se pocăiește, decît pentru nouă zeci și nouă de oameni neprihăniți cari n-au nevoie de pocăință".

Cuvintele evanghelistului aveau efect liniștitor precum medicamentele care potolesc febra și, cu teama că febra păcatului poate să izbucnească din nou, cardinalul se ridică și merse în bibliotecă ca să coboare pe scaunul de rugăciune. Căuta ajutor în psalmi, dintre care îi erau dragi inimii mai ales cei ai regelui David: „Izbăvește-mă, Doamne! Vino, Doamne, degrabă în ajutorul meu!" Cardinalul citea aproape încet, pe ton de descîntec: „Să fie rușinați și înfruntați toți cei care vor să-mi ia viața! Să dea înapoi și să roșească de rușine cei care îmi doresc pierzarea! Să rămînă înlemniți de rușinea lor cei care-mi zic: «Ha! Ha!» Să se bucure și să se veselească în Tine toți cei care Te caută! Cei care iubesc mîntuirea Ta să zică fără încetare: «Mărit să fie Domnul!» Eu sînt sărac și lipsit. O, Doamne, vino degrabă în ajutorul meu..."

Pe cînd medita el astfel, îi căzu privirea pe pachetul pe care îl pusese la o parte, în neatenția tulburării sale. Îl verifică în mîini, ca și cum s-ar fi temut de conținutul tainic, apoi începu să îl despacheteze precaut. Pe Sfînta Fecioară și toți sfinții, curiozitatea era departe de orice virtute creștină, dar acum lipsa de virtute domina asupra rugăciunilor pioase, așa cum și imaginea Giovannei îi amăgea gîndurile către desfrîu. Și Giovanna se afla din nou în fața lui, iar în cap îi suna *Cîntarea Cîntărilor* a lui David: părul tău este ca o turmă de capre, poposită pe coama muntelui Galaad... buzele tale sînt ca un fir de cîrmîz... Gîtul tău este ca turnul lui David... amîndoi sînii tăi sînt ca doi pui de cerb, ca gemenii unei căprioare...

Cardinalul se opri; într-adevăr, conținutul hîrtiei îl nedumeri precum lumina cerească pe Saul în fața porților Damascului: o pereche de ochelari auriți și doi papuci roșii brodați cu o cruce.

Două zile mai tîrziu

După invocarea Sfîntului Duh pentru Consiliul Extraordinar, cardinalul Joseph Jellinek stabili prezența următorilor în Sfîntul Oficiu, Piazza del Sant' Uffizio nr. 11, etajul doi: Eminentissimul și Reverendissimul cardinal secretar de stat Giuliano Cascone, totodată prefect al Consiliului pentru Probleme Publice ale Bisericii, cardinalul Mario Lopez, subsecretar al Congregației pentru Teologie Dogmatică și arhiepiscop titular de Caesarea, cardinalul Giuseppe Bellini, prefect al Congregației pentru Sacramente și Serviciu Divin, responsabil special pentru liturghie în aspectele pastorale și de rit și episcop titular de Ela și Frantisek Kolletzki, subsecretar al Congregației pentru Învățămîntul Catolic, responsabil cu liceele și universitățile și rector la Collegium Teutonicum Santa Maria dell'Anima din uniunea personală; Reverendissimul monsenior și padre Augustinus Feldmann, director al Arhivei Vaticanului și primarhivar în Arhiva Secretă a Sanctității Sale, oratorian de la mănăstirea de pe Aventin și Pio Grolewski, Curator al Muzeelor Vaticanului și pater al călugărilor predicatori; consultatorul și calificatorul Bruno Fedrizzi, restaurator-șef al Capelei Sixtine, Antonio Pavanetto, director general al Construcțiilor și Muzeelor Vaticanului și Riccardo Parenti, profesor de istoria artei la Universitatea din Florența și expert în frescele Renașterii tîrzii și ale fazei premergătoare barocului, acordînd deosebită atenție lui Michelangelo, precum și Adam Melcer din Societas Jesu, Ugo Pironio dintre ermiții Sfîntului Augustin, Pier Luigi Zalba de la Slujitorii Mariei, Fra Felice Centino, titular la Santa Anastasia, Fra Desiderio Scaglia,

titular la San Carlo și Laudivio Zacchia, titular la San Pietro din Vincoli. În calitate de grefieri: monseniorii Antonio Barberino, notar, Eugenio Berlingero, secretar, și Francesco Sales, dactilograf.

Din procesul-verbal al Sfîntului Oficiu:

Eminentissimul și Reverendissimul cardinal Joseph Jellinek a solicitat celor prezenți menționați mai sus să trateze obiectul consilierii după modelul erasmic *ex paucis multa, ex minimis maxima* și să nu minimalizeze incidentul; căci arta și știința, teologia nefăcînd excepție, dăunau de două mii de ani Sfintei Biserici mai mult decît prigoana creștinilor de către romani. În principal, nu era vorba despre interpretarea înscrisurilor inexplicabile din Capela Sixtină, al căror autor putea fi numit un antipapist nesănătos, ci mai curînd trebuia ca acest Consiliu să preîntîmpine speculațiile degenerescente și, în același timp, să ofere la data la care descoperirea era făcută publică și o explicație incontestabilă.

Obiecția Eminentissimului Frantisek Kolletzki: că lui îi aduce aminte acest Consiliu de un alt caz care avusese loc nu cu mult timp în urmă și care, tocmai din pricină că fusese considerat la fel de neimportant, a devenit o problemă aproape insolubilă, ceea ce a dus la discutarea ei în fața Sfîntului Oficiu.

Întrebare a lui Adam Melcer de la Societas Jesu, despre ce caz vorbea Eminentissimul Kolletzki. Ruga să se exprime pe înțelesul tuturor.

Răspunsul Eminentissimului Kolletzki (nu fără ironie), cum că se declarase pentru toți cei cu oarece judecată, ceea ce presupunea asentimentul Eminentissimului și Reverendissimului cardinal Joseph Jellinek, în calitate de prefect al Congregației pentru teologie (la care adresatul încuviință dînd din cap), că respectivul Consiliu discutase pe cît de tainic, pe atît de fără succes, cu privire la prepuțul Domnului nostru Isus și, cu toate că problema a fost tratată cu intenții pioase și în aceeași măsură cu integritate, cazul a devenit o problemă de nerezolvat.

Indignarea lui Pier Luigi Zalba de la Servitorii Mariei.

Eminentissimul Kolletzki insistă în discursul său: la vremea aceea un iezuit dăduse apă la moară cu întrebarea dacă putea fi venerat

sfîntul prepuț care era păstrat într-o biserică. Pînă la urmă, evanghelistul Luca oferea clar spre recunoaștere faptul că Isus fusese tăiat împrejur la opt zile de la nașterea sa și că prepuțul său fusese păstrat în mir de nard. Totuși, discuția din fața Sfîntului Oficiu a avut urmări nebănuite. Nu numai că se iviră mai multe prepuțuri în locuri diferite, dar Înaltul Consiliu se confrunta acum și cu întrebarea dacă Domnul nostru Isus n-ar fi trebuit să ia cu Sine la Înviere și la Înălțarea Sa la cer fragmentul care îi aparținea. Venerabilii domni ajunseseră să se certe atît de aprig, încît pînă și comisia papală desemnată în acea perioadă trebuise să intervină în interpretarea dreptului canonic, ceea ce putea rezolva problema parțial doar, contestînd explicit sfîntului prepuț rangul de relicvă, deoarece conform canonului 1281, paragraful 2, sînt desemnate relicve numai acele părți ale corpului care au suferit martiriul. În acea perioadă Sfîntul Oficiu văzuse o singură cale de ieșire, aceea de a sancționa cu excomunicarea *speciali modo* orice discuție verbală sau scrisă despre sfîntul prepuț.

Întreruperea Eminentissimului cardinal Joseph Jellinek, prin bătaie în masă:

– La obiect, domnule cardinal!

Eminentissimul Kolletzki: curia, cu dicasteriile ei, părea predestinată să facă din țînțar armăsar și uneori tăcerea era de preferat cuvîntării – asta era tot ce dorise să demonstreze. Cuvintele aveau puterea de a deschide răni; tăcerea, dimpotrivă, grăbea vindecarea.

Cardinalul secretar de stat și prefectul Consiliului pentru probleme publice ale bisericii, Giuliano Cascone:

– Sarcina curiei nu este aceea de a tăcea! Noi, cei de la masa aceasta, avem de hotărît, *quoquomodo possumus!*

La care Eminentissimul cardinal Jellinek încercă să calmeze spiritele:

– Frate întru Hristos, smerenia este cea mai înaltă virtute creștină! Vreau să explic de ce consider prezenta *causa* pe cît de importantă, pe atît de periculoasă. Aici, în acest loc, acum 350 de ani a fost tratat un caz care, Domnul aibă milă de noi, bieții păcătoși, a pricinuit un mare neajuns Sfintei Biserici. Vreau să vă amintesc că dintr-o problemă aparent neînsemnată a pornit cazul Galilei, și anume de la

întrebarea dacă felul cum se modifică aspectul cerului este în conformitate cu Scriptura. Aduc avertismentul serios de a nu comite din nou aceeași eroare.

Întrerupere cu exclamație iritată, din gura lui Ugo Pironios, de la eremiții Sfîntului Augustin:

– Conciliul din Trent a interzis orice tălmăcire a scrierilor care vin în contradicție cu interpretarea părinților Bisericii! Galilei a fost condamnat pe drept.

Cardinalul Jellinek spuse cu însuflețire crescîndă:

– În acest caz nu vorbim de dreptul canonic. Vorbim de răul pe care l-a pricinuit Sfintei Biserici demersul Sfîntului Oficiu și vorbim despre cum, din neglijența celor responsabili, o *quisquilia* a devenit o *causa causarum.*

Monseniorul Ugo Pironio adăugă înfuriat:

– Conform nivelului de atunci al cunoașterii se știa că Soarele se află pe cer și se rotește în jurul Pămîntului, iar Pămîntul odihnește nemișcat în centrul Universului. Asta putea să găsească orice învățat la Părinții Bisericii, fie în psalmi, fie la Solomon și Iosua. Trebuia Sfînta Biserică să permită ca aceste scrieri să fie puse sub semnul întrebării? Cît ar mai fi durat pînă s-ar fi ridicat un alt eretic și ar fi propovăduit că nu Dumnezeu, Domnul, i-a alungat pe Adam și Eva din paradis, ci că Adam și Eva l-au izgonit pe Domnul din paradis, pentru că doreau să fie singuri și că aceasta se putea demonstra matematico-astronomic.

Pironio schiță semnul crucii.

– Pare că ați uitat, frate întru Hristos, că nu Galilei era în defect, ci Sfîntul Oficiu și că nu astronomia și geometria greșeau, ci teologia. Sau pentru eremiții Sfîntului Augustin se mai învîrte și astăzi Soarele în jurul Pămîntului? (Cuvintele Eminentissimului cardinal Joseph Jellinek, producînd rumoare.)

Cel sus-numit continuă:

– Galilei a dat întîietate absolută teologiei în fața celorlalte științe în ceea ce privește minunata învățătură și revelațiile dumnezeiești, și veșnica mîntuire, dar, în același timp, a dorit ca aceasta să nu se coboare la speculațiile mai umile și mai lipsite de importanță ale

științelor inferioare, deoarece acestea nu au nici o contribuție la mîntuire, iar servitorii ei nu ar fi trebuit să își aroge autoritatea de a decide în domenii din care le lipsea orice cunoștință.

Atunci monseniorul Ugo Pironio divagă mînios servindu-se de un pasaj din *De Genesi ad literam* al Sfîntului Augustin, din locul în care nici un predicator al pocăinței nu putea fi mai vehement: *Hoc indubitanter tenendum est, ut quicquid sapientes huius mundi de natura rerum demonstrare potuerint, ostendamus nostris libris non esse contrarium: quicquid autem illi in suis voluminibus contrarium Sacris Literis docent, sine ulla dubitatione credamus id falsissimum esse, et, quoquomodo possumus, etiam ostendamus.*

Eminentissimul Mario Lopez, subsecretar al Congregației pentru Teologie și arhiepiscop titular de Caesarea răspunse celui care luase cuvîntul:

– Monseniore Pironio, nu ține de Scriptură să explice legăturile cosmice, așa cum nu ține de știință să explice doctrina mîntuirii Sfintei Biserici. Acestea nu sînt vorbele mele, frate întru Hristos, ci ale lui Galileo Galilei.

– „Scriptura nu vrea să predice asupra structurii lucrurilor care nu contribuie la mîntuire." Vă este cunoscută această sintagmă din enciclica *Providentissimus Deus* a Sanctității Sale Leon al XIII-lea! (Întrerupere cu exclamație a Eminentissimului cardinal Jellinek.)

Subsecretarul Congregației pentru Teologie continuă:

– Doriți din nou situația din Evul Mediu și susțineți că geometria, astronomia, muzica și medicina sînt tratate cu mai multă seriozitate în Sfînta Scriptură decît la Arhimede, Boetius și Galenus? Galileo nu afirmase altceva decît că învățații universali din timpurile lui puteau demonstra științific anumite fenomene ale naturii, pe cînd alții le ofereau ca învățătură pur ipotetică. A avut tot dreptul să refuze să discute despre cît adevăr aduceau cei din prima categorie, pentru că puteau aduce demonstrații cu ajutorul științei și în același timp a căutat dovezi prin care să-i demaște pe cei din a doua categorie ca fiind în eroare. A existat un învățat cu mai multă bună-credință? În orice caz, mi se pare de bună-credință argumentația florentinului. Dacă dovezile aduse de științele naturii nu pot fi subsumate

Scripturii, atunci, și aici sînt de acord cu Michelangelo, ar trebui numaidecît explicat că acestea nu se află în contradicție cu Scriptura. Înainte de a respinge o modalitate de explicare a naturii, este absolut necesar să se demonstreze că acesteia îi lipsește dovada științifică. Dar acest lucru nu cădea în sarcina celor care considerau valabilă explicația, ci a celor care se îndoiau de ea.

– *Accessorium sequitur principale!*

Cardinalul Jellinek bătu din nou cu mîna în masa Sfîntului Oficiu și atrase atenția asupra respectării temei. Spuse că a adus în discuție cazul Galilei ca să demonstreze că învățăturile Sfintei Biserici au mai puțin de suferit din cauza opozanților săi declarați decît din pricina neglijenței și nepriceperii manifestate în rîndurile proprii, iar în legătură cu aceasta Eminentissimul aminti de polemica dintre dominicani și iezuiți, care durase ani buni, referitoare la teoria predestinării, a Sfîntului Augustin, și care pricinuise neajunsuri atît unei frății, cît și celeilalte.

Însă asta provocă strigăte sălbatice de întrerupere, care din pricină că se acopereau unele pe altele erau de neînțeles. Strigătele următorilor prezenți: Adam Melcer de la Societas Jesu, Fra Desiderio Scaglia, titular la San Carlo, Fra Felice Centino, titular la Santa Anastasia și Eminentissimul Giuseppe Bellini, prefect al Congregației pentru Sacramente și Serviciu Divin, responsabil special pentru liturghie în aspectele pastorale și de rit.

Mai sus-menționatul vorbitor depuse ceva efort ca să se facă ascultat și să aducă în discuție tema reală – interpretarea inscripției sixtine – și acordă cuvîntul restauratorului-șef Bruno Fedrizzi.

Restauratorul-șef Bruno Fedrizzi descrise în detaliu și cu referiri la tehnica frescelor și la analiza chimică descoperirea celor opt însemne de pe cărțile și sulurile profetului Ioel, ale sibilei din Eritreea și ale celorlalte figuri, conform succesiunii descoperirii: A - IFA - LU - B - A. Fuseseră aplicate *a secco* în același timp cu corecturile pe care Michelangelo le adusese după finisarea frescelor propriu-zise, cum ar fi corecturile de contur și cele de proporții sau de perspectivă.

Întrerupere prin întrebarea cardinalului secretar de stat Giuliano Cascone, dacă era exclus ca semnăturile despre care se discută să fi putut fi adăugate mai tîrziu de o altă mînă decît cea a lui Michelangelo.

Fedrizzi respinse această posibilitate și menționă ca dovadă faptul că pigmenții anorganici de culoare din însemnele descoperite se întîlnesc și în alte părți mai închise la culoare din scenariile după Vechiul Testament; prin urmare, cine se îndoiește de autenticitatea paternității însemnelor trebuie să pună sub semnul întrebării și paternitatea lui Michelangelo în calitatea sa de creator al picturilor de pe tavanul sixtin.

Dacă se găsește vreo semnătură pe celelalte lucrări ale florentinului. (Întrebare a Eminentissimului cardinal secretar de stat.)

Răspunsul venit de la Riccardo Parenti, profesor universitar de istorie a artei la Universitatea din Florența: Michelangelo nu și-a semnat lucrarea, ceea ce corespundea obiceiului acelor timpuri, totuși se face abstracție de faptul că s-a portretizat pe sine însuși în reprezentările sale. Erau cu greu de pus la îndoială trăsăturile lui Michelangelo din figura profetului Ieremia și din pielea chinuită a lui Bartolomeu de la *Judecata de apoi*. Pînă astăzi nu există o interpretare concludentă asupra acestei particularități a florentinului, referitor la această modalitate unică de a se face vizibil.

– Așa că misterul descoperit acum ar trece negreșit drept caracteristica lui Michelangelo. (Întrerupere pricinuită de strigătul Eminentissimului cardinal Jellinek.)

Răspunsul lui Parenti:

– Negreșit. Mai ales că Michelangelo nu a mai creat în afară de Sixtină nici o pictură apreciabilă. Și precum știe oricine, dacă picturile Capelei Sixtine au luat ființă sub constrîngeri materiale, cu ură împotriva papei și împotriva curiei și cu umilințe ale artistului din cele mai felurite, oarece gînduri de răzbunare, de oricare natură ar fi fost ele, nu păreau în nici un caz de exclus. Fie și numai scenariul ales de artist pentru capela căminului papal putea fi perceput ca fiind provocare, dacă nu scandal. Să-și imagineze că un artist contemporan ar zugrăvi capela personală a Sanctității Sale cu doamne și domni

dezbrăcați conform idealului de frumusețe contemporan și despre care se poate recunoaște că sînt de-a dreptul atrăgători, iar în locul simbolurilor creștine ar fi născocit scene provocatoare din aria drogurilor, francmasonilor sau muzicii pop. Scandalul nu ar fi mai mare.

Rumoare în Sfîntul Oficiu.

– Din cearta cu papa, continuă Parenti, a ieșit învingător florentinul, iar ca revanșă Michelangelo a desconsiderat orice pictură inspirată din Noul Testament și chiar bisericească și, într-adevăr, a lăsat să învie mesageri ai lumii spiritului și a spiritelor, l-a omagiat pe Dante, neoplatonismul și spiritul Antichității, acesta fiind înfierat de către Biserică drept păgîn și pînă și azi lipsește ceea ce era cel mai important să transpară: de ce Sanctitatea Sa nu a protestat împotriva acestui fel de reprezentare.

Întrerupere pricinuită de strigătul cardinalului Jellinek, prefectul Congregației pentru Aspecte Confesionale:

– Sanctitatea Sa Iulius al II-lea nu numai că a protestat, dar a și ajuns să se certe serios cu artistul cel încăpățînat.

– Cum adică încăpățînat? Toți artiștii care își merită titlul sînt încăpățînați. (Întreruperea lui padre Augustinus Feldmann, directorul Arhivei Vaticanului și prim arhivar al Arhivei Secrete a Sanctității Sale).

Întrebarea Eminentissimului cardinal Jellinek:

– Cum să interpretăm asta, frate întru Hristos?

Răspunsul celui adresat:

– Ei, foarte simplu. Arta, în măsura în care este autentică, nu este de vînzare. Sau altfel spus: Este curată prostie să crezi că arta este de vînzare. Iar pentru asta cel mai bun exemplu este prezenta *causa*. Sanctitatea Sa crezuse că Michelangelo îi îndeplinea ceea ce îi ceruse și, la prima vedere, chiar așa și părea să fie, dar adevărul este că artistul s-a răzbunat pe cel care îl umilise, și a făcut în așa fel încît Sanctitatea Sa nici măcar nu a observat. Să fim serioși, configurația teatrului cel mare al lumii pe care l-a pictat Michelangelo pe tavanul Sixtinei permite orice interpretare, iar concepția că în avîntul său de a reprezenta simbolic, artistul a înfățișat cele trei condiții ale existenței omului zămislit de Dumnezeu, adică forma de existență

trupească, cea sufletească și cea spirituală, nu mă mulțumește. Viața de zi cu zi și viața omului este plină de simboluri care îi aduc aminte, îl mustră, îi poruncesc și îi interzic, care se întretaie și se contrazic. Nu există nici un simbol absolut, un simbol care să aibă aceeași semnificație în toate culturile. Chiar și crucea, un simbol aparent de origine creștină al Învierii pascale și al credinței, are o cu totul altă semnificație în alte culturi. Pe de altă parte, adesea există multe simboluri pentru toate și pentru orice. Și cu asta vreau să spun că, pentru a exprima într-un mod tainic ceea ce a încercat Michelangelo să transmită, artistul în nici un caz nu are nevoie de preotese prezicătoare păgîne. Iar dacă sibilele prezintă ceea ce este dumnezeiesc, atunci acel lucru nu face parte din acel Dumnezeu Atotputernic pe care îl slăvește Sfînta Biserică, ci mai degrabă din acela de pe culmile Olimpului.

Eminentissimul cardinal Jellinek:

– Padre, vorbiți ca un eretic.

Padre Augustinus:

– Eu doar redau ceea ce trebuie că sare în ochi fiecărui creștin cu școală, căruia i s-a dat darul vederii. Și pomenesc acest lucru numai pentru ca acest Consiliu să trateze recenta descoperire cu prudența cuvenită în circumstanțele menționate și ca să nu rămînem într-o bună zi la fel de înmărmuriți precum Sanctitatea Sa Iulius.

– Și ce semnificație atribuiți semnelor cu care ne-a surprins Fedrizzi? (Întrebarea Eminentissimului cardinal secretar de stat Giuliano Cascone.)

– Eu nu pot, începu șovăitor padre Augustinus Feldmann, să găsesc nici pînă astăzi o interpretare logică pentru cele opt litere și cu siguranță că există persoane mai competente decît mine pentru această sarcină, însă doresc să îmi exprim poziția întru totul personală cu privire la problemă, căci pentru asta ne-am adunat, cred eu, toți aici.

Murmur aprobator al celor prezenți.

– Cred că este clar că avem aici un gen de sincretism, ceea ce înseamnă contopirea ideilor religioase de origine diferită într-un tot din care să răzbată nostalgia după unitatea interioară și lipsa de contradicții.

Luare de poziție a Eminentissimului Mario Lopez, subsecretar al Congregației pentru teologie și arhiepiscop titular de Caesarea:

– Această idee a fost discutată destul și nu este nouă: în secolul al XVI-lea se numeau sincretiști acei filozofi care voiau să facă legătura între Platon și Aristotel, ceea ce, precum se știe, este, firește, imposibil. Însă referirea dumneavoastră, frate întru Hristos, se raportează mai degrabă la tematica picturii decît la interpretarea semnelor!

Padre Augustinus:

– Așa și este, și fac această precizare tocmai pentru că se poate presupune că semnele conțin un gen perfid de sincretism.

– Așadar, dacă vă înțeleg corect, frate întru Hristos, ca să putem descifra acest mister trebuie să ne așteptăm la consultarea nu numai a teologilor de aceeași confesiune cu noi, ci și a...

Padre Pio Grolewski de la călugării predicatori și curator al muzeelor Vaticanului fu întrerupt zgomotos și abrupt de către Eminentissimul cardinal secretar de stat Cascone:

– Nu trebuie să amintesc Consiliului că dezbatem *specialissimo modo*. Sarcina noastră este aceea de a împiedica Biserica și curia să fie lăsate pradă ridiculizării. Și dacă ne confruntăm datorită descoperirii cu o problemă teologică, atunci este de răspunderea noastră, de răspunderea acestui Consiliu, să rezolvăm această problemă, *specialissimo modo!*

Tăcere.

Eminentissimul cardinal secretar de stat:

– Vreau să mă exprim clar. Nici un cuvînt al acestui Consiliu nu poate să fie făcut public, nu înainte ca acest Consiliu să fi găsit o explicație pentru *causa*. Și în legătură cu aceasta se aplică următorul principiu suprem: Învățătura se află înaintea artei.

Fra Desiderio Scaglia, titular la San Carlo, reflectă că frescele lui Michelangelo fuseseră de secole izvor de credință pentru milioane de creștini și că scenele inspirate din Vechiul Testament cu Dumnezeu Creatorul dăduseră curs interpretărilor generații la rînd. Prezenta *causa* era mai puțin o problemă teologică și mai degrabă o problemă care ținea de gradul în care devenea publică.

Adam Melcer de la Societas Jesu declară că nu a văzut însemnele cît a verificat starea de fapt din Capela Sixtină, ci în cel mai bun caz le-a intuit și că se opune dezbaterii unor impresii cu o asemenea seriozitate.

Profesorul Pavanetto, director general al Construcțiilor și Muzeelor Vaticanului ridică, fără să spună nimic, un teanc de fotografii de pe masă și Adam Melcer le cercetă din priviri prin perechea lui de ochelari, care fusese strînsă.

– Asta nu spune nimic, repetă el la fiecare imagine, după ce le supuse unor examinări amănunțite, asta nu spune nimic. Credința creștină cere să fie considerate adevărate lucrurile care nu sînt întărite prin dovada necesară completă, adusă prin intermediul simțurilor și a gîndirii și atunci, de ce nu, ar putea să ceară ca lucrurile adeverite prin simțuri și gîndire să nu fie considerate adevărate.

Clocotind, Eminentissimul Mario Lopez, prosecretar al Congregației pentru Teologie și episcop titular de Caesarea:

– Pălăvrăgeală iezuită! Voi, cei de la Jesu ați considerat întotdeauna că trebuie să vă adaptați la orice situație în așa fel încît premisele de la care porniți să corespundă unui efort minim. *Et omnia ad maiorem Dei gloriam!*

Eminentissimul cardinal Jelinek, pe un ton liniștitor:

– Frați întru Hristos, cumpătare! Cumpătare, de dragul Domnului nostru Isus!

Adam Melcer, către Eminentissimul Lopez: Trebuie să-și ceară scuze nu față de el, care avea un titlu neînsemnat, ci față de Societas Jesu care nu avea nevoie să se lase jignită de un arhiepiscop titular asiatic. Iar Melcer se pregăti să iasă din sală.

– Frați întru Hristos! Eminentissimul cardinal Jellinek strigă să se facă liniște și să fie cumpătați și îl somă pe Adam Melcer *ex officio* să se întoarcă la locul său. Melcer întrebă dacă Jellinek vorbise în mod clar *ex officio,* deoarece, în caz contrar, nu se putea conforma somației din cauza importanței atingerii aduse de către Eminentissimul arhiepiscop titular și doar după confirmarea explicită că somația a fost făcută *ex officio* se așeză Melcer din nou la locul său, făcînd totuși cunoscut, în timp ce își aranja nervos ochelarii, că ar putea

solicita ajutorul duhovnicilor apostolici ca să obțină satisfacție de la primul duhovnic al cardinalului.

După calmarea spiritelor celor două părți, cardinalul Jellinek puse întrebarea dacă între însemne și reprezentările profeților și sibilelor nu există o legătură internă, dacă litera A nu lăsa loc de interpretare în legătură cu profeții Ioel și Ieremia, dacă din litera B nu putea să reiasă un indiciu scris referitor la sibila din Persia, dacă acest lucru nu se potrivea pentru „LU" referitor la Ezechiel și pentru „IFA" în legătură cu sibila din Eritreea.

Padre Augustinus Feldmann, director al Arhivei Vaticanului, luă cuvîntul și făcu mai întîi trimitere la traducerea din ebraică a numelui Ioel, care însemna: „Jahwe este Dumnezeu". Profeția lui se referea la ziua lui Jahwe cu pogorîrea spiritului profetic asupra Israelului și cu judecata popoarelor păgîne, și era neobișnuit de scurtă, spre deosebire de proporțiile mari ale profețiilor lui Ezechiel, care umplu o carte cu bocetele, suspinele și strigătele lor de durere; cîntece de dragoste cu un conținut lipsit de rafinament fuseseră ridicate la rangul celor religios-morale. Dar chiar și apelul la științe mai obscure precum mistica literelor și a cifrelor nu furniza vreo legătură logică între însemne și profeți și același lucru era valabil și pentru sibile.

Intervenția profesorului Antonio Pavanetto: dacă nu trebuie să i se ofere mai multă importanță faptului că profeții Ioel și Ezechiel aveau însemne, pe cînd Ieremia, Daniel și Isaia nu prezentau nici un semn caracteristic. Și întrebarea firește că se referea și la sibile, dintre care intrau în calcul cea din Eritreea și cea din Persia, în timp ce sibila din Delphi și cea din Cumae rămăseseră cu mîna goală.

Această întrebare fu adoptată unanim, dar rămase fără răspuns și din această pricină, problematică.

Eminentissimul Frantisek Kolletzki, profesor universitar de învățămînt catolic preciză că doctrina ezoterică iudaică se folosea de magia literelor și a cifrelor și că literele aveau în Cabala anumite valori cifrice cu ajutorul cărora se puteau face calcule mantice.

– Frate întru Hristos! întrerupse abrupt pe vorbitor Fra Desiderio Scaglia, titular la San Carlo. Cum să fi ajuns semne cabalistice pe

tavanul Sixtinei? Doriți să afirmați cumva că Michelangelo a fost un cabalist și un eretic? Părerea mea este că ar trebui să ne concentrăm mai degrabă asupra interpretărilor mai la îndemînă, precum formulele de descîntec din Evul Mediu, care, nu mai este nevoie să subliniez, erau descrise de Biserică drept superstiții. Formulele de descîntec sînt redate în inițiale de cuvinte separate. Cel mai cunoscut este descîntecul lui Zaharia împotriva ciumei, ale cărui inițiale apar pe bilețele-amuletă, pe patrafire, pe clopote și pe crucea lui Zaharia, corespunzător formulei de descîntec benedictine. Credința creștină îmi interzice să reproduc înșiruirea de litere, însă aceasta nu are nici o legătură cu înșiruirea despre care se dezbate aici.

Întrebarea cardinalului Giuseppe Bellini, prefect al Congregației pentru Sacramente și Serviciu Divin, dacă s-au întreprins deja investigații cu privire la partiturile cu litere. Această modalitate foarte veche de notare a muzicii se făcea prin scrierea literelor alfabetului corespunzător sunetelor și abia la începutul celui de-al doilea mileniu intrase în uz sistemul portativului. Odo de Gluny își păstrase impresionantele cînturi gregoriene numai prin litere.

– Dacă vă înțeleg bine, domnule cardinal (intervenție a Eminentissimului cardinal Jellinek), atunci dumneavoastră presupuneți că în spatele literelor lui Michelangelo se ascunde o melodie, care, pe de altă parte, se află la baza unui text cu o anumită afirmație.

Confirmare.

Strigăt de protest din partea fratelui Pier Luigi Zalba de la Ordinul Slujitorilor Mariei, a lui Ugo Pironio de la eremiții Sfîntului Augustin și a lui Fra Felice Centino. Ultimul, indignat:

– Frate întru Hristos, sîntem pe cel mai bun drum spre părăsirea bazei problemei. Discutăm despre formule păgîne de descîntec și texte străine de cîntece, în loc să căutăm ceea ce trebuie printre rugăciunile pioase. Domnul fie cu noi.

Răspunsul oratorianului Augustinus Feldmann:

– Credința creștină, frate întru Hristos, părăsește zilnic fundamentul problemelor, iar credința este cu adevărat dușmanul celor palpabile, și ceea ce este privit ca nevăzut devine inteligibil doar sub semnul credinței.

Nici un creştin credincios nu se va îndoi de Apocalipsa Sfîntului Ioan, care, de-a lungul epocilor, a fost veste mîngîietoare pentru fiecare generaţie de creştini şi totuşi, Apocalipsa conţine mult mister şi lucruri inexplicabile pînă astăzi. Tocmai de aceea doriţi dumneavoastră, frate întru Hristos, să vă îndoiţi de caracterul de solie şi de adevărul Apocalipsei? Vreţi să contestaţi faptul că revelaţia lui Ioan corespunde în părţile ei esenţiale acelei revelaţii pe care ne-a dat-o Domnul nostru Isus către sfîrşitul lucrării Sale, numai pentru că Ioan este uneori de neînţeles şi uneori face obiectul interpretărilor păgîne?

Întrerupere cauzată de strigătul cardinalului Jellinek, care impuse o precizare la această afirmaţie:

– Cum doriţi dumneavoastră să interpretaţi Apocalipsa lui Ioan 13,11 – 18, dacă nu cu ajutorul magiei cifrelor. Ioan spunea că a văzut un animal ridicîndu-se din pămînt, care avea două coarne ca ale unui miel, dar care vorbea ca un balaur. Şi cine are pricepere, să socotească numărul fiarei, căci este număr de om şi numărul ei este: şase sute şaizeci şi şase. Aşa se află în textul Scripturii pe care dumneavoastră îl cunoaşteţi cu toţii.

Întrebare ulterioară:

– Orice text necesită o interpretare? (Probabil Fra Felice Centino.)

Răspuns:

– Nu, desigur că nu. Creştinul poate să creadă de dragul credinţei; dar datoria de a propovădui pe care ne-a lăsat-o Domnul nostru Isus include şi datoria de a interpreta. Prin urmare cine este această fiară care are număr de om. Deja la o sută de ani după Ioan această întrebare nu mai putea găsi răspuns, şi pînă astăzi teologul creştin nu cunoaşte răspuns la această întrebare, doar dacă...

– Doar dacă? Urmară cîteva întreruperi zgomotoase.

– Doar dacă cerem ajutor magiei cifrelor din gnoza greco-orientală.

Strigăte de protest din toate părţile. Fra Felice Centino, titular la Santa Anastasia, făcîndu-şi cruce:

– Domnul aibă milă de noi!

Eminentissimul cardinal Jellinek:

– Continuaţi, frate!

Padre Augustinus, nesigur acum şi privind în jurul său:

– Ceea ce am de spus poate fi găsit de oricine în Arhiva Vaticanului, rog să se țină cont de asta. Secta gnosticului Basilides din Antichitatea tîrzie și-a găsit sfîrșitul cam prin anul 130 după nașterea Domnului nostru; aceasta folosea formula magică ABRAXAS, printre altele, pentru recunoaștere reciprocă, dar și ca atare. Acest cuvînt se presupune că este compus din inițialele numelor lui Dumnezeu în ebraică și prezintă, pe lîngă totalul de șapte litere, și alte particularități: conform magiei literelor aparținînd acestei secte, formula ABRAXAS include valoarea numerică trei sute șaizeci și cinci și simbolizează prin numărul zilelor anului întregul, atotcuprinzătorul, dumnezeiescul: A-1, B-2, R-100, A-1, X-60, A-1, S-200. Și cuvîntul „Meithras" cu diftongul „ei" de proveniență grecească dezvăluie numărul trei sute șaizeci și cinci conform acestei magii a literelor; din „Iesous", din nou cu un diftong grecesc, rezultă numărul opt sute optzeci și opt. Dar, ca să ne întoarcem la *Apocalipsa* lui Ioan și la enigmaticul număr șase sute șaizeci și șase, conform literelor și schemei cu numere menționate, suma șase sute șaizeci și șase reiese din următoarea succesiune de litere: AKAIDOMETSEBGE. Nu pare mai puțin lipsit de sens sau mai puțin încifrat decît inscripția descoperită a lui Michelangelo. Dar dacă se pornește de la faptul că Ioan a conceput Apocalipsa în limba greacă și dacă literele se grupează pe abrevieri, atunci rezultă A.KAI.DOMET.SEB.GE, prescurtarea corectă a titlului de stăpînitor pentru împăratul Domitian: *Autokrator Kaiser Dometianos Sebastos Germanikos.* Ioan a scris Apocalipsa pe insula grecească Patmos, care era stăpînită de romani, iar explicația că dorise să lovească prin acest indiciu numeric în cultul împăratului din acele vremuri cu deificarea stăpînitorului lumesc nu este de lepădat.

După cuvîntarea părintelui Augustinus se așternu o pauză lungă.

Apoi cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone:

– Iar dumneavoastră sînteți de părere, frate Augustinus, că inscripțiile lui Michelangelo ar putea fi gîndite la fel? Credeți că florentinul a folosit magia cu litere a unei secte păgîne ca să îl compromită pe papă și curia?

Întrebare oferită ca răspuns:

– Aveți o explicație mai bună?

Întrebarea rămase fără răspuns; în cele din urmă luă cuvîntul prefectul Consiliului, cardinalul Jellinek: Discuția a arătat că problema nu trebuie subestimată și îl însărcina *ex officio* pe padre Augustinus Feldmann, director al Arhivei Vaticanului și prim-arhivar al Arhivei Secrete a Sanctității Sale, cu întocmirea unei documentații referitoare la științele oculte și la cultele din vremea următorilor papi: Iulius al II-lea, Leon al X-lea, Adrian al VI-lea, Clement al VII-lea, Paul al III-lea, Iulius al III-lea, Marcellus al II-lea, Paul al IV-lea și Pius al IV-lea. Profesorul Antonio Parenti, profesor universitar de Istorie a Artei la Universitatea din Florența a fost desemnat să caute originile și punctele de tangență cu totalitatea ideilor potrivnice Bisericii din timpul vieții lui Michelangelo. Eminentissimul Frantisek Kolletzki, subsecretar al Congregației pentru învățămînt catolic și rector la Collegium Teutonicum a fost numit să consulte *specialissimo modo* un semiotician, pentru interpretarea însemnelor. Data următoarei întruniri a Consiliului a fost stabilită în lunea de după Intrarea în Biserică a Preacuratei Fecioare Maria.

Confirmă corectitudinea procesului-verbal de mai sus:

Monseniorul Antonio Barberino, notar.

Monseniorul Eugenio Berlingero, secretar.

Monseniorul Francesco Sales, dactilograf.

Între de-a doua și cea de-a treia duminică de după Epifanie

Augustinus, oratorianul, nu putea să-și amintească să fi fost vreodată chemat de cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone, cu toate că era în serviciu de aproape treizeci de ani; fără îndoială că arhivarul se afla în ierarhia Curiei Romane undeva foarte jos. Augustinus era obișnuit să primească ordine scrise și să își ducă la îndeplinire toate sarcinile cu o precizie jenantă. Curia este un mecanism de ceasornic, iar el, Augustinus, era cea mai mică rotiță. Cu atît mai surprins se arătă oratorianul cînd monseniorul Raneri, prim-secretar al cardinalului secretar de stat, îl invită în biroul său, iar el se grăbi să dea curs invitației. Augustinus o luă pe La Cortile della Pigna, își spuse numele – La Cortile di san Damaso – și scopul vizitei sale și fu lăsat să treacă, după o confirmare telefonică.

Cardinalul secretar de stat se număra printre puținii cardinali care nu numai că lucreau în Vatican, ci și locuiau acolo. La primul etaj răzbătea către urechea vizitatorului piuitul unui fagot. Spre slava Domnului, spre mulțumirea sa intimă și spre mulțumirea curiei, monseniorul Raneri, prim-secretar al cardinalului secretar de stat Cascone cînta în orice moment liber la instrumentul cu două țevi îmbinate. La etajul al doilea al palatului, Augustinus nimeri într-o înșiruire de vestibule care dădeau unul într-altul, dintre care numai unul rămînea întipărit în minte vizitatorului, deoarece era împodobit cu un baldachin roșu sub care era agățat blazonul cardinalului, și un altul pentru că era mobilat numai cu o masă de perete, pe care se afla

biretta cu cele trei capete a cardinalului, în fața unui crucifix, către *anticamera nobile*. Și aici cît mai puțină mobilă, făcînd excepție, în orice caz, masa cu douăsprezece locuri cu spătar înalt, aproape pierdută în spațiu. Secretarul care îl însoțise pe Augustinus pînă aici îi indică arhivarului un loc pe care să se așeze și dispăru fără să scoată un cuvînt prin una din cele două uși din față. Pereții sălii înalte erau îmbrăcați în damasc roșu; ferestrele mari cu draperii din brocart cu fir de aur lăsau să intre în sală doar o lumină slabă.

Cu un zgomot puternic se deschise una dintre cele două uși, iar cardinalul secretar de stat Cascone, urmat de prim-secretar și de un ajutor de secretar pe care Augustinus nu îl cunoștea, intră in cameră cu brațele întinse ca un aducător de mîntuire. Augustinus se ridică și se înclină, iar cardinalul secretar de stat spuse cu o voce puternică:

– *Padre Augustinus, laudetur Jesus Christus!*

Îl îndemnă pe musafir cu o mișcare scurtă a mîinii să ia loc și apoi se duse în partea cealaltă a mesei ca să se așeze. Celor doi secretari care erau pe punctul de a-și lua poziția lor obișnuită le aruncă o privire, la care aceștia se îndepărtară fără să salute.

O clipă stătură unul în fața celuilalt fără să spună nimic.

– Padre, începu cardinalul secretar de stat ceremonios, am cerut să veniți deoarece știu să apreciez discreția și inteligența dumneavoastră în modul cum tratați documentele. Noi doi, padre, sîntem membrele unui trup însemnat, trupul curiei. Iar dacă mie îmi revine puterea activă a brațului care dă formă și hotărăște, așa și dumneavoastră, padre, sînteți memoria căreia nu îi scapă nimic, nici cele bune, nici cele rele.

Augustinus își ținea în jos privirile și nu era sigur dacă trebuia să-i răspundă cardinalului secretar de stat, dar spuse în cele din urmă:

– Spre înalta slavă a lui Dumnezeu și a Bisericii, Eminență! Iar după o scurtă pauză adăugă: Am servit cinci papi, Eminență, pentru patru am depus chiar procesul-verbal de deces, am întocmit și am depus șase enciclice și am etichetat nu mai știu cîte mii de *buste*. Cred că pot să spun că am lăsat ceva în urma mea, este drept.

– Părerea mea, își reluă discursul cardinalul, este că e de ajuns pentru o viață de om...

– Nu! îl întrerupse arhivarul.

– Ce nu?

– Știu ce vreți să spuneți, Eminență. Vreți să spuneți că am lucrat îndeajuns și că acum trebuie să mă întorc în casa din ordinul meu și să-mi închei viața spre înalta slavă a Domnului. Eminență, nu pot să fac asta! Am nevoie de *bustele* mele, de *tondi*, am nevoie de praful din arhivă așa cum am nevoie de aer ca să respir. Mi-a reproșat cineva vreodată că sînt neglijent sau împrăștiat? Nu a fost de găsit vreun document?

Vocea arhivarului crescu în intensitate și tremura.

– Dar nu, padre Augustinus. Tocmai pentru că v-ați îndeplinit datoria fără cusur pare să fie oportun să vă opriți înainte de a apărea primele plîngeri, înainte de a se strecura primele greșeli, îaninte să reclame cineva că padre Augustinus este deja în vîrstă și memoria nu-l mai ajută foarte bine.

– Dar memoria mea este în ordine, Eminență, e mai bună decît în anii tinereții, am în cap codurile de înregistrare din toate domeniile, iar această arhivă are mai multe domenii decît orice arhivă a creștinătății. Spuneți-mi un act de mînă important din istoria Bisericii, un codex sau o bulă și eu vă voi spune din memorie codul de înregistrare, iar oricare dintre *scrittori* mei poate să vă prezinte documentul în cîteva momente.

Cardinalul secretar de stat ridică mîinile.

– Padre! strigă el. Padre, vă cred, chiar cred că în acest moment nu e nimeni mai calificat pentru acest post; însă mi s-ar părea lipsit de responsabilitate să vă lăsăm în postul dumneavoastră pînă la sfîrșitul zilelor și să îi interzicem unuia mai tînăr orice șansă. Eu deja m-am orientat și am dat de un benedictin capabil, padre Pio Segoni de la Mănăstirea Montecassino, un filolog cultivat al limbilor clasice. Iar principiul Sfîntului Benedict din Nursia este cea mai bună premisă pentru un arhivar.

– Ah, asta era.

Augustinus își întoarse privirile afectat. În momentul acela i se păru că toată zidirea vieții sale se prăbușea împreună cu el.

– Ah, asta era, repetă aproape fără glas.

Atunci cardinalul secretar de stat se ridică fără să-și desprindă mîinile de pe masă și încheie discuția zicînd:

– Umilința, padre, este cel mai eficient mijloc pentru primirea în ceruri, *in nomine domini.*

Și parcă mîna unor spirite făcu să se deschidă ușa prin care venise Cascone, iar prim-secretarul și ajutorul de secretar intrară ca să îl ia în primire pe cardinalul secretar de stat.

Augustinus însă se întoarse pierdut în gînduri pe același drum pe care venise. Privea țintă înainte, iar gîndurile sale se învîrteau în jurul cuvîntului „umilință" și în jurul întrebării dacă Filippo Neri, întemeietorul ordinului, se referise la acest tip de supunere ca la o umilință; dacă nu descrisese această purtare ca înjosire de sine sau caracter de sclav, dacă nu se răsculase împotriva acestei fanfaronade și acestui cinism. Cît trăise, Augustinus nu fusese împins către păstori; el era un om al vetrei, unul care primea ordine, care era obișnuit să muncească și pentru care puterea era un cuvînt străin. Dar niciodată în viața sa nu se simțise oratorianul atît de lipsit de puteri, iar în inima lui crescu mînia, un sentiment care îi fusese pînă acum necunoscut ca o învățătură islamică.

Despre convertirea lui Pavel

O dată pe săptămînă, Jellinek obișnuia să joace șah. A juca s-ar putea să nu fie cuvîntul potrivit pentru un proces de reculegere care, cu ceremoniile sale de deschidere și cu *pièce touchée* la care toate piesele erau afectate de mutarea următoare, avea un caracter eminamente ritualic. Într-adevăr, cardinalul se număra printre acei oameni care nu joacă șah, ci au nevoie de el și care, pentru că nu permite contextul, ca să se poată preocupa de înclinația lor, se dedică totuși într-ascuns acestei pasiuni. Nu o dată i-a venit ideea unui nou gambit, adică a unei mutări de deschidere a jocului, prin care să fie sacrificate una sau mai multe piese pentru a croi drum atacului propriu, fără a întrerupe programul său pios; și pentru că se obișnuiește printre jucători să se parafrazeze cu înflorituri asemenea născociri, Jellinek le numise după pasajele din Scriptură pe care le citea cînd îi veneau în minte mutările. Firește că erau cunoscute gambitul Romani 13, care îi venise în minte în prima duminică de Advent, gambitul Efeseni 3, pe care îl găsise de Sărbătoarea Inimii lui Isus, dar numai în Vatican, însă acolo fuseseră acceptate pînă în cercurile cele mai înalte cu mustăceli, deoarece originea lor adevărată rămînea necunoscută.

Primul adversar al cardinalului fusese Ottani, care, în mod normal, deschidea cu totul inofensiv prin e2–e4 (la care Jellinek răspundea la fel de profan cu un e7–e5), dar care sărea în cursul fiecărui joc către o formă mai complexă și care îl făcuse nu o dată mat, iar după moartea cardinalului secretar de stat intrase în relații cu episcopul Phil Canisius, directorul de la Instituto per le Opere

Religiose, ale cărui opere au mai puțin de-a face cu religia decît cu banii, pentru cei laici. Totuși această alianță a durat doar puțin, deoarece Jellinek desconsidera schimbul pe față de piese, lucru care părea că îi face o plăcere imensă episcopului, pe cînd el, Jellinek, prefera jocul de poziții și dezvoltarea de strategii surprinzătoare. De atunci jucase cu monseniorul William Stickler, camerierul Sanctității Sale, cel mai ades vinerea, la o sticlă de Frascati, iar Stickler era un partener excepțional de șah, nu numai pentru că juca precaut și cu o eleganță de invidiat, dar știa și aproape orice variantă după denumire și putea să spună cîte o istorioară pentru fiecare. Atunci universul se aduna într-un cerc strîns de lumină, pe care lampa veche cu picior din salonul lui Jellinek îl revărsa deasupra celor șaizeci și patru de pătrate, și numai bătaia regulată a pendulei baroc amintea de prezent.

În Sala di Merce, un soi de trezorerie a Arhivei în care erau păstrate darurile de valoare ale papei, se afla o tablă masivă de șah din aur și email violet, iar piesele acesteia, de mărimea unei palme, erau făcute din aur și argint – un cadou din partea prințului Orsini pentru Sanctitatea Sa. Acest joc de șah era numai bun să fie folosit, așa cum se afla, printre ceasuri și pocale, și volume de colecție și nu mai fusese utilizat înainte; însă de cînd Stickler povestise de jocul de șah de lux, acum erau aproape doi ani de atunci, între Jellinek și el a început să se desfășoare o partidă care părea să nu se mai termine, asupra căreia fiecare păstra tăcerea și nu scăpau nici măcar un cuvînt, cu toate că fiecare putea să recunoască din reacția celuilalt, sau credea că recunoaște, felul cum picase ultima mutare. Dura uneori o săptămînă, uneori și două, pînă cînd se schimba stadiul jocului din trezorerie, ca să îi vină rîndul celuilalt, dar tot de învoiala tacită ținea ca adversarul să se retragă cu buzele umflate dacă nu se făcuse următoarea mutare. Mutările luate în parte demonstrau faptul că se aflau la intervale lungi una de alta și că ofereau destul timp de chibzuială la cel mai înalt nivel și, într-adevăr, se dovedeau cu atît mai rafinate, cu cît trecea mai mult timp între două mutări. O dată, cînd Jellinek își acordase timp trei săptămîni întregi ca să-și transporte tura de la a4 la e4 – ceea ce în mod firesc a părut mai întîi

demn de compătimire, dovedindu-se ulterior totuși o mutare excepțională – lui Stickler îi scăpă o observație în treacăt, la următoarea lor întrevedere: cum că șahul nu este de fapt un joc pentru oameni de vîrsta lor, că pînă la urmă cel mai lung campionat de șah durase în total douăzeci și șapte de ani. Stickler nu mai spuse nimic în afară de asta.

În seara aceasta în salonul cardinalului din Palazzo Chigi, Jellinek umplu paharele ca în orice vineri în care se întîlneau și mută pionii albi de la e2 la e4. Stickler veni la rînd cu ai lui de la e7 la e5 și observă:

– Pionii sînt sufletul jocului de șah.

Cardinalul Joseph Jellinek dădu aprobator din cap în timp ce își muta nebunul din dreapta la c4.

– Nu îmi aparține! comentă monseniorul asupra maximei. Philidor a spus asta, acum două sute de ani – un geniu al șahului și compozitor pe deasupra; a murit, de altfel, în Londra, cu toate că era francez.

Cardinalul făcea eforturi vizibile să nu ia în seamă explicațiile lui Stickler, pe care le aprecia în această fază incipientă a jocului drept o distragere fățișă a atenției, care nu era bună la altceva decît să îl scoată pe el din sărite, ceea ce deja ar fi însemnat jumătate de victorie. Firește că știa despre Philidor; ce jucător care își merita numele nu știa despre el!

Stickler își așezase între timp nebunul din stînga, pe care îl numea episcop cu o anumită încăpățînare, la c5, la care cardinalul imediat a pus mîna pe regina albă și a așezat-o la h5, amenințînd astfel regele negru.

– Șah! spuse cardinalul, în timp ce monseniorul repetă de mai multe ori:

– Reginele costă bani, reginele costă bani.

Acum trebuia să se vadă cît făcea mutarea lui Jellinek, care părea agresivă. Știa foarte bine că, dacă adversarul reacționa adecvat, această mutare putea fi chiar o greșeală și că Stickler putea să-i curme o seacă pierdere de timp făcîndu-l să-și ia tălpășița, însă asta presupunea o mutare inteligentă și cumpănită și într-adevăr, Stickler pară cu siguranță philidoriană și puse regina la e7.

„Nu, ăsta nu pare să fie jocul lui", gîndi Jellinek în timp ce atingea calul din dreapta. Monseniorul observă nesiguranța adversarului său și mustăci. Spuneți-mi o armă mai puternică decît mustăcirea adversarului! De fapt nu dorea deloc să îl scoată din sărite pe cardinal și de aceea spuse, ca o scuză:

– Ciudată poveste și chestia asta cu frescele din Sixtină, o poveste de-a dreptul ciudată!

Totuși, în felul acesta Stickler îl enervă de-a binelea pe cardinal, fără să vrea.

Jellinek tăcu și își aținti încurcat privirile pe calul său, iar Stickler spuse, ca să umple cu ceva tăcerea penibilă:

– Vreau să fiu cinstit, domnule cardinal, mai întîi nu am acordat atenție problemei. Pur și simplu am refuzat să percep cele opt litere ininteligibile dintr-o frescă ca pe o problemă pentru Biserică. Cu toate că mai pe urmă...

– Da? întrebă Jellinek într-o așteptare încordată. Și pe urmă?

Într-un final, își așeză calul la f3.

– Apoi am auzit interpretarea părintelui Augustinus referitoare la Apocalipsa lui Ioan și tălmăcirea lui pentru numărul șase sute șaizeci și șase, în care spunea că se ascunde numele de stăpînitor al împăratului Domitian și trebuie să recunosc că nu mi-am găsit deloc somnul în noaptea aceea și că mă urmăreau literele.

– Negrul mută! observă cardinalul și încercă să facă impresia unei persoane impasibile, avînd în vedere că îi era teamă. Se temea de următoarea mutare a adversarului său, deoarece observase de mult că acesta trecuse la atac și se temea de întrebările monseniorului în fața cărora se simțea astăzi la fel de nedumerit ca și față de piesele sale de joc. Într-adevăr, făcuse o greșeală și trebuia să ia seama cum își așezase Stickler la c6 calul de lîngă regină și acum trecea la contraatac.

– Uneori, începu Jellinek șovăitor, uneori mă îndoiesc că Socrate a avut dreptate cînd a spus că există un singur lucru bun pentru oameni, cunoașterea, și doar un lucru rău, ignoranța! Nu e nici o îndoială că pe lumea asta cunoașterea a adus mai multe nenorociri.

– Credeți că ar fi mai bine să nu se cunoască semnificația inscripției de pe bolțile Capelei Sixtine?

Jellinek tăcu, mișcă un cal cu un gest indecis, dar veni imediat cu scuza obișnuită:

– *J'adoube!* Corectez. Ce îndeamnă, începu el din nou, ca un om cu statutul lui Michelangelo să adauge un mister operei sale? Doar nu credința pioasă! Toate secretele sînt de la diavol. Îl intuiesc pe diavol acolo sus între profeți și sibile. Diavolul nu își arată niciodată fața adevărată, se ascunde întotdeauna în spatele celor mai neobișnuite măști, iar literele sînt cele mai dese și mai periculoase măști ale diavolului. Pentru că literele sînt moarte și numai spiritul le dă viață. O singură literă reprezintă un cuvînt, un cuvînt, o concepție despre lume și drept urmare o singură literă este în stare să răstoarne o concepție despre lume.

Stickler își ridică fruntea. Cuvintele cardinalului îl neliniștеau cît se poate de adînc, iar jocul care stătea așa de bine pentru el i se păru dintr-odată neimportant.

– Vorbiți, spuse el precaut, ca și cînd ați ști mai mult decît recunoașteți.

– Eu nu știu nimic! răspunse Jellinek impetuos. Absolut nimic. Doar atît: Că Michelangelo era un om cunoscut pretutindeni și că mai marii și persoanele cele mai influente din vremea lui întrețineau relații cu el. De aici se poate presupune că și cunoașterea lui era mai cuprinzătoare decît cea a majorității oamenilor și că înainta rapid în alte dimensiuni ale conștiinței care îi erau interzise conform învățăturii creștine. Numai așa, și nu altfel, se poate explica pictura eretică a florentinului.

Stickler se făcu stană de piatră și se albi dintr-odată vizibil, iar cardinalul se întrebă ce putuse provoca reacția subită a partenerului său de joc, referirile sale la Michelangelo sau faptul că luase în vizor regina lui de la e5, ori privirea lui vizibil încurcată descoperise o combinație nouă și nimicitoare? Însă privirea lui Stickler trecea pe lîngă Jellinek și totuși, cînd cardinalul se întoarse nu văzu nimic care să fi putut suscita atenția partenerului său de joc, în afară de nevinovata hîrtie de împachetat maro pe care se aflau doi papuci roșii și o simplă pereche de ochelari. Monseniorul se purta totuși ca

un om care primise o lovitură în stomac sau ca unul căruia, la vederea unui lucru cumplit, îi înghețase sîngele în vine.

Cardinalul se uita consternat, dar pur și simplu nu putea să-și închipuie că imaginea pachetului misterios ar fi putut să pricinuiască acest șoc. Se gîndi totuși o clipă la cum ar fi putut să-i explice lui Stickler prezența acestor obiecte ciudate, însă adevărul i se părea prea greu de crezut și atunci renunță.

Dintr-odată monseniorul se ridică țeapăn. Se clătina și își ținea mîna în dreptul trunchiului, ca și cum ar fi resimțit o indispoziție. Fără să se uite la cardinal, spuse:

– Mă iertați!

Și, mecanic ca o păpușă, părăsi încăperea.

Jellinek mai auzi cum se închise ușa de la intrare, apoi pîndi nedumerit în tăcere.

A patra duminică de după Epifanie

Cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone celebra slujba de duminică la Sfîntul Petru. Corul cînta *Missa Papae Marcelli* a lui Palestrina, slujba lui preferată. Cascone celebra *in fiocchi*, cu straiele pontificale roșii cu canafuri, asistat de Phil Canisius ca diacon, de monseniorul Raneri pe post de subdiacon și de doi călugări dominicani ca paracliseri. Din Evanghelie, citea *Matei 8,23 pînă la 27*, unde Isus poruncește furtunii: „... Și deodată s-a stîrnit pe mare o furtună atît de strașnică, încît corabia era acoperită de valuri. Și El dormea. Ucenicii s-au apropiat de El și l-au deșteptat, strigînd: *Doamne, scapă-ne, că pierim!* El le-a zis: *De ce vă este frică, puțin credincioșilor?* Apoi s-a sculat, a certat vînturile și marea și s-a făcut o liniște mare..."

În timpul întregii slujbe, gîndurile lui Cascone se rotiră în jurul cuvintelor din Evanghelie. Corabia bisericii rezistase deja atîtor furtuni. Semnele care apăruseră într-un mod atît de misterios pe tavanul Sixtinei anticipau o nouă furtună? Cardinalul secretar de stat era un cîrmaci întru totul responsabil și ura turbulențele.

Era dificil, aproape imposibil, să se sustragă misterului sixtin, iar pe cînd se îndreptau după ultimul coral din Capella Orsini către sacristia de la Sfîntul Petru, Canisius își dădu cu părerea în treacăt:

– Nu ești în apele tale astăzi, frate întru Hristos.

Cascone și Canisius nu erau neapărat prieteni, dar erau oameni de același soi. În ciuda originii lor diferite, unul, odraslă a nobilimii vechi din Roma, iar celălalt, fiul unui fermier american, se înțelegeau și dispuneau de aceeași logică și același discurs, brute, așa cum se

întîlneau numai la învăţăceii iezuiţi de altă dată. Legătura lor strînsă era un spin în ochii celorlalţi membri ai curiei, pentru că întotdeauna Cascone, secretarul de stat, şi Canisius, bancherul, întruchipaseră puterea lumească a Vaticanului.

În Capella Orsini, în duminicile la vremea dinainte de prînz, este un du-te-vino de oameni îmbrăcaţi de sărbătoare ca într-o gară cerească. Doi canonici îi ajutau pe noii sosiţi cu schimbarea hainelor. Cascone purta acum o sfită, o *mozzetta* şi, deasupra acestora, o robă roşie de mătase, o pălărie roşie cu găitan şi cu ciucuri de aur şi pantofi roşii cu catarame aurii, în timp de Canisius prefera să se îmbrace în negru simplu. După schimbatul hainelor, cardinalul secretar de stat îl luă pe Canisius la o parte. Lumina albastră şi verde, din pricina reprezentărilor de sfinţi în bucăţi de sticlă fixate cu plumb, le colora în pămîntiu chipurile. Într-o nişă de fereastră îşi vorbeau unul altuia pe ton scăzut.

– Sînteţi nebun! şuieră Canisius. Aţi înnebunit cu toţii. Din cauza a opt litere ridicole. E ca şi cum ar fi băgat cineva un băţ într-un muşuroi de furnici. N-aş fi crezut niciodată că este atît de simplu să scoţi din fire curia, din cauza a opt litere ridicole!

Cascone ridică mîinile.

– Ce să fac? Doamne Dumnezeule, eu nu sînt vinovat de turnura asta. Şi eu aş fi preferat ca restauratorii să şteargă însemnele în ziua în care le-au descoperit; dar ei rămîn totuşi şi nu pot fi omorîţi ca să tacă, Phil.

La care Canisius explodă:

– Atunci găsiţi într-un final o explicaţie pentru apariţia asta blestemată!

Cardinalul secretar de stat îl trase pe Canisius la o parte ca să nu poată fi înţeles ce spunea aprins.

– Phil, replică el, eu fac tot ce îmi stă în putinţă ca să ajung la un rezultat cu cercetările noastre. L-am însărcinat pe Jellinek *ex officio* cu rezolvarea problemei. A convocat un Consiliu cu specialişti excelenţi care să discute cazul sub toate aspectele imaginabile.

– Să discute! Ce-mi aud urechile, să discute! Şi dintr-un nimic poţi să faci o problemă. Dintr-un nimic, dacă vorbeşti despre el, poţi

să faci un mister, iar dacă îl dezbați la nivel înalt, îl transformi în problemă. Nu cred într-un mister sixtin și nici într-unul care ar putea să devină periculos pentru Sfînta Biserică.

– Să te audă Dumnezeu, frate! Dar lumea este avidă de mistere. Oamenii nu se mai mulțumesc să aibă hrană și îmbrăcăminte, o mașină și patru săptămîni concediu, oamenii își vor misterele. Nu este dorită împlinirea religioasă, ci misticul, ceea ce este misterios în religie. Opt însemne enigmatice dintr-o frescă de pe un tavan, veche de secole, asta este ce îi tulbură pe oameni. Și cel mai rău lucru care se poate întîmpla în această situație ar fi să se facă publică descoperirea pentru care noi nu avem încă o explicație.

– Isuse Hristoase, atunci găsiți ceva, dar găsiți înainte să fie prea tîrziu. Tu știi, eu am fost de la bun început împotriva acestor cercetări și știi și de ce. Ei acum, că diavolul se furișează cu miasmele lui prin coridoare și își lasă pe acolo resturile mirositoare, oprobriul meu a devenit mînie și ură și mă gîndesc cum aș putea să dau piept cu el.

– *Non in verbis, sed in rebus est!*

Cascone zîmbi încurcat.

– Nu știu dacă a fost bine să-l trimitem pe Augustinus la plimbare. E un om deștept și dacă are cineva capacitatea de a dezlega misterul, atunci el este acela. Ar fi trebuit să asculți cum argumenta în Consiliu; pe lîngă o cunoaștere nemăsurată are și darul de a face corelații. A folosit Apocalipsa lui Ioan ca să arate că orice enigmă provenind din litere sau cifre se poate dezlega și așa poți găsi dezlegarea. Totuși dezlegarea aceasta se află de cele mai multe ori acolo unde ai bănui mai puțin. Augustinus s-a străduit cu gnosticul Basilides și a descoperit că în spatele fiarei înfățișate de Ioan cu numărul caracteristic șase sute șaizeci și șase se ascunde împăratul roman Domitian. Cine, dacă nu Augustinus, poate să rezolve misterul sixtin?

Canisius deveni vizibil neliniștit.

– Motivul pentru care te-am rugat să îl schimbi pe oratorian cu altcineva nu este incapacitatea lui; mă tem mult mai mult de flerul lui, mă tem că prin cercetările lui poate să răstoarne lucrurile de jos în sus și să aducă la lumina zilei lucruri care mai bine rămîn ascunse, tu știi despre ce vorbesc.

Cascone făcu o față nedumerită și, în timp ce continua să vorbească, răspundea la saluturile gestuale cu care era întîmpinat pe drum printr-o înclinare a capului.

– Este greu să prinzi un bursuc dacă ai omorît cîinele.

– Și benedictinul de la Montecassino?

Cardinalul secretar de stat își roti ochii.

– Este un om trecut prin viață și cu studii, desigur, dar padre Pio nu a mai fost în Roma de mai bine de patruzeci de ani și lui îi lipsește privirea de ansamblu, privirea de ansamblu a unui învățat precum Augustinus, dacă înțelegi ce vreau să zic.

– Pio este un om pe gustul meu, de la el nu pornește nici un pericol. Augustinus este lipsit de rușine, pentru că nimic nu este mai lipsit de rușine decît cunoașterea de dragul de a ști tu singur. Cunoașterea asta este mai nerușinată decît toate tîrfele Babilonului și în nerușinarea ei întruchipează toată puterea acestei lumi; deoarece cunoașterea înseamnă putere; un diavol a fost cel ce a spus asta, iar Canisius își țuguie gura ca și cînd ar fi vrut să scuipe.

– Ssst! îl dojeni Cascone ca să se rețină. Va fi greu să progresăm fără ajutorul lui Augustinus și, pe de altă parte, trebuie să ne îngrijorăm cîtă vreme misterul nu este lămurit, iar cît timp această sabie a lui Damocles ne atîrnă deasupra capetelor, teama va bîntui prin rîndurile noastre.

– Teamă de ce? De gîndurile eretice ale lui Michelangelo? Frate întru Hristos, Sfînta Biserică a trecut cu bine de furtuni mai puternice în cursul istoriei sale. Va trece și de această sabie a lui Damocles, sînt sigur!

Cardinalul secretar de stat tăcu vreme îndelungată și apoi spuse:

– Gîndește-te la cuvintele: *mane, thekel, fares,* despre care spune profetul Daniel. Cînd regele Baltazar al Babilonului, la beție, i-a adus jignire lui Dumnezeu, au apărut degetele unei mîini de om care au scris în aramaică pe zidul palatului lui: *meneh tekel u pharsin.* Și cunoști interpretările diferite ale acestui text care este format numai din consoane. Una este așa: S-au numărat un cărbune, un șechel și o jumătate de șechel. Daniel, în schimb, a găsit o cu totul altă explicație: Dumnezeu a numărat zilele Domniei Tale, tu ai fost cîntărit și

ai fost găsit prea ușor, împărțită va fi împărăția ta. Regele Baltazar a fost ucis în noaptea următoare, iar regatul lui, împărțit.

– Asta a fost acum două mii de ani și jumătate!

– Ce schimbă asta?

Canisius se gîndi.

– Michelangelo era pictor și nu profet!

– Sculptor, îl întrerupse Cascone. Sculptor și nu pictor. Michelangelo a fost constrîns de papa Iulius să picteze. Sanctitatea Sa fără îndoială că nu se pricepea prea mult la artă și credea că acela care scoate din marmură o figură ca Pietá, comandată de cardinalul de San Dionigi, este în stare și să înfrumusețeze tavanul Sixtinei.

– Doamne Isuse! murmură Canisius, iar Cascone continuă:

– Prin urmare nu trebuie să presupunem că în spatele semnelor lui Michelangelo s-ar ascunde oarece psalmi pioși. Dacă Michelangelo ar fi intrat în conflict numai cu un singur aspect al învățăturii sau dacă ar fi ajuns la proces cu Sfînta Inchiziție, da, bine, știm cu toții că instituția asta nu era cea mai fericită, atunci nu ar mai fi trebuit să ne temem de o enigmă cu litere. Dar omul al cărui spirit a trăit natura umană, devenirea sa și rătăcirile sale în așa mod, încît l-a reprezentat pe Domnul nostru Isus ca pe un înger al răzbunării, cred eu, frate întru Hristos, că nu se va purta ca un măscărici, ci se va cățăra pe trupurile pe care le-a creat, ca un învingător după bătălie.

– Raționamentele tale filozofice, Giuliano, or fi ele bine gîndite, dar fantezia ta depășește puterea mea de imaginație. Ce pot eu să-mi imaginez foarte bine este că în căutarea rezolvării problemei apar la iveală lucruri care poate că duc doar la mai multă bătaie de cap decît problema inițială. Atît am avut de spus.

Cardinalul secretar de stat gesticulă cu degetul ridicat.

– *Causa* este tratată *spezialissimo modo, spezialissimo modo*, înțelegi?

– Tocmai de aceea am temeri; în felul acesta se lasă cale liberă bănuielilor și speculațiilor. Spune-mi un secret care să rămînă ascuns între pereții aceștia. Și cu cît este mai adînc secretul, cu atît se vorbește mai mult despre el. Vreau să spun că greșeala cea mai mare este să se închidă Capela Sixtină.

– Nimeni nu are de gînd așa ceva, răspunse Cascone; dar dacă, și atunci ce ne facem, descoperirea devine cunoscută înainte de a explica situația?

– Am analizat problema. Pur și simplu reduceți iluminația și explicați acest pas prin motive care țin de restaurare, că nuanțele scoase recent la suprafață trebuie mai întîi obișnuite cu lumina puternică sau ceva în genul ăsta.

Cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone dădu din cap în semn de încuviințare, apoi se îndreptară amîndoi pe drumul prin coridorul cel lung care ducea spre biserica Sfîntului Petru. Cascone spuse în treacăt:

– Nu știu, uneori cred că această apariție face parte dintr-un plan divin prin care răspunde vanității noastre. Lumea este rea, fără rușine și plină de minciuni, de aceea ar trebui să fie altfel în locul ăsta.

Intrară în biserica Sfîntul Petru prin spatele pilastrului Sfîntului Andrei din cvadrat. Un tabel de aici enumera toți papii din istoria Bisericii. Lumina pală de primăvară se revărsa prin ferestre. Din Capella della Colona se auzea un coral ce răspîndea evlavie și pioșenie.

Tot a patra duminică de după Epifanie

În același moment intră și monseniorul William Stickler, camerierul papei, prin nava laterală din stînga a bisericii Sfîntul Petru, în capela Clementina, sub altarul căreia era înmormîntat papa Grigore cel Mare. O luă prin pasajul din traveea navei laterale și se opri puțin la mormîntul papei Leon al XI-lea din familia di Medici. Ochii îi rătăceau iară și iară pe inscripția de pe rozeta postamentului: *SIC FLORUI.* Se referă la cele numai douăzeci și patru de zile cît a domnit acest papă în anul 1605. În același timp, Stickler se uita atent, de parcă aștepta un semn, la un confesional, o monstruozitate barocă plină de înflorituri. De la depărtare nu se putea distinge dacă era ocupat de un duhovnic confesionalul și totuși, dintr-odată, fereastra dublă din sticlă din mijloc se deschise o frîntură și se ivi o batistă albă. Stickler se strădui să ajungă cît mai repede cu putință la confesional, făcînd pași repezi și intră pe ușa din dreapta.

De partea cealaltă a grilajului diagonal, Stickler îl recunoscu pe prefectul Congregației pentru Sacramente și Serviciu Divin, cardinalul Giuseppe Bellini. Monseniorul făcea impresia unui om tulburat și se bîlbîi în timp ce șoptea:

– Eminență, Jellinek este în posesia papucilor și a ochelarilor lui Ioan Paul I. Le-am văzut cu ochii mei.

Atunci se răspîndi neliniștea de cealaltă parte a grilajului de la vorbitor.

– Jellinek? șopti cardinalul Bellini drept răspuns. Sînteți sigur?

– Şi încă cum! Stickler ridicase tonul vocii şi cardinalul de lîngă el şuşoti pe un ton liniştitor:

– Pssst...

După care, camerierul papei continuă pe şoptite:

– Eminenţă! Cunoşteam foarte bine papucii Sanctităţii Sale, la fel şi ochelarii, dar şi dacă nu puteam să-i disting, chiar credeţi că pot să stea puse la întîmplare pe undeva lucruri care să semene cu acelea care au dispărut în mod inexplicabil la moartea subită a Sanctităţii Sale? Nu, bag mîna în foc pentru asta: Sînt într-adevăr papucii şi ochelarii Sanctităţii Sale şi se află pe o hîrtie de împachetat, în salonul cardinalului Jellinek din Palazzo Chigi.

Bellini îşi făcu o cruce şi mormăi ceva ininteligibil din care Stickler pricepu numai cuvintele:

– Domnul fie cu noi.

Apoi spuse, mai întîi tare, dar după cîteva cuvinte, pe ton şoptit:

– Frate întru Hristos, ştiţi ce afirmaţi cu asta? Asta ar însemna că Joseph Jellinek, dacă nu este un intrigant, atunci a fost, totuşi, cel puţin complice la complotul împotriva Sanctităţii Sale Ioan Paul I.

– Eu nu văd altă explicaţie, şopti Stickler şi sînt foarte conştient de consecinţele acestei constatări, Eminenţă.

– Dumnezeule, Stickler, cum ai ajuns să descoperi asta?

Bellini făcea eforturi să îşi păstreze vocea joasă.

– Asta se explică uşor, Eminenţă. Jucăm o dată pe săptămînă şah, eu şi cardinalul Jellinek. Jellinek este un jucător nemaipomenit de şah, a jucat şi cu Ottanni şi gambiturile lui sînt renumite. Vinerea trecută ne-am întîlnit din nou, iar Jellinek dădea impresia unui om care nu era în apele sale. Stăteam în salon, aşa cum facem întotdeauna şi cu toate că Jellinek a avut o deschidere mai bună decît a mea, am putut să-l împing în defensivă după numai cîteva mutări şi în toiul jocului mi-a căzut privirea pe comodă, iar acolo se aflau pe o hîrtie maro de împachetat papucii şi ochelarii.

– Vreţi să spuneţi că pachetul se afla acolo desfăcut şi că Jellinek nu şi-a dat deloc osteneala să îl ascundă?

– Nu, Eminenţă, ăsta a fost al doilea şoc care m-a lovit. Dacă numai descoperirea m-a făcut să încremenesc, m-a redus la tăcere

întrebarea de ce Jellinek lăsa *corpus delicti* chiar așa, la întîmplare; pentru că eu nu am venit deloc pe neașteptate.

– Atunci trebuie că este vorba de intenție, șopti Bellini.

Iar Stickler replică în șoaptă:

– Da, altfel nu pot să îmi explic ce s-a întîmplat.

Giuseppe Bellini se închină a doua oară, de această dată totuși mai amplu și mai încet, atingîndu-și cu arătătorul întins fruntea, pieptul și umerii și murmură încet:

– *Ave Maria, gratia plena...*

Cînd termină rugăciunea, William Stickler șopti ceva drept scuză pentru faptul de a-i fi propus cardinalului o întîlnire în acest loc neobișnuit, dar el considera ca fiind foarte sigur că în Vatican toate zidurile au urechi, iar el nu mai știa deloc cine era de încredere și cine nu, și Bellini răspunse că Stickler a făcut bine și că Domnul va veni și va face judecată la Ziua de Apoi. Și, cu brațele încrucișate, cardinalul șopti vorbele din Apocalipsa lui Ioan:

– Ferice de cei ce își spală hainele în sîngele mielului, ca să aibă drept la pomul vieții și să intre pe porți în cetate! Afară sînt cîinii, vrăjitorii, curvarii, ucigașii, închinătorii la idoli și oricine iubește minciuna și trăiește în minciună!

Stickler ascultă atent cuvintele, ca pe o rugăciune pioasă, iar cînd Bellini termină, șopti:

– Eminență, nu vreau să cred, mintea mea refuză să cunoască așa ceva, că Ioan Paul I a căzut pradă unui complot, nu, nu, nu, se lovi el cu palma de trei ori peste frunte. Nu îi spuneau toți papa care zîmbește, nu vorbea toată lumea de bunătatea lui, de rațiunea lui sănătoasă, nu era acela pe care îl iubeau oamenii și care afirma el însuși că este om și nimic altceva?

– Tocmai asta a fost greșeala lui. După moartea lui Paul, după decesul unui locțiitor îmbătrînit repede, resemnat și indecis, curia aștepta un conducător hotărît al Bisericii; în orice caz existau anumite cercuri din această curie, nu este nevoie să pronunț nume, care voiau să vadă un adevărat conducător al Bisericii pe scaunul lui Petru, unul precum al doisprezecelea Pius, unul care să lovească în marxism, să interzică orice sprijin pentru terorismul din America de

Sud și care să înfrîneze cu totul simpatia Bisericii pentru problemele lumii a treia. În loc de asta au primit un papă care zîmbea, care dădea mîna cu primarul comunist al Romei și care spunea deschis că Sfînta Biserică nu este chiar la înălțimea timpurilor.

– Dar Ioan Paul I nu a pogorît totuși din ceruri! Cardinalii înșiși l-au ales!

– Pssst! Bellini îl forță pe Stickler să-și tempereze vocea. Tocmai *fiindcă* l-au ales le-a fost mare amărăciunea, tocmai *fiindcă* îl preferaseră tuturor celorlalți candidați a devenit atît de nemărginită ura lor.

– Dumnezeule mare! Totuși, tocmai de aceea nu aveau voie să-l omoare pe Ioan Paul I.

Cardinalul tăcu și își tamponă fruntea cu patrafirul alb.

– A fost omorît! își reluă Stickler șoptitul. De la bun început nu aș fi crezut că Ioan Paul I a murit de moarte naturală. Niciodată nu am crezut asta. Încă îmi aduc bine aminte de atmosfera de atunci, că puteai să ai impresia că există o curie în curie.

– Curia, frate întru Hristos, a avut dintotdeauna diverse grupări, conservatoare și progresive, elitiste și populare.

– Da, desigur, Eminență. Ioan Paul I nu a fost primul papă căruia i-am slujit și de aceea pot chiar eu să confirm că nu a existat niciodată atît de multă secretomanie și atîtea grupări secrete precum în cele treizeci și patru de zile ale pontificatului lui. Părea că fiecare dușmănește pe fiecare și cei mai mulți țineau legătura cu Sanctitatea Sa numai în scris, ceea ce pentru Ioan Paul I însemna o imensă împovărare a muncii.

– Sfîntul Părinte s-a suprasolicitat pur și simplu...

– Aceasta este versiunea oficială, Eminență, dar nu a existat nici un motiv pentru care să se refuze o autopsie a lui Ioan Paul I.

– Stickler, șopti cardinalul enervat acum, nu trebuie să-ți spun că nici un papă nu a fost autopsiat pînă acum!

– Nu, nu trebuie să îmi spuneți asta, replică William Stickler, dar mă întreb și astăzi de ce nu s-a permis autopsierea, dacă restul tratamentului la care au fost supuse rămășițele pămîntești ale Sanctității Sale nu s-au abătut cu nici o cîtime de la un tratament absolut normal al unui corp neînsuflețit. Nu a fost deloc o priveliște înălțătoare cînd

cei cu pregătirile de înmormîntare au înfășurat frînghii în jurul gleznelor lui Ioan Paul I și în jurul pieptului lui și au tras de trupul încovoiat cu toată puterea, de puteai să auzi cum îi pocnesc oasele. Am văzut eu însumi asta, Eminență, așa să-mi ajute Dumnezeu.

– Profesorul Montana a avut o concluzie limpede asupra cauzei decesului: ocluzie coronariană.

– Eminență! Ce altceva să diagnosticheze Montana decît o disfuncție a inimii, dacă vine în fața unui pat pe care șade un mort cu picioarele oarecum îndoite, cu stînga ținînd un biblioraft, în vreme ce dreapta atîrnă fără vlagă. Montana a repetat tulburătoarea scenă pe care mi-o mai aminteam încă de la moartea lui Paul din Castelul Gandolfo: a scos un ciocănel de argint, i-a dat jos lui Ioan Paul I ochelarii care atîrnau, i-a pus pliați pe noptieră și i-a aplicat peste frunte trei lovituri papei decedat, și a întrebat de trei ori dacă este mort; și după ce a întîrziat răspunsul și a treia oară, profesorul a anunțat că Sanctitatea Sa Ioan Paul I este decedat în sensul ceremonialului Sfintei Biserici Romane și Apostolice.

– *Requiescat in pace! Amen.*

– Seria de ciudățenii a început totuși abia cînd a intrat în scenă cardinalul secretar de stat. Era ora cinci și jumătate, și mi-a sărit în ochi cînd a intrat că era proaspăt ras, că dădea impresia unui om pregătit și, cînd a văzut actele Sanctității Sale căzute pe podea, a explicat că, după versiunea oficială, *eu* eram cel care îl descoperisem mort pe Sfîntul Părinte dimineața devreme, în patul său, și că nu citea documente, ci o carte despre succesorii lui Hristos. Firește că m-am întrebat de ce o asemenea denaturare a faptelor, de ce nu putea să fie găsit Ioan Paul I mort în timp ce studia documente și de ce nu putea călugărița să fi descoperit decesul? Sora Vincenza îi punea cafeaua în fiecare dimineață în fața ușii. De ce aceste minciuni?

– Și papucii Sanctității Sale, și ochelarii?

– Nu știu, Eminență, au dispărut subit în haos și agitație, exact ca și notele de pe documentele împrăștiate pe podea. Mai întîi nu am atribuit nici o interpretare tuturor celor întîmplate, deoarece credeam că lucrurile au fost luate de cardinalul secretar de stat asupra sa. Abia cu mult mai tîrziu, spre amiază, cînd Ioan Paul I fusese luat

deja și cînd m-am interesat ce obiecte rămăseseră, fapta cea respingătoare a ieșit la iveală. Cineva furase de la papa cel mort.

– Și Jellinek? Vreau să zic, cînd a intrat Jellinek în camera în care s-a produs decesul?

– Jellinek? Nu a intrat deloc. Cardinalul nu se afla deloc în Roma, după cîte știu eu, în ziua decesului Sanctității Sale.

– Asta este cu totul în acord cu observațiile mele, Stickler. După cîte îmi aminesc, Jellinek era de față la primul colegiu al cardinalilor de la Sala Bologna, din timpul cît a rămas neocupat scaunul papal, dar colegiul a avut loc abia în ziua următoare. Cardinalul Jellinek nu este pus în discuție, deci, ca făptaș, chiar dacă nu v-ați înșelat cu descoperirea dumneavoastră. Și pe lîngă asta, Stickler, ar fi mai bine să nu spuneți nimic, pentru că, dacă este judecat de Rota cazul, dumneavoastră, monseniore, ați fi fără îndoială suspectul principal.

Atunci camerierul sări în picioare. Dori să plece din confesional, dar Bellini îl imploră să rămînă. Stickler l-a înțeles greșit; pe Dumnezeu și pe Sfînta Fecioară Maria, doar nu putea să creadă că îl suspecta pe el, dar în cazul unui proces privat, în mod obligatoriu el ar fi fost martorul principal, că, pînă la urmă, el l-a văzut pe Sfîntul Părinte ultimul și doar *el* i-a și descoperit trupul neînsuflețit.

– Dar nu eu am descoperit trupul neînsuflețit, Eminență, cardinalul secretar de stat a lansat acest zvon.

Monseniorul nu mai putea să-și rețină vocea.

Bellini încercă să-l liniștească pe Stickler pe șoptite și îl asigură că nu era hotărîtor ceea ce credea el, Bellini, ci rezultatul cercetărilor Rotei, iar aceasta nu făcea economie la întrebările usturătoare. Și chiar trebuia să înțeleagă că el, camerierul papei, avea mai degrabă posibilitatea de a pune o otravă care să-l neutralizeze pe papă în flaconașele cu medicamente de care acesta din urmă se servea în număr mare, după cum știa oricine din jurul lui.

După aceste vorbe se lăsă o tăcere prelungă. Cardinalul Bellini tăcea deoarece își verifica ideile și cumpănea ceea ce îi spusese camerierului. William Stickler tăcea pentru că evoca vorbele cardinalului și acum îi veni, prima oară, bănuiala că Bellini nu aparținea deloc acelei grupări din care crezuse pînă atunci că face parte. După felul

în care tocmai vorbise, cardinalul putea să fie foarte bine un simpatizant al lui Cascone; sau se afla în aceeași tabără chiar cu Jellinek?

– Eminență, începu Stickler în șoaptă, cum aș putea să mă port acum?

– Ce i-ați spus lui Jellinek? Ați lăsat să se vadă față de el ce ați descoperit?

– Nu. Am pretextat o indispoziție subită și am plecat.

– Prin urmare Jellinek nu știe că ați făcut descoperirea?

– Dacă se presupune că asta nu avea nici o legătură cu vreo intenție, nu.

– *In nomine domini*, atunci ar fi mai bine să lăsăm lucrurile așa cum sînt, pentru moment.

Monseniorul William Stickler, camerier al papei, scrise chiar în aceeași zi o scrisoare în care își cerea scuze către Eminența Sa, cardinalul Joseph Jellinek, pentru că nu s-a simțit bine și aștepta cu nerăbdare următoarea partidă.

Intrarea în Biserică a Preacuratei Fecioare Maria

În seara acestei zile, cardinalul Jellinek o luă pe trepte în Palazzo Chigi. Cabina de portar a lui Annibal era goală, ceea ce nu se întîmpla rar, iar cardinalul simţi aşteptarea plăcută în depravarea ei. Gînduri necurate îi torturau minţile, iar el mergea cu zgomot, cu paşi tîrşîiţi, făcînd eforturi să îşi vestească sonor venirea prin casa scării cu rotocoale mari în sus. În cele din urmă, la al treilea palier, ea îi veni de sus în întîmpinare, mutîndu-şi masiv şi greoi greutatea de pe un picior pe celălalt în aşa fel încît să i se arcuiască şoldurile.

– *Buona sera, Eminenza!* îi strigă ea deja prietenos de departe, şi cardinalul văzu materialul iefin şi subţire al halatului ei negru încheiat în faţă şi se simţi precum Moise pe muntele Nebo, unde Dumnezeu îi arătase ţara făgăduită, dar pe care i-o arăta numai şi îi vestea că nu va păşi niciodată în ea.

– *Buona sera, signora Giovanna!* mulţumi Jellinek politicos şi făcu eforturi să dea un ton deosebit de familiar vocii sale, şi pentru că rată într-un mod penibil, îşi drese glasul jenat.

– Răcit? se interesă administratoarea grijulie. Primăvara se lasă aşteptată anul acesta, Eminenţă.

La care se opri cu treaptă mai sus deasupra lui Jellinek, încît acesta se aştepta la ceva rău dacă nu făcea un ocol pe lîngă obstacolul care se înălţa chinuitor în faţa lui şi cînd o scoase la capăt cu succes din întîlnire replică tuşind uşor:

– Nu e de mirare, signora Giovanna, pe vremea asta, ba arșiță, ba rece!

Și fără să mai dedice măcar o privire Giovannei, de altfel nu ar fi făcut nimic altceva mai degrabă în situația asta, cardinalul Jellinek trecu mai departe zgomotos.

Izbăvit și dezamăgit în același timp de supliciul femeii, cardinalul Jellinek trînti în urma sa ușa de la intrare. Observă imediat că era cineva prezent în locuință. În salon ardea lumina.

– Soră? strigă Jellinek, dar nu veni nici un răspuns.

Ar fi fost neobișnuit s-o fi întîlni pe franciscană la ora aceasta. Ușa către salon stătea, contrar tuturor uzanțelor, deschisă, și cînd intră, Jellinek se dădu înapoi de spaimă. În fotoliu stătea un cleric îmbrăcat în negru.

„Cine sînteți dumneavoastră? Ce doriți? Și, de fapt, cum ați intrat aici?“ Asta voia să întrebe Jellinek, dar stătea mut și nu scotea nici un sunet.

Bărbatul îmbrăcat în negru, despre care cardinalul nu mai știa sigur dacă era vorba într-adevăr de un cleric și dacă nu era diavolul în persoană, se uită la el și spuse fără înconjur:

– Ați primit pachetul pe care vi l-am trimis, Eminență?

– De la dumneavoastră provine, prin urmare, misteriosul cadou?

– Nu cadou, ci un avertisment!

Cardinalul nu înțelegea.

– Un avertisment? Cine sînteți dumneavoastră? Ce doriți? Și, de fapt, cum ați intrat aici?

Străinul făcu un semn de nemulțumire cu mîna.

– Prin urmare nu vă era cunoscut conținutul pachetului? Ioan Paul I...

– Isuse Hristoase!

Jellinek făcu o pauză. Cînd străinul pomeni de Ioan Paul I îi deveni clar ce încărcătură avea straniul conținut și cardinalul simți cum sîngele începe să-i bubuie la tîmple. Ochelarii și papucii de casă ai papei de treizeci și patru de zile! Da, acum își aminti; el nu dăduse vreodată nici un fel de importanță situației, dar pe atunci, în septembrie, umbla zvonul că s-a furat de la decedatul Sfînt Părinte.

Că diverse lucruri neimportante lipseau din posesia lui. Că a fost chiar omorît ca să se ajungă în posesia acestor lucruri, așa umbla o suspiciune. Toate acestea îi veniră cardinalului în minte în clipa de față, înainte ca străinul să continue cu o mină împietrită:

– Înțelegeți, așadar?

– Să înțeleg?

Teama, o teamă inexplicabilă, ridicolă, mizeră îl lovi pe Jellinek dintr-odată și se temu de răzbunarea străinului îmbrăcat în negru precum Ilie de mînia lui Iezebel.

– Nu, spuse cardinalul fără voce, nu înțeleg nimic. Spuneți ce vreți de la mine și cine v-a trimis?

Străinul afișă un zîmbet respingător, rînjetul nesuferit al celui care știe față de ignorant.

– Puneți prea multe întrebări, domnule cardinal. Întrebarea a fost primul păcat.

– Spuneți odată ce doriți! repetă cardinalul pătrunzător și observă că îi tremurau mîinile.

– Eu? întrebă în derîdere bărbatul îmbrăcat în negru. Nimic. Vin trimis de mai de sus și acolo se nutrește dorința ca dumneavoastră să încetați cercetările referitoare la semnificația inscripției sixtine!

Cardinalul Jellinek tăcu. Poate că se pregătise sufletește pentru multe răspunsuri, dar acesta îl lăsă fără grai și dură ceva vreme pînă să-și recapete vocea.

– Domnule, strigă el agitat, în Capela Sixtină au apărut opt litere enigmatice care nu pot să dispară prin discuții și asupra cărora nici nu poate fi păstrată tăcerea, litere care au o anume semnificație funestă, iar eu sînt însărcinat *ex officio* să găsesc o explicație care să păzească instituția bisericii de un rău mai mare și pentru asta am convocat în calitatea mea de președinte al Sfîntului Oficiu un Consiliu care se întrunește pînă se găsește o rezolvare. Și oricare ar fi motivele pentru dorința dumneavoastră puteți să fiți siguri că prostia cea mai mare ar fi să se șteargă sau să se acopere literele, pentru că atunci s-ar lăsa cale liberă tuturor genurilor de speculații.

– Negreșit că asta poate părea corect, replică străinul. Vă înșelați într-o singură privință: Nu este o dorință ca dumneavoastră să vă încetați cercetările, este un ordin!

– Sînt însărcinat *ex officio*...

– Și dacă v-ar fi însărcinat Domnul Isus în persoană, Eminență, trebuie să vă încetați cercetările. Găsiți o explicație rapidă oarecare, plătiți un expert oarecare și dați publicității „cercetările" acestuia, dar suspendați lucrările Consiliului.

– Și dacă mă opun?

– Nu știu ce este mai de folos curiei, un cardinal în viață sau unul mort. Tocmai de aceea vi s-a trimis pachetul, ca să puteți vedea cît de gravă este situația dumneavoastră. Vreau să spun dacă, precum s-a observat, nu sînt întîmpinate greutăți mari în a înlătura fără urme un papă, atunci puteți să fiți sigur că un cardinal se retrage cu mult mai ușor. Moartea dumneavoastră nici măcar nu va apărea cu titlu mare prin ziare, ci un anunț mic în cotidiene, un necrolog onorabil în *Osservatore Romano:* „Cardinalul Jellinek a decedat într-un accident mortal", în cel mai rău caz: „Cardinalul Jellinek s-a sinucis", nimic mai mult.

– Tăceți!

– Să tac? Curia de care aparțineți, Eminență, a comis mai multe erori prin tăcere decît cu vorba. Aș regreta nespus dacă nu am ajunge la nici o înțelegere; dar sînt sigur că nu veți fi atît de prost, domnule cardinal, încep să mă repet.

Jellinek se apropie de străin. Era în acea stare de spirit în care furia se preschimbă în curaj.

– Ascultați, straniu preasfinte, și îl prinse pe străin de umeri, să părăsiți îndată locuința mea, că altfel...

– Altfel? întrebă provocator clericul.

Atunci cardinalul își dădu seama de ridicolul amenințării sale și îl lăsă resemnat în pace pe străin, pe a cărui față se vedea din nou un rînjet perfid.

– Bine, deci, spuse acesta și scutură haina în locul unde îl atinsese cardinalul.

– Nu e nici măcar problema mea. Eu îndeplinesc numai funcția de trimis în chestiunea asta, iar sarcina mea a fost îndeplinită. *Laudetur Jesus Christus.*

Salutul suna ciudat. Batjocura și sarcasmul planau în cuvintele clericului.

– Nu vă deranjați, mai spuse. Cum m-am descurcat pînă aici, mă descurc și pînă afară.

Așa s-a întîmplat de Intrarea în Biserică a Preacuratei Fecioare Maria, și cardinalul nu putea să afle pe nici o cale cine fusese străinul cel înspăimîntător și cum ajunsese în posesia ustensilelor papale. Pretenția lui însă i se păru lui Jellinek imposibilă, și acum că problema părea să fie din ce în ce mai încurcată, mai enigmatică și mai profundă, cardinalul Joseph Jellinek hotărî să sondeze misterul cu toate mijloacele care îi stăteau la dispoziție. Și faptul că era amenințat personal îl întări în mod inexplicabil în decizia lui; căci nu era el, în calitatea lui de purtător al purpurei, dator tocmai să intervină cu viața lui pentru învățătura Bisericii, *ad majorem Dei gloriam?*

Asupra enigmaticei întîlniri cu necunoscutul, cardinalul hotărî mai întîi să păstreze tăcerea, pe de o parte, deoarece trebuie că părea puțin credibil pentru altcineva, pe de altă parte, pentru că însuși Jellinek începu să se gîndească deja din ziua următoare dacă nu se întîlnise cu diavolul.

Lunea de după Intrarea în Biserică a Preacuratei Fecioare Maria

Sus-numiții membri ai Consiliului, completați de profesorul de semiotică de la Universitatea din Lateran, Gabriel Manning, se întîlniră în lunea din Săptămîna Mare într-o a doua ședință, sub conducerea cardinalului Joseph Jellinek, care, după invocarea Sfîntului Duh, puse întrebarea dacă știe cineva despre conținutul scrierii din pricina căreia se adunaseră în acest loc. Acest lucru a fost negat și Jellinek a explicat că se dorește asistență din partea profesorului Manning, cel mai competent specialist la momentul actual din domeniul științei și teoriei semnelor; Manning se confrunta deja cu problema *ex officio* și dorea mai întîi să facă o introducere referitoare la șansele de rezolvare și variantele posibile ale conținutului inscripției.

Manning avertiză să nu își facă mari speranțe că vor putea rezolva misterul în timp scurt; toate indiciile scrierii enigmatice lăsau să se întrevadă o rezolvare care era de căutat în afara zidurilor leoniene. Un indiciu în acest sens era deja totalul de opt al șirului de litere AIDA - LUBA; simbolistica creștină dădea întîietate cifrei șapte. Vedea o confirmare a acestei teorii în dispunerea tematică a spațiilor de pe tavan, în care Michelangelo împărțise numărul creștin doisprezece în favoarea a două grupe de sibile și profeți. Tematica picturală a creării lumii permitea să se bănuiască un soi de universism, o credință post-rațională în caracterul simbolic al întregii

lumi. Aceasta înseamnă că tot ceea ce omul vede și intuiește este cifru, simbol, semn, oglindă și alegorie care se află într-o legătură misterioasă pentru care omul trebuie să posede cheia. Astrologii, pitagoricienii, gnosticii și cabaliștii au trăit o perioadă de apogeu tocmai în perioada în care au apărut frescele sixtine și mulți dintre ei, mai ales oamenii educați, căzuseră în plasa închipuirilor magico-mistice din vremurile acelea. În așa fel încît se pot aduce dovezi despre o alchimii a limbajului în toată regula, în cadrul căreia misticii și magicienii alfabetului se ocupau cu felul cum sunau cuvintele și literele, cu sunetul și semnificația.

Vechii greci numiseră sunetele muzicale cu litere, făcînd legătura între cele douăzeci și patru de sunete dintr-o gamă modală, adică toate cele douăzeci și patru de sunete ale unui fluier, și cele douăzeci și patru de litere ale alfabetului, iar Pitagora și contemporanii săi erau înnebuniți după descoperirea că înălțimea sunetelor depinde, conform legilor, de lungimea unei corzi, astfel încît ceea ce auzea urechea putea deveni vizibil cu ochiul. Sunetele sînt, așadar, cifre întruchipate. De ce, puse Manning întrebarea, să nu se poată ca în acest spațiu obișnuit cu muzica literele să descrie o melodie al cărei text poate că ascunde rezolvarea misterului. Aceasta era teoria *uneia* dintre rezolvări și pe lîngă asta, una destul de simplă.

Situația devenea mai complicată dacă inscripția făcea necesară o rezolvare cu denumiri de litere, deoarece denumirile literelor sînt mai vechi decît toată înțelepciunea grecilor. Chiar istoricul bisericii, Eusebius din Caesarea, a demonstrat în a sa *Praeparatio evangelica* faptul că grecii preluaseră denumirile literelor lor de la ebraici și ca dovadă a venit cu faptul că orice copil ebraic știa despre interpretarea numelor literelor, pe cînd nici măcar Platon nu poseda acest dar. Abia părinții Bisericii au oferit mai tîrziu interpretări înălțătoare despre legăturile alfabetice de tip acrostih din *Psalmi* și din *Plîngerile lui Ieremia.*

Solicitarea cardinalului secretar de stat Giuliano Cascone de a explica această afirmație în baza unui exemplu, astfel ca persoanele prezente să își poată face o imagine mai bună, fu întîmpinată prompt de profesorul Manning:

– A, de exemplu, litera cu care începe alfabetul, este acel sunet care necesită în toate limbile deschiderea cea mai largă a gurii și de aceea acestei vocale îi revine onoarea de a fi slujit lui Dumnezeu drept mijloc de a deschide gura omului ca să vorbească. I, cea de-a doua literă din inscripție, exprima simbolic uniformitatea, adevărul și dreptatea, deoarece bățul cel simplu putea fi scris la fel de repede și de bine de către copii, tineri și bătrîni. F simboliza, dimpotrivă, exact contrariul, deoarece reprezenta numai o jumătate a balanței care fusese apreciată de către Pitagora drept simbol absolut al dreptății, acesta cerînd tinerilor săi să nu depășească măsura. Cu această descoperire era deja posibilă o interpretare vagă a primei jumătăți a inscripției, caz în care trebuia ținut cont de faptul că lucrul cuprins în cuvînt se putea manifesta, firește, ca substantiv, adjectiv sau verb. După aceea, Manning desenă pe un blocnotes primele patru litere una sub alta și scrise lîngă ele interpretarea proprie:

A Domnul spune
I adevărul
F neadevărul, însă,
A se află în gură...

La care, mai înainte de toate, călugării prezenți îl asaltară pe profesor să explice simbolistica și interpretarea celorlalte litere; totuși Manning răspunse că, pe cît de simplu îi reușise interpretarea primei jumătăți, pe atît de complicată și de nepotrivită pentru acest sistem apărea la lumină a doua. L simboliza logosul și, prin urmare, rațiunea. U și B, dimpotrivă, erau ambigue și neclare: U în scrierea latinească, la fel ca și V, era un sunet sonor de jale și reprezenta în același timp cifra cinci și simboliza triunghiul femeiesc al rușinii (la auzul acestui cuvînt, Fra Desiderio Scaglia, titular la San Carlo, își făcu cruce), care este opus formei romboidale masculine. Semnificația literei B se modifică în limbile luate separat; în latină – și, de fapt, în această limbă fusese cu siguranță conturată inscripția – litera conținea o amenințare. În baza informațiilor enumerate, inscripția sixtină nu permitea nici o interpretare rezonabilă, iar aceasta era în același timp dovada pentru nepotrivirea sistemului utilizat.

La întrebările insistente ce altă posibilitate de rezolvare avea de oferit, Gabriel Manning începu să vorbească de importanța grupelor de litere și despre diferența dintre vocale și consoane, care ieșea în evidență deosebit de clar în inscripția vizată, deoarece vocalele erau majoritare. Pitagoricienii și gramaticienii văzuseră în diversitatea vocalelor și consoanelor un simbol al diferenței dintre *Psyche* și *Hila*, dintre suflet și trup. Cele șapte vocale corespund în misteriile literelor grecești, care au fost incontestabil recunoscute ca fiind nașii alfabetului latin, celor șapte ființe cu darul glasului, precum urmează: 1. îngerii 2. vocea interioară 3. vocea trupească a omului 4. păsările 5. mamiferele 6. reptilele 7. animalele sălbatice. Cele 15 consoane – atîtea cunoaște alfabetul grecesc – desemnau, spre deosebire, obiectele mute: 1. cerul de deasupra cerului 2. firmamentul 3. pămîntul de dedesubt 4. pămîntul de deasupra 5. apa 6. aerul 7. întunericul 8. lumina 9. plantele 10. copacii care poartă fructe 11. stelele 12. soarele 13. luna 14. peștii din apă și 15. abisurile mărilor. Se putea lua în rîs, așa cum făcea și Manning, această interpretare, conform revizuirilor științelor naturii, însă în orice caz se vădea că și în vremurile de demult existaseră științe oculte care se ocupau cu misteriile literelor.

Manning negă însă și viabilitatea acestei interpretări și își motivă opinia prin lipsa literei Y din scrierea ocultă. Chiar Pitagora văzuse în Y dezlegarea și simbolul tuturor enigmelor literelor, afirmînd că cele trei brațe ale literei aveau următoarea semnificație: partea de jos simboliza vocalele, iar brațele împărțeau consoanele în sonore și surde. Y este, prin urmare, litera cunoașterii. Dacă era să se caute o rezolvare după această schemă, atunci puteau să fie siguri că trebuie să-l găsească pe Y ca literă-cheie pentru întreaga inscripție.

Cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone se arătă din ce în ce mai neliniștit de enumerarea unor posibilități de rezolvare de-a dreptul nelimitate și îi solicită lui Manning să expună sistemele probabile. Ce posibilități de rezolvare favoriza personal?

Scurtimea timpului, replică profesorul, nu permisese pînă atunci o cercetare mai intensivă a materialului; din experiența sa însă, interesul său se îndrepta către două posibilități, mai înainte de toate: pe de o parte vedea indicii către un caz de gematrie, o formă

importantă a misticii literelor, care și-a găsit utilizare în numeroase tradiții grecești, orientale, evreiești și arabe și, printre altele, și în Apocalipsa lui Ioan.

Asupra acestei teorii, întrerupse cardinalul Jellinek, Consiliul fusese deja informat de padre Augustinus Feldmann. Ce posibilitate de rezolvare favoriza în afară de aceasta?

Pe de altă parte, continuă profesorul Gabriel Manning, particularitățile dispunerii literelor duce cu gîndul la un *notarikon,* care era utilizat adesea în Biserica inițială, dar și într-o doctrină ezoterică pe care se teme să o numească. Manning dădu ca exemplu cuvîntul grecesc *ICHTHYS*, care în traducere însemna „pește" și care era desenat în nisip ca semn de recunoaștere al apartenenței lor la credință. Sensul inițial al semnului-pește a fost uitat repede și a rămas numai simbolul, iar mai tîrziu a trebuit descifrat din nou. În spatele literelor cuvîntului *ICHTHYS* se ascundea formula: *Jesus Hristos Theou Yios Soter*, ceea ce însemna aproximativ: *Isus Hristos, fiul lui Dumnezeu, salvatorul lumii*, iar scolasticul Albertus Magnus a prevăzut numele Isus în al său *Compendium theologicae veritatis* cu un *notarikon*, considerînd cuvîntul al cărui sens inițial nu îl înțelegea drept o grupare de litere care avea semnificație doar prin adunarea inițialelor altor cuvinte. Albertus Magnus vedea în persoana lui Isus următoarea combinație: *Jucunditas maerentium, Eternitas viventium, Sanitas languentium, Ubertas egentium, Satietas esurientium.*

De aici reieșea că și învățații și filozofii, da, tocmai aceștia, se ocupau cu mistica literelor și că anagrama florentinului din Capela Sixtină putea să se bazeze pe mari exemple.

Ce știință ocultă se temea Manning să numească? se interesă Jellinek.

Cel întrebat astfel replică: Mai înainte de toate cabalistica evreiască s-a folosit de litere în scopuri simbolice și mistice și că pe baza rînduirii și împărțirii frescelor sixtine, dar și cu privire la succesiunea neobișnuită de litere nu era de exclus ca Michelangelo să fi vrut să facă o referire la știința ezoterică evreiască.

Atunci se tulbură serios liniștea în sala Sfîntului Oficiu; cardinalii, monseniorii și profesorii vorbeau tare unul către altul, iar

Eminentissimul cardinal Lopez, subsecretar al Congregației pentru teologie dogmatică și arhiepiscop titular de Caesarea nu înceta să strige că diavolul a aruncat pisica moartă în curtea Sfintei Biserici, *horribile dictu!*

Obiecția Eminentissimului cardinal Bellini, cum că totul este scamatorie și înșelătorie, a fost întîmpinată de Manning cu referirea că inscripția sixtină nu trebuie verificată mai întîi sub aspectul adevărului cuprins, ci din punct de vedere al sensului său, în orice caz așa zicea însărcinarea sa. Preacinstitului Consiliu îi revenea sarcina verificării veridicității după înțelegerea conținutului. Cu asta Jellinek era de acord, însă Bellini rămase neclintit, îi numi pe toți semioticienii dușmani ai credinței, aceștia fiind în stare să declare totul și nimic și aduse exemple cu care s-a încercat să se demonstreze că Shakespeare și Bacon au fost una și aceeași persoană, iar Goethe, un cabalist.

Gabriel Manning îl aprobă pe cardinal, însă își repetă precizarea că în situația actuală nu era de discutat conținutul inscripției, ci rezolvarea, și atîta timp cît rezolvarea nu putea să fie demonstrată nu se putea pune la punct nimic despre conținut. Desigur că mistica literelor cuprindea numeroși factori imponderabili, iar isopsefia, o pseudoștiință care face legătura între valorile numerice ale diverselor cuvinte, le servea nu tocmai rar opozanților acestor adepți drept contra-argument. La baza isopsefiei se afla numerotarea literelor grecești de la alfa la omega cu unu pînă la douăzeci și patru, ceea ce devenea punctul de plecare pentru rezolvarea diverselor enigme și, de fapt, se ajunsese la rezultate uluitoare și oameni remarcabili se ocupau de această teorie. Despre Napoleon se spunea că se întîlnise încă din anii timpurii cu isopsefia Bonaparte = 82 = Bourbon și că tocmai de aceea se simțise sortit să fie conducătorul Franței. Adversarii iudaici ai isopsefiei au demonstrat de bunăvoie cu ajutorul acestei științe că Geneza posedă aceeași valoare numerică cu „minciună și înșelătorie". Dar toate acestea nu țineau de tema lor, mai întîi era mult mai mult vorba despre descoperirea unei rezolvări științifice a inscripției enigmatice, o rezolvare reieșea din demonstrarea corectitudinii sale.

Atunci cardinalul Jellinek scoase o hîrtie din întăritura cu nasturi a sutanei și toți ochii se îndreptară către președintele Consiliului. Și el, spunea cardinalul, făcuse eforturi ca să interpreteze inscripția, însă pînă atunci nu își făcuse curaj să facă publică încercarea sa de rezolvare. Abia acum, cînd avea în fața ochilor diversitatea aspectelor și posibil și ridicolul unei rezolvări, îndrăznea să își expună rezolvarea și, cu permisiunea Consiliului, să o anunțe. Jellinek scrise cu un creion cele opt litere una sub alta, apoi schiță, cu un scris dezordonat, cîte un cuvînt în dreptul fiecăreia:

A *altramento*
I *ibi*
F *feci*
A *argumentum*
L *locum*
U *ultionis*
B *bibliothecam*
A *aptavi*

Jellinek ridică hîrtia pentru ca fiecare să o poată vedea și citi, accentuînd cuvintele: *Altramento ibi feci argumentum, locum ultionis bibliothecam aptavi* – „Prin culoare am dovedit-o și am ales biblioteca drept loc al răzbunării".

Urmă o liniște care părea să nu se mai termine. Toți cei prezenți priveau fix la hîrtia tremurătoare din mîna cardinalului.

Biblioteca drept loc al răzbunării? Cum să înțelegi asta? Ce putea să ascundă Biblioteca Vaticanului? Unul după altul îl căutau din ochi pe arhivarul padre Augustinus. Pe locul acestuia stătea acum succesorul lui, padre Pio, care, cînd toate privirile se ațintiră asupra lui, ridică neputincios din umeri, întoarse palmele în sus și clipi nedumerit precum tînărul Kleopa la apariția Domnului. Totuși nu se întîmplă nici o minune care să fi deschis ochii celui prezent spre cunoaștere.

Cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone rînji jenat și întrebă împăciuitor ce credea Manning despre această interpretare.

„Nimic", replică semioticianul fără înconjur și își motivă răspunsul cu faptul că era dificil să demonstrezi respectiva rezolvare, căreia, chiar dacă părea captivant de simplă, îi lipsea orice logică. De

ce trebuia să se interpreteze prima literă a alfabetului ca fiind o dată *atramentum*, o dată *argumentum* și o dată *aptare?* Iar dacă așa trebuia să fie, atunci unde se afla indiciul spre această interpretare? Nu, cu siguranță că Michelangelo n-ar fi făcut chiar atît de simple lucrurile, nu Michelangelo!

Cardinalul secretar de stat Cascone păru să fie primul care își regăsise cumpătul și întrebă enervat și în același timp dezamăgit, de ce era așa de sigur Manning de ceea ce spune și de ce nu dorea să permită valabilitatea rezolvării Eminentissimului cardinal Jellinek, dacă el însuși nu a găsit nici o rezolvare. Profesorul tăcu, iar Cascone se întoarse acum către Eminentissimul cardinal Jellinek ca să-l întrebe dacă poate da o explicație formală sau care să țină de fond, pentru cercetarea sa.

Nici formală și nici care să țină de fond, răspunse Jellinek; nu putea să își motiveze rezultatul, dăduse pur și simplu frîu liber fanteziei, așa cum poate că a făcut cîndva Michelangelo cînd s-a pus pe lucru. Michelangelo nu fusese în nici un caz semiotician și cu siguranță nici om de știință; Michelangelo a creat din profunzimile sale și a convertit sentimentele în materie, iar el se îndoia că artistul a stat mult pe gînduri ce litere și din ce motiv putea să plaseze unde anume. Iar în ce privește fondul, opină cardinalul, nu dorea să se exprime în public și îl ruga pe cardinalul secretar de stat să aibă cu el o discuție între patru ochi *specialissimo modo*, după terminarea Consiliului.

Atunci se ridică padre Pio de la Călugării Predicatori, Fra Desiderio, titular la San Carlo, Pier Luigi Zalba de la Slujitorii Mariei, iar lentilele rotunde și plate ale ochelarilor lui Adam Melcer de la Societas Jesu scăpărau în timp ce el vorbea; acesta bătu chiar cu pumnul în masă și strigă mînios ca Nabucodonosor în fața cuptorului de foc, că acest Consiliu a ajuns o farsă dacă unii știau mai mult decît alții, iar pentru majoritatea rămînea interzisă cunoașterea aspectelor esențiale și, prin urmare, el, Adam Melcer, își dădea demisia, iar ceilalți călugări aderară și ei la ideea demisiei.

Abia se termină de vorbit, că alții își luară și ei avînt în a fi indignați, retrăgîndu-și participarea la Consiliu, printre ei numărîndu-se și Eminentissimul cardinal Giuseppe Bellini, prefectul

Congregației pentru Sacramente și Serviciu Divin, iar în scurt timp, în sala Sfîntului Oficiu se instaură un mare haos și nici măcar brațele întinse ale lui Jellinek nu fură în stare să domolească nebunia generală.

Fiecare membru al acestei sfinte adunări, numai cu greu reuși Jellinek să se facă ascultat, urma să fie lămurit cu privire la toate dedesubturile, însă la bază se aflau aspecte dintre cele mai speciale din Arhiva Secretă a Vaticanului și care rămăseseră ascunse *specialissimo modo* chiar și celor mai înalte cercuri ale curiei. Discursul lui Jellinek îl provocă la luptă pe Adam Melcer. Acesta îl critică aprig pe cardinal și dădu de gîndit dacă nu cumva Consiliul duce o bătălie de ochii lumii cu un adversar necunoscut, dacă secretul problematic nu a fost de mult rezolvat, însă este ținut ascuns față de adunare, din motive necunoscute. Cum altfel putea fi înțeleasă interpretarea Eminentissimului Jellinek, care pretinde că a găsit o rezolvare în calitatea sa de purtător de secrete de cel mai înalt rang, rezolvare care își are originile în Arhiva Secretă, care nu permite accesul fiecărui muritor de rînd. După părerea sa, a lui Melcer, adevăratul conținut al inscripției este de cunoscut de mult și este atît de nimicitor pentru Biserică, încît acest Consiliu a fost convocat numai pentru a găsi o soluție înlocuitoare mai inofensivă. Iar asta era la fel de fariseic ca și întrebarea preoților și leviților către Ioan dincolo de Iordan.

Acum sări Jellinek în picioare și îi închise gura lui Melcer întinzînd degetul arătător și numi discursul acestuia nedemn de un creștin adevărat, iar pe lîngă asta nechibzuit, deoarece, dacă presupunerea lui era corectă, atunci tăcerea era fără îndoială rezolvarea optimă. Cu toate că era defăimător și demn de o *causa* în fața tribunalului de onoare, dorea să se abțină de la vreo sancțiune, deoarece toți nervii săi erau încordați peste limită, iar interlocutorul său va avea cu siguranță remușcări a doua zi din pricina cuvintelor sale nesăbuite. Nu, el, Jellinek, era la fel de neștiutor și dorise numai să dea un indiciu prin interpretarea sa; el respecta aprecierea profesorului.

Manning, din contră, spuse că este infam și lipsit de cuviință și în afara oricărei virtuți creștine să însărcinezi pe cineva cu o problemă

care este de mult lămurită și care necesită numai o înfrumusețare pentru a nu veni în contradicție cu opinia curiei și drept urmare solicita cercetarea Arhivei Secrete, pentru că altfel voia să își revoce mandatul. Prins astfel la strîmtoare, Jellinek anunță și el că își depune demisia, întrerupt de strigătul cardinalului secretar de stat:

– *Non est possibile, ex officio!* și toți cei prezenți preferară să păstreze pacea locului.

Astfel se destrămă Consiliul, prematur și neașteptat de repede, fără să se fi ajuns mai aproape de rezolvare măcar cu vreun pas. Dimpotrivă, la încurcătura generală se adăugase și neîncrederea în ceilalți. Fiecare îl bănuia pe cîte cineva: călugării pe cardinali, cardinalii pe profesori, profesorii pe cardinali, cardinalul Bellini pe cardinalul Jellinek, cardinalul Jellinek pe cardinalul secretar de stat, cardinalul secretar de stat pe cardinalul Jellinek, cardinalul Jellinek pe monseniorul Stickler, monseniorul Stickler pe cardinalul Jellinek, Melcer pe cardinalul Jellinek. Impresia era că Jellinek avea numai dușmani în curie și părea că mînia Celui Atotputernic se abătuse asupra Vaticanului precum odată, asupra Sodomei și Gomorei.

În Oratorium-ul de pe Aventin s-a întîmplat să aibă loc o întîlnire neașteptată între padre Pio Segoni și abatele mănăstirii. Abatele contesta faptul de a-l cunoaște pe benedictinul de la Montecassino, însă padre Pio stăruia că fuseseră la același seminar de preoți și ridică tonul, așa încît abatele, care își ținea mîinile ascunse în mînecile rasei călugărești, îl invită să fie cumpătat.

Pio vorbea cu ochi scăpărători de niște documente de demult:

– Trebuie că se găsesc în mănăstirea asta, știu bine; pentru că nu s-ar fi putut păstra secretul dacă se pierdeau pe undeva. Spuneți-mi unde sînt ascunse!

Abatele încercă să îl calmeze pe părintele înfuriat.

– Frate întru Hristos, documentele despre care vorbiți există numai în imaginația dumneavoastră. Dacă ar exista, atunci aș ști cu siguranță; pînă la urmă am petrecut jumătate de viață aici.

– Desigur, părinte abate, replică Pio Segoni cu un rînjet cinic în colțul gurii. Ați ieșit neatins din problemă și asta o datorați tocmai capacității dumneavoastră de a tăcea.

– Este mai ușor să taci decît să îți măsori cuvintele, frate.

– Da, știu, întotdeauna mi-am făcut numai rău zicînd ce am crezut că trebuia zis. Toată viața m-am căit pentru ceva pentru care nu port nici o vină. Așa ceva doare. Am fost trimis de colo-colo de la o abație la alta, de la un priorat la altul. Dumnezeule mare, mă imaginez ca pe un lepros din Biblie.

– Trăiți după Ordo Sancti Benedicti, frate, iar regula ordinului prevede împlinirea lucrării sale în orice loc. Mergeți acum.

Astfel se termină discuția celor doi și amîndoi se despărțiră cu resentimente, în ciuda apostolului Pavel care spune: „Să nu apună Soarele peste mînia voastră“.

Duminica Schimbării la Față, probabil

Au mai trecut cîteva zile, putea fi chiar în ziua dinainte de Paște, dar oricum nu este relevant pentru desfășurarea istorisirii noastre. Așadar, ceva mai tîrziu, Jellinek își făcu din nou drum pe la Arhivă. Deși orele erau destul de înaintate, nu era ceva neobișnuit pentru cardinal, preocupat cum era să găsească soluția, tot așa cum nu era ceva neobișnuit nici ca fagotul monseniorului Raneri să răsune pe culoarele palatului papal. Jellinek ajusese la convingerea că numai el putea să contribuie cu adevărat la descoperirea semnelor, prin cercetări în arhiva secretă, deoarece lui Bellini și Lopez nu le era permis să intre în camerele secrete, iar Cascone îi făcuse impresia că este mai interesat de tăinuire decît de iluminare. Intră, ca de obicei, prin ușa din spate, pe care i-o deschise unul dintre *scrittori* după semnalul bătăii convenite. Un bărbat tînăr cu o reținere firească, sau mai degrabă venerație în fața cărților, al cărui nume era la fel de puțin cunoscut cardinalului ca și al celorlalți. În schimb, Jellinek nu simțea nici o reținere față de cărți; ele îl provocau și nu-i dădeau pace, la fel ca și natura carnală a Giovannei. Poate singura lui pasiune, cel puțin una de care nu se rușina, cărțile; obișnuia să le mîngîie, să apese filele foșnitoare și să le dezvelească legăturile.

În labirintul cretan de pereți cu cărți și dulapuri negre pentru păstrare nu se știa niciodată dacă era într-adevăr cineva prezent sau dacă erai singurul stăpîn peste învățăturile bune și greșite și peste cuvînt, care, precum spune Scriptura, a fost mai înainte de toate. Și

cine știa căile vorbelor, precum Jellinek, ca pe *Tatăl nostru*, acela simțea ceva din atotputernicia cuvintelor, din forța înspăimîntătoare și nesfîrșită a literelor, care aveau mai mult decît războaiele și războinicii puterea de a construi lumi, dar și de a le nărui. Mîntuire și osîndă veșnică, moarte și viață, cer și iad, nicăieri nu erau mai aproape antipozii decît în acest loc. Jellinek știa asta și, pentru că avea acces la secretele cele mai adînci, era mai conștient decît oricare altul de situația aceasta neliniștitoare și tocmai de aceea se temea de semnele florentinului chiar mai mult decît orice alt membru al curiei. Se temea de ele pentru că știa mai multe texte decît oricare altul și pentru că era convins că el cunoștea numai o frîntură și că nu ajungeau o mie de vieți pentru a sonda toate enigmele din l'Archivio Segreto.

Jellinek luă lanterna din mîna lui *scrittore* și se îndreptă către *riserva*. Padre Augustinus nu îl lăsase niciodată să meargă singur pe scara în spirală către etajele superioare ale turnului și pînă la acea ușă care îi interzicea accesul pînă și lui. Padre Pio, totuși, anulase acest obicei cu aprobarea lui Jellinek; de atunci cardinalul păstra în sutana sa cheia cu floare dublă. Mirosul devenea tot mai înțepător, în timp ce înainta pe scări. Oh, cum ura acest miros al chimicalelor contra germenilor, care acoperea mirosul tulburător al cărților! Ajuns în fața ușii negre, băgă cheia în broască.

În momentul deschiderii ușii i se păru că se stinge o licărire slabă de lumină, însă Jellinek se pierdu din nou în gînduri. Nu avea ce să fie. Și închise ușa în urma sa și merse luminîndu-și drumul cu lanterna, pînă la dulapul de oțel în care se ascundeau documentele secrete ale florentinului.

„De ce, se întreba Jellinek, în timp ce sorta documentele în cele care îi erau deja cunoscute și cele pe care trebuia încă să le citească, de ce măreția este hărăzită numai artiștilor nefericiți? Înverșunarea, mîhnirea, grija, necazurile și apăsarea reieșeau din toate scrisorile sale. Părea că Michelangelo fusese născut pentru nefericire, *taedium vitae* pretutindeni, peste tot amăgitori, intriganți și dușmani, chiar și de asasini se simțea urmărit uneori Michelangelo. Suferea de temeri apocaliptice și, dacă nu îl chinuiau alții, se chinuia el însuși, reflecta asupra existenței metafizice, avea nostalgii imaginare, dar rămînea,

totuși, veșnic înlănțuit în tristețe. Să fi fost acesta terenul mlăștinos de unde răsărea arta lui? Trebuia să fii sclav ca să poți savura dulceața libertății? Să fii orb, ca să prețuiești vederea? Să fii surd, ca să te poți bucura de muzică?"

Dosare de provenienţă necunoscută referitoare la Michelangelo la optzeci și unu de ani, la acea vreme maistru constructor la Sfîntul Petru. Bătrînului îi curgea saliva din gură și dădea semne de infantilism și era deja de mult timpul ca florentinul să fie scos din funcție, pentru că se punea întrebarea dacă mai era în stare să dea formă vreodată lucrurilor expuse pe hîrtie. M. admonesta tencuielile proaste, care nu puteau fi puse pe seama fanteziei sale debordante, ci a lui Nanni Bigio, un meșter constructor care era încă mic de vîrstă, dar care își făcea deja de mult timp speranțe referitoare la postul florentinului. Oricum ar fi fost, cearta nu putea decît să dăuneze construcției și, drept urmare, se cuvenea ca Michelangelo să fie eliberat din funcție pentru ca Bigio să îi ocupe locul.

Printre, sonete olografe care nu ajunseseră la destinatar niciodată. Claritate și mister la cumpăna vieții și totuși fiecare pergament putea să ofere indiciul decisiv.

Jellinek citi cu pauze:

Aici, pe țărmul cel mai îndepărtat al mării vieții
Prea tîrziu am învățat să recunosc, o, lume, miezul
Bucuriilor tale. Așa cum tu promiți pacea,
Pe care nu te-ndupleci să o lași
Și acea liniște a ființei
Care chiar la naștere moare.

Privesc cu teamă înapoi, acum, cînd cerul
Arată capătul pentru zilele mele; neîncetat
Păstrez în fața ochilor vechea și dulcea nebunie
Care năruie sufletul aceluia pe care-l cotropește.

Acum pot să arăt eu singur: sus îl așteaptă
Ursita cea mai bună pe acela care din născare
S-a îndreptat, pe calea cea mai dreaptă, spre moarte.

Nu, aceste gînduri nu puteau fi numite tocmai creștine, ci mai degrabă sofocliene, după care a nu te fi născut depășea orice înțelepciune. Ce dulce nebunie năruise sufletul lui Michelangelo?

Din nota unui oarecare Carlo, informator al Sfintei Inchiziții:

> Planează suspiciuni asupra lui M., pentru că în timpul nopții și uneori chiar ziua în amiaza mare, ascunzînd această nelegiuire, frecventează casele din suburbie în care locuisc eretici dovediți și cabaliști. Case ocolite de bunii creștini. *Confutatis maledictis, flammis acribus addictis!*

Michelangelo cabalist, adept al științei ezoterice iudaice? Oricît de neverosimil putea să sune asta, unele lucruri stăteau mărturie. De ce își arsese florentinul toate însemnările și schițele cu puțin timp înainte de moarte? De ce? O notă a medicului său confirma aceasta. Dar ce se găsea în caseta sigilată de lemn pe care prietenii lui, Daniele da Volterra și Tommaso Cavalieri au deschis-o după decesul florentinului? Să fi conținut într-adevăr această cutie numai opt mii de scuzi, precum dăduseră de știre da Volterra și Cavalieri? Sau cei doi prieteni găsiseră un document funest pe care l-au distrus într-un loc secret? De ce nu dorea Michelangelo să fie înmormîntat în Roma, unde își petrecuse ultimii treizeci de ani și unde repurtase cele mai mari succese ca om de artă?

Copia unei scrisori din partea medicului său Gherardo Fidelissimi din Pistoia, către ducele de Florența:

> În această seară s-a dus către o lume mai bună excepționalul messer Michelagelo Buonarroti, cel care a fost cu adevărat o minune a naturii și, pentru că eu i-am tratat bolile de pe urmă împreună cu alți medici, i-am auzit dorința ca trupul său să fie adus în Florența. Pe lîngă acestea, pentru că nu era prezentă nici o rudă și pentru că a murit fără testament, îmi permit, Preaînaltă Excelență, să vă dau de veste dumneavoastră, cel care ați știut atît de bine să apreciați rarele sale virtuți, pentru ca dorința celui plecat dintre noi să fie îndeplinită și pentru ca frumosul oraș în care s-a născut să fie onorat prin prezența osemintelor marelui om care a trecut

prin lume. Roma, 13.02.1564, Gherardo, doctor în medicină, cu permisiunea și libertatea Preaînaltei Excelențe".

De ce, *Domine Deus*, au fost păstrate toate aceste scrisori, copii și dosare în Arhiva Secretă a Vaticanului? Pentru ce fuseseră interceptate scrisori, de ce se întocmiseră dosare? Dacă exista vreo explicație pentru asta, atunci nu putea fi decît una: Michelangelo, acel artist supraomenesc care glorificase prin arta sa autoritatea Sfintei Biserici precum nimeni altul, se afla sub bănuiala ereziei, iar după moartea sa suspiciunea părea că se confirmase pe o anume cale, pentru că suspiciunea sigur nu era de ajuns pentru ca materialul să fie reținut în arhiva secretă.

Aproape copleșit de aceste gînduri sumbre, cardinalul Jellinek cerceta fiecare document în parte la lumina lămpii sale, cînd un pergament alunecă și căzu pe podea. Cardinalul se aplecă să ridice scrisoarea și, în timp ce se ridica, lumina lămpii căzu în stînga sa pe raftul inferior al unei biblioteci goale, ceea ce permitea vederea obiectelor aflate dincolo de peretele bibliotecii. *Deus Sabaoth!* Nu avea ce să fie, nu putea să fie nimic! Jellinek zărise doi pantofi. Crezu o clipă că greșește, că l-a înșelat privirea în atmosfera închisă a Arhivei secrete. Așa își făcu el iluzii pînă cînd pantofii dispărură din acel loc unde îi văzuse. Jellinek împietri de spaimă, precum nevasta lui Lot, cînd Domnul a făcut să plouă cu foc și pucioasă asupra Sodomei și Gomorei.

– Stai! strigă el agitat. Cine e acolo?

Și lumină cu lanterna prin întuneric. Jellinek înconjură biblioteca spre locul în care zărise apariția, lumină seriile de *buste*, însă raza largă a lanternei sale era prea slabă ca să poată ajunge în colțurile din spate, așa că se așeză cu grijă să nu facă vreun zgomot și se furișă pas cu pas.

– Cine este acolo? strigă el, mai degrabă ca să prindă curaj, decît ca să primească un răspuns: Cine este acolo? E cineva acolo?

Jellinek simți teamă, un sentiment pe care el nu îl cunoștea, de altfel, dar care fusese trezit de caracterul bizar, necunoscut și lugubru al situației. Cu o mișcare impulsivă, cardinalul smuci lanterna și lumină din nou locul din care venise. Pata de lumină

dansa neliniștită, iar *bustele* aruncau umbre prelungi pe pereți și pe tavan, care începură să se însuflețească în acest fel. Unele umbre luau forma unor labe puternice și semănau cu niște monștri care se întindeau după el. Din pricina momentului în care zărise năluca sau a aerului sufocant din spațiul fără ferestre, auzi dintr-odată voci care mai întîi strigau una la alta și mai apoi se auzi clar:

– Ce vezi acolo, Ieremia?

Iar Jellinek răspunse, ca și cînd ar fi fost firesc:

– Văd un migdal în floare.

Iar vocea replică:

– Ai văzut bine, căci eu veghez asupra cuvîntului meu care a fost îndeplinit. Și vocea străină răsună din nou: Ce vezi?

La care, cardinalul replică, clătinînd din cap:

– Văd un cuptor de topit deschis, cu gura spre nord.

Iar vocea spuse:

– Voi chema toate popoarele împărățiilor de la miazănoapte, zice Domnul; ele vor veni, și își vor așeza fiecare scaunul de domnie la intrarea porților Ierusalimului. Îmi voi rosti judecățile împotriva lor, din pricina întregii lor răutăți, pentru că M-au părăsit și au adus tămîie altor dumnezei și s-au închinat înaintea lucrării mîinilor lor. Iată că în ziua aceasta te fac o cetate întărită, un stîlp de fier și un zid de aramă, împotriva întregii lumi, împotriva împărații lui Iuda, împotriva căpeteniilor lui, împotriva preoților lui și împotriva poporului țării.

Tocmai în vreme ce asculta cu atenție pătrunzătoarele cuvinte, care vuiau spre el din întuneric ca într-o beție, cardinalului i se păru că descoperă în colțul cel mai din spate o luminiță, o flăcăruie timidă îndreptată spre tavan și își repetă strigătul care suna șovăielnic:

– Cine este acolo? Este cineva acolo?

Însă chiar în clipa următoare, Jellinek scoase un strigăt de teamă ca și cînd cel cu care împărțea singurătatea întunecoasă a acestei încăperi îl trăsese dintr-odată de mînecă.

Jellinek făcu lumină pe laturi și își dădu seama de cauză: se lovise de un foliant care ieșea dintre celelalte. Și cum lumina lanternei sale lucea pe spatele cărților, ieșiră din întuneric în fața lui, asemenea

strălucirii cuvintelor Mane, Thekel, Phares, literele imprimate cu aur: *LIBER HIEREMIAS.* Cartea lui Ieremia.

Cardinalul își făcu o cruce. Lumina rămînea în fundal neclintită. Jellinek cumpăni o clipă dacă n-ar trebui să fugă pur și simplu și să lase misterul să fie mister în continuare și se gîndi la ce s-ar schimba dacă ar proceda în acest mod; însă mai apoi îi veni în minte că în persoana misterioasei năluciri se putea găsi rezolvarea tuturor nenorocirilor și că oricine altcineva ar fi gîndit la fel. Așa că se furișă mai departe și se apropie de lumină pînă la un perete cu dosare. Și pe cînd pîndea încă prevăzător în spatele peretelui de dosare, cu lanterna în spate și nu vedea nimic altceva în afara unei lanterne de pe podea care era îndreptată spre tavan, auzi un zgomot puternic venit din direcția opusă: ușa de la arhiva secretă se trînti puternic și imediat după aceea Jellinek percepu zgomotul cheii duble închizînd ușa. Cardinalul ridică lampa, merse spre ușă și o găsi încuiată. Acum știa că arhiva secretă era cu mult mai puțin secretă decît o crezuse el.

Jellinek deschise, își făcu simțită prezența tușind ușor și imediat veni *scrittore* care îl lăsase înăuntru.

– Ați văzut pe cineva? întrebă cardinalul, făcînd eforturi să dea impresia că întrebarea sa este lipsită de importanță.

– Cînd? întrebă *scrittore* drept replică.

– Chiar acum.

Scrittore dădu din cap că nu.

– Ultimul a plecat acum două ore. Un călugăr de la Collegium Teutonicum. Și-a notat numele în condică.

– Și în Arhiva Secretă?

– Eminență! replică *scrittore* indignat, ca și cînd păcătuia numai prin acest gînd.

– Nu ați auzit ușa către Arhiva Secretă?

– Desigur, Eminență, am știut că sînteți dumneavoastră!

– Bine, bine, răspunse cardinalul Jellinek și puse amîndouă lanternele la loc. Ah, și încă ceva, cîte lanterne sînt pentru Arhiva Secretă?

– Două, răspunse *scrittore*, cîte una pentru fiecare dintre cei care au acces la Arhiva Secretă: una pentru Sanctitatea Sa și una pentru dumneavoastră, Eminență.

– Bine, bine, replică Jellinek. Și cînd l-ați văzut ultima oară pe Sanctitatea Sa ori pe cardinalul secretar de stat.

– O, este mult, chiar mult de atunci, Eminență. Nu pot să îmi amintesc!

Și zicînd asta se aplecă și ridică un sul de pergament de pe podea.

– Ați pierdut ceva, Eminență! spuse *scrittore*.

– Eu?

Jellinek privi țintă la pergamentul despre care știa cu siguranță că nu avea de ce să-l piardă, însă cardinalul își veni repede în simțiri.

– Dați-l încoace, vă mulțumesc.

Scrittore făcu o plecăciune politicoasă și se retrase. Jellinek se așeză la una dintre mesele de pe margine și după ce se asigură că nimeni nu se uita la el, desfășură sulul în fața sa, un act original cu semnătura papei Adrian al VI-lea. Trebuie că intrusul necunoscut îl pierduse cînd fugise.

Cardinalul Jellinek citi cu aviditate textul în limba latină: „Cu grijă și tristețe vedem noi, din mila Domnului trimisul lui Hristos pe Pămînt, Adriano sesto papa, boala Bisericii ce i se întinde către creștet și la membrele ei. Cele mai sfinte lucruri sînt rău folosite spre avantajul propriu, iar poruncile Sfintei Biserici par să nu mai fie bune la altceva decît ca să fie încălcate; chiar și cardinalii și prelații curiei s-au abătut de la calea cea dreaptă, iar pentru clerul de rang mai mic par să fie un model al păcatului și nu al pioșeniei. Din aceste motive și din altele, pe care cei vizați le-au primit prin trimis personal, și pentru a da un semn, reforma curiei..." Aici se întrerupea scriitura.

Textul părea să fie un proiect de bulă, pe care însă papa Adrian al VI-lea nu a emis-o niciodată, un proiect care și-a găsit un sfîrșit întîmplător sau violent. Papa Adrian, ultimul dintre papii care nu erau italieni, ce stăpîniseră timp de patru secole jumătate, murise în septembrie 1523 după puține luni de ocîrmuire. Și se spune că a fost otrăvit de către medicul său. Jellinek se gîndi ce legătură putea exista

între acest pergament și straniul intrus din Arhiva Secretă. Exista vreo legătură sau aici se desfășura o întîmplare despre care nu avea nici măcar habar? În cele din urmă dosi pergamentul între nasturii de la piept ai sutanei și se ridică.

Cardinalul făcu ocol prin Sala di Merce ca să observe dacă monseniorul făcuse următoarea mutare la șah. I se părea drumul cel mai bun pentru meditație; pentru că un gînd îi chinuia mintea iar și iar: ce se petrecea e fapt aici? Cine încerca să ascundă ce anume lucruri? Cine ce încerca să descifreze?

Partida de pe prețioasa tablă de șah din Sala di Merce se transformase fără concursul cardinalului într-o partidă spaniolă. Jellinek făcuse deschiderea cu pionii prin e2–e4, monseniorul Stickler urmase cu un e7–e5, Jellinek așezase calul de la g1 la f3, iar Stickler așezase tot calul de la de la b8 la c6. La care cardinalul își trimise nebunul de la f1 la b5, iar Stickler ezită mult timp. Nu era de mirare că monseniorului i se părea puțin recomandabil să răspundă simetric, adică să-și aducă nebunul la b4; pentru că la c3 nu se afla încă nici un cal, Jellinek putea să pună pe fugă nebunul cu pionul lui la c3. Asta trebuia cumpănit bine. După fix două săptămîni, Stickler răspunse pînă la urmă și își așeză pionul la a6; după aceea au accelerat amîndoi jocul și acum partida se afla la cea de-a douăsprezecea mutare, prin care Jellinek mută calul alb de la f3 la g5. Acest atac trebuie că îl uimise pe Stickler de-a binelea, pentru că monseniorul șovăia de cîteva zile bune.

În noaptea asta, Jellinek nu putu să-și găsească deloc somnul. Contrar tuturor uzanțelor, se dusese tîrziu la culcare, însă misteriosul vizitator din Arhiva Secretă nu îl lăsa să se liniștească. Cine se mai interesa despre semnificație, în afară de el? Ce urmă indica pergamentul papei Adrian? De sute de ori, cardinalul analizase sute de teorii cînd era pe jumătate adormit, recapitulase peste o sută de nume din curie și de o sută de ori asta se întîmpla fără să existe vreun răspuns. Pe la miezul nopții se sculă, își trase cămașa de noapte stacojie; cu mîinile înfundate în buzunare, se plimba încoace și încolo prin dormitor. În fața ferestrei, vizavi, se afla o benzinărie care închidea la miezul nopții. Băiatul din stația de benzină se urcă

pe bicicletă și dispăru. În cabina telefonică de pe trotuar vorbea un bărbat cu o mină serioasă, care în cele din urmă izbucni scurt în rîs, ieși din cabina telefonică și traversă strada drept spre intrarea de la Palazzo Chigi. Jellinek deschise fereastra, se aplecă în afară și văzu în lumina de pe strada puternic luminată cum bărbatul dispare în clădire. Observații ca acestea făcuse cardinalul chiar mai des, cum că persoane din cabina telefonică de vizavi dau telefon, iar apoi dispar în clădire. Pînă la urmă se duse la intrarea în apartament și trase cu urechea pe casa scării. Auzi pași. Încetară la parter, în dreptul apartamentului administratorului.

Vreme de o clipă, închise ochii și încercă să-și imagineze că Toma d'Aquino, Spinoza, Augustin, Ambrozie, Ieronim, Atanasie sau Vasile, care cu toții s-au distins prin dreapta credință a învățăturii și prin sfințenia vieții, lăsaseră posterității înscrisuri secrete, compuse în întunecimea spirituală a ultimelor zile din existența lor, prin care concepuseră sumbre învățături de o valoare demonstrativă specială și că acestea se puteau să se transforme în destin al Bisericii; dar numai o clipă mai tîrziu se lovi peste piept pentru gîndurile cele vrednice de osîndă și șopti năvalnic:

– *Libera me, Domine, de morte aeterna in die illa tremenda, quando coeli movendi sunt et terra.*

Chiar în timp ce se ruga, Jellinek auzi rîsete pe casa scărilor. Giovanna!

Miercurea Cenușii (Lăsata Secului)

În Miercurea Cenușii s-a întîmplat ceea ce de mult părea inevitabil: cotidianul comunist *Unita* anunța pe prima pagină despre descoperirea misterioasă legată frescele sixtine.

Într-un birou pe cît de modest, pe atît de distins din Instituto per le Opere Religiose, Phil Canisius luă ziarul, lovi cu el de masă și strigă extrem de iritat:

– Dar cum a putut să se întîmple așa ceva! Nu trebuia să se întîmple! Ăsta este un caz pentru Rota!

În Vatican, scria acolo, se instaurase o mare neliniște de cînd restauratorii descoperiseră pe tavanul Capelei Sixtine o inscripție secretă a lui Michelangelo. Era vorba despre niște prescurtări enigmatice care fuseseră deja cercetate de experți și care puseseră Biserica în mare dificultate, deoarece Michelangelo nu a fost tocmai un prieten al papilor.

– Asta a fost o indiscreție intenționată! se indignă Canisius și repetă: Ăsta este un caz pentru Rota.

Cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone, care apăruse, ca de obicei, în compania primului său secretar, monseniorul Raneri, calmă spiritele:

– Nu s-a dovedit încă nimic! Încă nu știm cine este oaia neagră din turmă.

– Eu jur pe Dumnezeu și pe viața bătrînei mele mame, strigă profesorul Gabriel Manning, că nu am nimic de-a face cu asta, iar directorul general al Construcțiilor și Muzeelor Vaticanului,

profesorul Antonio Pavanetto făcu și el un jurămînt pe cele sfinte că nu a știut nimic despre publicare. Profesorul Riccardo Parenti, care fusese convocat în grabă, oferi chiar asigurarea că mai degrabă și-ar fi tăiat limba decît să sufle vreun cuvințel înainte să de a fi fost clarificat sensul scrierii.

– Doresc să vă vorbesc deschis, spuse solemn Canisius, mie îmi este indiferent ce defăimări a formulat Michelangelo împotriva Bisericii și a curiei, cercetarea acestui aspect cade în sarcina dumneavoastră; însă ceea ce îmi dăunează mie, cît și nouă și IOR-ului este neliniștea și băgatul nasului în dosarele secrete. Pentru că secretul absolut reprezintă capitalul băncii noastre.

Instituto per le Opere Religiose, prescurtat IOR și care se întinde la picioarele apartamentelor personale ale papei, are forma unui D mare latin însă după cum se spune în Vatican, această formă a luat naștere absolut întîmplător și în nici un caz nu reprezenta abrevierea termenului *Diabolo,* adică „diavol".

IOR este banca Vaticanului și este privită mereu altfel de la înființarea sa sub papa Leon al XIII-lea. Fusese folosită la colectarea de fonduri pentru proiecte bisericești, papa Pius al XII-lea i-a acordat statutul de Administratoare de investiții, iar astăzi IOR are activitate de societate cu profit care, spre deosebire de alte bănci ale lumii, se bucură de avantajul de a fi scutită de impozitare și care, conform concordatelor de la Lateran este chiar autorizată să constituie „corporații bisericești". Articolul II protejează autoritățile Vaticanului în special de orice intervenție a statului italian și consecința este că IOR are o reputație bună printre oamenii cu bani. Phil Canisius, doctor în drept canonic și director al firmei explica în următorul mod: Dacă în Vatican se intra cu o ladă plină de bani, atunci legea italiană pentru valute nu mai avea nici o putere.

Canisius, care își ieșise din fire de mînie, tot plesnea în masă cu ziarul, ca și cînd ar fi vrut să scoată cu bătaia știrea din ziar și repetă încă o dată:

– Cazul trebuie adus în fața Rotei. Insist asupra acestui lucru.

Iar secretarul de stat Giuliano Cascone replică la fel de indignat că vinovații trebuiau trași la răspundere cu pedeapsa cea mai dură

din Codex Juris Canonici, pentru că pricinuiseră un rău de netăgăduit curiei și Sfintei Biserici și monseniorul Raneri dădea agitat din cap în semn de aprobare. În orice caz, întări profesorul Pavanetto, acum trebuia cu siguranță grăbită rezolvarea enigmei, indiferent în ce mod.

– Ce să înțeleg din asta? se interesă neîncrezător profesorul Manning. Cum vine asta: „indiferent în ce mod"?

– Vreau să spun că nu ne putem permite să mai bîjbîim prin întuneric și să așteptăm pînă cînd știința ne oferă o rezolvare. Știm cu toții cît rău a făcut discuția despre autenticitatea giulgiului din Torino înainte ca Biserica să fi spus ceva din poziția sa de autoritate și de a fi adoptat un punct clar de vedere.

– Mama științelor, replică Manning calm, este adevărul și nu repezeala. Această publicare poate că a venit la un moment inoportun, dar pe mine mă împiedică în cercetare doar în măsura în care acum pare cu adevărat nimerit din punct de vedere al interesului public să-mi fac treaba cu și mai multă acurateță.

– Mister, spuse Canisius – spunea uneori „Mister", ceea ce era explicabil avînd în vedere originea lui americană –, curia v-a alocat pentru cercetări o sumă considerabilă. Aș putea să-mi imaginez că această sumă s-ar putea dubla dacă munca dumneavoastră s-ar accelera în acest mod sau dacă ați putea furniza în zilele următoare o explicație plauzibilă, pentru ca viața dintre zidurile leoneine să își poată relua cursul său normal.

Atunci îi scăpă lui Parenti un rîs pe înfundate și ceilalți se uitară fix la profesor.

– Doriți să știți de ce rîd? Situația nu e lipsită de un comic anume. Sînt de părere, așa cum și pare să fie, că Michelangelo a reușit să arunce curia în cel mai mare haos chiar mai înainte ca vreo inscripție să fi fost descifrată. Să nu scoatem din calcul ce se întîmplă dacă literele încep să vorbească.

– Aș vrea să mă explic, începu Phil Canisius din nou. În cazul în care dumneavoastră, profesore Manning, nu sînteți în stare să rezolvați misterul inscripției în termen de o săptămînă, curia s-ar vedea silită să consulte și alți experți.

– Să iau asta drept o amenințare?

Manning sări în picioare și gesticulă energic cu degetul prin fața lui Canisius.

– Nu o să mă intimidați, Eminență; cînd vine vorba de știință, eu nu pot fi mituit și nici nu mă las șantajat!

Cardinalul secretar de stat încercă să aplaneze lucrurile.

– Nu am vrut să spunem asta, departe de noi să facem presiuni asupra dumneavoastră, profesore, dar trebuie să înțelegeți că situația extraordinară ne forțează să acționăm rapid dacă vrem să apărăm Biserica de rău.

Parenti rîse și în rîsul lui se putea distinge dispreț.

– Sînt deja patru sute optzeci de ani de cînd Michelangelo a scris ceva pe tavan. *Ceva* despre care noi nu avem habar dacă este un lucru pios sau eretic; lucrul acela a stat scris acolo patru sute optzeci de ani și se presupune că jumătate din acest timp a fost vizibil pentru oricine care avea ochi să vadă, iar acum inscripția trebuie descifrată în termen de o săptămînă. Nu pot să mă abțin, așa ceva mi se pare ridicol. Nu mi-aș fi asumat niciodată sarcina de a face cercetări în condițiile unui astfel de termen, care este neobișnuit de scurt.

– Dar înțelegeți o dată! imploră profesorul Pavanetto, situația este precară pentru Biserică – și fu susținut de gesturile vehemente de încuviințare din cap ale monseniorului Raneri.

– Dar, de fapt, întrebă Manning, de ce credeți cu toții că în spatele combinației de litere AIFA – LUBA se ascunde un blestem urît sau vreo descoperire îngrozitoare? Nu se putea ca Michelangelo să fi imortalizat acolo la fel de bine un citat din Biblie sau vreun pasaj din Sfînta Scriptură?

Și atunci Cascone se apropie de-a binelea de Manning. Vorbi încet, aproape șoptit:

– Profesore, dumneavoastră subestimați răul din oameni. Lumea este rea.

Manning, Parenti și Pavanetto tăcură încurcați. Telefonul întrerupse tăcerea jenantă.

– *Pronto!* rosti Canisius. Pentru dumneavoastră, Eminență! Îi întinse receptorul lui Cascone.

– *Pronto!* spuse acesta deranjat, însă în numai o clipă, expresia feței lui se preschimbă în groază pură.

Cardinalul secretar de stat strîngea receptorul, iar mîna îi tremura.

– Vin imediat! spuse el încet și închise telefonul.

Canisius și ceilalți se uitau la Cascone, care nu făcea altceva decît să clatine din cap. Fața i se făcu pămîntie.

– Vești proaste? iscodi Canisius.

Cascone își duse amîndouă mîinile la gură. Într-un sfîrșit, începu să vorbească, întrerupîndu-se:

– Padre Pio s-a spînzurat în Arhiva Vaticanului. Și adăugă în grabă: *Domine Jesu Christe, Rex gloriae, libera animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni et de profundo lacu.* Apoi își făcu de trei ori cruce.

Ceilalți îi urmară exemplul și răspunseră ca la un cor bisericesc:

– *Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum; sed signifer Sanctus Michael repraesentet eas in lucem sanctam, quam olim Abrahae promisisti, et semini eius.*

Padre Pio Segoni atîrna de crucea ferestrei unui porțiuni retrase din Arhivă. Își pusese cordonul său lat de benedictin în jurul gîtului, cordon pe care îl legase de fereastra pe jumătate deschisă. Astfel înfăptuise el ceea ce părea de neconceput pentru cei din jur.

Cardinalii Jellinek și Bellini erau deja acolo cînd ajunse Cascone. Jellinek se urcă pe un scaun și se pregăti să taie cu un briceag cordonul spînzuratului, dar Cascone îl opri, îi arătă ochii ieșiți din orbite ai benedictinului și limba atîrnînd din gura deschisă și își dădu cu părerea:

– Vedeți și dumneavoastră, Eminență, că nu mai este nimic de făcut. Lăsați asta în grija altora, a unui medic! Profesore Montana! Unde este profesorul Montana?

Scrittore care descoperise cadavrul răspunse că profesorul Montana fusese înștiințat și că trebuia să sosească din clipă în clipă. Jellinek își lipi palmele și murmură în continuare:

– *Lux aeterna luceat ei... Lux aeterna luceat ei...*

În cele din urmă, Montana veni însoțit de doi frați îmbrăcați în alb. Montana luă pulsul spînzuratului, apoi dădu din cap și îi făcu semn celor doi în alb să dea jos mortul. Aceștia îl puseră pe podea pe padre Pio. Privirea lui fixă părea sălbatică. Cei din jur își împreunară mîinile. Montana închise gura și ochii mortului și examină urmele de un roșu închis ale strangulării. Apoi spuse calm:

– *Exitus. Mortuus est.*

– Cum a putut să se întîmple una ca asta? spuse cardinalul Bellini. Era un om așa de capabil.

Jellinek dădu din cap că da. Cascone către *scrittore:*

– Aveți vreo explicație, frate întru Hristos? Vreau să zic, padre Pio dădea impresia unui om depresiv?

Scrittore negă și se limită totuși la a spune că nimeni nu știe ce zace în sufletul altcuiva. Padre Pio petrecuse aproape zi și noapte printre rafturile arhivei, Dumnezeu să se milostivească de sufletul lui. Nici unul dintre arhivari sau *scrittori* nu bănuise ceva, atunci cînd padre Pio nu apăruse azi-dimineață. De obicei acesta intra în Arhivă pe la ivirea zorilor și apărea abia pe la prînz pe undeva, printr-un sector al bibliotecii. Ce-i drept, uneori dădea impresia că era cu capul în nori; ținea cu el notițe și coduri de înregistrare care mai apoi dispăreau prin oarece sertare sau buzunare; dar despre obiectul cercetărilor sale padre Pio nu vorbea niciodată, că și așa era foarte tăcut. Toți arhivarii și *scrittorii* crezuseră că padre Pio făcea cercetări din însărcinarea secretă.

– Însărcinarea secretă?

Era vorba de Michelangelo și de lucrul conținut de frescele sixtine.

– De la cine a pornit această însărcinare?

– Eu am dat această însărcinare! răspunse cardinalul Jellinek, iar cardinalul secretar de stat dori să afle:

– Au existat oarece rezultate?

– Nu, replică *scrittore*, este surprinzător că tocmai despre Michelangelo avem atît de puține documente. Se poate crede chiar că a fost excomunicat și încă și așa ceva se documentează mai bine de obicei.

– Aş putea să explic probabil acest lucru, se amestecă Jellinek, iar Cascone se uită întrebător la cardinal; aştepta un răspuns. Pot să explic asta, însă Codex Juris Canonici o interzice, dacă înţelegeţi la ce mă refer.

– Nu înţeleg nimic, se enervă cardinalul secretar de stat. Nu înţeleg nimic şi insist asupra informării *ex officio.*

– Ştiţi foarte bine unde se opreşte puterea dumneavoatră *ex officio*, Eminenţă.

Cascone se gîndi, păru că înţelege şi se declară mulţumit. Întorcîndu-se către *scrittori*, îşi spuse în cele din urmă părerea:

– Aţi spus că formulele de înregistrare găsite de padre Pio au dispărut în nişte sertare şi mese. Aţi putea să lămuriţi mai îndeaproape acest lucru?

– În principal, răspunse *scrittore*, padre Pio îşi păstra descoperirile în biroul propriu, însă ţinea întotdeauna la el o notiţă, în buzunarele sutanei sale.

Cascone îi făcu unuia din cei în alb semn să golească buzunarele mortului, iar celălalt, spuse el, trebuia să investigheze conţinutul biroului. Din buzunarul drept ieşi la iveală o batistă albă. Din stînga ieşea un bilet şi pe el se afla cu un scris ca pe fugă: *Nicc. III anno 3 Lib. p aff. 471.*

– Vă spune ceva asta? întrebă Cascone.

Scrittore se gîndi.

– Mie mi se pare că aici e vorba de un cod de înregistrare din *Schedario Garampi*, ceea ce ar însemna că este vorba despre *bustele* din timpul papei Nicolae al III-lea.

– Aduceţi-mi această *busta*, cît mai curînd cu putinţă. Cardinalul secretar de stat părea agitat.

– Nu se poate chiar atît de repede, replică *scrittore.*

– De ce nu, *scrittore?*

– *Schedario Garampi* nu mai este arhivat în forma lui iniţială, ceea ce înseamnă că a primit între timp unul sau mai multe coduri noi de înregistrare şi se află acum într-o nouă concordanţă, astfel încît este dificil să descoperi *busta* corespunzătoare fără a cunoaşte datele sale istorice sau conţinutul. Însă...

– Însă?

– Mie mi se pare această cod de înregistrare oricum prea puțin de folos în contextul dat; pentru că papa Nicolae al III-lea a murit prin 1280 și, prin urmare, nu putea avea nici o legătură cu Michelangelo. Totuși, singurul care ar putea să fie de ajutor în această situație este padre Augustinus.

– Padre Augustinus se află acum la pensie și asta trebuie să rămînă așa.

– Eminență, începu Cardinalul Joseph Jellinek, întors către către cardinalul secretar de stat, pe de o parte insistați asupra unei rezolvări cît mai rapide a problemei, iar pe de altă parte îl scoateți la pensie pe singurul om care poate să ne apropie de rezolvare cu un pas. Avem nevoie de padre Augustinus.

– Orice om este de înlocuit, răspunse Cascone, și Augustinus.

– Nici nu se pune problema, domnule cardinal secretar de stat. Se pune doar întrebarea dacă, în situația actuală, curia își poate permite să renunțe la un om precum Augustinus. Pentru că Arhiva Vaticanului nu are nevoie numai de un om care să stăpînească tehnica arhivării, ci are nevoie mai presus de toate de un om care să dea suflu de viață tuturor lucrurilor care sînt păstrate aici.

Și spunînd aceasta își coborî privirea asupra decedatului padre Pio.

– Montecassino nu este Vaticanul.

Astfel ajunseră cardinalii să se certe aprig de față cu benedictinul mort, ceartă în cursul căreia Jellinek amenință că va încetini cercetările Consiliului dacă pentru el nu exista posibilitatea fie și *ex officio* de a însărcina din nou aceeași persoană. Iar cearta se încheie într-un final cu acceptul lui Cascone de a-l readuce pe padre Augustinus.

Joia următoare

Articolul din ziarul *Unita* nu rămase fără efect. În biroul de presă al Vaticanului se înghesuiau jurnaliștii.

– *AIFALUBA*, ce semnifică *AIFALUBA?*

– Ce prescurtare se ascunde în spatele acestui cod?

– Cine a descoperit inscripția? De cît timp este deja cunoscută?

– Este într-adevăr un fals și trebuie ștearsă?

– De ce Vaticanul reacționează abia acum la descoperire?

– Ce se ascunde în fața curiei?

– Ce specialiști se ocupă de această problemă?

– Michelangelo era un eretic?

– Dacă da, ce consecințe estimează curia?

– Există vreun caz comparabil în istoria artei?

Cardinalul secretar de stat era preocupat în această dimineață de impunerea tăcerii asupra tuturor membrilor Consiliului. În calitatea sa de prefect al Consiliului pentru probleme publice ale Bisericii lui exclusiv îi revenea sarcina de a face publice niște informații. Acest lucru urma să aibă loc în zilele următoare. La stăruințele profesorilor, care îl conjuraseră pe Cascone să dea publicității tot ce se știa pînă atunci, deoarece altfel se puteau teme că vor fi lansate zvonuri îndrăznețe, cît și la avertismentul serios din partea cardinalului Jellinek, cardinalul secretar de stat se lăsă convins în cele din urmă să exprime o poziție oficială a curiei.

La conferința de presă, Cascone dădu citire unei declarații. La întrebări răspunse prin: „Fără comentarii!“ sau cu indiciul că, în

momentul în care cercetările urmau să dea rezultate, se va da de știre imediat.

Cardinalul Joseph Jellinek folosi joia de după liturghia din Miercurea Cenușii pentru ordonarea gîndurilor sale. Deja de șapte săptămîni bîjbîia prin întuneric și se vedea și mai departe de rezolvare decît oricînd înainte. Înainte de toate, Jellinek se lămurise că misterul acoperea în el alte secrete și în orice caz ajunsese să fie sigur că în spatele inscripției sixtine nu se ascundea o simplă ocară din partea unui om chinuit, ci o cutezanță diavolească cu scopul de a pricinui rău curiei. Jellinek se uitase de multe ori în Capela Sixtină la acel profet Ieremia, care se uita plin de îndoială către podea, acolo unde se pierdeau toate urmele, iar cardinalul citise în repetate rînduri profețiile lui din timpul lui Ioachim și din timpul lui Zedechia și avertismentele la adresa egiptenilor, filistenilor, moabiților, amoniților, edomiților și împotriva Elamului și Babilonului. Subliniase cu o linie dreaptă capitolul 26, 1-3, în care se spune:

> La începutul domniei lui Ioachim, fiul lui Iosia, împăratul lui Iuda, a fost rostit următorul cuvînt din partea Domnului: „Așa vorbește Domnul: Stai în curtea casei Domnului și spune acelora care vin din toate cetățile lui Iuda să se închine în casa Domnului toate cuvintele de avertisment pe care îți poruncesc se le spui lor; nu lăsa nici un cuvînt din ele". Poate că vor asculta și se vor întoarce fiecare de la calea lui cea rea; atunci Mă voi căi de răul pe care mă gîndisem să îl fac lor din pricina răutății faptelor lor.

Însă nici repetarea de mai multe ori a versurilor nu îl făcuse pe Jellinek să progreseze, deoarece tot ce aflase pînă atunci depășea cu mult capacitatea lui de înțelegere, iar presupunerile într-o direcție sau alta îl lăsau pradă gîndurilor îngrozitoare și păcătoase. Mai presus de toate însă Jellinek nu mai știa nici cu ajutorul lui Dumnezeu cine era de încredere în curie și pe cine trebuia să întîmpine cu suspiciune. În aceste zile de nesiguranță, cardinalul se îndoia pentru prima dată de idealurile creștine, cum că ar exista iubire de aproape, credință și milostenie și recunoscu faptul că fie și numai îndoiala reprezintă un păcat deja pentru un creștin adevărat

și, excluzînd orice speculație teologică, privea acum cazul într-o lumină cu totul diferită: Jellinek se îndoia de sine și de funcția sa, dar în aceeași măsură se îndoia și de ceilalți membri ai curiei care erau implicați în secretul sixtin. Prea mult îi tulburase simțurile sinuciderea călugărului benedictin. Precum cercurile care se împrăștie în apă cînd arunci o piatră, tot așa se depărtau și rîndurile pasajelor sale din Biblie, iar rugăciunile de pocăință pe care și le impusese se volatilizau văzînd cu ochii la gîndul că padre Pio poate rezolvase enigma și nu suportase adevărul.

Nici caracterul interiorizator al liturghiei nu fusese în stare să-i lumineze sufletul și să îi aducă judecata pe calea cea bună.

Acum tocmai încerca ordoneze cap la cap ce se întîmplase de la miraculoasa descoperire a inscripției, așa cum se întîmpla cu jocul de șah, în cazul căruia îi revin anumite piese și anumite mișcări care sînt interzise altora, pînă la una căreia i se permite totul și cardinalului îi devenise clar ce înțelepciune se află în regulile acestui joc străvechi și că în cazul curiei nu era vorba de altceva decît de un un joc uriaș de șah cu reguli bine stabilite, o copie a vieții. Da, înțelese dintr-odată că de la piesa cea mai importantă nu emanau nici puterea absolută, nici cel mai mare pericol și că numai contribuția celorlalte piese însemna putere și pericol.

În calitatea sa de prefect al Congregației pentru Teologie, care se ocupa cu noile teorii și erezii, cardinalul Jellinek știa foarte bine că Biserica Catolică oferă multe porțiuni pentru atac, însă lucrul de care se temea cel mai tare era necunoașterea adversarului, imprevizibilul, necunoscutul.

Jellinek se simțea rău, percepea niște dureri în stomac, așa că se întinse pe canapeaua roșie din salon și închise ochii. Dar cum era cu putință ca o inscripție de patru sute optzeci de ani să lase pradă neliniștii întreaga curie? Și ca oamenii cu cea mai înaltă autoritate să se poarte ca niște nebuni? Ca neîncrederea să se răspîndească de pretutindeni? Temerea ignoranților în fața celor știutori?

Și, dintr-odată, îi veni în fața ochilor ziua în care începuse să aibă opinii proprii, pentru prima dată în viața sa. Pentru Jellinek, toată viața, cunoașterea a însemnat cărți, biblioteci și arhive. Da, avea cu

totul limpede în fața ochilor ziua în care, cînd nu avea încă nouă ani, a intrat pentru prima dată în încăperea bibliotecii. Părinții l-au trimis pe copilul cel mare din provincie în metropolă, la străini; chiar dacă aceștia îi erau unchi și mătușă, erau și rămaseră totuși în anii următori doar niște străini.

Joseph venea de la țară, dintr-un sat micuț cu ceva mai mult de zece gospodării. Cea mai mică și mai neînsemnată aparținea familiei Jellinek, care trebuia să muncească din greu și nici copiii, patru la număr, nu scăpau de asta, mai cu seamă Joseph, cel mare. Totuși nu ar fi fost adevărat dacă ar fi spus că nu i-a fost fericită copilăria, fusese atît de fericită pe cît poate fi traiul unui copil care nu are nici o dorință, pentru că nu cunoaște nevoile. Cursul anotimpurilor îi stabilea ritmul vieții, iar duminicile puneau accentele. Duminica, cei din familia Jellinek mergeau îmbrăcați în cele mai bune haine la biserica din satul învecinat și apoi la cîrciumă, unde tatăl avea voie să comande o bere, iar mama împreună cu copiii, două limonade. Din acest motiv, toate duminicile erau ceva deosebit. Preotul paroh, orga și cîrciuma îi insuflau lui Joseph un sentiment de venerație care nu se putea compara cu nimic, iar mama sa, își amintea că îi povestise mai tîrziu, cînd era deja preot, că nici măcar de dat la școală nu era cînd a întrebat-o cu o mină serioasă de ce nu putea fi duminică în fiecare zi.

Orașul îndepărtat, pe care el îl cunoștea doar din rarele sale vizite împreună cu mama sa, reprezenta pentru el întotdeauna necunoscutul, enigmaticul, ademenirea. Ca să ajungă acolo, după un mers pe jos de jumătate de oră trebuia să urce pe peronul mic cu o singură linie care altfel, pentru copiii din sat, era bun numai la presarea pfenigilor pe șine de către roțile de tren. Încercase și el o dată cu o monedă de cinci pfenigi și, pentru că masa monezii era mai mare, a obținut o suprafață presată mult mai mare decît a prietenilor săi; dar pentru asta luase și o bătaie, atunci cînd tatăl său a aflat de întîmplare, pentru că, după cum zicea acesta, trebuia să respecte banii și banii se cîștigă greu și nu sînt buni de făcut praf.

Joseph s-a lovit cu neîncredere de viața din oraș; i se părea nefiresc că magazinele, casele, automobilele și oamenii se îngrămădeau cu

toate la un loc. În același timp, el era prin întreaga lui structură mai degrabă un om de oraș decît unul de la țară. Nu era puternic, cu bujori și impulsiv, precum s-ar fi așteptat din partea unui băiat de la țară; nu, Joseph avea un aspect mai fin, aproape firav, avea un ten pal și deschis la culoare și aducea mai degrabă cu mama lui, care arăta tot așa. Poate că acesta fusese motivul pentru care între mamă și cel mare exista o afinitate specială.

Pînă la începutul școlii, Joseph Jellinek nu se deosebea cu nimic de ceilalți copii din sat, însă acest lucru se schimbă atunci cînd veni la școală. Școala se afla în satul din apropiere și pe atunci nu exista nici un autobuz pentru elevi care să-i fi luat pe copii din sat și chiar dacă ar fi existat unul, acesta nu ar fi fost avantajos, pentru că drumul neasfaltat și cu numai două benzi nu era adecvat pentru un astfel de autovehicul. Totuși, nu acest lucru pare să fie remarcabil din vremea în care Joseph era elev, ci faptul că Joseph Jellinek vădea un talent neobișnut. Școala avea doar două săli de curs, una pentru clasele I–IV și una pentru V–VIII și pentru că băiatul prefera să tragă cu urechea la cursul clasei mai mari, deveni repede mai bun decît toți tovarășii săi de clasă și sări peste clasa a doua. La sfîrșitul clasei a treia, învățătoarea îi invită la școală pe părinții lui și avu o discuție lungă cu ei, iar serile următoare Joseph își auzi părinții vorbind multă vreme. După aceea, mama lui a zis că se hotărîseră să îl trimită la liceu, ca să iasă ceva din el – putea să locuiască la o verișoară care era căsătorită cu un profesor universitar. Profesorul, un clasicist, avea o barbă căruntă și ascuțită și niște ochelari nichelați și dispunea de o gospodărie metropolitană care cuprindea o menajeră trupeșă și de o cameristă zglobie. Stăpîna casei, verișoara mamei, era de o eleganță rece și distantă și îi explică mai înainte de toate regulile casei, reguli care includeau și un program fix al meselor. Joseph avea în casă o cămăruță proprie, însă îi lipsea atmosfera plăcută, căldura familiei sale. Casa cea mare și curată, oamenii distinși și necunoscuți, noile impresii – toate acestea îl perturbau; totuși, o singură încăpere îl fascina cel mai mult și acolo se simți în curînd ca acasă, iar nimeni nu îi interzicea accesul. Această încăpere era biblioteca din casă, cărțile cu coperte maronii, roșii și aurii din podea și pînă la plafonul

cu stucaturi, un spațiu în care putea să dea frîu liber gîndurilor sale, în care putea să pornească în expediții, în care putea să viseze. Mai ales seara, după cină, tînărul Jellinek investiga biblioteca, spre bucuria profesorului; de altfel aici simțise și îndrăgise pentru prima dată acest miros, aroma stătută de hîrtie veche și piele tăbăcită, mirosul cunoașterii inepuizabile, cuprinsă între aceste pagini pe care trebuia numai să le citești ca să devină ale tale.

Tot în această bibliotecă unde căutase adăpost într-o zi pe la sfîrșitul războiului, se întîmplase să fie anunțat despre moartea mamei sale. Pe atunci își găsise singura consolare în *Cartea Cărților*, acel foliant mare, legat în piele și cu imprimări aurii, pe care îl luase în mînă întotdeauna cu atîta drag, în confesiunea Apostolului Pavel în *Prima scrisoare către corinteni:*

> Prin această Evanghelie sînteți mîntuiți, dacă o păstrați așa, după cum v-am propovăduit-o (...) Căci v-am învățat înainte de toate, așa cum am primit și eu: Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi și a fost îngropat. A înviat a treia zi, după Scripturi (...)

Probabil că acesta a fost momentul în care s-a hotărît să devină preot.

Între timp, cardinalul studiase multe mii de cărți, cele mai multe de plăcere și o mică parte ca să-și îndeplinească obligațiile. Și totuși toată cunoașterea sa nu era de ajuns, nu era de ajuns pentru rezolvarea enigmei care era atît de meșteșugit întrețesută în poveste, încît el și celelalte capete viclene din Vatican au fost nevoiți să capituleze.

Înaintea primei duminici din post

Pentru a înțelege mai bine evoluția lucrurilor trebuie să părăsim Roma și să ne ducem într-una din mănăstirile acelea în care tăcerea este porunca supremă. Printre călugării acelei mănăstiri trăia un om educat și pios căruia îi spuneau fratele Benno; avea una din fețele acelea cu ochelari groși, despre care cu greu îți puteai imagina că a fost cîndva tînără. Numele său complet era Dr. Hans Hausmann, însă nu fusese pronunțat de nimeni în mănăstirea de țară; de altfel, confrații nici nu știau de acest nume. Fratele Benno era dintre aceia despre care se spunea în mănăstiri că fuseseră chemați mai tîrziu și asta pentru că viața lui spirituală fusese precedată de instruirea și profesia unei vieți lumești. Fratele Benno era un istoric al artelor învățat și făcuse din Renașterea italiană sensul vieții sale, înainte ca, dintr-odată și pe neașteptate, să intre la mănăstire după sfîrșitul ultimului război, în acea mănăstire despre care se vorbește aici. De atunci omul de știință, care cîndva era cu poftă de viață, devenise retras, închis și uneori ciudat, evita contactele și așa firave cu ceilalți călugări și se deosebea mai ales prin tăcere. Dacă vorbea o dată, ceea ce se întîmpla destul de rar, atunci era prilej de ascultare și de prelungă cugetare asupra cuvintelor lui, pentru toți cei din mănăstire.

În timp ce călugării, cînd ieșeau în grădina mănăstirească, ceea ce duminica se întîmpla o oră întreagă, povesteau adesea despre viața lor dinaintea venirii la mănăstire, despre tinerețea și copilăria lor, dar mai ales despre părinți, de care cei mai mulți fuseseră strîns legați, fratele Benno se ținea de o parte într-un mod evident. Se

aflase doar atît: că tatăl lui Benno, un comerciant înstărit de cărbune și transportator, a băut pînă a murit cînd Benno avea zece ani, ceea ce familiei i s-a părut mai degrabă o binefacere decît o lovitură din partea sorții, dar în special mamei, care era o doamnă frumoasă și mîndră. Benno îi îndrăgise semeția autoritară ca pe ceva supranatural, sprîncenele negre și poruncitoare, arcuite în sus și cutele drepte de o parte și de alta a gurii ei mici; într-adevăr, ascultarea în fața mamei sale frumoase erau pentru el o necesitate și o voluptate în același timp. Se întîmplase și ca mama să fie cea care îl împinsese pe Benno către estetică, care era cu mult mai aproape de sufletul ei decît comerțul cu cărbuni de casă și încărcăturile, iar Benno îi mulțumi o viață întreagă, cu o adorație supusă.

Tînărul își terminase studiile în Florența și în Roma, vorbea fluent limba italiană, ceea ce nu era tocmai dificil pentru cineva care știa latina veche și își scrisese lucrarea de doctorat despre Michelangelo. O anume independență financiară, pe care o luase cu sine de acasă și o bursă mică la Biblioteca Hertiana din Roma îi înlesniseră un debut lipsit de griji în profesie și cu siguranță că Benno ar fi devenit un istoric de seamă al artelor, însă viața este cu mult mai puternică decît sînt visele.

Despre transformarea lui în călugăr va fi de vorbit mai tîrziu, aici se aflase numai faptul că nu s-a întîmplat din acea năzuință nestăvilită către evlavie care i se atribuie în genere omului care se hotărăște să poarte rasa monahală.

În acea zi despre care este vorba aici s-a întîmplat ca la masa de seară, după ce își spuseseră rugăciunea, unul din călugări să citească și pentru ceilalți dintr-un ziar, un lucru care se repeta săptămînal, anume în această zi și care pentru scurtă vreme deschidea pentru călugări o fereastră către lumea de afară. În ziua aceea, așadar, se citi pe lîngă obișnuitele articole din politică și din sport și un articol în care era vorba despre descoperirea de la frescele lui Michelagelo. La auzul acestor cuvinte, fratele Benno împietri, îi căzu lingura cu care își mînca supa și se lovi cu zgomot de podeaua din piatră a refectoriului sărăcăcios, iar confrații îl priviră dezaprobator. Fratele Benno bîigui cîteva cuvinte neinteligibile ca să se scuze, se grăbi să își

ridice lingura și deveni atent, fără a mai continua să mănînce, la cuvintele celui care citea. Vecinului său de la masă, un călugăr lung și deșirat cu o chelie roșie ca focul, îi sări în ochi că Benno nu mai puse în gură nici măcar o bucătură, însă nu putea să-și imagineze că ar exista vreo legătură între articolul din ziar și asceza fratelui.

Cînd fratele Benno refuză hrana și zilele următoare și nu făcea altceva la masă decît să privească pierdut în zare, ascunzîndu-și mîinile în mînecile rasei sale negre, atunci îndrăzni să i se adreseze:

– Ce este cu dumneata, frate, nu mai mănînci nimic și dai impresia că vreo patimă anume ți-a însemnat chipul. Vrei să mi te confesezi?

Fără să se uite la cel care pusese întrebarea, fratele Benno dădu din cap că nu.

– Nu mă simt bine, minți el. Știi foarte bine, frate, stomacul sau fierea. Are să-mi meargă mai bine în cîteva zile, nu trebuie să îți faci griji. După aceea tăcu din nou tot timpul cît se luă masa și refuză orice mîncare.

În mod normal, ispita sau păcatul îi aduc la tăcere pe călugări și îi obligă la post zile întregi, iar vecinul de masă al fratelui Benno considera că și acesta putea fi motivul pentru tăcerea fratelui și de aceea, zilele următoare, el îi lăsă pe ceilalți să creadă ce doreau. Doar ce pune mai mult amar pe limbă decît păcatul?

Fratele Benno însă se ridică tăcut după masă și urcă, după toate semnele, în cea mai mare neliniște treptele către chilia sa, care, așa cum era așezată la capătul unui coridor întunecos, reprezenta refugiul lui pe timp de noapte și în orele liniștite de rugăciune. Trei metri pe patru, mai mult nu avea încăperea despre care se putea spune că numai fereastra către exterior era îmbucurătoare; un pat inform, o cutie care nu merita numele de dulap și o comodă pe al cărei blat rece de piatră se afla un bol de porțelan pentru îngirjirea corpului. Acestea erau toate mobilele, fără a lua în considerare scaunul de rugăciune din fața ferestrei. Cărțile împrăștiate, vrăfuite și puse în teancuri pe podea îl trădau pe studentul din cameră.

Ca în fiecare din zilele dinainte, fratele Benno scoase din sertarul de sus al comodei sale un articol de ziar, acel articol neliniștitor

despre descoperirea din Capela Sixtină. Călugărul cerșise și obținuse ziarul, tăiase articolul și acum îl citea a nu știu cîta oară; citi din nou fiecare cuvinţel și după aceea puse petecul tăiat înapoi în sertar, și, ca și cînd ar fi fost cuprins de o puternică disperare, se aruncă în scaunul de rugăciune și își împreună mîinile.

Lunea de după prima duminică din post

Exista un om care știa mai mult decît toți ceilalți, însă acesta făcea parte dintre cei care și-au impus tăcerea în fața cunoașterii. Știa mai mult decît putea să știe un creștin de cel mai înalt rang, pentru că își petrecuse jumătate din viață la izvoarele cunoașterii. Mai înainte de toate însă știa să tacă. Știa să tacă despre lucrurile din care altcineva și-ar fi făcut sensul vieții, fie cu intenții pioase, fie josnice. Acest om era padre Augustinus.

Augustinus era un om ciudat, un om care nu dorea să se conformeze chiar așa de bine rasei negre călugărești. Părul lui retezat scurt, care îi stătea pe cap țepos și drept și chipul brăzbat adînc dădeau impresia că era răutăcios. Puteai să-ți imaginezi că acest padre, dacă punea gheara pe un lucru, nu-i mai dădea drumul. Puteai să bănuiești că acest călugăr, care, pe cît de șters era, pe atît de neoprit se dovedea la muncă, se ducea la lucru cu energia unui taur atunci cînd i se trasa o sarcină. Și nu o dată îl găsiseră *scrittori* dimineața dormind pe podeaua goală, servindu-se de cîteva *buste* rău mirositoare pe post de perne de pus la cap, pentru că drumul înapoi în mănăstire i se păruse prea anevoios sau pentru că nu mai merita să îl parcurgă la ivirea zorilor pe care le apucase lucrînd. Pe lîngă acestea, Augustinus Feldmann nu își privea niciodată lucrul ca pe o muncă, ci mai degrabă ca pe îndeplinirea spre înalta slavă a Domnului a îndatoririlor care îi reveniseră ca o supremă favoare. La îndeplinirea îndatoririlor îi venea în ajutor oratorianului o memorie

fenomenală, de care nu dispusese de la bun început, dar pe care o antrenase în cei treizeci de ani de activitate și care îi permitea să localizeze de fiecare dată, hotărît, orice *busta* depozitată de către el. Spre deosebire de dirijorii îmbătrîniți, pe care urechile nu îi mai ajută, Augustinus dispunea și la bătrînețe de ochi buni și nu avea nevoie la citit de nici un fel de ochelari.

Găsise mulțumire în faptul că fusese nevoie de el mult mai imperativ atunci, după moartea tragică a predecesorului său, decît oricînd înainte, iar Augustinus se conformase imediat a doua zi cererii cardinalului secretar de stat. Totuși, omul care apăru în ziua aceasta la vechiul său loc de muncă, era altul. Nu suferea din pricina pensionării sale premature și era conștient că putea fi înlăturat din nou, la fel cum se mai întîmplase o dată. Cascone ignorase cu răceală și fără milă implorările lui, faptul că nu putea trăi fără *buste*, iar atunci se speriase de moarte, pentru că își pusese serios întrebarea dacă în spatele cardinalului secretar de stat nu se ascundea însuși diavolul. În orice caz, Augustinus nu găsea la el nici urmă de virtute creștinească.

Firește că padre bănuia, ba nu, chiar credea că știe de ce Cascone îi vînase postul atît de grăbit. Cine stă la izvoarele cunoașterii timp de treizeci de ani știe totul. Există lucruri printre rafturi care sînt și care nu sînt, totuși, și care prin urmare există, dar care nu au fost cunoscute. Acestea sînt prevăzute cu un termen de deschidere, timp pînă la care se garantează că atît cît trăiește o anume persoană vizată nimeni nu cunoaște respectivul lucru și exista un singur creștin care știa aproape toate bustele cu un asemenea conținut: padre Augustinus. Cascone, care cunoștea numai o părticică din aceste dosare, se temea că, în căutarea de indicii referitoare la inscripția secretă, s-ar putea descoperi mai multe aspecte decît și-ar fi dorit curia și Biserica.

Desigur că răzbunarea nu este un lucru de laudă pentru un suflet mare, dar nu Domnul Însuși îi spune lui Moise: „Răzbunarea este a Mea, eu voi răsplăti“?

Cardinalul Joseph Jellinek îl numi în funcție pe oratorian chiar în aceeași zi, în Sfîntul Oficiu, unde cardinalul trona în spatele unui birou măreț și gol. Augustinus nu avea vreo predilecție pentru

Jellinek, însă cel puțin nu nutrea nici un fel de ură împotriva lui, ca împotriva lui Cascone.

– V-am rugat să veniți, frate întru Hristos, începu cardinalul formal, pentru că vreau să-mi exprim bucuria cu privire la nesperata reîntoarcere. Cu siguranță că dumneavoastră sînteți cel mai capabil dintre cei care au stat în fruntea acestei Arhive și cu siguranță că puteți să ne ajutați cel mai grabnic la rezolvarea problemei. Ca să fiu cinstit, nu am făcut nici un progres de la plecarea dumneavoastră.

Lui Augustinus îi plăcu sinceritatea cardinalului. Dorea să spună că de ce a fost scos valvîrtej din funcție, de ce i s-au luat *bustele* fără de care, știe oricine, un om ca el nu poate trăi? Însă Augustinus tăcu.

– Sînteți un om foarte inteligent, reluă cardinalul, permiteți-mi să vă vorbesc, totuși, întru totul neoficial, ca de la om la om. Unde credeți dumneavoastră că ar putea să se afle o rezolvare, padre? Vreau să spun, presupuneți ceva anume?

Augustinus replică:

– Eu am exprimat deschis toate presupunerile chiar în Consiliu. Nu am nici o bănuială concretă. Probabil că adevărul este depozitat în Arhiva Secretă; însă eu nu am deloc acces acolo.

Cuvintele oratorianului păreau să iasă din gura unui om jignit.

– Pe de altă parte...

– Pe de altă parte?

– Adevăratele secrete nu se află ascunse în Arhiva Secretă, la adevăratele secrete are oricine acces, numai că nimeni nu știe locul unde sînt amplasate, iar acesta este, după părerea mea, și motivul pentru neliniștea și haosul care au pus stăpînire pe Vatican de la descoperirea inscripției sixtine. Vreau să fiu sincer: în curie există atît de multe grupuri de interese și prieteșuguri diferite, dar eu nu vă zic nimic nou, domnule cardinal, eu cred că fiecare se teme acum de ce are să descopere celălalt.

Fără să mai zică nimic, Jellinek scoase un pergament vechi de prin sertarele sale și i-l întinse lui Augustinus peste birou.

– Am găsit asta, într-o seară, în arhivă pe podea; trebuie că l-a pierdut cineva. Aveți idee cine ar fi putut fi interesat de acest document?

Augustinus citi.

– Cunosc documentul.

– Ar putea să aibă vreo legătură cu sinuciderea fratelui Pio?

– Nu pot să-mi închipui așa ceva. Însă există o particularitate referitoare la acest pergament. Face parte dintre documentele aflate într-un perpetuu peregrinaj prin arhivă.

– Frate întru Hristos, ce să înțeleg din asta?

– Foarte simplu, există o serie de documente care sînt grupate în anumite *fondi* și care au dispărut din aceste *fondi* ca să apară în alt loc. Toți *scrittori* au jurat pe cele sfinte că nu au nimic de-a face cu asta. În orice caz, acest document se numără printre cele care își modifică într-un mod misterios amplasamentul. Știți ce haos este în Arhivă, pentru că sînt tot soiul de sisteme și coduri de înregistrare. Garampi a ținut Arhiva în subordinea papei Nicolae al III-lea, cît a trăit, însă din acest punct nu se mai întrevede nimic, deoarece papa Nicolae a stăpînit doar cîteva luni și prin urmare nu a lăsat în urma sa nici un alt document în afară de acesta. De aceea l-am anexat unui anume *fondo*, în care se potrivește mai bine și în care există mult mai puțin posibilitatea să se piardă. Adică am creat o rubrică proprie documentelor emise de sau despre papi care și-au găsit pe neașteptate sfîrșitul și care au condus doar cîteva luni, săptămîni sau, uneori, doar cîteva zile. De la alegerea lui Celestin al IV-lea la primul conclav din 1241, au fost ceva mai mult de o duzină cei cărora li s-a hărăzit un asemenea sfîrșit.

– Ciudată rînduire, frate întru Hristos.

– Poate că găsiți ciudat acest lucru, Eminență, dar pentru mine a devenit o necesitate după decesul neașteptat al papei Ioan Paul I; pentru că referitor la toți papii care au condus puțin timp există presupunerea că aceștia au fost omorîți.

– În acest sens există dovezi doar pentru foarte puține cazuri, padre Augustinus.

– Tocmai de aceea am pus la un loc mai multe indicii. Celestin a murit la șaisprezece zile de la alegerea sa, Ioan Paul I a condus treizeci și trei de zile. Eu pur și simplu refuz să cred în soartă divină.

– Dovezi, padre, dovezi!

– Nu sînt criminalist, Eminență. Sînt un modest colecționar de documente.

Cardinalul Jellinek făcu un gest de dezaprobare cu mîna, însă Augustinus nu se lăsă intimidat.

– Nici astăzi nu se știe unde se află dosarul pe care monseniorul Stickler l-a prezentat Sanctității Sale în seara dinaintea misteriosului deces. Și a rămas neclar pînă azi unde au dispărut papucii cei roșii și ochelarii Sanctității Sale.

Jellinek se uita fix la oratorian. Simțea sudori reci pe spate. Ca și cum îngerul morții și-ar fi pus mîinile în jurul gîtului lui, cardinalul se lupta pentru aer.

– Prin urmare, bîigui el, nu s-au pierdut numai documente...

– Nu, și papucii și ochelarii, oricare ar fi fost sensul acestei fapte.

– „Oricare ar fi fost sensul acestei fapte", repetă cardinalul absent.

– Consider că nu v-am spus totuși nimic nou, Eminență? întrebă oratorianul timid. Toate sînt lucruri cunoscute.

– Da, spuse Jellinek, se știe totul, numai că este ciudat.

Jellinek se simțea îngrozitor. Stomacul lui se revolta. Încercă să inspire adînc, însă nu reuși. O strînsoare nevăzută îi cuprinse pieptul. Și atunci, faptul că papucii și ochelarii i-au fost trimiși lui, lui Jellinek, nu însemna că Ioan Paul fusese de fapt asasinat? Și dacă era așa, atunci de către cine și din ce motiv? Ce motiv exista ca el să fie amenințat cu aceeași soartă?

– Pe atunci nu eram încă membru al curiei, spuse Jellinek, ca și cum ar fi dorit să se justifice. Dar ce motiv putea să aibă dispariția papucilor Sanctității Sale?

Cardinalul nu era sigur. Poate că Augustinus știa mai mult decît recunoștea? Poate că voia să îl pună la încercare? Ce știa acest atotștiutor?

Augustinus răspunse:

– Dispariția dosarelor ar putea fi elucidată, Eminență. Dacă monseniorul Stickler le-a prezentat papei, acesta a știut ce se află în ele. Nu tocmai măgulitor pentru curie, domnule cardinal. Ioan Paul I era un model de sinceritate, și, pînă la urmă, un model de naivitate, după cum ziceau mulți. Era pios, aproape sfînt și aspira numai către

cele sfinte și cuvioase. Pentru el exista numai bine și rău, iar între ele nu exista nimic. În măsura în care acest lucru se confirmă, era de-a dreptul naiv, deoarece ignora ceea ce se află între două extreme și constituie viața. Uita că atrocitățile cele mai mari din istorie nu erau pricinuite de rău, ci în numele concepțiilor de viață ale unor oameni despre care se presupunea că erau buni. papa plănuise o reformare majoră a curiei. Dacă Ioan Paul I și-ar fi pus planurile în aplicare, unii dintre membrii curiei nu ar mai fi avut astăzi parte de posturile și demnitățile lor. Prietenul dumneavoastră, William Stickler, vă poate da și nume, Eminență. Rămîne totuși în continuare un mister dispariția papucilor și a ochelarilor Sanctității Sale, sau în orice caz nu există pentru asta nici o explicație plauzibilă.

– Și dacă aceste lucruri apar pe undeva?

– Fără îndoială că ar proveni de la acela căruia – și aici vreau să mă exprim cu grijă – nu i s-a părut inoportun decesul neașteptat al Sanctității Sale.

Dintr-odată, cardinalul Jellinek înțelese atitudinea ciudată a partenerului său de șah, monseniorul Stickler. Nu lăsase el, Jellinek, la întîmplare prin apartament pachetul misterios, fără să știe nimic despre el? Stickler îl descoperise și se îngrozise că trebuia să recunoască în el un conspirator împotriva Sanctității Sale. Însă cum altfel ar fi putut să se comporte atunci?

– Nu întrevedeți nici o altă variantă?

Padre Augustinus dădu din cap că nu.

– Cum altfel ați putea explica apariția acestor lucruri? Sau aveți altă idee?

– Nu, nu, răspunse cardinalul, cu siguranță că aveți dreptate. Dar varianta aceasta este, oricum, ipotetică.

Neliniștea care îl lovise pe fratele Benno în mănăstirea tăcerii, de cînd auzise despre descoperirea din Capela Sixtină, nu se domolise, dimpotrivă, fratele Benno se purta bizar, ceea ce era evident pentru confrații săi. Fără a spune care este adevăratul motiv, îl rugă pe abatele mănăstirii să-i permită să se uite în dulapul închis în care erau păstrate documentele lui personale, fără de care nici călugării nu pot să se descurce în viață, însă și alte lucruri de o anume

importanță personală. Pentru astfel de lucruri, în camera abatelui se afla un dulap mare pe roți cu numeroase alte dulăpioare mai mici care se încuiau. Abatele nu putea să-și amintească ca fratele Benno să-și fi solicitat vreodată documentele, însă îi dădu acordul fără a mai pune nici o întrebare și pretinse că se dedică studiului dosarelor, în timp ce musafirul scormonea prin documentele personale.

Firește că abatelui nu îi scăpase între timp nici purtarea aparte a confratelui, însă nu îi acordă prea multă importanță, pentru că el cunoștea trecutul fratelui Benno și știa că acesta fusese preocupat în anii tinereții sale de Michelangelo; nu era nici o minune că descoperirea îl interesa în mod special. Mai întîi dorise să îl întrebe pe Benno dacă exista vreo legătură între căutarea lui și decoperire, dar se temu să nu cumva să nu îl pună într-o situație jenantă pe confrate, așa că se reținu, fiind conștient că deținea cheia la dulap.

Noaptea următoare și ziua următoare

Noaptea următoare dură mai mult decît toate nopțile dinainte, pentru că Jellinek nu își găsea deloc somnul, cu toate că o oboseală severă îi moleșise trupul. Cardinalul se temea, se temea de necunoscutul care se deschidea în fața lui amenințător, ca și cum ar fi vrut să-l devoreze. Se ridică din pat, privi a nu știu cîta oară pe fereastră, la cabina telefonică de vizavi, văzu un om care dădu un telefon scurt și apoi dispăru în casă, însă Jellinek era cu gîndurile la Ieremia, la profeți și la sibile, care ieșeau la iveală din străfundurile ascunse ale pămîntului, pe jumătate treji, pe jumătate adormiți. În urechile lui vuiau apele Potopului, care spălau pînă și cele mai înalte vîrfuri de munți, iar el, Jellinek, mic ca un copil, își strîngea brațele în jurul șoldului gol al mamei, simțind voluptate în teama de moarte. Urmări avid facerea femeii din coasta lui Adam, cu pofte și cu forme rotunde și cu o atitudine smerită în fața Creatorului, bunătatea întruchipată. O cerceta pe Eva dintr-o ascunzătoare sigură, cum apuca goală mărul pe care i-l întindea omul-șarpe din pomul cunoașterii și strigă: „Giovanna! Giovanna!“, pentru că numai numele acesta îi venea în minte, iar celelalte păreau să i se fi șters din memorie.

Nefiind în stare să își coboare privirile în fața fărădelegilor și a cuvintelor păcătoase ale profeților, trăgea cu urechea în noapte și auzi de la Ioel „A“-ul sonor și Ioel citea din Scriptură ceva obscen, beția urma să nimicească poporul și viile și ogoarele, iar acolo unde grîul se strică și uleiul se usucă, urmau să prade de la alții ceea ce

aveau nevoie atunci. Iar bătrînul Ezechiel, tot așa de vanitos ca un păun, își lăsa Scriptura să se piardă în vînt, își oferea trupul desfătărilor lumești, cu sexul la vedere, tuturor oamenilor care treceau pe lîngă el și își copleșea iubiții cu daruri, și de îndată ce făcea acest lucru alerga în urma surorilor necuviincioase din Egipt și le pipăia sînii. Isaia, cel mai ales dintre profeții de os regesc nu se purta deloc ales și se pornea pe dănțuit cu fiicele Sionului și le admira ocheadele obraznice, panglicile și sandalele și se pierdu printre șapte dintre ele, așa că era o desfătare să-i urmărești faptele. „Să vină cioplitorii de idoli!“ striga el încontinuu. „Să vină, să vină, făuriți-vă propriile zeități, zeități cîte doriți și presărați peste ele tămîie și aruncați vechile porunci și călcați cioburile în picioare.“ Și apoi se unse din cap pînă în picioare și îi întinse mîna sibilei din Delphi ca să danseze; făcu o bătută cu ea pe podea, iar ea își întoarse în extaz ochii migdalați și își aruncă exaltată capul pe spate, așa că panglica îi căzu pe podea și se transformă în viperă. Dar nu pe cei uniți sălbatic îi amenința șarpele cu limba șuierătoare, ci pe el, pe cardinal, și începu să calce smucit peste pat, ca să omoare fiara.

Un bătrîn tăcut cu trăsăturile lui Ieremia stătea pe o coloană înaltă care se înălța pînă la cer și întindea brațele, ca și cum ar fi vrut să zboare și cînd ridică un picior, pentru ca vîntul să-i învolbureze faldurile straielor, Jellinek strigă peste măsură de îngrijorat să nu facă așa ceva, risca să se prăbușească precum o piatră. Prea tîrziu. Ieremia se aruncă valvîrtej în adîncul nesfîrșit, iar vîntul îi bătea foșnitor prin veșminte. Prăbușirea profetului părea întinsă în timp și dură nesfîrșit de mult, iar undeva în mijloc chipurile lor se apropiară mult de tot, ca niște pești în acvariu, chipul profetului zburător și cel al cardinalului visînd, iar Jellinek strigă: „Unde zbori, bătrîne Ieremia?“ Și Ieremia răspunse: „În trecut!“ Iar Jellinek întrebă: „Ce cauți în trecut, Ieremia?“ Și Ieremia replică: „Cunoașterea, frate, cunoașterea!“ Și Jellinek întrebă: „De ce disperi, Ieremia?“ Și atunci Ieremia nu mai răspunse. Totuși, din adîncuri, cînd deja nu se mai vedea, Jellinek auzi cuvintele strigate ale profetului: „Începutul și sfîrșitul sînt una. Trebuie să înțelegi asta!“ Și atunci cardinalul se trezi din pricina sperieturii.

Visul îl neliniști pe cardinal în mai multe privințe. Dansatorii extatici treceau iar și iar prin fața ochilor lui și îi venea greu să alunge imaginea mișcărilor obscene ale profeților și sibilelor. Dimineață urcase zgomotos scările ca să-i poată fi auzită venirea, dar nu se întîlnise cu Giovanna. Zilele acestea nu se putea concentra la munca pe care o avea, nici la învățăturile eretice și influențate de diavolii comuniști, provenind de la preoții sud-americani, îndărătul cărora se afla răul; în loc să facă acestea încercă prin rugăciuni stricte, pe care le spunea în picioare în colțul biroului său gol, să se purifice, însă și acest lucru îi dădu greș și astfel cardinalul porni către Capela Sixtină ca să se uite la imaginile care îl bîntuiau din visele sale.

Chiar în mijloc, sub crearea femeii, luă Jellinek poziție, își aruncă pe spate capul, așa cum făcuse de nenumărate ori și își lăsă ochii să se preumble cu voluptate de stăpînitor și îi luă doar cîteva secunde pînă cînd lumea în culori indecente începu să se rotească pînă cînd ameți. Și din depărtare auzi vocea lui Ieremia din visele sale: „Începutul și sfîrșitul sînt una. Trebuie să înțelegi asta!“ Ieremia, cel mai înțelept dintre profeți, Ieremia, profetul cu chipul lui Michelangelo, acest Ieremia trebuie că era rezolvarea inscripțiilor. Oare cuvintele din visul lui aveau ceva de-a face cu inscripția? Ce semnificație le revenea, atunci?

Cardinalul căscă ochii și căută literele florentinului. Ce-ar fi dacă sfîrșitul ar fi începutul scrierii? Pornind de la Ieremia, Jellinek păși pe sub sibila persană, pe sub profetul ezechiel, pe sub sibila din Eritreea și pe sub profetul Ioel și citi una după alta: A - B - UL - AFI - A, o succesiune de litere care avea tot atît de puțin sens ca și literele citite în sens invers, dar care permitea, probabil, o interpretare nouă, cu totul diferită.

Așadar, cardinalul își prezentă descoperirea lui padre Augustinus, care se lovi peste frunte și își blestemă prostia, pentru că Ieremia, fiul unui preot din Anatot, scria numai în ebraică, și prin urmare de la dreapta la stînga și niciodată de la stînga la dreapta, ceea ce impunea un punct de vedere întru totul nou. Arhivarul scrise literele pe un bilet.

– Vedeți doar, Eminență. Cuvîntul are un sens!

ABULAFIA, citi Jellinek. De fapt, Abulafia era numele unuia dintre cabaliștii cei mai afurisiți de Biserică, un adept al acelei științe oculte iudaice, apărută pe la mijlocul secolului al XII-lea în vestul Provenței, care de acolo s-a răspîndit în Spania și mai tîrziu în Italia și care a păgubit serios Biserica.

– Un diavol a mai fost și florentinul, spuse cardinalul Jellinek. Acum chiar avem un nume, dar ce să spună un nume singur? Nu cred că Michelangelo a scris acest nume pe tavanul capelei, fără o anumită intenție.

– Nici eu nu cred, își dădu cu părerea Augustinus. Eu cred că în spate zace mai mult, chiar mult mai mult. Căci fie și numai faptul că știa acest nume vorbește despre cunoașterea enormă a florentinului. Arătați-mi vreo enciclopedie lumească în care să fie pomenit acest nume! Nu îl veți găsi nicăieri. Așadar, dacă Michelangelo cunoștea numele, atunci știa mai mult, atunci cunoștea nu numai numele, ci și învățătura lui Abulafia, poate chiar și știința lui secretă.

Atunci, cardinalul se rugă cu mîinile împreunate:

– *Pater noster, qui es in caelis...*

– Amin, spuse padre Augustinus, iar cardinalul Joseph Jellinek convocă în zilele următoare Consiliul, pentru clarificarea cazului.

În mănăstirea tăcerii, fratele Benno încerca în fiecare zi să scrie o scrisoare, însă se poticnea încă de la formula de adresare. Benno scrise: „Sanctitatea Voastră, aceasta este încercarea timidă cu care Dumnezeu, Stăpînul, m-a însărcinat, în toată viața mea săracă și cu adevărat nefolositoare, spre a înfăptui ceva semnificativ. Astfel că am avut îndrăzneala de a vă scrie, în speranța că aceste rînduri vor fi citite de dumneavoastră“. Fratele Benno citi rîndurile iar și iar, apoi rupse hîrtia în bucățele mici și o luă de la capăt: „Preaiubite Sfinte Părinte, de zile întregi nu îmi dă pace grija în ce privește descoperirea din Capela Sixtină și a trebuit să îmi fac curaj și să mă lupt cu mine însumi ca să pun pe hîrtie primele rînduri. Ca să nu mai vorbim despre conținutul scrisorii mele“. Fratele se opri, citi și acest început și îl găsi nepotrivit; așa că îl rupse și pe acesta și cumpăni. În cele din urmă se ridică, merse de-a lungul culoarului întunecat cu

chilii, către treptele de piatră care duceau la camera abatelui și bătu timid.

– *Laudetur Jesus Christus!*

Abatele îl întîmpină prietenos pe frate.

– Te aștept de zile întregi, frate. Simt că te apasă ceva, mai spuse întinzîndu-i un scaun. Vorbește, poți să te încrezi în mine!

Fratele se așeză și începu sfios:

– Părinte abate, descoperirea din Capela Sixtină mă apasă de fapt mai mult decît puteți să vă imaginați. L-am studiat pe Michelangelo și lucrările sale, iar acest eveniment mă cutremură pe dinăuntru.

– Ai vreo bănuială referitoare la semnificația inscripției, frate?

– Bănuială?

Fratele Benno tăcu.

– Dar vreun motiv trebuie să existe totuși pentru această purtare ciudată!

– Motivul, fratele Benno făcu o pauză lungă, motivul este că eu știu prea multe despre Michelagelo! Poate mai mult decît cei cărora li s-a cerut să rezolve misterul; părerea mea este că pot să fiu de ajutor la descifrarea inscripției.

– Dar, frate, cum poți să-ți imaginezi așa ceva?

– Părinte abate, trebuie să plec la Roma, vă rog, nu spuneți nu!

De Sărbătoarea Apostolului Matei

Consiliul extraordinar din Sfîntul Oficiu începu ca întotdeauna după ritualul strict al invocării Sfîntului Duh și cu enumerarea celor prezenți de către președintele cardinal Joseph Jellinek, precum și cu invitația *ex officio* de a discuta situația ca fiind strict secretă, deoarece după cum părea, de ce se temeau mai rău, aceea se întîmplase: din semnele florentinului rezulta, conform scrierii ebraice de la dreapta la stînga, numele Abulafia. Rostirea numelui a stîrnit reacții diferite printre cei prezenți. Specialiști precum Gabriel Manning, profesor de semiotică la Universitatea din Lateran, Mario Lopez, subsecretar al Congregației pentru Teologie Dogmatică, Frantisek Kolletzki, subsecretar al Congregației pentru Învățămîntul Catolic și rector la Collegium Teutonicum, Adam Melcer de la Societas Jesu și profesorul Ricardo Parenti, specialistul în Michelangelo din Florența, reacționară printr-o exclamație moderată, care arăta că erau conștienți de toate consecințele acestei descoperiri, pe cînd ceilalți își ațintiră privirile asupra lui Jellinek și așteptară explicații suplimentare.

Manning se declară jenat că nu fusese el cel ce recunoscuse numele din scrierea văzută invers, ceea ce era foarte la îndemînă, iar cei prezenți începură să-și scrie pe bilete literele inscripției în ordine inversă. Interpretarea, spuse Manning, era fără îndoială corectă, dar în ea se ascundea dovada despre care vorbise în Consiliul precedent: Ieremia citea și scria numai de la dreapta la stînga și dacă era înțeles modul în care scria, atunci se obținea un cuvînt cu sens. Asta era asemenea unui exemplu școlăresc al unei descifrări semiotice.

– Și asta ce înseamnă? întrebă provocator cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone.

– Liniștiți-vă, liniștiți-vă Eminență! replică cardinalul Joseph Jellinek. Acum știm mai întîi numai că Michelangelo a dorit să facă referire la Cabala și nimic mai mult.

– Și de aceea ne agităm noi atît? De aceea convocați Consiliul? De aceea se face neliniște în toată curia? spuse Cascone indignat. Cabala este una dintre multele învățături greșite care nu a reușit să nimicească Biserica. Dacă Michelangelo a fost adept al acestei științe oculte, ei bine, nu că i-ar fi tocmai de folos Bisericii, însă vom putea să trăim mai departe știind acest lucru.

– Astea sînt niște concluzii tare pripite, domnule cardinal secretar de stat! Gabriel Manning ridică degetul în semn de avertisment.

– Un Michelangelo care scrie acest nume pe tavanul Sixtinei va pricinui astfel mai mult decît divulgarea malițioasă a unui nume.

– Profesore, uitați ce propun eu: Să emitem o declarație oficială cu precizarea că Michelangelo a fost, probabil, un cabalist și că a scris pe boltă numele unui cabalist puțin cunoscut, ca să se răzbune pe papi. Asta are să facă oarece vîlvă, însă apele se vor liniști și vom putea să clasificăm problema.

– Opriți-vă! strigă cardinalul Joseph Jellinek. Acesta ar fi drumul cel mai sigur ca să dăm mînă liberă speculațiilor și scandalurilor; pentru că aceia care ne critică cu siguranță nu se vor declara mulțumiți numai cu numele și vor face în continuare cercetări și vor găsi tot soiul de interpretări pentru nume, și nu-i vom mai da de capăt acestei discuții.

Atunci profesorul Parenti luă cuvîntul și spuse că în nici un caz nu s-a dovedit că Michelagelo Buonarroti a fost un cabalist, chiar dacă cercetările în jurul lui au exprimat deja de mai multe ori presupuneri asemănătoare, iar, pe de altă parte, această descoperire era ceva de senzație pentru cercetători, iar știința se va preocupa de asta ani întregi, dacă nu decenii. Și întorcîndu-se către restauratorul-șef Bruno Fedrizzi, Parenti dori să știe dacă se putea lua în calcul apariția în alt loc a mai multor semne.

Fedrizzi neagă aceasta. După descoperirea renumitelor semne, orice suprafață pictată vizată fusese supusă unei verificări speciale cu lampa cu raze ultraviolete și această examinare a avut rezultate negative. Era absolut exclus să poată apărea alte semne.

– Cu atît mai mult, opină arhiepiscopul Mario Lopez, trebuie să ne ocupăm de referirile pe care le face numele. Padre Augustinus, ce aveți de spus?

Cînd răspunse, Augustinus se undui ca un șarpe în jurul pomului cunoașterii. Din cauza scurtimii timpului, nu se putea face o documentare exhaustivă asupra numelui Abulafia, mai ales că nu exista nici o Busta Abulafia, spre mirarea sa, după cum presupusese el inițial că ar apărea totuși în analele Vaticanului.

Cardinalul secretar de stat Cascone replică dur:

– Ați dori să detaliați, vă rog, padre Augustinus?

– Păi, începu oratorianul, Abraham Abulafia era fără îndoială un om înțelept, cu toate că era orb. S-a născut la Saragossa, în Aragon, în anul 1240 și a învățat de la tatăl său Biblia, ceva din Mișna și din Talmud, și apoi a plecat în Orient ca să se ocupe de probleme filozofice și mistice, mai cu seamă de învățăturile cabalistice și teosofice și trebuie că a descoperit lucruri a căror păstrare în scris nu era permisă. Pe lîngă asta, a conceput douăzeci și șase de scrieri teoretice despre Cabala și douăzeci și două de cărți profetice și mai spune într-un loc că dorea să noteze multe lucruri, însă nu avea voie, dar nici nu putea să renunțe definitiv, așa că scria și se oprea, și se întorcea cu referiri la alte pasaje. Așa proceda.

Întreruperea sonoră a cardinalului secretar de stat Giuliano Cascone:

– L-ați descrie pe Abulafia ca fiind filozof ori profet, padre?

– Ar trebui să fie numit în ambele feluri. Cînd Abulafia avea treizeci și unu de ani, i s-a insuflat darul profeției, după cum zicea, și avea viziunile unor demoni care îl derutau și a bîjbîit ca un orb cincisprezece ani, cu Satan în dreapta sa, cel puțin așa se spune. Abia după aceea a început Abulafia să conceapă scrieri profetice și pentru asta folosea tot soiul de pseudonime cu aceeași valoare cifrică a

numelui său, Abraham. Astfel că își spune Zaharia sau Raziel. Dar cărțile sale profetice s-au pierdut aproape în întregime.

Cardinalul Joseph Jellinek tuși ușor și spuse ceremonios:

– *Ad rem*, padre Augustinus. Ați dat de înțeles că Abulafia a venit în contact cu Vaticanul. Cînd s-a întîmplat acest lucru și în ce context?

– Asta a fost, după cît am putut să aflu, în anul 1280.

Exclamație de mirare a cardinalului Jellinek.

– Sub papa Nicolae al III-lea?

– Așa este. Aceasta a fost o întîlnire notabilă din mai multe puncte de vedere, adică cei doi nu au ajuns deloc, de fapt, să se întîlnească, și totuși au și început ciudățeniile. Trebuie să spun mai înainte că în acea vreme cabaliștii răspîndiseră teoria că, atunci cînd va veni sfîrșitul lumii, Mesia va veni din porunca Domnului la papă și va cere libertatea poporului său, și după aceea va înțelege lumea cu adevărat că a venit Mesia. Abulafia trăia în acest timp în Capua și avea o reputație foarte bună. Cînd papa Nicolae a auzit că Abulafia dorea să vină la Roma, să-i aducă o veste, s-a dat ordinul ca ereticul să fie prins la porțile orașului, să fie ucis, iar leșul lui să fie ars în fața întregului oraș. Abulafia știa de ordinul papei, însă nici nu s-a sinchisit de asta, a intrat în oraș pe poartă și a primit acolo înștiințarea că papa Nicolae al III-lea murise în noaptea dinainte. Abulafia a fost reținut douăzeci și opt de zile în Colegiul Franciscanilor și după aceea a fost lăsat să fugă și i s-au pierdut urmele. Ce veste dorea să aducă Abulafia a rămas și astăzi o enigmă.

– Dacă vă înțeleg bine, spuse cardinalul secretar de stat, în cazul papei Nicolae de care ați pomenit dumneavoastră este vorba despre unul și același nume care se găsea în buzunarul răposatului padre Pio.

– Da, codul de înregistrare *Nicc. III* înseamnă „papa Nicolae al II-lea"; însă *busta* cu acest cod de înregistrare a dispărut.

Atunci își făcu simțită vocea Adam Melcer de la Societas Jesu, care tăcuse pînă atunci:

– Aceasta este o poveste misterioasă care se potrivește foarte bine cu tot ce s-a întîmplat în legătură cu descoperirea. Desigur că nu

trebuie să precizez că moartea papei nu a fost clarificată nici pînă în ziua de astăzi.

Cascone, impulsiv:

– Vreţi să spuneţi că există indicii referitoare la o moarte violentă a papei Nicolae al III-lea?

Melcer ridică din umeri şi nu spuse nimic.

Urmă cardinalul secretar de stat:

– Frate întru Hristos, ne-am adunat aici ca să ajungem la esenţa lucrurilor şi nu ca să exprimăm presupuneri. Dacă aveţi dovezi în sensul unei morţi violente a Sanctităţii Sale Nicolae al III-lea, atunci spuneţi-le deschis, dar dacă aveţi numai presupuneri, atunci nu mai vorbiţi!

Atunci iezuitul strigă extrem de agitat:

– Am ajuns iar pînă într-acolo, încît gîndurile să fie reprimate? Pentru că, dacă este aşa, Eminentissime, atunci eu rog să-mi fie acordată dispensă!

Cardinalul Jellinek făcu eforturi să calmeze spiritele agitate şi solicită la modul serios să se revină la obiectul consilierii.

– Constat, recapitulă el în cele din urmă, că trebuie să existe o anume legătură misterioasă între cabalistul Abulafia, Sanctitatea Sa Nicolae al III-lea, pictorul Michelangelo Buonarroti şi padre Pio de la benedictini. Primii doi au trăit în secolul al XIII-lea, Michelangelo în secolul al XVI-lea şi padre Pio în secolul XX. Vede vreunul dintre cei prezenţi vreo legătură care să ne aducă mai aproape de rezolvare?

Însă, drept răspuns la întrebarea sa, cardinalul se alese numai cu tăcere.

Sub impresia unor noi informaţii şi pentru ca fiecare să poată reflecta asupra lor, Consiliul făcu pauză pînă în vinerea din a doua săptămînă de post.

În cea de-a doua duminică din post

Fratele Benno nu mai călătorise cu rapidul de Roma de mulți, mulți ani, iar amintirile călătoriei îl copleșeau. Acum ședea într-un compartiment luxos și nu se mai putea sătura de munții care îi unduiau prin fața ochilor. Era singur. Din cînd în cînd încerca să citească din cartea de rugăciuni, dar după cîteva propoziții o puse de-o parte. Pe cînd era copil asculta întotdeauna atent ritmul roților și găsea cuvinte care să sune la fel cu zgomotul sacadat al roților de tren. Ritmul abia dacă se auzea acum; țăcănitul și huruitul erau domolite de mecanismul fin. Pe nesimțite, fratele Benno începu să caute cuvinte după acest ritm confortabil și dintr-odată începu să-i pulseze în urechi: „Luca minte, Luca minte, Luca minte", din ce în ce mai tare. Pe măsură ce încerca să alunge blasfemia din cap și să găsească alte cuvinte, ele reveneau iar și iar, mereu aceleași, ca o tortură interminabilă.

În vreme ce trenul se răsucea ca un vierme cînd de-a lungul pantelor abrupte, cînd urmînd spre sud cursul rîurilor vuind, îi veni în minte Michelangelo, singuraticul și retrasul care a creat cel mai mare lucru al artei omenești și care nu a scăpat niciodată vreun cuvînt despre asta, ci căruia, dimpotrivă, mai degrabă îi plăcea să se deghizeze și să se joace de-a v-ați ascunselea, așa încît multe au rămas enigme pînă astăzi. Michelangelo, care spunea despre sine în glumă că supsese dragostea pentru piatră o dată cu laptele de mamă, pentru că Francesca, mama sa, care avea nouăsprezece ani cînd l-a născut, l-a

dat pe băiat unei doici vînjoase, nevasta unui pietrar, să-l crească. Michelangelo, cel care, copil al Renașterii fiind, nu s-a subsumat niciodată Renașterii, și-a creat sieși un supra-univers, o lume întreagă făurită din Antichitate, neoplatonism și din imaginația inepuizabilă a lui Dante.

A fost un copil nemîngîiat și adesea bătut după moartea timpurie a mamei și a fost dat la școală și învățătură cu reticență din partea tatălui Lodovico, unul dintre neobosiții cetățeni de vază. În cele din urmă, la frații săi Domenico și David Ghirlandaio, cei mai lăudați maeștri ai orașului Florența. În ciuda individualismului și durității sale, nu a trecut niciodată peste lipsa de iubire cauzată de moartea mamei, iar femeile ajungeau să fie pentru el zeițe sau sfinte. Michelangelo trăise o viață întreagă călugărește ca un frate din mănăstire, ca și el, Benno, desigur, nu din cauza unor constrîngeri morale, ci mai degrabă din devotament și dragoste sublimată, Beatrice a lui Dante servindu-i drept ideal, și crease figuri Pietá, madone și sibile atît de tineresc-materne, de o gingășie neobișnuită. Trecutul, trecutul lui propriu și strămoșii lui, acestea erau semnificative pentru el și chiar afișa mîndria de a fi nobil și în cele mai multe dintre reprezentările sale masculine se observă viziuni paternale.

Michelangelo număra paisprezece ani cînd a schimbat cărbunele și pensula cu dalta, spre bucuria lui Lorenzo de Medici, care se afla în toată splendoarea sa în fruntea statului florentin și care îl luă pe tînăr la el. Cîndva în acești ani ai tinereții s-a întîmplat un lucru care nu putea fi prevăzut și care îi marcă întreaga viață: la o ceartă, colegul lui, Torrigiani, i-a zdrobit piramida nazală, ceea ce nu a rămas fără urme fizice. Într-adevăr, fața i-a fost diformă din acea zi. Cîtă durere trebuie că i-a pricinuit în legătură cu aspectul fizic această întîmplare unui slujitor al frumosului precum Michelangelo!

Astfel gîndea fratele Benno în timp ce rapidul vuia către sud și se gîndi la tînărul de nouăsprezece ani care asculta în domul din Florența îndemnurile la pocăință ale călugărului dominican Savonarola, care punea la zid luxul înalților stăpînitori și aroganța prelaților bisericești, care era în sine un păcat împotriva credinței. Fiind fără menajamente în fața amvonului, Savonarola nu se ferea să denunțe

corupția statului și a Bisericii și teologia actuală, care degenerase pînă la a fi lipsită de semnificație. Mic, uscățiv și cu chipul unui ascet, le arunca în față celor care îl ascultau și îl urmau cu miile viziuni apocaliptice ce răspîndeau spaima și care păreau întru totul credibile într-o țară bîntuită de războaie și zguduită de conspirații împotriva conducătorilor. El predica despre mînia lui Dumnezeu și despre decăderea Florenței: *Ecce ego abducam aquas super terram.* Tînărul Michelangelo trebuie că a ascultat cu spaimă acest lucru și imaginea mîniei lui Dumnezeu și cea a apelor care vin peste pămînt apar din nou cu ani mai tîrziu, pe tavanul Capelei Sixtine, la fel de pătrunzător pe cît le profețise abatele dominican.

Michelangelo rămăsese în principal autodidact, învățase din ce avea la îndemînă, admirase sculpturile antice din grădina familiei de Medici, lucrările lui Donatello și ale lui Ghiberti, despre care spunea că deschisese larg porțile paradisului cu arta lui; pe Ghirlandaio, maestrul care îl învăța, îl neglija din ce în ce mai mult. Primele sale lucrări de sculptor au fost date uitării, însă Pietá pe care a creat-o a devenit celebră, imaginea sculptată a unei madone tinere ca o fată, cu Isus cel mort în poală, o comandă a cardinalului de San Dionigi, de frumusețea unei zeițe grecești, executată în marmură de Carara cu finețea filigranată a mîinilor de aurar. Interpelat fiind referitor la frumusețea înmugurind feciorelnic a madonei – trebuia să ți-o imaginezi pe mama lui Michelangelo, care avea aceeași vîrstă cînd a murit – artistul a fost de părere că o femeie castă nu îmbătrînește, că este mult mai tînără decît una care nu este castă și cu atît mai frumoasă și mai tînără trebuie că era o fecioară în sufleul căreia nu se rătăcea nici cea mai neînsemnată dorință păcătoasă. Nu putea fi atunci de mirare dacă o închipuia pe Sfînta Fecioară cu mult mai tînără în comparație cu fiul decît ar fi cerut-o respectarea felului obișnuit în care îmbătrînesc oamenii. La douăzeci și doi de ani s-a simțit mîndru de ceea ce a creat și și-a imortalizat, pentru prima și singura dată în viață, numele pe opera sa de artă.

Un artist este imaginea timpului și mediului său, iar Michelangelo a găsit la întoarcerea sa în Florența o situație schimbată: adepții lui Savonarola se înmulțeau cu fiecare zi, procesiunile pocăiților se

desfășurau prin tot orașul și din ce în ce mai mulți oameni i se alăturau. Ciuma și foametea făceau nenumărate victime și în acest context, glasul lui Savonarola răsuna mai tare și cerea pocăință și purtare sobră. Savonarola însuși își spunea unealta Domnului însă în ochii celor mai mulți dintre adepți, dominicanul era un profet.

De trei ori îl avertizase papa de la Roma să se abțină în amvon de la vorbele sale dure împotriva bisericii și papei și, în cele din urmă, Alexandru de Borgia a pronunțat excomunicarea; totuși, aceasta l-a împins pe predicator la vorbe și mai dure. Pentru el, bula papală nu era prilej ca să tacă, ci dimpotrivă, acum înfiera și degradarea morală de la curtea papală, spunînd aceasta din ceea ce cunoștea. Fra Girolamo îl învinuia pe papă de simonie, de vinderea funcțiilor bisericești și în cele din urmă, la aranjamentele adversarilor săi, fu întemnițat, supus torturii și forțat să mărturisească lucruri pe care, de îndată ce a scăpat de tortură, le-a negat. Totuși, prin aceasta nu a reușit să scape de procesul Inchiziției. Papa dorea să îl aibă la Roma, însă a trimis mai apoi un delegat la Florența care să pronunțe condamnarea la moarte. În ziua de Înălțare a anului 1498, Savonarola fu ars în piața din fața sediului ocîrmuirii.

Michelangelo nu se afla printre gură-cască, lîngă grămada de vreascuri, ci rămăsese la Roma. Însă, chiar dacă nu trăise pe viu terifiantul spectacol, artistul cel sensibil trebuie că a fost afectat de răutatea umană, care nu se dă înapoi nici în fața celor mai pioși dintre pioși. Însă cei mai pioși dintre pioși erau cei care îi dădeau lui Michelangelo de lucru și de mîncare. Astfel că luă naștere o discordanță.

Michelangelo lucra mai mult ca sculptor decît ca pictor. Trei tablouri rotunde cu Madona sînt rezultatul modest în pictură al acelor ani. Dacă se temea de supremația lui Leonardo, a lui Perugino și a lui Rafael, asta nu știm, așa că nu a fost de mirare că papa Iulius al II-lea l-a chemat pe Michelangelo din nou la Roma, pentru a se servi de arta lui ca sculptor. Papa Giulio era mai degrabă războinic decît păstor, mai curînd politician decît preot, mai degrabă sălbatic decît blînd și ceea ce nu se potrivește deloc cu imaginea acestui om: iubea arta ca pe sabie și admira operele marilor oameni de artă; iar

unul dintre aceștia i-a atras atenția lui Iulius asupra tînărului florentin. Fără a ști pentru ce, îi dădu lui Michelangelo o sută de scuzi ca bani de călătorie, pentru a putea face cunoștință cu el și abia mai tîrziu i-a venit ideea monumentului funerar, monumentul lui propriu de la Sfîntul Petru. Totuși, colaborarea dintre papă și Michelangelo a ajuns să fie blestemată, indiferența păstorului suprem și încăpățînarea artistului atîrnînd în balanță și culminînd cu vorbele lui Michelangelo, cum că dacă mai rămîne în Roma, ar trebui să-și facă propriul mormînt și nu pe cel al papei, și cu plecarea lui din Roma, cu sufletul înciudat.

Fusese obligat să facă datorii ca să plătească piatra și pe muncitori și Condivi, unul dintre elevii lui, vorbea mai tîrziu despre „tragedia mormîntului", iar artistul comenta el însuși: „Mai bine aș fi învățat în tinerețe să fac chibrituri, și atunci nu aș mai fi într-o situație atît de disperată". Papa, dimpotrivă, nu a găsit decît vorbe urîte. Nu îi erau necunoscute manierele oamenilor de acest soi, iar dacă și-ar schimba părerea, Michelangelo ar scăpa nepedepsit, și mulți dintre florentini se temură cu toată seriozitatea că papa va începe un război din cauza sculptorului. Michelangelo însă nutrea pe atunci serios gîndul să fugă la Constantinopol și să își lase acolo hotărîtă viața de către mărinimia sultanului. De lucru exista destul: sultanul plănuia să construiască un pod peste Cornul de Aur, din Constantinopol la Pera. În cele din urmă, s-a ajuns la un compromis; papa și Michelangelo s-au întîlnit în Bologna, pe care Iulius al II-lea tocmai o cucerise cu cinci sute de cavaleri. Sanctitatea Sa i-a comandat acolo o statuie din bronz de patru metri înălțime, care a ieșit bine abia la a doua turnare și despre care știm numai că doar trei ani mai tîrziu a fost făcută bucăți de către familia conducătoare Bentivogli, care a revenit la putere. Resturile au fost folosite la turnarea unei țevi de tun.

După întoarcerea sa la Roma, florentinul s-a ocupat în continuare de monumentul funerar, însă papa Iulius a încercat să îl convingă pe artist să nu mai continue. Din cele patruzeci de sculpturi plănuite, Michelangelo îl crease tocmai pe Moise; marmura pe care o depozitase Michelangelo în spatele bisericii Sfîntul Petru, unde și locuia, a fost furată și într-o bună zi papa i-a făcut sculptorului

disperat surpriza de a-i comanda pictarea completă a Capelei Sixtine, o operă de artă a unchiului său, infamul Sixtus al IV-lea, pe care o inaugurase el însuşi înainte cu douăzeci şi cinci de ani. Michelangelo se decise pentru Creaţie şi începutul vremurilor – dar cu cîtă îndîrjire şi în ce mod ciudat!

Astfel gîndea fratele Benno pe drumul său, în vreme ce trenul repeta ritmul roţilor: „Luca minte, Luca minte..."

Lunea de după a doua duminică din post

În ziua mai sus-amintită Jellinek îl căută pe monseniorul William Stickler, camerierul papei, după o îndelungă și matură chibzuință și îi povesti despre pachetul cu un conținut înșelător pe care i-l lăsase un necunoscut, probabil una și aceeași persoană care a pătruns puțin mai tîrziu în locuința lui ca să-l avertizeze în privința continuării cercetărilor cu privire la inscripția sixtină.

Monseniorul îl ascultă pe Jellinek tăcut, apoi puse mîna pe telefon, fără a scoate vreo vorbă, formă un număr și spuse:

– Eminență, cazul Jellinek a luat o întorsătură ciudată. Trebuie să ascultați cu urechile dumneavoastră relatarea acestuia.

Puțin mai tîrziu apăru cardinalul Giuseppe Bellini și Jellinek își repetă povestirea – cum ajunsese în posesia papucilor și ochelarilor, fără să fi avut nimic de-a face cu asta.

– Și de ce această mărturisire tardivă? se interesă Bellini.

– O mărturisire este posibilă numai sub impresia vinovăției. Posesia acestor obiecte – chiar dacă este misterioasă – nu trezește în mine nici un sentiment de vinovăție, domnule cardinal. Drept dovadă poate servi faptul că nu am pus deloc de-o parte pachetul, atunci cînd monseniorul Stickler a venit să joace șah. Dacă aș fi avut vreo bănuială referitoare la semnificația acestui pachet, atunci l-aș fi ascuns, nu-i așa, însă în nici un caz nu l-aș fi lăsat la întîmplare. Nu uitați un lucru: Nu făceam parte din curie încă, atunci cînd a murit papa Ioan Paul I.

Fără ocol, cardinalul Giuseppe Bellini întrebă:

– De ce parte vă aflați, Eminență Jellinek?

– De ce parte? Ce să înțeleg din asta?

– Poate că ați observat deja, domnule cardinal, că nu există unitate în curie și nu toată lumea este binevoitoare cu toată lumea. Asta este foarte firesc, avînd în vedere că există atîția oameni de naționalități și origini diferite. Nu trebuie să răspundeți acum. Atît vreau să vă mai întreb: Pot să vă consider prieten?

Jellinek dădu din cap că da și după aceea cardinalul Bellini continuă:

– Papa Ioan Paul I a căzut victimă unui complot, pentru mine nu există nici urmă de îndoială, iar dispariția anumitor obiecte reprezintă doar *un* indiciu, credeți-mă.

– Cunosc zvonurile, răspunse Jellinek, însă trebuie să recunosc că le priveam cu oarece scepticism. Moartea neașteptată a papei a fost cauza multor speculații.

– Și pachetul cel ciudat?

– Asta mă obligă, de fapt, să mă gîndesc mai bine, pentru că, fără îndoială, dedesubt se ascunde intenția clară. Pornind de la premisa că Ioan Paul I a fost cu adevărat asasinat, atunci ar trebui să privesc pachetul ca pe o amenințare și pentru că amenințarea nu își făcea efectul, mi-a fost trimis un sol care să exprime clar respectiva amenințare.

Și, întors către Stickler, Jellinek întrebă:

– Ce fel de dosare erau cele care au dispărut, monseniore?

Bellini îl întrerupse pe Jellinek:

– Camerierului papei i s-a impus să tacă. Dar nu este nici un secret că dosarul conține numele unor membri ai curiei.

– Înțeleg, răspunse Jellinek.

Bellini mai chibzui și spuse:

– Sînteți un om curajos, Eminență Jellinek. N-aș fi știut cum să procedez în locul dumneavoastră. Cred că aș fi fost mai degrabă un Petru decît un Pavel și în fața lui Dumnezeu nu e nici o rușine să fii un Petru.

Și tot așa, pînă se îndepărtară de la subiectul discuției. Nu, Jellinek nu știa nici după această discuție dacă putea să aibă încredere în Bellini și nici nu se lămurise din ce partidă sau grupare a curiei făcea parte acesta, care îi erau adversarii și care îi erau prietenii și se decise să păstreze în continuare neîncrederea față de toți și de toate.

Fratele Benno își petrecu noaptea de după sosirea în Roma la una din pensiunile ieftine de pe Via Aurelia. În ziua următoare căută Oratorium-ul de pe Aventin. Abatele Odilo îl primi pe călugărul străin cu acea curtoazie care îi caracteriza mănăstirea de secole întregi și îl invită pe fratele Benno să înnopteze aici cît stătea în Roma, iar acesta acceptă cu mulțumiri.

– Pentru cîteva zile, după cum era el de părere.

Străinul îi povesti gazdei că știa Oratorium-ul dintr-o ședere de mai demult la Roma; dar era mult de atunci, în timpul războiului studia în biblioteca Oratorium-ului.

– Cînd era asta mai exact, frate întru Hristos?

– Pe la sfîrșitul războiului, cînd nemții erau deja în Roma.

Abatele se înfioră.

– Nu a fost deloc un final glorios, continuă fratele Benno, nici nu vreau să mă gîndesc, în ultimele săptămîni am fost chemat la mănăstire; arta și cercetările mele...

– Și acum ați revenit ca să vă reluați cercetările?

– Da, răspunse fratele Benno, la bătrînețe oamenii se leagă de lucruri pe care nu le-au dus la bun sfîrșit în anii tinereții.

– Cît adevăr! replică abatele și adăugă: Presupun, frate întru Hristos, că vreți să ajutați în biblioteca Oratorium-ului.

– Așa este, părinte abate.

– Mă tem, numai, că biblioteca s-a cam schimbat de atunci.

– Asta nu ar trebui să mă deranjeze. Cu siguranță că mă voi descurca.

Convingerea cu care vorbea fratele cel străin îl făcu pe abatele Odilo să fie neîncrezător. O bibliotecă își schimbă chipul în cursul deceniilor. Cum să știe un străin cum arăta astăzi biblioteca? Cum putea să afirme cu atîta siguranță de sine că se va descurca? În timp

ce urca pe tăcute treptele către bibliotecă, abatele începu să se îndoiască de corectitudinea gestului de a-l fi primit pe fratele cel străin cu brațele atît de larg deschise.

Sosit sus, îi instrui pe *scrittori* din bibliotecă să se poarte prevenitor cu fratele cel străin, iar fratele Benno îi salută pe fiecare în parte cu o strîngere de mînă și apoi îi lăsă la lucru.

După rugăciunea de seară, abatele Odilo se duse într-o porțiune izolată din Oratorium, acolo unde, în pivnița unui turn în colțuri, erau depozitate nenumărate dosare străvechi. Însă nu dosarele îl interesau pe abate, ci un teanc de lăzi de lemn butucănoase. După ce le numără și verifică să fie toate închise, plecă din pivniță, fără să mai atingă vreun lucru.

Marțea de după a doua duminică din post

Spre amiază se întîlniră la hotelul Excelsior, una dintre cele mai de seamă locații din Roma, a cărei intrare este și astăzi păzită de valeți cu uniformē demodate, șapte domni inobservabili, îmbrăcați cenușiu. Printre pluș și oglinzi, se îndreptară către unul dintre multele saloane care sînt puse la dispoziție pentru conferințe și întruniri asemănătoare. Nici o plăcuță nu indica ce fel de întrunire era, însă tocmai această secretomanie lăsa să se înțeleagă că putea fi vorba de o întîlnire extrem de importantă.

Domnii cei inobservabili erau președinții și vicepreședinții Băncii Italiei, Băncii Naționale Continental Illinois & Trust Company of Chicago, Chase Manhattan New York, Crédit Suisse din Geneva, Banca Hambros din Londra și Banca Unione din Roma. Phil Canisius de la Instituto per le Opere Religiose, care renunțase în mod conștient la gulerul alb de preot și care era îmbrăcat la fel de cenușiu ca și ceilalți, privi îngrijorat înăuntru. Domnii cereau o explicație, iar ceea ce urmează s-a transmis în această formă, după cum s-a aflat mai tîrziu.

– Singura explicație pe care pot să v-o ofer astăzi, spuse Canisius, este următoarea: În acest moment numele Abulafia nu poate fi nicicum explicat.

– Ei și!

Jim Blackfoot, vicepreședintele de la Chase Manhattan strîmbă din nas cu dispreț.

– Ce ne interesează pe noi inscripția dumneavoastră cea bizară? Pe noi ne interesează ce aveți de gînd ca să împiedicați continuarea discuțiilor sterile și a secretomaniei din Vatican.

Iar Urs Brodmann de la Crédit Suisse se amestecă și el:

– Firma mea nu ține absolut deloc să ajungă în ziare în vreun fel.

– Dar, domnii mei! spuse Canisius împăciuitor. Despre asta nici nu poate fi vorba. Actualmente, toată problema este încă în sarcina oamenilor de știință. Ei caută să înțeleagă semnificația numelui Abulafia, pe care Michelangelo l-a scris pe tavanul Sixtinei. Nimic mai mult.

– Aș spune că este de ajuns, replică Antonio Adelmann de la Banca Unione, unul dintre cei mai bine văzuți bancheri din Roma, al cărui cuvînt avea greutate printre cei ca el. Nu există nimic mai sensibil decît piața financiară și de valori. În orice caz, înregistrăm deja primele retrageri. Așa că faceți ceva, Canisius, dar mai repede și cît mai discret posibil!

Phil Canisius își exprimă îngrijorarea. Cu toate că în principiu era de aceeași părere ca și bancherii, încercă să calmeze spiritele și opină că, dacă orice descoperire a vreunei inscripții ar face să oscileze piața financiară, atunci dispărea orice posibilitate de cercetare științifică.

– Mai spun încă o dată, replică Blackfoot, aici nu este vorba despre o banală inscripție, fie ea a lui Michelangelo sau a lui Raffael, sau a lui da Vinci, sau a altcuiva, aici este vorba numai și numai de încrederea în băncile noastre. Afacerile noastre comune nu sînt lipsite de anumite detalii picante, dar trebuie să vă amintesc acest lucru Eminență Canisius: Pînă acum IOR a fost locul prin excelență al discreției. Mă tem că acest lucru ar putea să se schimbe, dacă toată lumea ar căuta o rezolvare pentru această inscripție.

Douglas Tenner de la Banca Hambros susținu și el această idee:

– Amintiți-vă de moartea neașteptată a ultimului papă și toate zvonurile despre asasinat apărute în legătură cu aceasta. A durat trei ani pînă cînd piața și-a revenit. Nu, Canisius, afacerea noastră, a tuturor, este încrederea în stabilitatea Vaticanului, iar acest spectacol

ciudat nu prea contribuie la stabilitate. Dacă înțelegeți ce vreau să spun.

– Ce să mai tot vorbim, se impacientă Neil Proudmann; era vicepreședinte al Continental Illinois și îl cunoștea pe Canisius de mulți ani. IOR este locul dintîi cînd vine vorba de spălarea banilor și noi toți, cei care ne-am adunat aici, adunăm cu drag ceea ce spălați dumneavoastră, însă știm cu toții că asta este o afacere ilegală și nu ar fi deloc recomandabil pentru reputația noastră, a celor adunați aici – vreau să subliniez acest lucru: a tuturor! – să ne dăm de gol. Am fost trimis să vă comunic acestea: dacă situația din Vatican nu se liniștește în scurt timp, atunci grupul nostru se va vedea forțat, din păcate, să înceteze afacerile cu dumneavoastră.

Ceilalți nu doriseră să ajungă chiar atît de departe, însă exprimaseră cam aceleași gînduri. În vreme ce la Excelsior avea loc întrunirea președinților de bănci, cardinalul Joseph Jellinek se afla în Arhiva Secretă a Vaticanului și căuta informații despre Abraham Abulafia. În spatele numelui, era sigur de asta, se aflau ascunse mai mult decît o referire la un cabalist și la un eretic; însă această cercetare semăna întru totul căutării unui ac în carul cu fîn. Jellinek devora lacom nenumărate *buste*, descifra cu ochii usturîndu-l de încordare scrisuri de mînă, iar mirosul străin al trecutului îl amețea ca o otravă. Și cu toate că distanța dintre el și documente și dosare se număra în veacuri, personajele pe care le întîlnea în pergamente alcătuiau un prezent paralel.

Mai ales acest Michelangelo venea din ce în ce mai aproape, așa încît cardinalul vorbea uneori tare cu el și dădea răspuns la întrebările pe care acesta le formula retoric în scrisori. Se și obișnui cu tonul brutal, cu blestemele și cu ocările florentinului împotriva papei și a Bisericii, de care la început se cutremura. Căutarea cheii către Abulafia deveni din ce în ce mai mult o aventură, precum o călătorie într-o țară necunoscută și întîlnirea de noi locuri. Jellinek descoperea cu aviditate unele dintre aceste locuri, însă își pierdea simțul de orientare și era bucuros să găsească alte urme. În fața multora pe care îi întîlnea făcea o plecăciune adîncă, iar de alții se ocupa îndelung. Pe scurt, cardinalul era îmbătat de munca sa și nici

o putere din lume, nici măcar șansa vreunei descoperiri cu totul îngrozitoare, nu ar fi putut să înfrîneze dorința lui de a acționa; și asta pentru că era conștient că numai el, care avea acces la *riserva*, putea descifra misterul lui Abulafia.

Tîrziu, putea să fie deja pe la miezul nopții, cardinalul Jellinek intră în Sala di Merce și făcu cea de-a cincisprezecea mutare. Mișcase dama de la c5 la d4. Jellinek era nerăbdător să vadă ce se mai întîmpla acum.

În miercurea celei de-a doua săptămîni din post

Pentru ziua următoare, cardinalul Jellinek stabili o întîlnire la locul faptei cu profesorul Parenti, Bruno Fedrizzi, restauratorul-şef şi directorul general al Construcţiilor Vaticanului, profesorul Pavanetto, cu scopul de a interpreta reprezentările picturale şi pentru a da de urmă secretului, poate, în acest mod.

Parenti dădu startul:

– Generaţii de istorici ai artelor s-au ocupat deja cu această interpretare şi fiecare a ajuns la un alt rezultat, fără a putea furniza dovezi pentru explicaţiile proprii.

Cei patru îşi priviră în sus, iar Jellinek opină, fără a-şi întoarce privirile:

– Atunci şi dumneavoastră aveţi o interpretare proprie pentru întreaga reprezentare.

– Fireşte, replică Parenti însă la fel ca toate celelalte, şi explicaţia mea este pur subiectivă.

Cardinalul întrebă direct:

– A fost Michelangelo un om credincios, profesore? Şi se grăbi să adauge: Întrebarea poate să vă surprindă în acest punct.

Parenti îl privi pe Jellinek.

– Domnule cardinal, întrebarea mă surprinde mai puţin decît ar putea să vă surprindă răspunsul pe dumneavoastră, pentru că eu spun: Nu! Michelangelo era un rău creştin, în sensul Sfintei Biserici.

Nu pentru că îi ura pe papi. În afară de asta, viața și modul lui de a gîndi par oarecum altfel sau par să fi fost călăuzite pe alte căi.

– Se spune, îi veni profesorul Pavanetto în ajutor, că a fost adept al neoplatonismului și că ținea legătura cu Ficino în tinerețe.

– Ficino? se amestecă Fedrizzi. Cine este Ficino?

– Marsilio Ficino, explică Parenti, a fost umanist și filozof și a predat la Academia platoniciană, care era sprijinită de Medici și făcea legătura între toate ideile filozofice și cele ale lui Platon, de aceea se vorbește de neoplatonism.

– Un eretic, prin urmare?

Parenti ridică din umeri.

– Ficino era călugăr, a fost acuzat de erezie, însă a fost eliberat. El spunea că sufletul omului era de la Dumnezeu și că năzuia către reunificarea cu cauza primă. Pentru mulți oameni ai Bisericii, aceasta era pe atunci erezie.

– Însă un om care cunoaște atît de bine cuvintele Bibliei nu poate fi eretic, interveni Pavanetto.

– Asta e concluzie greșită! replică Parenti. Istoria a arătat totuși că tocmai cei mai mari dușmani ai bisericii erau cunoscători ai Bibliei. Nu este nevoie să pomenesc nume.

– Să uităm un pic de inscripția descoperită, începu Jellinek întors către profesorul Parenti. Cum ați explica unui laic reprezentările din pictura pe tavan a lui Michelangelo?

Parenti răspunse:

– Ei bine, vreau să încerc să las de-o parte părerile personale și să mă opresc mai întîi la interpretările generale. Din scrisorile dintre artist și papă știm că Michelangelo nu s-a supus dorinței papei Iulius al II-lea și că în cele din urmă, papa i-a lăsat mînă liberă lui Michelangelo în ce privește reprezentarea. Există experți care merită să fie luați în serios, care se îndoiesc că Michelangelo Buonarroti însuși ar fi responsabil pentru această iconografie, dacă nu cumva în spate s-ar afla proiectul teologic al unui necunoscut.

Jellinek, la modul serios:

– Și cine ar fi vizat în acest caz?

– La această întrebare nu a putut nimeni să răspundă pînă în ziua de azi, domnule cardinal.

– Și cum am putea să ne închipuim un astfel de proiect teologic, profesore?

– Un exemplu. Un cercetător englez a fost de părere că în orînduirea profeților și sibilelor s-ar afla ascunse douăsprezece dogme ale mărturisirilor de credință apostolice, deoarece anumite afirmații se potrivesc cu învățătura lor sau cu înfățișarea ori cu viața lor. Pentru Zaharia stătea scris: *Credo in Deum Patrem omnipotentem creatorem coelie et terrae.* Pentru Ioel: *Et in Jesum Christum, Filium eius unicum, Dominum nostrum.* Pentru Isaia: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* Pentru Ezechiel: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus descendit ad inferos.* Pentru Daniel: *Tertia die resurrexit a mortuis.* Pentru Ieremia: *Ascendit ad coelos, sedet ad dextram Dei Patris omnipotentis.* Pentru Iona: *Inde venturus est iduicare vivos et mortuos.* Pentru sibila din Delphi: *Credo in Spiritum Sanctum.* Pentru cea din Eritreea: *Sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem.* Pentru cea din Cumae: *Remissionem peccatorum.* Pentru cea din Persia: *Carnis ressurectionem.* Pentru cea din Libia: *Et vitam aeternam.*

– O interpretare temerară! fu de părere Jellinek, pe cînd ceilalți tăceau gînditori. O interpretare mai ales de acel soi prin care se pot dovedi toate și nimic.

Parenti replică:

– Așa și este. Dacă se analizează textele și reprezentările, se descoperă potriveli uluitoare.

– Ca spre exemplu? întrebă Fedrizzi.

– În Daniel, care semnifică aici învierea, se spune textual în capitolul doisprezece: „Iar tu du-te pînă va veni sfîrșitul; tu te vei odihni și te vei scula iarăși odată în partea ta de moștenire, pînă la sfîrșitul zilelor!“ Iar în Isaia, care simbolizează nașterea lui Hristos, se poate citi în capitolul 9: „Căci un copil ni s-a născut, un fiu ni s-a dat și domnia va fi pe umerii lui“. Și Iona, reprezentînd Judecata de apoi, descrie în capitolul 3 judecarea Ninivei de către Dumnezeu. Și în

cazul celorlalți profeți se pot constata concordanțe asemănătoare; ceea ce pune sub semnul întrebării interpretarea este reprezentarea sibilelor. Dacă Pythiei din Delphi i se poate recunoaște omniscienția Sfîntului Duh, celelalte personaje presupun o oarecare acrobație intelectuală... Pe care, eu personal, nu i-o recunosc lui Michelangelo.

Pavanetto pufni disprețuitor:

– Nu credeți că Michelangelo ar putea fi atît de inteligent?

– Nu mă refer la capacitate, răspunse Parenti, ci la intenție.

– Dar nu s-a servit Michelangelo de mai multe ori de astfel de secretomanie individualistă? întrebă Jellinek.

Parenti răspunse:

– Este adevărat. Michelangelo era orice altceva decît un om cumpătat; trăia în lumea lui proprie și iluzorie, și nu există nici urmă de îndoială că artistul s-a folosit de Biblie, mai precis de Vechiul Testament, într-un mod extrem de arbitrar și după bunul lui plac, într-o manieră ostentativă. El transmite anumite evenimente, pe cînd pe altele le ignoră cu totul. Scoate din calcul, spre exemplu, construirea Turnului Babel, un motiv scenic care se bucură de multă considerație în cazul altor artiști.

– Moartea lui Cain! interveni brusc Pavanetto.

– Lipsește și ea, cu toate că este de importanță maximă pentru Cain și seminția lui.

– Părerea mea, spuse Jellinek, este că trebuie să știm să facem deosebire între modul cum Michelangelo privea Biblia și punctul de vedere al unui teolog; doar așa vom reuși să ne apropiem de adevăratul sens al frescelor. Într-adevăr, cu cît mă ocup mai mult de aceste reprezentări, îmi este tot mai clar faptul că Michelangelo crea cu o falsă naivitate. Ce credeți despre asta, profesore?

– Aș dori să mă exprim astfel: Interpretarea lui Michelangelo cu privire la Creație și la istoria începuturilor, care se regăsesc în Vechiul Testament, a luat naștere în concordanță cu spiritul și nu cu litera. Dacă ne uităm la *Creație*, și Parenti arătă la partea din față a tavanului, înainte ca Dumnezeu să se odihnească în cea de-a șaptea zi, el a făcut, cu totul, opt lucrări. La Michelangelo sînt nouă. Pentru el, *Crearea lui Adam și a Evei* – despre care se spune în Biblie: „El i-a

făcut bărbat și femeie" – reprezintă două evenimente diferite, iar aceasta nu din necesitate artistică. Oricum, el a pictat cele șapte zile ale Creației în cinci fresce. Dacă ne uităm la prima, *Separarea luminii de întuneric de către Dumnezeu Tatăl*, deja pot începe speculațiile.

– Eu sper, întrerupse cardinalul Jellinek, că ne veți da o explicație de ce Dumnezeu Tatăl are bust de femeie.

– Vă rog să mă scuzați, domnule cardinal, dar nu știu. Nici pînă astăzi nu există vreo explicație plauzibilă pentru asta. Însă cea de-a doua reprezentare, *Crearea Soarelui, a Lunii și a Pămîntului* este mai clară, chiar dacă nu-i mai puțin controversată. Dumnezeu vine vijelios ca o furtună, cu brațele larg deschise, Michelangelo părînd că se bazează aici pe Isaia, care pune accentul pe *bracchium domini*, mîna lui Dumnezeu, cu puterea ei hotărîtoare. În timp ce dreapta Lui atinge discul solar, florentinul pare să fi jucat o farsă creării Pămîntului și planetelor, punîndu-l pe Dumnezeu să zboare în jurul Soarelui, văzut numai din spate. Dar probabil că prin această reprezentare îndrăzneață, Michelangelo dorea să amintească de pasajul din Scriptură unde Moise îl roagă pe Dumnezeu să îl lase să-i vadă măreția, iar Dumnezeu îi îngăduie să-L vadă numai din spate.

– *Videbis posteriora mea!* murmură Jellinek și, cum n-ar fi fost de la sine înțeles, adăugă și sursa: *Exodul, 33, 23.*

Parenti dădu din cap aprobator și continuă:

– Erudiții nu au căzut de acord în privința copiilor care privesc dintre faldurile veșmintelor lui Dumnezeu. Unii susțin că este vorba de o anunțare, dinainte de Buna Vestire, a venirii lui Isus și a lui Ioan, alții cred că sînt îngerii, așa cum se spune în psalmi, care I-au lăudat lucrarea. În cea de-a treia frescă, *Dumnezeu Tatăl* plutește deasupra apelor, însoțit de îngeri cu chipuri de băieți. Este cea mai explicită și mai clară. Cea de-a patra arată *Crearea lui Adam*, de departe cea mai renumită scenă: Cum Dumnezeu cel dătător de viață atinge arătătorul cel moale al omului care stă pe pămînt. De sub brațul lui Dumnezeu privește deja în afară femeia. Există însă o altă teorie, chiar mai verosimilă, care susține că este vorba despre Sofia, soția lui Solomon.

Jellinek cită pasajul din memorie:

Originea ei aleasă îi face cinste, pentru că își duce traiul alături de Dumnezeu, iar Dumnezeul lumilor a îndrăgit-o. Căci ea s-a dedicat științei dumnezeiești și alege printre lucrările Lui. Dar dacă bogăția este o comoară mult rîvnită în viață, ce poate fi mai plin de bogăție decît înțelepciunea pe care se clădește Universul atît de priceput?

– Bravo! Bravissimo! aplaudă Pavanetto. Am impresia că știți Vechiul Testament pe de rost, domnule cardinal!

Însă Jellinek negă printr-un gest ușor.

– Vedeți dumneavoastră, își reluă discursul Riccardo Parenti, unele reprezentări ale lui Michelangelo permit interpretări simple, de suprafață, însă la fel de bine și unele mai profunde. Iar asta va îngreuna și elucidarea numelui ABU-LAFIA. Cea de-a cincea frescă, *Crearea Evei*, confirmă și ea mai degrabă teoria conform căreia Sofia este cea care se prefigurează din mantia lui Dumnezeu. Și nu Eva, pentru că această Evă este atît de diferită: rotund-feminină, cu părul lung, în timp ce creatura dinainte are un chip delicat și părul scurt. Ceea ce este evident la această reprezentare: Contrar Scripturii, Dumnezeu Tatăl nu atinge această femeie, iar paradisul, care este reprezentat de către toți artiștii cu vegetație înfloritoare și luxuriantă, pomi cu rod și însuflețit de animale, ne întîmpină cu un peisaj gol și chiar copacul de care se sprijină Adam în somn este doar un ciot, dat la pămînt pe jumătate, și te întrebi dacă Michelangelo nu a vrut să descrie astfel propriul paradis lipsit de bucurie. Lumea din *Căderea în păcat* este la fel de pustie și de goală. Omul-șarpe din Pomul cunoașterii constituie mijlocul imaginii și, contrar reprezentării biblice, Eva și Adam apucă fructele interzise, iar din înalt apare arhanghelul îmbrăcat în roșu și îi alungă din paradis pe amîndoi oamenii, cu sabia. Dacă se face o comparație între figura lui Adam din *Creație* și cea din *Alungare*, se vede marea artă a lui Michelangelo: acolo se află un Adam strălucitor, dumnezeiesc, iar aici, înfrînt, dar umanizat.

– Există vreo explicație a faptului că Michelangelo i-a exclus pe Cain și pe Abel? se interesă Jellinek.

– Nu, replică Parenti, și aici transpar aversiunile și preferințele pentru anumite personaje. De aceea Noe apare fix de trei ori: la

sacrificiu, în Potop și la beție. Este ciudat că Michelangelo a inversat și cronologia; sacrificiul este înainte de Potop. Sacrificiul este una dintre cele mai fidele reprezentări din toate frescele. Face referire la pasajul: „Noe a ridicat un altar Domnului; a luat din toate dobitoacele curate și din toate păsările curate și le-a jertfit pe altar". Îl vedem pe Noe cu dreapta îndreptată spre cer, în timp ce nevasta lui îi vorbește. În prim-plan dreapta, se află un tînăr care a scos inima berbecului sacrificat, un altul aduce lemne și cel de-al treilea aprinde focul. Fără îndoială că această scenă a avut loc după Potop, însă pentru Michelangelo, Potopul vine abia după aceea.

Cu privirea îndreptată în sus, Fedrizzi rosti:

– Nu știu de ce, însă pe mine această frescă mă impresionează cel mai mult.

– Cu siguranță că este cea mai emoționantă, răspunse Parenti, pentru că arată o serie întreagă de destine omenești.

– Într-un mod foarte aparte, de altfel, adăugă Jellinek.

– Aparte? În ce fel aparte?

– Păi, reprezentarea arată doar în fundal salvarea lui Noe de la Potop, ca și cînd ar fi un lucru neimportant, ca să zicem așa. Motivul central al frescei este nimicirea umanității, lucru despre care stă scris în Biblie: „Sfîrșitul oricărei făpturi este hotărît înaintea Mea, fiindcă au umplut Pămîntul cu silnicie. Iată, am să-i nimicesc împreună cu Pămîntul".

– Și cea de-a noua frescă, profesore, ce semnificație se ascunde în spatele reprezentării *Beției lui Noe?*

– Aici, pe de altă parte, avem de-a face cu unul dintre misterele lui Michelangelo. Artistul s-a inspirat dintr-un pasaj scurt aflat în al nouălea capitolul al Genezei, în care se spune că Noe a fost primul care a plantat o vie, s-a îmbătat cu vin, apoi, în beția lui, s-a dezbrăcat. Michelangelo a prins această scenă și l-a reprezentat pe Noe în stînga, lucrînd la vie. În centru, el este deja beat, avînd ulciorul și cupa de vin alături. În dreapta scenei este Ham – tatăl Canaanului, care arată înspre goliciunea lui Noe, părintele său. Ceilalți doi fii, Sem și Iafet, îl acoperă pe Noe, cu privirile întoarse. Probabil că

Michelangelo a văzut în aceasta arhetipul greșelii, al vinii și al confuziei omenești.

Mișcați, bărbații își plecară capetele.

– Credeți că este posibil? întrebă cardinalul Jellinek întors către Parenti, este oare posibil ca în reprezentările lui Michelangelo din Vechiul Testament să fie ascunsă cheia spre inscripția cea misterioasă?

Profesorul rămase dator cu răspunsul multă vreme și în cele din urmă se uită în sus, către tavan și spuse:

– Ce înseamnă să crezi că e posibil? La Michelangelo totul este posibil. Conform aparențelor și avînd o anume intuiție, eu unul aș căuta rezolvarea mai degrabă la profeți și la sibile. Și nu numai pentru că cinci dintre ei sînt purtători ai acestui nume bizar, ABULAFIA, dar apariția lor pe tavan în număr de doisprezece domină atît de puternic, încît...

– Știu ce vreți să spuneți, îl întrerupse Pavanetto, profeții și sibilele par să aibă o mai mare semnificație decît reprezentările din Vechiul Testament – care apar sporadic, ici-colo.

Ceilalți încuviințară ce spunea Pavanetto.

– Îndreptați-vă atenția asupra succesiunii de profeți. Michelangelo îi înfățișează pe Isaia, Ieremia, Ezechiel, Zaharia, Iona, Ioel și Daniel, însă nu acordă nici o importanță unora mai importanți, ca Moise, Iosua, Samuel, Natan și Ilie. Asta uimește și te întrebi care sînt cauzele unei astfel de alegeri. Este doar capriciu, sau aici se ascunde o cauză?

– Profeția mesianică! strigă Jellinek. Toți au profețit venirea lui Mesia, spre deosebire de ceilalți profeți.

Parenti începu să rîdă:

– Dar Iona? Este valabil și pentru Iona?

Jellinek se încruntă:

– Nu.

– Teoria dumneavoastră nu este bună, așadar. Cum ați putea justifica prezența lui Iona? Eu cred că singura explicație pentru această alegere aparte este că Michelangelo a dat întîietate scriiturii profetice în fața cuvîntului profetic, astfel că a ales dintre profeți pe

aceia care au lăsat moștenire propriile cărți profetice, sau pe aceia care apar în aceste cărți.

– Și sibilele?

– Sibilele sînt, fără îndoială, ființe care nu fac parte din Biblie, iar prezența lor este cea mai mare enigmă a tavanului sixtin. Michelangelo nu s-a exprimat niciodată în legătură cu aceasta. S-ar putea spune că sînt profeți-femei. Însă, dacă ele sînt impregnate cu spirit pămîntesc, profeții sînt inspirați de spiritul cosmic. Aici nu e nici o îndoială că Michelangelo se amestecă în reprezentările neoplatonice. Totuși, atît profeții cît și sibilele au în fundal spirite profetice de copii. Sînt sigur că puteți să ne spuneți pasajul din Pavel, domnule cardinal!

Jellinek dădu din cap că da și începu să citeze din Prima Epistolă a lui Pavel către corinteni: „Cît despre Proroci, să vorbească doi sau trei și ceilalți să judece. Și dacă este făcută o descoperire unuia care șade jos, cel dintîi să tacă. Fiindcă puteți să prorociți toți, dar unul după altul, pentru ca toți să capete învățătură și toți să fie îmbărbătați. Duhurile prorocilor sînt supuse prorocilor..."

– Așa scrie Pavel. Făcînd o comparație între cei doisprezece apostoli și sibile, atunci Iona, Ieremia, Daniel și Ezechiel au atribute care să facă posibilă distingerea lor după nume. Dacă Michelangelo nu i-ar fi desemnat prin indicarea numelui, atunci ar fi fost greu de identificat.

Iona, spre deosebire de ei, poate fi recunoscut după balenă și tufele de ricin.

Ieremia după tristețe și disperare, care face referire la propriile lui cuvinte: „Nu mă aflu printre cei veseli, ci singur stau sub vraja puterii Tale, căci Tu mă umpli de mînie. De ce durerea mea trebuie să fie veșnică, iar rana mea să nu se vindece și să nu fie cale de însănătoșire?"

Daniel poate fi recunoscut datorită celor două cărți. El copiază, precum el însuși spune, pasaje din cartea lui Ieremia.

Ezechiel poartă un soi de turban, după cum se spune în Scriptură: „Nu îți opri lacrimile, dar nici nu pune bocitoare, leagă-ți turbanul și prinde-ți sandalele în picioare..."

Ceilalți sînt abordați foarte liber în ceea ce privește aspectul și atitudinea.

După aceea, profesorul ajunse să vorbească despre acele figuri masculine dezgolite de deasupra capetelor profeților și ale sibilelor, așa-numiții *ignudi*, care par ciudați multor privitori:

– Ignudi sînt îngeri, zise Parenti, îngeri așa cum sînt descrişi în Vechiul Testament: masculini, fără aripi, puternici și frumoși. Prin goliciunea lor senzuală, Michelangelo face aparent referire la un pasaj din Geneză, unde doi îngeri înnoptează în casa lui Lot, iar bărbații din Sodoma rîvnesc la tinerii cei frumoși. Apariția lor cîte doi este preluată de către Michelangelo din descrierea chivotului legilor, din cea de-a doua carte a lui Moise. Sensul scuturilor reprezentate în tondouri, explică Parenti, dintre care unul a căzut pradă distrugerii, foarte probabil că era cunoscut. Este vorba de alegoriile celor zece porunci.

În cele din urmă, Parenti atrase atenția asupra triunghiurilor de deasupra ferestrelor, așa-numitele *lunete*. Acestea, opină profesorul, fără îndoială că reprezintă arborele genealogic al *Poporului ales*, începînd cu Avraam, Isac și Iacob, pînă la Iosif, în total patruzeci de persoane. Iar aceasta este, în linii mari, interpretarea tavanului sixtin.

Atunci tăcură toți cei ce îl ascultaseră și fiecare medita.

– La ce vă gîndiți, Eminență? întrebă Pavanetto.

– Mă gîndesc dacă Michelangelo a denaturat voit Vechiul Testament, că numai cu el s-a ocupat. Sau doar l-a interpretat într-un fel aparte? Nu putem exclude nici varianta că putea urmări un anume scop cu reprezentările sale.

– Mie îmi vine în minte, replică Pavanetto, acum, că am auzit toate acestea, o altă întrebare: Era oare Michelangelo un bun cunoscător al Bibliei, ori a făcut vreun curs particular cu vreun teolog anume?

Parenti răspunse:

– Nu se știe nimic în acest sens.

– Impresiile înșală, întrerupse Jellinek, pentru că, dacă facem abstracție de Geneză, pe care orice copil o învață la școală, pentru Michelangelo existau numai profeții Isaia, Ieremia și Ezechiel și, în

afară de aceasta, mai știa și psalmii pe dinafară, în timp ce din istorie știa doar puține detalii din cărțile macabeilor. La o privire de ansamblu, acestea sînt doar frînturi din Vechiul Testament.

– Părerea mea, opină Parenti, este că din diferențele stilistice ale frescelor se poate înțelege că Michelangelo s-a ocupat de Biblie mai serios abia în timpul lucrului la imaginile de pe tavan. Pentru asta trebuie știut că artistul a pictat contrar cronologiei și că a început cu beția lui Noe și de aici a lucrat în continuare. Fie și numai modul de reprezentare a Creatorului și ne permite să ajungem la această concluzie. Uitați-vă la Dumnezeu Tatăl pictat primul de Michelangelo, în scena *Crearea Evei*, și comparați-l cu Dumnezeu Tatăl din *Crearea lui Adam* sau din scenele următoare și veți observa un mod nou și diferit de reprezentare a Lui. Același lucru este valabil și pentru profeți și sibile, dintre care primii nu sînt deloc lipsiți de frumusețe, însă cei care au luat formă mai tîrziu prezintă mai multe detalii biblice, ca și cînd Michelangelo tocmai ar fi aflat aceste detalii după lecturarea Bibliei.

– Dar inscripția enigmatică? întrebă Jellinek tensionat.

Fedrizzi, restauratorul, răspunse:

– Inscripția trebuie că a fost concepută de la bun început, fie și numai din motive formale, avînd în vedere împărțirea literelor pe întreaga lungime. În afară de asta, putem fi siguri, așa cum am mai prezentat și altă dată, că inscripția nu este o adăugire ulterioară, pentru că pigmentul folosit are aceeași compoziție ca și restul frescei.

Jellinek își plecă, încurcat, privirea:

– Așadar, Michelangelo a pornit de la bun început cu gîndul de a încredința un secret tavanului Capelei Sixtine. Cred că inscripția nu a luat naștere dintr-un acces de furie, și nici dintr-o dispoziție de moment.

– Nu, replică Fedrizzi, constatarea mea dovedește tocmai contrariul.

Tot în miercurea celei de-a doua săptămîni din post

Multe dintre descoperirile umanității se datorează purei întîmplări, iar nu judecății omenești. În acest caz nu s-a întîmplat altfel, caz de care s-au interesat între timp persoane foarte diferite din cele mai varii motive. S-a întîmplat ca Augustinus să îi povestească abatelui mănăstirii sale din Aventin despre frămîntările la care au dat naștere inscripția sixtină și care a pricinuit cel mai mare haos în curie, fără ca florentinul să fi avut de-a face cu asta.

– Nu știu, conchise el, ce vrajă a făcut Michelangelo asupra posterității, dar de cînd s-a descoperit această inscripție, spiritele trecutului și-au revenit la viață.

Abatele, un om mic de statură și chel, pe nume Odilo, auzi vorbele confratelui și spuse:

– Frate, jurămîntul pe care l-am făcut îmi ordonă să fiu sincer, însă mi-a impus și să am grijă de această mănăstire și acum mă întreb cărui jurămînt ar trebui să îi dau întîietate. Dacă vorbesc acum și îți povestesc tot ceea ce știu, atunci adevărul va fi prea terifiant. Dacă tac, ca să nu se știe mai mult, atunci sînt de folos acestei mănăstiri, poate chiar Bisericii. Port o povară grea. Ce ar trebui să fac, frate Augustinus?

Augustinus nu înțelegea ce spunea abatele și fu de părere că fiecare trebuie să își consulte propria conștiință, dacă vine vorba despre ce putea fi spus și ce trebuia trecut sub tăcere.

– Oprește-te, frate, începu abatele, în pivnița acestei mănăstiri se află documente care pot păta sufletul neprihănit al acestui ordin, poate chiar al Bisericii. Mă tem că ar putea fi smulse în vîrtejul cercetărilor și de aceea vreau să îți spun adevărul, frate. Vino!

Augustinus coborî împreună cu abatele pe treptele înguste de piatră ale turnului colțuros. Răcoarea care îi izbi avu mai întîi un efect binefăcător după arșița primăverii; dar cu cît coborau mai adînc, aerul părea din ce în ce mai umed și mai închis. În fața unei uși de fier, în arc frînt, abatele Odilo scoase o cheie și descuie. Ușa scîrțîi sec, așa cum scîrțîie o ușă care nu a mai fost deschisă de mult. Căută cu stînga întrerupătorul și aprinse un luminator electric care era format din becuri fără globuri. Acestea împrăștiau o lumină difuză într-o încăpere aparent fără capăt, cu biblioteci de lemn de o parte și de alta, zeci de lăzi și cutii care conțineau cărți și dosare. O adevărată devălmășie, fără scăpare.

– Nu ai fost niciodată aici, frate? îl întrebă abatele și o luă înainte pe lîngă o bibliotecă prăbușită.

– Nu, replică Augustinus, nici măcar nu am știut de existența acestei pivnițe. Ce se păstrează aici?

Abatele rămase pe loc, apucă un foliant, suflă un strat gros de praf de pe copertă, pe care o dădu la o parte.

– Luați aminte, începu acesta să citească. În ziua intrării Maicii Domnului în biserică, anul Domnului una mie șase sute șaptezeci și șapte, Confederatio Oratorii S. Philippi Nerri a numit optzeci și nouă de preoți și două sute patruzeci de laici fără jurămînt depus, care să urmeze îndemnurile Evangheliei și care să se dedice științei și lucrărilor evlavioase ale îngrijirii sufletului. Trei sute douăzeci și nouă de suflete vor fi întreținute un an cu următoarele mijloace, care au fost dobîndite prin gospodărire proprie, donații cuvioase și opt moșteniri...

– Aceasta este contabilitatea mănăstirii! strigă padre Augustinus.

– Aveți dreptate, răspunse abatele, de la înființarea Oratorium-ului în anul 1575 de către Filipo Neri și pînă la sfîrșitul ultimului război. De atunci există spații noi pentru contabilitate.

Abatele Odilo se duse la un teanc de lăzi de lemn făcute grosier. Capacul le era bătut în cuie. Odilo scoase un briceag și nu îi luă mult timp ca să desprindă primul capac.

– Ceea ce vei vedea acum, spuse el în timp ce se ocupa cu celelalte două capace, nu se numără printre faptele de glorie ale ordinului nostru și nici printre cele ale Bisericii Catolice.

Apoi smulse primul capac, cu o forță pe care nu ai crede că poate să o aibă un om mic.

– Doamne Dumnezeule! îi scăpă lui padre Augustinus.

Lingouri de aur, bijuterii și pietre prețioase se aflau amestecate unele peste altele, ca niște podoabe ieftine, ceea ce îl făcu pe Augustinus să întrebe cu precauție:

– Totul e veritabil?

– Așa se presupune, frate, replică abatele și se îndreptă către a doua ladă, ca să o deschidă. Lăzile pe care le vezi aici sînt pline de așa ceva.

– Dar astea valorează milioane!

– Multe, multe milioane, frate, încît este imposibil să le înstrăinezi fără să bați la ochi.

Odilo deschisese între timp cea de-a doua ladă, însă Augustinus, care era în așteptarea celei de-a doua comori, fu dezamăgit:

– Documente personale, pașapoarte și documente!

Odilo puse sub ochii fratelui un pașaport. Tăcea și abia acum recunoscu padre Augustinus svastica de pe prima pagină. Și celelalte documente aveau ștampila cu svastică.

– Ce ar trebui să însemne asta?

Augustinus răscoli prin documente. Puteau să fie vreo cîteva sute.

– Nu ai auzit niciodată de circuitul mănăstirilor, frate?

– Nu, ce e asta?

– Nici organizația secretă ODESSA[1] nu vă spune nimic?

– ODESSA? Nu, n-am auzit niciodată de ea.

– După terminarea războiului s-a circulat mult prin Europa. Mulți dintre cei care fugiseră de naziști în exil s-au întors acasă. Dar

[1] Acronim pentru Organisation der Ehemaligen SS-Angehörigen – Organizația foștilor membri SS (germ., n.tr.)

și invers, mulți național-socialiști încercau să fugă în străinătate. Granițele Europei erau închise, iar naziștii erau căutați peste tot. Atunci a luat naștere ODESSA, adică Organizația foștilor membri SS. Foștii naziști, cînd au văzut că cel de-al Treilea Reich era pierdut, au adunat toți banii și toate operele de artă, punîndu-le la adăpost în alte țări, acolo unde au considerat ei că ar putea fi în siguranță. Atunci au curs mulți bani în visteria Vaticanului. Nu vreau deloc să afirm că se știa de la bun început de la cine veneau banii și căror scopuri erau ei destinați, însă atunci cînd curia a aruncat un ochi peste registre, era deja prea tîrziu. Vaticanul și ODESSA erau la fel de interesate să păstreze tăcerea. Șmecheria pe care o născociseră naziștii era genială, însă nu ar fi fost posibilă fără încuviințarea curiei. Ca prim pas, acești oameni erau integrați în mănăstirile din țara respectivă, în Germania, Austria, Franța sau Italia. Rămîneau acolo doar cîteva zile și după aceea se duceau, de cele mai multe ori avînd o scrisoare de recomandare din partea abatelui, într-o altă mănăstire. La puțin timp, într-o alta. Și tot așa. Treptat, li s-au pierdut urmele. În final, toți au nimerit...

– Lăsați-mă să îmi exprim o bănuială! îl întrerupse padre Augustinus. La sfîrșit au nimerit cu toții în acest Oratorium, în haine călugărești.

– Exact așa s-a și întîmplat.

– Dumnezeule! Și ce s-a întîmplat cu acești oameni?

– Vaticanul le-a emis documente false, le-a legitimat apartenența la ordin, le-a dat nume și adrese noi, ceea ce, dacă aruncăm o privire în urmă, nu era lipsit de o anume ironie, deoarece adresele erau cele ale ordinariatelor din Viena, München sau Milano. Ce mai putea să facă Vaticanul? Erau bucuroși că falșii călugări voiau să plece în străinătate, cei mai mulți în America de Sud și așa au scăpat de ei. Toată acțiunea a fost dirijată de un anume monsenior Tondini și de către ajutorul lui, Pio Segoni. Tondini conducea tot oficiul de emigrări, care mai tîrziu s-a numit și Comisia de emigrări a Vaticanului. Segoni a intermediat între „călugării" împrăștiați și autoritățile Vaticanului și pentru asta a încasat bani și a luat obiecte de valoare.

– Pio Segoni ați spus, chiar ați spus Pio Segoni?

Abatele dădu din cap că da.

– De aceea v-am adus aici, jos. Nimeni nu ar crede că acest Oratorium a fost destinația finală din acest așa-zis circuit al mănăstirilor și că aici s-a aflat un om care a acceptat de la naziști bani și aur, sub spoiala iubirii creștinești de aproape. Cu siguranță că padre Pio nu s-a îmbogățit, în orice caz eu nu cred asta, însă faptele lui nu au fost tocmai spre înalta slavă a lui Dumnezeu.

Praful și aerul stătut se depuneau pe plămînii celor doi. Augustinus încerca să inspire scurt.

– Mă întreb numai, spuse el într-un final, încercînd să deschidă gura cît mai puțin, mă întreb numai de ce mi-ați arătat toate astea.

– Uite, replică abatele, sînt probabil singurul care știe de pașapoartele și de comorile din pivniță, pentru că aceste lucruri mi-au fost transmise de către predecesorii mei, cu condiția păstrării secretului. Eu sînt un om foarte înaintat în vîrstă, Augustinus, și dacă eu mi-am luat această povară de pe umeri, acum trebuie să o porți tu. Știu, tu poți să păstrezi tăcerea, frate întru Hristos, și știu că tu ești cel mai aproape de documentele din această perioadă nefericită. Toate se află în Arhiva Vaticanului și trebuia să mă tem că ai putea da tocmai de acest secret în timp ce făceai cercetările cu privire la inscripția sixtină sau că ai fi dat cu altă ocazie de ele. Acum, că știi secretul, trebuie să trăiești cu el.

În vinerea celei de-a doua săptămîni din post

Consiliul din vinerea celei de-a doua săptămîni din post s-a ocupat în principal de caracterul pseudo-epigrafic al lucrărilor cabalistice de cea mai mare importanță și de punctele lor de tangență cu Biserica Catolică, fără a ajunge la vreun rezultat anume care să pară potrivit pentru explicarea numelui *Abulafia* de pe tavanul Capelei Sixtine. În acest sens, padre Augustinus prezentă un document din timpul pontificatului lui Nicolae al III-lea, în care era vorba despre faptul că lui Abraham Abulafia i s-a smuls un text ocult, cît a stat în mănăstirea franciscană, un pamflet păcătos împotriva credinței. Căutarea acestui pamflet nu a dat nici un rezultat și atunci s-a presupus că a fost ars.

Această comunicare a pus de tot pe jar pe membrii Consiliului și s-a discutat mai multe ore ce conținut putea să aibă documentul adeptului științei oculte, iar Mario Lopez, subsecretar al Congregației pentru Teologie a dat de înțeles că Michelangelo se bazează pe acest document și că documentul trebuie că încă mai exista în secolul al XVI-lea și că, prin urmare, nu exista nici un motiv pentru care să fi fost distrus, în orice caz, numele *Abulafia* nu a mai apărut în analele Vaticanului. După toate acestea, Consiliul s-a amînat pentru o dată nedeterminată, pînă cînd se prezentau noi rezultate.

Seara, Jellinek și monseniorul Stickler se întîlniră după o lungă pauză, în locuința cardinalului, la un joc de șah; însă nici unul, nici

altul nu păreau să fie prea concentrați. Jocul s-a desfășurat mecanic, mutare după mutare, fără rafinamentul și eleganța cu care erau obișnuiți. Este clar că gîndurile lor se învîrteau în jurul altor lucruri.

– Gardă! spuse Stickler mai degrabă într-o doară, amenințînd regina albă cu tura sa după fix nouă mutări. Cardinalul înțelese că fugea.

– Eu cred, își spuse într-un final părerea, că amîndoi sîntem cu mintea la același lucru.

– Da, răspunse Stickler, așa pare.

– Dumneavoastră... șovăi Jellinek, dumneavoastră vă aflați în subordinea lui Bellini, monseniore?

– Cum adică în subordinea lui? Mă aflu de partea lui, dacă asta vreți să spuneți, și asta din anumite motive.

Cardinalul își ridică privirile.

– Știți, continuă Stickler, Vaticanul este imaginea unui stat în miniatură, cu guvern și partide care se luptă între ele și care coalizează unele cu altele și aici există mai puternici și mai puțin puternici, comozi și incomozi, simpatii și antipatii, dar mai ales există cei periculoși și cei care nu sînt periculoși. Ar fi o greșeală să credem că în Vatican predomină smerenia. Am slujit pentru trei papi și știu despre ce vorbesc. De la smerenie la nebunia păcatului nu este decît un mic pas și lumea uită prea ușor că aceia care formează curia sînt oameni și nu sfinți.

– Bellini are vreun amestec? întrebă Jellinek direct.

Monseniorul tăcu o vreme și apoi spuse:

– Am încredere în dumneavoastră, domnule cardinal, trebuie să am încredere în dumneavoastră tocmai pentru că, precum se pare, avem aceiași dușmani. Bellini se află în fruntea grupului care este convins că Ioan Paul I nu a murit deloc de moarte naturală și care, împotriva tuturor indicațiilor de la cel mai înalt nivel, continuă și astăzi cercetările în acest caz. Este sigur că pachetul cu bunurile papei a fost gîndit ca o amenințare serioasă pentru ca dumneavoastră să vă încetați cercetările și putem să considerăm ca dovadă în acest sens faptul că la moartea ultimului papă lucrurile nu au fost abordate în totalitate la modul corect.

– Cunoașteți numele celor implicați în acest complot? Ce interes puteau să aibă acești oameni să-l înlăture pe papă?

Monseniorul William Stickler își culcă regele pe tabla de joc, indicînd astfel că el considera terminată această partidă. Se uită direct în ochii cardinalului și spuse:

– Vă rog să nu spuneți nimic despre asta, Eminență, dar pentru că acum sîntem amîndoi în aceeași barcă, vreau să vă spun tot ceea ce știu eu.

– Cascone? întrebă Jellinek

Monseniorul dădu din cap că da.

– Documentul care a dispărut într-un mod atît de misterios la moartea lui Ioan Paul I conținea indicații precise referitoare la restructurarea curiei. Diverse posturi trebuiau reocupate, iar altele erau anulate. În capul modificărilor se aflau trei nume: cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone, directorul de la Instituto per le Opere Religiose, Phil Canisius și Frantisek Kolletzki, subsecretarul Congregației pentru învățămîntul catolic. Vreau să vă spun așa: Dacă Ioan Paul I nu și-ar fi găsit sfîrșitul în noaptea următoare, acești trei domni nu ar mai fi fost în funcțiile lor.

– Dar un cardinal secretar de stat poate fi revocat din funcție atît de ușor?

– Nu există nici o lege și nici o prevedere care să interzică acest lucru, chiar dacă asta nu s-a întîmplat de cînd lumea.

– Trebuie să recunosc că eu i-am considerat întotdeauna rivali pe Cascone și pe Canisius.

– Asta și sînt. Într-un anume sens amîndoi sînt rivali și sînt străini unul de altul. Cascone este un om de o înaltă educație, obișnuit să se bucure de statutul lui. Canisius este țăran la origine și a rămas țăran pînă în ziua de azi. Vine de la periferia orașului Chicago și a vrut întotdeauna să devină cineva, însă în curie nu a ajuns mai sus de funcția de episcop și tocmai demnitatea aceasta episcopală îl deranjează. IOR-ul era destul de lipsit de importanță atunci cînd l-a preluat, însă Canisius l-a transformat cu oarecare pricepere într-o instituție financiară, numai cu intenția de a juca un rol în finanțele de la cel mai înalt nivel. Are un asemenea instinct

pentru bani, că ar vinde și tiara papei în America, dacă ar fi lăsat s-o facă. Afacerile lui financiare l-au transformat pe Canisius într-un om important în curie, firește, spre neplăcerea cardinalului secretar de stat, care întruchipează prin persoana lui puterea lumească a Vaticanului. Eu cred că amîndoi se urăsc în adîncul sufletului, însă trebuie să existe un interes comun care îi face să păstreze secretul. Înțelegeți?

– Înțeleg. Iar Bellini este dușman cu Cascone, Kolletzki și Canisius?

– Nu într-un mod explicit, Eminență. Bellini a fost primul din curie care a nutrit îndoiala că Ioan Paul I nu a murit de moarte naturală și a exprimat acest lucru de multe ori. De aceea Cascone, Kolletzki și Canisius îl evită pe Bellini. Dar mă evită mai ales pe mine. Și asta pentru că bănuiesc că eu cunosc ceea ce conțineau documentele dispărute și că știu că posturile acestor oameni au fost puse în discuție. Eu cred că pentru aceștia trei a fost cel mai mare ghinion că papa m-a ales din nou de camerier.

– Sanctitatea Sa știe de această poveste?

– Mi s-a impus să tac, Eminență, inclusiv în fața dumneavoastră.

– Nu trebuie să răspundeți, monseniore, însă pot să-mi imaginez.

În ziua următoare celei de-a treia duminici din post

În ziua următoare celei de-a treia duminici din post, cardinalul Jellinek făcu o descoperire terifiantă în Arhiva Secretă a Vaticanului.

Din motive pe care nici el singur nu le putea explica, nu se mai încumetase să calce în zona aceea din arhivă unde, cu exact trei săptămîni în urmă, întîlnise acel vizitator enigmatic. Deși, de atunci nu-i mai dădea pace un gînd vag, că i-a scăpat ceva, o simplă piesă de mozaic pentru imaginea de ansamblu, dar care se putea dovedi fundamentală pentru rezolvarea acestui puzzle. Totuși, într-un mod sau altul, ultima discuție cu monseniorul Stickler îi întărise curajul și își spuse că picioarele pe care le văzuse în bibliotecă au fost într-adevăr picioarele unui musafir nepoftit și nu ale unui duh, precum solul funest care îi adusese pachetul cu ochelarii și papucii cei roșii. Nu un agent supranatural, ci unul pămîntesc, angajat. Și chiar halucinația pe care o trăise în bibliotecă îi părea acum mai degrabă o urmare a încordării nervoase decît o manifestare a unei instanțe superioare.

Și astfel, oscilînd între explicația rațională și teama irațională, începu să pășească încet, dar apăsat, prin catacombele bibliotecii.

Îi căzu sub priviri mai întîi volumul foarte vechi, legat în piele, pentru că era pe jumătate scos în afară de pe raft, ca și cînd l-ar fi pus cineva la loc în mare grabă. Totuși, cînd îl luă în mînă, văzu acum la lumină că literele imprimate cu matrița, al căror aur se dusese deja și

care erau în parte înnegrite de timp, formau același lucru care apăruse în viziunea lui: *LIBER HIEREMIAS.*

Nu exista, martor era Dumnezeu, nici un motiv ca această carte a profetului să fie păstrată în Arhiva Secretă. Jellinek îi știa aproape pe de rost începutul: „Cuvintele lui Ieremia, fiul lui Hilchia, unul din preoții din Anatot, din țara lui Beniamin. Cuvîntul Domnului i-a vorbit pe vremea lui Iosia, fiul lui Amon, împăratul lui Iuda, în al treisprezecelea an al domniei lui..." Totuși, spre uimirea lui, conținutul acestei cărți era altul. Dedesubtul paginii de gardă – *Cartea lui Ieremia* – se afla o a doua, pe care era scris: *Cartea Semnelor*, fără a menționa autorul. Prima pagină cu text din carte era ruptă, partea de sus lipsea în totalitate, însă ceea ce era scris nu aducea cu vorbele lui Ieremia, ci erau întru totul diferite: „Am spus: mă aflu aici, asta se putea citi de acolo, și apoi El mi-a arătat calea cea dreaptă, m-a deșteptat din somn și m-a inspirat să scriu ceva nou. Nu am mai trăit niciodată ceva atît de puternic și mi-am întărit voința și am îndrăznit să mă ridic deasupra puterii mele de înțelegere. Au spus că sînt eretic și necredincios pentru că am hotărît să îi servesc Domnului în adevăr și nu precum cei ce caută calea în întuneric. Pierduți fiind în abis, ei și cei de o seamă cu ei ar fi fost fericiți să mă amestece în trufia și în intrigile lor întunecoase. Dar Dumnezeu a făcut ca eu să nu schimb calea cea adevărată pe cea greșită".

Cuvinte ciudat profetice, dar nu cuvintele profetului Ieremia, care spune pe aceeași temă: „Cuvîntul Domnului mi-a vorbit astfel: «Mai bine înainte ca să te fi întocmit în pîntecele mamei tale, te cunoșteam, și mai înainte ca să fi ieșit tu din pîntecele ei, Eu te pusesem de-o parte, și te făcusem proroc al neamurilor»".

Dacă toate acestea păreau să nu aibă nici o legătură, cu atît mai mult îl tulbură pe cardinal următoarea descoperire. Între paginile smulse și roase de atîta citit se afla o scrisoare semnată „Pio Segoni OSB". Dură ceva vreme pînă cînd Jellinek să înțeleagă urmările prezenței acestei epistole, chiar înainte de a fi citit scrisoarea. Padre Pio! De fapt, trebuie că Pio a fost necunoscutul pe care îl surprinsese în ultima duminică înainte de post. Probabil că reușise să intre cu

cheia de rezervă, pe care o păstra în calitatea sa de director al Arhivei Vaticanului. Cardinalul era uluit.

Citi scrisoarea:

> Oricine ar fi cel care a descoperit această urmă în acest loc trebuie să știe că are indicii spre aflarea secretului. Acela trebuie să știe însă și că, dacă este fidel credinței Sfintei Biserici, încă mai este timp de aici încolo să se întoarcă din drum și să oprească toate cercetările, înainte de a fi prea tîrziu. Mie, Pio Segoni, Dumnezeu mi-a hărăzit povara insuportabilă de a trăi știind aceste lucruri. Așa ceva nu pot. Atotputernicul poate mă va ierta. Pio Segoni OSB.

Jellinek puse scrisoarea înapoi în carte și alergă spre ușă, strîngîndu-și descoperirea cu amîndouă mîinile.

– Augustinus, strigă el, veniți repede!

Augustinus apăru de undeva din arhivă. Fără să scoată o vorbă, cardinalul puse volumul legat în piele pe pupitru, în fața lui Augustinus, apoi îl deschise și îi întinse arhivarului scrisoarea. Acesta citi; apoi spuse cu un glas pierit:

– Sfîntă Fecioară!

– Am găsit scrisoarea ascunsă în această carte, spuse Jellinek. Ce are de-a face Pio cu inscripția din Capela Sixtină? replică Augustus cu privirile pe semnătură.

– Cartea lui Ieremia nu este cartea lui Ieremia, această carte bizară are numai pagina de titlu din acest text. Răsfoiți-o puțin.

Augustinus se supuse cererii.

– *Cartea Semnelor?*

Părintele se uită la Jellinek.

– Vă spune ceva asta?

– Desigur, Eminență. *Cartea Semnelor* vine de la Abulafia. În ebraică se numește *Sefer ha-'oth* și a fost înregistrată în anul 1288. Trebuie că a fost scrisă după ciudata întîlnire cu papa Nicolae al III-lea.

– Decedatul padre Pio avea în buzunar un bilet cu codul de înregistrare al papei Nicolae. L-am văzut cu ochii mei.

– Nu s-ar spune că asta ne-ar putea ajuta la lămurirea situației.

Augustinus trecu peste carte cu palma, apoi apucă paginile între degetul cel mare și arătătorul mîinii stîngi și le lăsă să alunece printre degete.

– Dacă este într-adevăr vorba despre această carte, chestiunea mi se pare încurcată din două motive. Probabil că există mai multe exemplare din *Cartea Semnelor*, acesta fiind doar unul dintre exemplare. Cu siguranță că ne-am putea lămuri doar prin compararea tuturor exemplarelor luate separat și nu știu dacă aceasta ne-ar ajuta să progresăm.

– Dar trebuie să existe un sens totuși, în faptul că padre Pio a văzut în această carte cheia și poarta de acces spre inscripția sixtină!

– Dar ce sens? Unde se poate afla dezlegarea?

Cardinalul își pocni palmele îngîndurat:

– Acest Michelangelo a fost un diavol, șuieră el, un diavol!

– Eminență, începu Augustinus timid, precum se pare, am ajuns cu cercetările noastre într-un loc din care putem merge mai departe, dar în care putem foarte bine să ne oprim din lucru. Poate că ar trebui să urmăm sfatul răposatului padre și să renunțăm, poate că ar trebui să lăsăm totul în liniște în acest punct și să anunțăm că florentinul a dorit doar să defăimeze Biserica prin referirea sa la cabalistul Abraham Abulafia și că a vrut să se răzbune pentru nedreptatea pe care i-au făcut-o papii.

Jellinek îl întrerupse pe padre:

– Frate întru Hristos, acesta ar fi drumul greșit; pentru că puteți să fiți sigur: Dacă ne oprim din cercetările noastre, alții au să preia această muncă și se vor apuca să caute adevăratul secret și odată și odată adevărul va ieși la lumină.

Augustinus încuviință din cap. Se întreba dacă ar fi fost bine să-i spună cardinalului despre dezvăluirea abatelui din pivnița Oratorium-ului. Exista cumva vreo întrepătrundere? Dar chiar în clipa următoare renunță la gînd, orice legătură între Michelangelo și naziști i se păru într-adevăr absurdă.

– Vă îndoiți de vorbele mele, padre? îl chestionă Jellinek.

– O, nu, desigur că nu! replică Augustinus, dar mă copleșește teama cînd mă gîndesc la viitor.

Cîndva între cea de-a treia duminică din post și cea de-a patra

Timpul părea că s-a oprit în loc în biblioteca Oratorium-ului: de-abia dacă se schimbase ceva, iar fratele Benno era sigur că aici nu se va schimba nimic nici pe viitor. Fratele Benno era foarte activ, căuta coduri în arhivă, răsfoia cărțile și făcea însemnări. În cele din urmă, se duse direct la un corp de bibliotecă, sigur că va găsi ceea ce căuta și se opri.

– Frate întru Hristos, îl strigă pe un bibliotecar care trecea pe acolo, aici, în locul acesta, s-a schimbat ceva, aici era un alt domeniu.

– Eu nu cunosc așa ceva, replică cel căruia i se adresase. În orice caz nu-mi amintesc de nici o modificare în această bibliotecă și sînt aici de mai bine de zece ani.

– Frate, îi spuse Benno zîmbind, am lucrat aici acum patruzeci de ani și în acest loc se aflau *buste* cu materiale despre Michelangelo. Erau niște documente foarte interesante.

– *Buste* despre Michelangelo?!

Fratele strigă după un al doilea frate, acesta după al treilea și, în cele din urmă, trei călugări ajunseră să stea clătinînd din cap în fața raftului unde erau expuse acum cărțile de rugăciune din secolul al XVIII-lea. Un frate scoase una dintre cărți, o deschise și citi titlul interminabil: *Theologia Moralis Universa ad mentem praecipuorum Theologorum et Canonistarum per Casus Practicos exposita a Reverendissimo ac Amplissimo D. Leonardo Jansen, Ordinis*

Praemonstratensis. Nu, spuse el. Nu am văzut nici un document despre Michelangelo pe acest raft.

La cina din refector, oaspetele a stat, după cum era obiceiul mănăstiresc, lîngă abate, iar Odilo îl întrebă cum progresa cu lucrul și dacă găsise ceea ce căuta.

Benno îi răspunse că are greutăți în a se orienta, chiar dacă reținuse exact sistemul din biblioteca mănăstirească. Exact obiectul pe care îl căuta nu mai era la locul lui, ori, după cum se părea, chiar dispăruse.

Vorbele oaspetelui părură că trezesc curiozitatea abatelui. Pentru el ar fi fost o onoare, spuse el plecîndu-se ușor, să îi poată fi de ajutor celui care făcea cercetările. De fapt dorea să știe ceea ce caută fratele.

Benno îi răspunse că odată, pe cînd se afla în Roma, se ocupase cu aspecte referitoare la frescele capelei Sixtine și că în această mănăstire fuseseră depozitate documente importante din vremea în care au luat naștere aceste picturi.

Abatele dădu din cap mirat și își exprimă mirarea că aceste materiale puteau fi păstrate exclusiv în acest Oratorium.

Explicația, replică fratele Benno, era simplă și evidentă: Ascanio Condivi, elev și confident al lui Michelangelo, dorise să păstreze numeroase documente și scrisori ale maestrului său departe de ochii străini și, pentru că era prieten cu abatele de atunci al Oratorium-ului, a găsit că aici era cel mai sigur loc pentru depozitare.

Abatele tăcu, păru că stă și se gîndește; după ceva vreme spuse că își amintește vag că acum mulți ani parcă l-a întrebat un preot de ceva *buste* de-ale lui Michelangelo.

Fratele Benno dădu la o parte farfuria din fața sa și se uită la abate. Părea tulburat și se repezi la gazdă să își amintească numele acestui preot și de unde venea.

Era mult de atunci, aprecie abatele Odilo, era pe vremea penultimului, ba nu, chiar a ultimului papă. Fratele trebuie să înțeleagă că nu dăduse nici o importanță problemei, dar, dacă își amintea corect, preotul susținea că era nevoie de *buste* la Vatican. Mai mult de atît nu-i rămăsese în memorie.

În timp ce doi frați strîngeau farfuriile de pe masă, abatele îl întrebă șovăitor pe fratele Benno dacă nu dorește să se întoarcă acasă, acum că nu găsise ceea ce căuta, însă acesta îl rugă să îl mai îndatoreze doar cîteva zile cu ospitalitatea Oratorium-ului.

Abatele încuviință, dar fratele Benno simțea că prezența sa nu este foarte dorită aici și că, cu cît pleacă mai repede, cu atît e mai bine.

Prima zi după a patra duminică din post și dimineața următoare

Cardinalul Jellinek citea scrisoarea a nu știu cîta oară:

> Eminență, confuziile în legătură cu descoperirea din Capela Sixtină mă forțează să vă comunic că eu aș putea, probabil, să vă ofer un indiciu. Vă rog să mă sunați.
>
> Antonio Adelman, *Presidente*

Ce dorea bancherul de la el? Cum ar fi putut el să ajute în această problemă? În situația actuală, cardinalul trebuia să urmeze orice pistă, oricît de incredibilă ar fi părut. De la o vreme avea sentimentul că bate pasul pe loc. Uneori credea că se află în fața unui zid de ceață, aproape de adevărul pe care nu îl putea zări. Gîndurile sale se învîrteau în cerc și, deși simțea că dăduse de o urmă, nu progresa deloc. Iar această carte pe care o găsise, desigur că era fascinantă, dar ce avea ea de-a face cu Michelangelo?

Jellinek îl puse pe secretarul său să îi aducă mașina; dorea să meargă în Munții Albani. Poate că nu era cel mai potrivit moment, dar speranța se hrănește cu răbdare. Secretarul se întoarse și își exprimă părerea că nu era bine ca Eminența să iasă din *Officium* pe la intrarea din față; o gloată de ziariști pusese stăpînise pe poartă. Prin urmare, cardinalul rugă ca Fiatul albastru să vină prin intrarea din spate. În zadar, după cum se dovedi; căci atunci cînd cardinalul ajunse

în stradă, fu imediat înconjurat de ceva mai mult de zece reporteri. Se repezeau să vorbească cu el și îi țineau în față microfonul.

– De ce Vaticanul nu face nici un comentariu referitor la descoperire?

– Cînd poate fi fotografiată inscripția?

– În spatele inscripției se află un cod secret?

– Ce a vrut să spună Michelangelo cu această scriere?

– A fost Michelangelo dușman al Bisericii?

– Ce se va întîmpla cu frescele?

– Se continuă restaurarea?

Cardinalul încercă să-și croiască drum prin mulțime și răspunse că nu are nimic de spus și nu face nici un comentariu; toate întrebările fiind de competența biroului de presă al Vaticanului. Cu greu reuși secretarul să închidă portiera după Jellinek și după aceea demară imediat. Mai auzi numai cum strigau după el:

– Vom afla totul. Nu puteți să ascundeți nimic, Eminență. Nici măcar *specialissimo modo!*

Conveniseră, telefonic, asupra acestei după-amieze în Nemi, pitoreasca localitate de deasupra lacului cu același nume din Munții Albani. Localul menit acestei întîlniri se numea Specchio di Diana. Într-o încăpere liniștită de la primul etaj, unde se păstra într-o vitrină cartea de oaspeți a localului, legată în piele, chiar și Johann Wolfgang von Goethe își imortalizase aici numele, se întîlniră pentru prima dată cardinalul și bancherul. Se știau după nume.

Antonio Adelman, președinte al Băncii Unione din Roma, era un bărbat trecut de șaizeci de ani, încărunțit înainte de vreme, cu trăsături fine și cu o privire vie și inteligentă.

– Sînt sigur că v-ați mirat, începu el imediat, cînd v-am rugat să purtăm această discuție, Eminență. Însă, de cînd am auzit de problema care vă preocupă, m-am tot gîndit dacă nu aș putea să vă ofer măcar o piesă din acest puzzle, pentru ca misterul să fie elucidat.

Chelnerul cu șorț alb, lung, îi servi cu vin de Nemi în carafe înalte.

– Ați găsit în mine un interlocutor interesat, replică Jellinek, cu toate că – sau tocmai pentru că – am stat să mă gîndesc ce indiciu ar putea să vină din partea dumneavoastră. Vă ascult!

– Eminență, începu bancherul ceremonios, pentru cazul în care nu știați deja, vă rog aflați că eu sînt evreu. Istorisirea pe care intenționez să v-o spun se bazează numai și numai pe acest lucru.

– Și ce are acest lucru de-a face cu Michelangelo, *Signore?*

– Este o poveste lungă și încurcată. Și de aceea trebuie să o luăm de la Adam.

Cei doi ciocniră paharele și băură.

– Știți, Eminență, după căderea lui Mussolini și după semnarea acordului de pace cu aliații, germanii au ocupat Roma în septembrie 1943. În același timp americanii debarcau în sudul țării, la Salerno. La Roma domnea teroarea, mai ales printre cei opt mii de evrei din oraș. Eu eram pe atunci tînăr și eram ucenic la banca tatălui meu. Părinții mei se temeau că evreii din Roma puteau păți același lucru ca și evreii din Praga și din această pricină tatăl meu spunea că, dacă reușim să rezistăm primele trei zile, avem o șansă. În seara de 10 septembrie, n-am să uit niciodată ziua aceea, ne-am furișat toți trei, tatăl meu, mama și cu mine, din locuința noastră în garajul unui prieten de-al tatei care nu era evreu și ne-am ascuns într-o furgonetă veche. Noaptea trăgeam cu urechea la fiecare pas, la fiecare zgomot, mereu cu teama că vom fi descoperiți. După trei zile am îndrăznit pentru prima dată să ies din ascunzătoarea noastră pentru că foamea îmi dădea ghes și am aflat că naziștii intenționau să-i lase în pace pe evrei în schimbul unei tone de aur.

– Am auzit despre asta, spuse Jellinek. Se zice că au adunat numai jumătate și că au încercat să împrumute de la papă jumătatea rămasă.

– Nu a fost simplu să adune atîția bani, pentru că cei mai mulți evrei bogați fugiseră deja. Unul dintre tovarășii noștri de credință s-a adresat abatelui Oratorium-ului, care îi era prieten și l-a rugat să îi procure din Vatican aurul care lipsea. Papa a fost de acord să ofere aurul cu titlu de împrumut. Pe 28 septembrie ne-am prezentat cu cîteva mașini personale în fața sediului central al Gestapo-ului din Via Tasso și am livrat aurul. După îndeplinirea acestei cerințe, evreii

din Roma au crezut că sînt în siguranță. Dar aici au greșit. S-au făcut percheziții, naziștii ne-au prădat sinagogile de opere de artă și, cu aceeași ocazie, le-a picat în mînă și o listă cu adrese ale comunității noastre. Cîteva zile mai tîrziu, pe la două noaptea, am auzit niște bătăi puternice la intrare. Vecinul nostru ne-a spus:

– Vin nemții cu camionul!

Am fugit din nou în garajul care ne servise deja o dată drept adăpost. Trei zile am stat ascunși, iar în cea de-a treia zi tatăl meu a ieșit să aducă din locuință cîteva lucruri importante. Nu s-a mai întors niciodată. Mai tîrziu am auzit că în ziua următoare a plecat din gara Tiburtina un tren cu mii de evrei, avînd destinația Germania.

Jellinek tăcea tulburat.

– Roma, continuă Adelman, este un oraș mare și încurcat și cei mai mulți dintre membrii comunității noastre au putut să se ascundă pe undeva în biserici și mănăstiri, unii au găsit refugiu chiar în Vatican. Eu însumi am supraviețuit împreună cu mama în Oratorium-ul de pe Aventin. Eminență, firește că acum vă întrebați: ce au de-a face toate astea cu misterioasa inscripție de pe tavanul Capelei Sixtine? Dar povestea nu este total lipsită de ironie: În același Oratorium în care noi, evreii, am găsit refugiu în timpul stăpînirii naziste, după terminarea războiului și-au găsit refugiu foștii membri SS. Desigur că am aflat toate acestea mult mai tîrziu. Organizația foștilor membri SS, ODESSA, a folosit Oratorium-ul de pe Aventin drept rampă de lansare pentru emigrarea liderilor acesteia.

– Asta n-o mai cred! strigă cardinalul Jellinek. Pur și simplu nu pot să cred.

– Știu că sună incredibil, domnule cardinal, dar așa este. Afacerea s-a desfășurat sub patronajul celor sus-puși, era cunoscut pînă și în Vatican.

– Chiar vă dați seama ce spuneți?

Jellinek se enervase.

– Vreți să afirmați cu toată seriozitatea că Biserica Catolică i-a sprijinit pe criminalii naziști să fugă în străinătate și papa știa despre asta?

– Nu de bunăvoie, Eminență, nu fără a fi siliți. Și cu asta revin la temă: Circula pe atunci zvonul că naziștii dețin ceva important împotriva Bisericii, ceva atît de devastator, încît Bisericii nu i-ar rămîne altceva decît să se plece solicitărilor ODESSA. Și în legătură cu asta se pomenea numele Michelangelo. Era, așa se spunea, un lucru care avea de-a face cu Michelangelo.

Cardinalul se uită în paharul de vin din fața sa, de pe masă. Părea că înlemnise. Tăcură amîndoi cîteva momente și apoi Jellinek spuse, vorbele lui fiind o bolboroseală neatentă:

– Dacă înțeleg eu bine de la dumneavoastră... asta ar însemna... pur și simplu nu pot să-mi imaginez așa ceva... Dumnezeule, dacă ați avea dreptate, asta ar însemna că naziștii s-au folosit de Michelangelo. Dumnezeule mare, Michelangelo este mort de patru sute de ani! Cum să fie folosit Michelangelo ca motiv de șantaj? Ce rău puteau ei să facă Bisericii?

– Tocmai asta e, replică Adelman și continuă: Trebuie să înțelegeți, Eminență, și să situați momentul în care am aflat eu această incredibilă tărășenie acum douăzeci de ani. Și mie mi s-a părut totul atît de monstruos, încît nu m-am mai gîndit la asta. Trăsesem o linie sub lucrurile care se întîmplaseră în trecut. Și nici nu mai doream să mi se amintească de acele vremuri nefericite. Dar acum, cînd am aflat de inscripția lui Michelangelo, mi-a venit în minte povestea pe care o auzisem atunci de la abatele cel bătrîn al Oratorium-ului. M-am gîndit că poate vă ajut să progresați cu cercetarea. Asta nu se întîmplă total dezinteresat. Eu sînt bancher și fac afaceri cu banca Vaticanului și nu îmi doresc nimic mai mult decît rezolvarea cît mai grabnică a problemei; pentru că afacerile bancare necesită liniște, vremurile tulburi nu sînt niciodată bune pentru afaceri, dacă înțelegeți ce vreau să spun.

– Înțeleg, spuse cardinalul Jellinek absent, vremurile tulburi nu sînt niciodată bune pentru afaceri.

După această discuție, Jellinek nu mai fu în stare să gîndească limpede. Cei doi se despărțiră, iar cardinalul se așeză pe bancheta din spate a Fiatului său albastru închis.

– Acasă! îi spuse el șoferului și tăcu tot restul drumului, cum de altfel nu-i stătea în fire.

Se întuneca și Cetatea Eternă din fața lor. Pe cîmpie, în depărtare, luminile orașului începeau să strălucească. Jellinek se gîndea la avertismentul lui Pio, care spunea să înceteze cercetările cît mai era timp, dar chiar în clipa următoare îl cuprinse mînia, pornită împotriva propriei lașități și-și strînse pumnii atît de tare încît începură să-l doară. *Trebuia* să dezlege acest mister și *voia* să o facă.

În acest timp, padre Augustinus se apleca deasupra ciudatei *Cărți a lui Ieremia* în care se ascundea *Cartea Semnelor* a lui Abulafia. Se uita la codul de înregistrare și dădea din cap. Codul era cu mult mai tînăr decît cartea, trebuie că fusese aranjată în arhivă de-abia după sfîrșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Dar ce căuta în Arhiva Secretă la acel moment? Augustinus se străduia să citească scrisul cel mic al traducerii în latină.

> Eu, cel neînsemnatul, eu, neștiutul, am cercetat cu inima spre calea creșterii spirituale și am găsit astfel trei feluri de cunoaștere prin care se progresează: cea știută de toți, cea filozofică și cea cabalistică. Drumul cel știut de toți este bătut de asceți, care se folosesc de toate artificiile posibile pentru a-și scoate din suflete toate imaginile lumii apropiate. Cînd o imagine din lumea imaterială intră în sufletul lor, atunci imaginația lor se dezvoltă atît de mult, încît pot să prezică și astfel cad într-o stare de transă.
>
> Modul filozofic se bazează pe dobîndirea de cunoștințe din știință, apoi se fac analogii cu științele naturii și în cele din urmă cu teologia, pentru a contura un centru. În acest mod, cunoscătorul ajunge conștient că anumite lucruri din profeții sînt împlinite și crede că provin din dezvoltarea și adîncirea înțelegerii omenești. Însă, de fapt, literele sînt cele care îl influențează, cu traiectoria lor, pe cel ce e cufundat în gînduri și în propria fantezie. Dar dacă ar fi să îmi puneți întrebarea cea grea: de ce rostim literele și le mișcăm și încercăm să obținem efecte cu ele, răspunsul se află pe cea de-a treia cale, care este cauza spiritualizării și vreau să vă spun aici ce am aflat din această cale.

Augustinus citea avid. Ochii lui urmăreau pagină cu pagină rîndurile cu scris mic, care era atît de dificil de descifrat și astfel uită de-a binelea care era ținta căutării sale.

> Dumnezeu îmi este martor, scria Abulafia, că eu mă simțeam mai sigur pe credința evreiască și pe ceea ce învățasem deja din Tora și din Talmud. Dar ceea ce îmi oferiseră profesorii mei pe căi filozofice nu îmi ajungea și asta pînă cînd am întîlnit un om al lui Dumnezeu, unul din rîndurile cunoscătorilor, un cabalist cu știința strămoșească a trecutului, știință înălțătoare și terifiantă în același timp, după cum spune credința de care aparține fiecare. El m-a învățat metoda permutațiilor și a combinațiilor de litere, mistica cifrelor și mi-a poruncit să zăbovesc un timp deasupra lor. Iar o dată mi-a vorbit despre cărțile care sînt scrise în combinații de litere întru totul neinteligibile și din cifre mistice, care pot fi înțelese numai de către inițiați și pe care un muritor de rînd nu le-ar putea niciodată pricepe, pentru că aceste cărți nu sînt menite pentru ei. Puțin mai tîrziu și-a regretat fapta, mijlocul lui de a mă ademeni, de a mă îndemna către extaze mai înalte. Mi-a spus că sînt prost și netot și a încercat să mă excludă; dar, fiind atras de miile lui de secrete, l-am urmat noapte și zi și mi-am dat seama că în interiorul ființei mele se întîmplau lucruri ciudate. Am dormit ca un cîine în fața ușii lui, pînă cînd s-a milostivit de mine și a acceptat să aibă o discuție profundă cu mine, și așa am aflat eu că se cer trei teste înainte ca inițiatul să îmi transmită tot ce știa. Însă testele, avertiză el, impuneau tăcerea absolută, un soi de probă de foc și nu vreau să vorbesc despre asta. Dar nu vreau să păstrez tăcerea despre lucrurile care îi privesc pe papă și pe biserica sa și mi-am făgăduit să răscolesc totul și să spun că Luca, evanghelistul, minte! Fie cu intenție vinovată, sau doar ca să nu se știe prea multe, nu știu să spun. Însă aici se spune *expressis verbis* că...

Augustinus dădu pagina, dar încheierea lipsea. Într-adevăr, bibliotecarul constată că pagina care urma fusese ruptă din carte. Augustinus răsfoi pagină cu pagină, cu speranța că va găsi pagina

lipsă, însă atunci cînd ajunse la capătul cărții, trebui să recunoască faptul că cineva, cîndva, pusese mîna pe carte și îndepărtase adevăratul secret al acestei cărți.

Padre își trecu palma peste frunte și peste ochi, ca și cum ar fi vrut să-și șteargă oboseala de pe față. Apoi se ridică în picioare și se plimbă încet prin fața biroului pentru citit. Pașii îi răsunau în arhiva goală. Ținîndu-și mîinile după obiceiul călugăresc, ascunse în mînecile rasei sale, recapitulă ceea ce citise și din care multe îi rămăseseră nelămurite și se gîndi mult timp la pasajul în care se spune că Luca, evanghelistul, mințea. Ce dorea să spună Abulafia cu această afirmație?

Luca fusese unul dintre creștinii proveniți din păgîni în vremurile timpurii, fiind colaborator al apostolului Pavel, ale cărui fapte le-a imortalizat mai tîrziu în povestirile despre apostoli. Nici nu a scris prima evanghelie: aceasta era, după cum se știe, a lui Marcu, a cărui povestire a luat naștere la vreo șaizeci de ani după Hristos și pe care Luca și Matei au folosit-o drept izvor, în timp ce ultima evanghelie, cea a lui Ioan abia dacă se suprapune cu celelalte. Toate evangheliile spun aceeași istorie a vieții și morții lui Isus, dar și despre învierea Domnului, chiar dacă în moduri diferite. La ce putea să se refere Abulafia cînd îl indica numai pe Luca dintre toți ca fiind mincinos? În acest punct, padre Augustinus se împotmoli în gîndurile proprii.

Ca să se poată apropia de rezolvare, padre vedea numai o singură posibilitate: aceea de a mai găsi o a doua carte. Tirajele erau, pe atunci, atît de mici, încît de cele mai multe ori se primea un singur exemplar. La asta se adăuga și faptul că o carte cabalistă precum aceasta intra într-o bibliotecă bisericească fără prea multe înregistrări.

În dimineața zilei următoare, padre Augustinus se întîlni cu cardinalul Jellinek. Dar, în vreme ce cardinalul nu îi spunea nimic nou părintelui, Jellinek era uimit de lipsa paginii decisive. Dar ceea ce nici unul dintre ei nu putea să înțeleagă, era modul în care se puteau lega toate aceste lucruri.

– Uneori, își spuse părerea Jellinek, sîntem pe punctul de a scoate la lumină secretul lui Michelangelo; dar chiar în momentul acesta încep să mă îndoiesc că vom reuși vreodată să dăm de urmă acestei blasfemii.

De Sărbătoarea Sfîntului Iosif

Fratele Benno căută dis-de-dimineață Oficiul de Pelerinaj dintre colonadele Vaticanului. Dorea să-i vorbească papei. Preotul secretar îl amînă pentru miercuri, pentru că această zi era una de audiență generală, dar în cadrul acestei audiențe nu era posibil să discute personal cu Sfîntul Părinte. Nici măcar în cazul celor din cadrul Bisericii sau al călugărilor nu se făcea vreo excepție.

– Dar chiar trebuie să vorbesc cu Sanctitatea Sa! strigă fratele Benno enervat. Chestiunea este de importanță majoră.

– Atunci prezentați-vă problema în scris!

– În scris? Imposibil, replică Benno, această problemă trebuie luată la cunoștință numai de către papă!

Preotul secretar îl măsură pe interlocutor din cap pînă în picioare, dar înainte de a mai apuca să spună ceva, Benno zise:

– Este vorba despre descoperirea din Capela Sixtină.

– Responsabil cu această problemă este profesorul Pavanetto, directorul general al Construcțiilor și Muzeelor Vaticanului, sau chiar cardinalul Jellinek, el dirijează cercetările.

– Ascultați, o luă de la capăt fratele Benno, trebuie să vorbesc neapărat cu Sanctitatea Sa, papa! E o chestiune foarte importantă. Cu ani în urmă am vorbit fără nici o problemă cu papa Ioan Paul I și pentru asta nu a fost nevoie decît de un telefon; de ce ar trebui să fie asta o problemă astăzi?

– Vă voi anunța prezența la secretariatul Congregației teologice. Poate că vă poate primi cardinalul Jellinek și atunci veți putea să vă exprimați dorințele.

– Dorințele?

Fratele Benno rîse amar.

Secretarul cardinalului îl amînă pe fratele Benno pe săptămîna următoare. Aceasta era cea mai apropiată dată posibilă, pentru a vorbi cardinalului Jellinek.

Benno insistă asupra importanței informațiilor sale.

– Ah, știți, replică secretarul, la momentul actual cete întregi de istorici ai artei solicită întîlniri și fiecare crede că deține rezolvarea, dar pînă la urmă nici unul nu vine cu ceva nou. Cei mai mulți vor să se distingă prin teoriile lor și vor ca numele lor să fie pomenit în discuții. Să nu mi-o luați în nume de rău, frate Benno. În ceea ce privește întîlnirea, săptămîna viitoare, probabil.

Fratele Benno mulțumi politicos și plecă din Sfîntul Oficiu pe același drum pe care venise.

În lunea de după a cincea duminică din post

În lunea de după a cincea duminică din post Consiliul se întruni într-o nouă ședință. Pe masa cea mare și ovală de ședință se afla *Cartea Semnelor* în coperta *Cărții lui Ieremia.*

După începerea ședinței, invocarea Sfîntului Duh, Eminentissimii și Reverendissimii domni cardinali și episcopi, preaînalții monseniori și călugări îl asaltară pe cardinalul Jellinek cu întrebari despre locul unde fusese găsită *Cartea Semnelor*, iar cardinalul spuse că îi căzuse în Arhiva Secretă sub ochi o carte care nu avea ce căuta acolo pentru că nu ar fi trebuit ținută secretă, *Cartea lui Ieremia.* La o privire mai atentă, s-a dovedit că din *Cartea lui Ieremia* nu existau decît coperta și cîteva pagini și că aceasta ascundea o carte ieșită de sub pana cabalistului Abulafia.

Întreruperea sonoră a cardinalului Giuseppe Bellini:

– Acel Abulafia care este imortalizat pe bolta sixtină?

– Același Abulafia pentru care papa Nicolae al III-lea a dat poruncă să fie ars.

– Atunci nu s-a pierdut deloc. Cei prezenți vorbeau agitați unii cu alții, amestecat, iar Pio Luigi Zalba de la Slujitorii Mariei își făcu de mai multe ori cruce. Jellinek avea o privire neajutorată.

– Cum aș putea să vă explic, începu el ceremonios. După cum se pare, pagina esențială din această carte a dispărut. Lipsește, a fost ruptă.

Atunci începu să strige cardinalul Bellini că el considera totul un joc aranjat dinainte, că unii membri ai Consiliului știau de mult rezolvarea secretului și chiar dacă această rezolvare era îngrozitoare și de nesuportat pentru credință și trebuia să fie ascunsă din fața credincioșilor, membrii acestui Consiliu aveau tot dreptul de a ști ce se află în spate.

Jellinek continuă, impulsiv:

– Dacă dumneavoastră, frate întru Hristos, vreți să spuneți cu asta că eu am fost cel care a scos pagina, atunci resping cu maximă vehemență această supoziție. În calitate de prefect al acestui Consiliu, nu îmi doresc nimic mai mult decît lămurirea situației. Și ce interes aș putea avea să mușamalizez adevărata rezolvare?

Cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone îl invită pe Bellini să fie cumpătat și veni cu ideea că paginile care lipsesc din *Cartea Semnelor* nu ar fi de o importanță chiar atît de mare și nici nu s-ar afla în ele rezolvarea problemei.

– Nu ne-a prezentat padre Augustinus data trecută un pergament în care se spunea că lui Abulafia evreul i s-a luat un text secret, domnule cardinal? Nu este cu mult mai probabil ca acest text să fi fost distrus acum mult timp?

Iar cardinalul Frantisek Kolletzki, subsecretar al Congregației pentru Învățămîntul Catolic, obiectă:

– O carte ca asta, a misticului evreu, nu a existat doar într-un singur exemplar. Pentru o persoană ca padre Augustinus nu ar trebui să fie greu să procure un alt exemplar din vreo bibliotecă din lume.

– Pînă în acest punct, replică Augustinus, toate încercările au dat greș. Nici o *Carte a Semnelor* nu se găsește pe nicăieri arhivată.

– Pentru că este o carte evreiască! Ar trebui să ne interesăm la bibliotecile evreiești.

Fără să bage în seamă discuția, cardinalul Jellinek se ridică, scoase o scrisoare din sutană o ridică și spuse:

– În locul paginii care lipsește din *Cartea Semnelor* am găsit această scrisoare. Provine de la cineva pe care îl știm cu toții, de la Pio Segoni, Dumnezeu să se milostivească de sufletul lui.

Se făcu dintr-odată liniște. Toți se uitau fix la singura foaie de hîrtie din mîinile cardinalului. Acesta citea încet, cu pauze scurte între cuvinte, avertismentul benedictinului care cerea să înceteze cercetările în acel punct, pînă nu era prea tîrziu.

– *Pio* știa tot, el știa tot! spuse cardinalul Bellini încet. Dumnezeule!

Jellinek dădu scrisoarea mai departe și fiecare citi textul.

– Vreți să ne explicați totuși ce se află în această *Carte a semnelor*, spuse cardinalul secretar de stat, cel puțin pînă la acea pagină, care a dispărut într-un mod atît de misterios?

– Este vorba mai ales despre învățătura cunoașterii cabalistice, răspunse cardinalul Jellinek și aceasta nu prezenta importanță nici pentru Sfînta Biserică, nici pentru prezentul caz. Totuși, către sfîrșitul cărții, Abulafia povestea despre dascălul său care i-a transmis cunoștințele moștenite după trecerea a trei teste. Iar printre aceste cunoștințe se aflau și lucruri referitoare la papă și la Biserică și acestea culminau cu indicația că Luca, evanghelistul, minte.

Cardinalul Kolletzki bătu cu palma în masă:

– Luca minte?

– Așa a afirmat Abulafia.

– Date mai relevante, vreun indiciu, ceva?

– În pagina următoare. Iar acea pagină lipsește.

O lungă tăcere se întinse peste Consiliu. Într-un final, cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone luă cuvîntul:

– Dar cine să ne spună nouă, de fapt, că explicația este de găsit pe pagina care lipsește, frate întru Hristos? Și chiar și așa, cine să ne spună că aceasta este referirea pe care a făcut-o Michelangelo către Abulafia? Mie mi se pare că am picat în plasa întinsă de florentin.

– Totuși, spuse padre Augustinus, plasa întinsă, după cum vă exprimați dumneavoastră liber, Eminență, a avut destulă importanță pentru padre Pio ca să-și ia zilele.

În încheiere, domnii cardinali, episcopi și monseniori amînară întrunirea *sine die*, pînă cînd se mai găsea încă un exemplar din *Cartea Semnelor*.

Mai tîrziu în aceeași seară, Cascone și Canisius se întîlniră în secretariatul cardinalului de stat.

– Știam eu, spuse Cascone, iar tu te-ai îndoit că această inscripție ridicolă poate să fie riscantă pentru noi. Cercetările au avut întotdeauna urmări nefaste pentru curie. Amintește-ți de Ioan Paul I!

Fața lui Canisius se crispă, ca și cînd ar fi simțit durere la pomenirea acestui nume.

– Dacă Ioan Paul I, începu din nou cardinalul secretar de stat, nu ar fi început dintr-odată să răscolească prin niște acte secrete, ar mai fi fost și acum în viață. Dacă s-ar fi ajuns cu adevărat la acest conciliu nefericit, urmările ar fi fost incalculabile. Ioan Paul I ar fi adus Biserica într-o adevărată criză. Nu, este de neimaginat!

Canisius îl aproba dînd din cap. Își ținea mîinile la spate și se plimba în sus și în jos prin fața lui Cascone, care luase loc pe un scaun baroc, cu șnururi roșii.

– Numai gîndul conciliului, spuse el, ar fi fost devastator pentru Biserică. Un conciliu referitor la o temă teologică fundamentală! De neconceput! A fost un noroc că planurile i-au mai putut fi aflate oficial.

– Ce mai noroc! repetă Cascone și își făcu semnul crucii în timp ce se închina.

Dintr-odată, Canisius se opri.

– Consiliul sixtin trebuie să înceteze cît mai repede cu putință, spuse el, situația este la fel ca și de pe vremea lui Ioan Paul I. Se șușotește peste tot. Nu îmi place Jellinek, iar acest Augustinus și mai puțin.

– Dacă aș fi bănuit ce atrage după ea această inscripție, aș fi pus să se radă literele.

– N-ar fi trebuit să-l aduci niciodată înapoi pe acest Augustinus!

Cascone deveni agitat.

– L-am scos din funcție cînd am aflat că adună materiale despre toți papii care au fost la conducere numai puțin timp, printre care și materiale despre Ioan Paul I. Dar apoi a intervenit sinuciderea lui Pio Segoni și am fost nevoit să îl aduc înapoi. Altfel, deveneam suspect cu antipatia mea.

– În situația de față eu văd o singură ieșire: Trebuie să dizolvi Consiliul *ex officio*. Consiliul și-a îndeplinit scopul. Se prea poate ca Michelangelo să se fi răzbunat prin monogramarea numelui unui eretic pe bolta sixtină, această explicație ar trebui să fie de ajuns. Nici Biserica, nici curia nu vor fi prejudiciate în acest fel.

Cardinalul secretar de stat Giuliano Cascone promise că așa va face.

Buna Vestire

– M-ați chemat, părinte abate?

– Da, spuse abatele Odilo, lăsîndu-l pe confrate să intre în biblioteca sa personală, și apoi se grăbi să închidă ușa în urma lui padre Augustinus. Aș dori să mai vorbesc o dată cu dumneata.

– Din cauza lucrurilor care se află în pivniță?

– Exact.

Abatele Odilo trase un scaun lîngă Augustinus.

– Acum, că știi lucrurile trebuie să ai grijă să nu fie descoperite. Cercetările referitoare la moartea lui Pio mă neliniștesc din ce în ce mai mult și mă tem că ar putea conduce inevitabil la descoperirea secretului nostru. Desigur că ai observat că avem un oaspete în Oratorium!

– Acest benedictin german? De ce l-ați primit?

– Este o datorie creștinească, frate, noi primim pe orice călugăr, dacă este loc. Eu nu știam că vrea să facă niște cercetări atît de ciudate. Susține că el caută *buste* cu materiale despre Michelangelo. Pe Sfînta Fecioară, eu i-am spus că nu există nici un material despre Michelangelo aici, nu în acest Oratorium, chiar dacă or fi existat cîndva mai demult. Dar mie mi se pare că fratele Benno nu are încredere în mine, la fel cum nici eu nu am încredere în fratele Benno. Dar dumneata dispui de cunoștințe destule ca să afli dacă este cu adevărat un om de știință sau dacă adevărul este că aici se ascunde cu totul altceva.

Augustinus aprobă dînd din cap.

În zilele următoare, după cină, arhivarul se așeză la masă cu fratele cel străin. Așa cum conveniseră, abatele îi lăsă singuri pe cei doi.

Poate să fie de ajutor oaspetelui la lucru?

Fratele Benno mulțumi pentru ofertă și declară ceea ce declarase deja abatelui, că el caută *buste* cu materiale despre Michelangelo. Le avusese în propriile mîini acum mult timp. Puteau să fi ajuns cîndva aceste materiale în Arhiva Vaticanului?

– Nu, sigur aș fi știut despre aceasta.

Augustinus dădu din cap reprobator.

– Spuneți-mi, frate, despre ce este vorba în aceste materiale, la ce se refereau cercetările dumneavoastră de mai demult?

Fratele Benno inspiră adînc.

– Trebuie să știți, frate întru Hristos, pe atunci eu nu purtam rasa călugărească, ci eram un tînăr istoric al artelor. O boală la ochi care atunci nu se putea opera și care m-a forțat să port ochelari groși, m-a scutit de armată, iar cu o bursă din Germania am putut să lucrez și să fac cercetări aici pe perioada războiului. Mă dedicasem lui Michelangelo, acest geniu care excelează prin mister și, în legătură cu acesta am făcut cercetări asupra boltei Capelei Sixtine. Credeți-mă, frate întru Hristos, m-am oprit de atîtea ori în Capela Sixtină și am stat cu capul în sus atîta timp, că pînă la urmă am avut dureri precum Michelangelo cînd a pictat frescele. În biblioteca Oratorium-ului se aflau arhivate pe atunci scrisorile lui Michelangelo, un material extrem de interesant, care oferea pe alocuri informații despre picturile lui și despre felul cum gîndea.

– Michelangelo și-a ars toate scrisorile și desenele cu puțin înainte de moarte. Acest lucru este peste tot cunoscut în cercurile de istorici, frate.

– Este și nu este adevărat. Michelangelo a ars tot ceea ce i s-a părut lipsit de importanță. Însă a lăsat moștenire elevului și prietenului său, Ascanio Condivi, o ladă de fier încuiată în care, după cum se spune, a pus numai propriul testament.

Fratele Benno afișă un zîmbet artificial și dădu din cap.

– Asta nu corespunde faptelor, frate Augustinus. Eu am văzut cu ochii mei scrisorile din această ladă, iar ele se găseau în acest Oratorium; scrisori în care Michelangelo se ocupă mai ales de probleme referitoare la credință. M-am adîncit în aceste documente și am făcut descoperiri surprinzătoare, care și-au găsit confirmarea în descoperirea de pe bolta sixtină. Dumnezeule mare, ce vremuri agitate! Pe atunci circulau zvonuri că nemții voiau să ocupe Vaticanul, să pună în siguranță toate operele de artă și documentele și să-l ducă pe papă și curia în nord, unde era sigur. Hitler, așa se zice, nu dorea ca papa să cadă în mîinile aliaților și să ajungă astfel sub influența acestora. Papa trebuia să fie adus în Germania sau în Liechtenstein. Naziștii deja adunaseră experți de artă care trebuiau să fie însărcinați cu planificarea și efectuarea transportului de opere de artă, experți care, pe lîngă italiană, stăpîneau și latina, și greaca. Pe una dintre aceste liste se afla și numele meu. Papa Pius al XII-lea, căruia îi ajunsese la urechi la acest plan, a spus că nu va părăsi Vaticanul de bunăvoie. Dacă naziștii voiau să îl ia de acolo, acest lucru era posibil numai cu forța și nici nu dorea să renunțe la vreuna din operele lui de artă. În acel moment Vaticanul era supravegheat deja de Gestapo și cîteva din aceste persoane erau încartiruite printr-un departament al SS-ului și aici, în Oratorium. Eu am ținut discursuri pentru soldați, ca să le mai treacă timpul, și trebuie să spun că aveam ascultători atenți. Într-una din seri le-am vorbit despre Michelangelo, am povestit despre descoperirile mele, despre ura lui Michelangelo împotriva papilor și despre preferințele lui cabalistice. Cu entuziasmul meu de tînăr cercetător, am povestit despre documentele pe care le descoperisem și care puteau fi periculoase pentru Biserică și am promis să arăt originalele la următoarele mele cuvîntări. Seara, deja am observat interesul neșteptat de mare din partea acestor persoane pentru munca mea, iar în dimineața următoare, cînd nu se crăpase bine de ziuă, am fost trezit de un tip în uniformă, care mi-a transmis ordinul de chemare în patrie. A trebuit să îmi împachetez lucrurile în grabă, am vrut să mă întorc în bibliotecă, dar era încuiată, iar un comandant de batalion de asalt de la SS m-a împiedicat să intru. N-aș mai fi avut nimic de pierdut.

Așa că nu am mai putut deloc să pun la loc originalul scrisorii lui Michelangelo, pe care îl luasem ca să-l copiez.

Padre Augustinus dădu din cap.

– Și cînd v-ați hotărît să purtați rasa călugărească?

– La mai puțin de jumătate de an. Am fost prins într-un atac cu bombe. După trei zile, cînd pur și simplu nu mai era aer, iar eu aveam moartea în fața ochilor, am jurat să intru la mănăstire dacă scap cu viață. Cîteva ore mai tîrziu eram salvat.

– Și acum?

– Trebuie să vorbesc papei, trebuie să mă ajutați cu asta!

– Ascultați, frate întru Hristos, papa nu se ocupă absolut deloc de această problemă. Va refuza să vă primească și să discute cu dumneavoastră pe această temă. Vorbiți cardinalului Jellinek.

– Jellinek? Mi s-a amînat întîlnirea și la cardinalul Jellinek.

– Cardinalul Jellinek conduce Consiliul care se ocupă de această problemă. El este confidentul meu și eu sînt confidentul lui. Nu va fi deloc greu pentru mine să vă pun în legătură cu el. Voi rezolva acest lucru pentru dumneavoastră. Trebuie doar să așteptați fixarea întîlnirii.

În lunea din Săptămîna Patimilor

Cardinalul Jellinek îl primi pe fratele Benno în Sfîntul Oficiu. Cardinalul purta o sutană simplă, neagră, cu roșu purpuriu pentru contrast. Chipul îi era sobru, iar pe frunte se puteau observa cute adînci. Părul complet alb, de sub acoperămîntul roșu, avea o cărare foarte dreaptă, așa cum se cade unui funcționar conștient de importanța poziției sale. Deasupra bărbiei duble, gura îi părea mică și mereu închisă. Pe această față aspră nu se puteau citi gîndurile. Întreaga înfățișare din spatele biroului masiv, era astfel calculată încît să inspire teamă și respect.

– Padre Augustinus mi-a vorbit despre dumneavoastră.

Jellinek îi întinse mîna.

– Trebuie să înțelegeți rezervele pe care le are curia în acest caz. Pe de o parte este vorba de o chestiune delicată, pe de altă parte vin cu sutele cei care cred că pot ajuta cu ceva în această problemă. La început am ascultat toate argumentele, însă nici măcar unul dintre ele nu a contribuit cu ceva la rezolvare. De aici și purtarea noastră rezervată. Înțelegeți?

Benno confirmă printr-o ușoară înclinare a capului. Stătea țeapăn în fața cardinalului.

– Eu port în suflet o povară care amenință să mă zdrobească de mulți ani. Am crezut că pot să trăiesc cu ceea ce știu, izolat într-o mănăstire. Credeam că sînt atît de puternic, încît să nu trebuiască vreodată să mărturisesc unui creștin ceea ce știu, pentru că, o dată aflat, secretul va atrage după sine alte necazuri. Apoi am auzit despre descoperirea din Capela Sixtină și de cercetările care se fac și mi-am

spus: Poate că poţi să ajuţi şi să limitezi răul, dacă explici oamenilor potriviţi ameninţarea lui Michelangelo. Am încercat să vorbesc cu papa, nu ca să îmi dau importanţă, ci din cauza importanţei a ceea ce am de spus.

– Papa, îl întrerupse Jellinek, nu se ocupă de această problemă. De aceea trebuie să vă mulţumiţi cu mine. Eu conduc *ex officio* Consiliul alcătuit cu acest prilej. Spuneţi-mi frate, chiar vreţi să mă convingeţi că ştiţi care este semnificaţia numelui Abulafia, pe care Michelangelo l-a încifrat în fresca lui gigantică?

Fratele Benno şovăia. În acest moment îi treceau mii de lucruri prin minte, întreaga sa viaţă, care părea să fie predestinată. Apoi răspunse scurt:

– Da.

Jellinek sări de pe scaun şi ieşi din spatele biroului său. Veni foarte aproape de interlocutor şi, în timp ce se apleca deasupra lui, spuse pe un ton încet, aproape ameninţător:

– Mai spuneţi o dată asta, frate întru Hristos!

– Da, replică fratele Benno, ştiu care este legătura dintre lucruri şi asta dintr-o cauză anume!

– Povestiţi, frate, povestiţi!

Benno îi prezentă cardinalului viaţa lui, aşa cum i-o povestise deja şi lui padre Augustinus, copilăria într-o casă burgheză, apoi boala sa de ochi care îl lovise de cînd era mic şi astfel a ajuns să poarte ochelari cu lentile foarte groase. De aceea era respins de ceilalţi şi şi-a găsit unica mulţumire în realizările peste medie de la şcoală. După moartea timpurie a tatălui său devenise „băiatul mamei" şi fusese dorinţa acesteia ca el să se dedice artei. Astfel a ajuns în Roma, ca să facă cercetări asupra lui Michelangelo şi nu a durat mult pînă să ajungă să răscolească şi biblioteca Oratorium-ului de pe Aventin, unde erau păstrate textele care aparţinuseră cîndva florentinului. Printre toate acele materiale se găsea o scrisoare de-a lui Michelangelo către Condivi, în care sculptorul făcea referire la Abulafia şi la *Cartea Semnelor*. Nici el nu-i dăduse importanţă la început, dar indiciul îl făcuse curios şi astfel a căutat *Cartea Semnelor*

și a găsit un exemplar în biblioteca Oratorium-ului. Știa cardinalul de această carte?

– Firește, răspunse Jellinek, doar că nu văd nici o legătură între această carte și inscripția din Capela Sixtină.

– Ați citit *Cartea Semnelor*?

– Da, spuse cardinalul șovăitor.

– În întregime?

– Mai puțin ultima pagină, frate.

– Dar aici se află totul! De ce ați lăsat la o parte ultima pagină?

– Lipsește din acest exemplar. Cineva a rupt-o!

Fratele Benno se uită la cardinal.

– Eminență, pe această pagină se află ascunsă, după cîte știu eu, cheia către dezlegarea misterului sau măcar un indiciu important pentru această problemă. Ascunde un adevăr amar pentru Biserică.

– Așa. Spuneți,-frate, ce se află pe acea pagină?

– Abulafia scrie că a aflat de la profesorul lui un adevăr cutremurător referitor la credință și la Biserică și a făcut din acest lucru un document: *Cartea Semnelor*. Abulafia a vrut să-i transmită această *Carte a Semnelor* papei Nicolae al III-lea, dar ceea ce este ciudat e că spionii Inchiziției au adus la cunoștința Sanctității Sale conținutul cărții, chiar înainte de a se fi ajuns la o întîlnire. Papa Nicolae a considerat că această carte este într-atît de periculoasă, încît a făcut totul ca să ajungă în posesia ei. Dar, mai înainte de a-l prinde pe Abulafia la porțile cetății, papa a decedat. Totuși, Abulafia a fost întemnițat, a fost adus în Oratorium-ul de pe Aventin, acolo i s-a luat documentul, care se află acolo și azi. Abulafia a fost reținut și a fost amenințat să nu mai pomenească vreodată de ceea ce conținea acel document. Acestea sînt scrise de cabalist, care se plînge în continuare în *Cartea Semnelor* că în curie erau numai oameni care puneau puterea mai presus de orice. Documentul lui includea dovada unui adevăr cutremurător pentru Biserică, unul care putea schimba principiile prea-sfinte și concepția asupra lumii. Ar fi fost necesară pînă și o reformare a credinței. De aceea, Biserica i-a închis gura. Apoi a refuzat să ofere dovezi și a închis monstruosul adevăr pe veci; dar nu dintr-un sentiment de răspundere față de credință sau

față de credincioși, ci din lăcomia de putere. Biserica, scrie Abulafia, stă pe picioare de lut. Dovada poate fi găsită în *Cartea Tăcerii.*

– Ați găsit *Cartea Tăcerii*?

– Da, am găsit-o împreună cu documentele despre Michelangelo. Este evident că nimeni nu a dat vreo importanță acestei scrieri.

Cardinalul deveni agitat.

– Frate întru Hristos, dumneavoastră faceți insinuări periculoase. Nu vreți să-mi deslușiți ce este de citit în această *Carte a Tăcerii?*

– Domnule cardinal, *Cartea Tăcerii* este un document scris de mînă în ebraică. Știți cît de dificil se descifrează aceste texte scrise de mînă. Eu am ajuns numai pe la jumătatea textului, dar ceea ce am aflat pînă acolo era suficient de îngrozitor ca să-mi răpească orice liniște sufletească. Abulafia spune, după învățătura profesorului său, că Sfînta Scriptură nu este corectă și că Evanghelia lui Luca pornește de la premise false. Abulafia spune: „Luca minte!..."

– Luca minte! îl întrerupse cardinalul. Asta am disutat deja. Dar de ce Luca? Ce are Luca atît de special?

– Eu m-am ocupat mult, dădu de înțeles fratele Benno, cu precauție, ca și cum se temea să îl contrazică un cardinal – proteguitor al teologiei, cu privire la unele aspecte evanghelice, cu această problemă, în acești din urmă ani. Dumneavoastră știți, Eminență, că primele evanghelii povestesc pe larg faptele lui Isus. În acest punct, ele depind de Marcu, care descrie viața pămîntească a Mîntuitorului. Ceea ce povestește el se oprește totuși la mormîntul deschis. Ultima parte, cea în care este vorba de înviere și de urcarea la ceruri, apare o completare adusă mai tîrziu, pe vremea cînd toate celelalte evanghelii erau deja scrise.

– Atunci vreți să spuneți că Luca...

– Da, Luca este acela care înfățișează primul apariția celui înviat. Și nu vă amintiți că el era elev al lui Pavel, care în *Prima Epistolă către corinteni*, încă înaintea lui Marcu, mărturisește cu rețineri, ca și cum n-ar fi fost o informație de primă mînă, că el crede într-un Hristos înviat?

– Cunosc pasajul.

Jellinek zîmbi cînd își aminti, iar cutele de pe frunte i se adînciră. „Căci mai înainte de toate eu v-am spus ceea ce mie mi s-a zis: Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scriptură, și a fost îngropat. El a înviat a treia zi, după Scriptură." Aceste cuvinte au însemnat întotdeauna foarte mult pentru mine.

– Este aceeași epistolă, continuă Benno, în care se spune mai departe: „Iar dacă nu ar fi înviat Hristos, atunci credința voastră ar fi fost în zadar și v-ați fi pierdut în păcatele voastre; și atunci cei adormiți întru Hristos ar fi pierduți... Căci așa cum toți au murit după Adam, tot așa după Hristos toate sînt făcute cu viață". M-am întrebat adesea dacă savanții care caută în Vechiul Testament interpretări pentru frescele lui Michelangelo, nu ar fi trebuit mai bine să se uite și în cel nou.

– Vreți să spuneți, din pricina legăturii care se face aici între vechiul Adam și cel nou, care se spune acolo că este Hristos?

– Eu am fost istoric al artelor și încă mai sînt, în măsura în care nu poți să scoți din minte ce ai învățat. Eu am studiat frescele Capelei Sixtine. Și am căutat mereu o explicație pentru faptul că florentinul a pus la începutul lucrării sale scena beției lui Noe și Potopul, amenințînd înainte de vreme să nimicească, prin păcatele apocaliptice, crearea lumii în numai cinci zile, ca să termine cu acea terifiantă judecată, în care un Dumnezeu mînios și creat de unul singur îi aruncă pe oameni de-a valma în adîncurile Styx-ului. Ce altceva putem face noi? Precum Noe, după cum spune apostolul Pavel: „Dacă morții nu vor învia, atunci să mîncăm și să bem, pentru că mîine nu vom mai fi".

– Atunci acesta să fie secretul Capelei Sixtine? Că Michelangelo, creatorul ei, a negat învierea lui Hristos și astfel învierea trupului?

Jellinek se ridică din nou de pe scaun. Îl lua cu amețeală și asta nu numai din pricină că îi era clar cît de bine se potrivea contextului această interpretare și cum elucidase ceea ce mult timp rămăsese ascuns. Nici o mirare, că florentinul se temea atît de mult de moarte. Pentru că, dacă Hristos nu înviase ca primul dintre cei adormiți, atunci nu era nici o speranță pentru oamenii care au urmat după el. Atunci, temelia Sfintei Biserici nu ar fi fost amenințată să fie

corodată în cîteva locuri, ci întreaga construcție era ridicată pe nisipuri mișcătoare.

Cardinalul Joseph Jellinek, prefect al Congregației pentru Teologie, urmașa cu drepturi depline a Inchiziției de odinioară, bătu cu pumnul în masă:

– Erezie!

– Dar Biserica a înfrînt și alte erezii. Maniheismul, Arianismul, erezia catharilor. Cine mai vorbește astăzi serios despre asta?

– Abraham Abulafia, spuse fratele Benno cu voce răgușită, nu a spus că el *crede* că Domnul nostru Isus nu a înviat a treia zi. El avea dovada pentru asta, iar dovada se află în *Cartea Tăcerii.*

– Și în ce constă această dovadă?

– Nu am ajuns pînă acolo, recunoscu fratele Benno. Pe la jumătatea studiilor mele, am fost chemat în armată, iar SS-ul, în fața căruia ținusem un discurs cu cîteva zile înainte, mi-a blocat accesul în bibliotecă.

– Eu nu am auzit niciodată de această *Carte a Tăcerii*, spuse Jellinek.

– În schimb, se pare că Michelangelo le cunoștea pe amîndouă, și *Cartea Semnelor*, și *Cartea Tăcerii.* Știa povestea vieții lui Abraham Abulafia. În această scrisoare – fratele Benno scoase o hîrtie din geantă – Michelangelo face referire la Abulafia, iar aici este cheia pentru dezlegarea inscripției sixtine.

– Dați-o încoace, frate, ce scrisoare e asta?

– Pe cînd făceam cercetările, am luat cu mine scrisoarea și nu am mai putut să o dau înapoi cînd am fost trimis de acolo. Am avut cea mai mare grijă de ea, în toți acești ani.

– Dați-o încoace!

– Ceea ce țineți acum în mînă este o copie. Originalul l-am predat papei Ioan Paul I, atunci cînd conșiința nu m-a mai lăsat în pace. După cum vedeți, eu sînt un om în vîrstă, și nu am vrut să mor ținînd acest secret. Ioan Paul I m-a primit cu brațele deschise și i-am povestit totul, așa cum v-am povestit și dumneavoastră. Papa a fost afectat, chiar foarte afectat. N-am mai luat scrisoarea și am plecat acasă. Misiunea mea era îndeplinită.

– Dar despre această scrisoare nu se știe nimic în curie!

– Nu știu dacă scrisoarea lui Michelangelo a făcut valuri, dar papa Ioan Paul I a reacționat cu siguranță, pentru că numai el putea fi cel care a trimis pe cineva la Oratorium-ul de pe Aventin. Abatele Odilo mi-a povestit că o oficialitate de la Vatican s-a interesat acum mai mulți ani de documentele în legătură cu Michelangelo. Abatele nu mai putea să-și amintească exact cînd s-a întîmplat asta; la insistențele mele a spus că avea impresia că era după Conclavul în care Ioan Paul I fusese ales papă, așadar cam prin perioada în care eu fusesem la Vatican. Dar papa Ioan Paul I a răposat de timpuriu și nu știu dacă cercetările au fost oprite sau au continuat. Articolele din ziar m-au făcut să-mi dau seama că trebuie să mai vin încă o dată aici.

– Da, spuse Jellinek, este bine că sînteți aici.

După aceea cardinalul citi scrisul mărunt și încîlcit:

Scumpe Ascanio,

Tu îmi pui o întrebare, iar eu îți răspund așa: să fii sigur că din ziua în care m-am născut și pînă astăzi nu mi-a trecut vreodată prin minte, fie că era vorba de lucruri neimportante, fie de altele mai semnificative, să fac ceva împotriva Sfintei Biserici. De dragul credinței mi-am dat osteneală și am muncit de cînd am venit din Florența la Roma și am suportat mai multe decît poate să suporte un creștin obișnuit, ca să alung plictiseala papilor. Sculptorii își fac treaba, ei scot din piatră formele care se înfățișează ochiului artistic și o fac cu sau fără succes. Pe lîngă asta nu mai este nimic de spus. Pictorii, în schimb, tu știi mai bine decît oricine, au anumite particularități, mai ales aici, în Italia, unde se pictează mai bine decît oriunde în lume. Pictura din Țările de Jos, în general, se spune că este mai pioasă decît cea italiană, și asta pentru că pictura Țărilor de Jos îi face pe oameni să lăcrimeze, acolo unde pe ai noștri îi lasă rece. Cei din Țările de Jos încearcă să mituiască ochii, reprezentînd lucruri drăguțe și plăcute, lucruri care sar în ochi din pricina înfățișării lor, dar adevărul este că nu conțin nimic cu adevărat artistic. Eu critic la acest fel de a picta mai

ales faptul că adună într-un singur tablou atît de multe lucruri din care de multe ori se poate face separat o întreagă operă de artă. Şi au am pictat mereu aşa şi nu obişnuiesc să mă ruşinez de acest lucru şi cînd zic asta mă refer mai ales la Capela Sixtină, pe care am pictat-o în spiritul Greciei antice. Îmi vei da dreptate, chiar dacă arta aparţine ţării, ea vine din ceruri. Nu am nevoie să mă ruşinez de Capela Sixtină, chiar dacă domnii cardinali tună şi fulgeră şi blestemă libertatea neîngrădită cu care spiritul meu s-a semeţit să reprezinte ceea ce constituie scopul ultim al sentimentelor de credinţă. Ei îmi reproşează că am pictat îngerii fără splendoarea lor divină şi pe sfinţi fără urmă de ruşine pămîntească şi că am făcut un adevărat spectacol din întinarea pudorii. Fiind aşa de porniţi, papii şi cardinalii au mers pînă într-acolo, încît să treacă cu vederea lucrul cel mai important pe care l-am întreţesut pe acel tavan. Trebuie să ştii, scumpe Ascanio, dar să păstrezi pentru tine cît trăiesc eu, pentru că m-ar omorî cu pietre dacă le-aş spune adevărul. Nici unul dintre cei care au fost revoltaţi de goliciunea personajelor mele nu le-a bătut la ochi zelul cu care citesc sibilele şi profeţii mei cei îmbrăcaţi sobru, care sînt toţi preocupaţi de cărţi şi de suluri de scris şi chiar am crezut că trebuie să iau secretul cu mine în mormînt, dar după aceea ai descoperit tu, scumpe Ascanio, cele opt litere şi te-ai întrebat care le era înţelesul. Aici se află răspunsul meu: Aceste opt litere sînt răzbunarea mea. Şi tu, ca şi mine, eşti devotat Cabalei şi ştii despre cel mai mare dintre cei mari – Abraham Abulafia. Iar pentru toţi cei care sînt implicaţi, eu am pus acolo nişte semne care nu pot fi trecute cu vederea. Căci Abulafia cunoştea un adevăr cutremurător pentru Biserică. Era un om corect şi drept, la fel ca şi Savonarola; amîndurora li s-au pricinuit rele de către papi, au fost persecutaţi ca fiind eretici, şi asta pentru că Biserica nu este aşa cum se arată. Orice adevăr care poate fi periculos pentru Biserică este suprimat. Aşa s-a întîmplat cu Abulafia şi tot aşa s-a întîmplat cu Savonarola. Savonarola a fost ars pe rug, Abulafia a fost prădat de scrierile sale. Aşa am

auzit eu de la prietenii mei. Tot ceea ce a dovedit Abulafia a fost pus sub tăcere, împotriva conștiinței. Papii se poartă ca și cum ar fi stăpînitorii lumii, iar Biserica nu s-a schimbat de la Abulafia. Tu știi cum s-au purtat cu mine. Dar eu m-am răzbunat acolo, sus! Eu, Michelangelo Buonarroti. Vor veni și alți papi și cînd ochii lor se vor ridica în Capela Sixtină, și vor privi la profetul Ieremia cel drept, cel mai drept dintre drepți, atunci vor vedea cît este de apăsat și cum tace în disperarea sa. Ieremia știe adevărul. Și vor vedea indiciul pe care l-am făcut vizibil și totuși de nevăzut pentru toți. Căci sulul de la picioarele lui Ieremia spune: «Luca minte!» Iar lumea va înțelege cîndva ceea ce vreau să spun.

Michelangelo Buonarroti, din Roma

Jellinek tăcu. Fratele Benno se uita la cardinal și urmă o pauză jenant de lungă.

– O răzbunare diabolică, spuse cardinalul Jellinek. O răzbunare cu adevărat diabolică din partea florentinului. Dar ce spune acest Abulafia? Aduce vreo dovadă? E o conjurație strămoșească a bisericii împortiva lumii?

– Fie și numai gîndul la așa ceva mă chinuie pînă în ziua de azi, domnule cardinal.

– Pălăvrăgeală eretică! Unde sînt acele *buste* pe care ați lucrat cîndva, lucrurile rămase de la Michelangelo și *Cartea Tăcerii?*

– În afară de această scrisoare, eu am lăsat totul în biblioteca din Oratorium. Am căutat cu atenție, dar acolo nu mai e nici un document, iar bibliotecarul nu a putut să-și amintească să fi văzut vreodată vreo *busta* referitoare la Michelangelo ori ceva din documentele care i-au aparținut. Iar abatele Odilo și-a amintit că nici trimisul din Vatican nu a găsit nimic și a plecat acasă cu treaba nefăcută.

– Bizar. De ce au dispărut aceste lucruri? Și mai ales, de unde provin? Cardinalul chibzuia. Nu găsise el în Arhiva Secretă documentele lui Michelangelo? Nu întrebase el atunci de ce erau păstrate aceste scrisori în *riserva?* Poate că erau documentele rămase de la Michelangelo cu care lucrase mai demult fratele Benno, deși – iar asta îl făcu din nou să se îndoiască – nu a văzut niciodată această

scrisoare a lui Michelangelo, a cărei copie o ținea acum în mîini și cu atît mai puțin *Cartea Tăcerii.*

Jellinek îl rugă pe fratele Benno să își amintească ce documente și scrisori fuseseră printre documentele rămase de la Michelangelo.

Era mult de atunci, spuse Benno, dar dacă își amintește bine, printre lucrurile acelea se aflau cîteva zeci de scrisori – scrisori *către* Michelangelo și scrisori *de la* Michelangelo, ceea ce era destul de ciudat. Cine păstrează propriile scrisori? Dar pe lîngă scrisoarea pomenită mai înainte, existau și alte scrisori către Condivi, scrisori către papă, scrisori către tatăl său din Florența și, firește, scrisori către Vittoria Colonna, marea lui iubire platonică.

Cînd cardinalul Jellinek ajunse acasă în acea seară, la Palazzo Chigi, arăta ca un om mort. Nici măcar Giovanna, care îl întîmpină pe palierul superior, nu îi mai trezea interesul.

– *Buona sera, Signora!* spuse absent și trase ușa după el.

Singur în bibliotecă, citi din nou scrisoarea lui Michelangelo. Conținutul ei părea să îl sufoce. Că Isus, Domnul, nu a înviat. Nu înțelegea și recapitulă: Exista inscripția de mîna lui Michelangelo și planificarea cea stranie de pe tavanul Capelei Sixtine; exista copia unei scrisori a lui Michelangelo, al cărei original fusese predat papei Ioan Paul I, care acum dispăruse însă. De Abulafia exista *Cartea Semnelor* într-o copertă care nu-i aparținea și din care lipsea pagina cea mai importantă; mai existau documentele rămase de la Michelangelo care erau păstrate în Arhiva Secretă, din motive necunoscute, și în cele din urmă mai era și o *Carte a Tăcerii*, al cărei conținut nu îl cunoștea nimeni în întregime și care nu se găsea nici măcar în Arhiva Secretă.

Cardinalul nu reușea să deslușească adevărul. Judecata lui, care de altfel era atît de precisă, refuza să extragă concluziile adecvate din toate acestea. Putea oare să prezinte în fața Consiliului cardinalilor, episcopilor și monseniorilor ceea ce aflase? Nu îi era permis. Pericolul era imens! De aceea, hotărî să dezvăluie secretul mai întîi lui padre Augustinus și să discute cu el problema.

În marțea din Săptămîna Patimilor

Într-unul dintre cele mai ferite colțuri ale bibliotecii Vaticanului, acolo unde izul de mucegai de pe cărțile vechi este foarte înțepător și unde praful te lasă fără suflare, Jellinek se întîlni cu padre Augustinus. Îi povesti despre discuția cu fratele Benno și îi spuse că găsise în Arhiva Secretă *buste* cu documentele lui Michelangelo, cele pe care lucrase Benno. Lipseau doar una dintre scrisorile lui Michelangelo și o așa-numită *Carte a Tăcerii* despre care nu se știa nimic. Jellinek se opri aici cu dezvăluirile.

Augustinus se arătă cutremurat, mai ales de ceea ce conținea ultima pagină din *Cartea Semnelor*, acolo unde se pretinde că Evanghelia este o minciună.

– Ați auzit vreodată de *Cartea Tăcerii?* întrebă cardinalul, iar Augustinus răspunse:

– Nu îmi amintesc, Eminență, dar așteptați!

Apoi dispăru printre rafturi, răsfoi prin compendii și cataloage și se întoarse cu știrea că o carte cu un astfel de titlu nu se cunoaște în Arhiva Vaticanului și, prin urmare, nu este arhivată.

Jellinek scoase un bilet și îl întinse arhivarului.

– Aceasta este codul de înregistrare pentru documentele care i-au aparținut lui Michelangelo. Puteți să vă dați seama cînd au ajuns aici aceste obiecte?

Augustinus făcu ochii mici.

– În orice caz, abia după ultimul război mondial.

– Acum înțeleg ce s-a întîmplat.

– Povestiți, Eminență!

– Ați auzit de ODESSA?

Augustinus își ridică privirile.

– Acea organizație a foștilor naziști?

– Exact la ea mă refer. Am avut zilele astea o discuție cu Antonio Adelman, președintele Băncii Unione. În legătură cu inscripția Abulafia, mi-a relatat un episod cu care Biserica nu se prea poate mîndri.

– Știți?

– Știu că în Oratorium-ul de pe Aventin s-au ascuns naziști după ultimul război mondial, cărora li s-au pus la dispoziție pașapoarte false. Iar asta se întîmpla cu aprobarea Vaticanului.

Augustinus se uita fix la Jellinek. Nu știa ce să facă, dacă să tacă sau dacă să vorbească.

– Dar ce legătură are Adelman și mai ales ce legătură are acest lucru cu Michelangelo? spuse el într-un final.

– Adelman este evreu. Naziștii i-au făcut rău, dar a supraviețuit într-o ascunzătoare din mijlocul Romei, pentru că nu avea încredere în acești răufăcători. Au obținut, prin șantaj, de la evreii din Roma o tonă de aur și bijuterii și au promis să-i cruțe. Adelman nu a îndrăznit să iasă din adăpost și, dacă trăiește și astăzi, se datorează acestei precauții. După război a auzit că naziștii șantajaseră cu ceva Biserica, pentru a putea folosi Oratorium-ul ca ascunzătoare. Iar în asta a jucat un rol și numele lui Michelangelo.

– Nu mai trebuie să spuneți nimic, Eminență, știu povestea.

– O știți...

– Abatele Odilo mi-a istorisit-o cu condiția să păstrez secretul. Mi-a arătat pînă și aurul!

– Aurul mai este acolo?

– Cel puțin o parte. Nu știu.

Cardinalul dădu din cap și ridică un deget.

– Acum înțeleg cum au decurs lucrurile în vremea aceea. Cînd fratele Benno și-a ținut discursul, naziștii au ciulit urechile. Benno a expus faptul că a descoperit o *Carte a Tăcerii* enigmatică, prin intermediul documentelor de pe urma lui Michelangelo, carte care putea să aducă mari prejudicii Bisericii. Cei din frunte știau cu toții

că li se apropia sfîrșitul, cînd a apărut ceva cu care Biserica putea fi șantajată de-a dreptul. L-au chemat în armată pe tînărul neamț chiar a doua zi și i-au smuls textele pe care acesta lucra, ca să le ia ei. Chiar sperau că Benno, cu toate cunoștințele lui, va muri în teatrul de război.

– Dar fratele Benno a supraviețuit.

– A supraviețuit, dar nu a îndrăznit să își dezvăluie secretul, iar naziștii s-au folosit de această *Carte a Tăcerii* și au șantajat Biserica. Circuitul mănăstirilor a fost o idee genială, iar Oratorium-ul de pe Aventin, o ascunzătoare sigură și bună pentru a-i trece pe naziști ilegal peste graniță. Biserica a trebuit să intre în joc, dacă nu voia să se afle despre *Cartea Tăcerii.*

Jellinek chibzui. Dacă lucrurile se petrecuseră așa, atunci trebuie că, după ce acțiunea se încheiase, Vaticanul reținuse materialele cu care fusese șantajat, inclusiv *Cartea Tăcerii*, căci ce alt motiv exista să păstreze în *riserva* documentele lăsate de Michelangelo? Dar unde se afla *Cartea Tăcerii,* al cărei adevărat conținut încă nu îl cunoșteau?

– Ce nu înțeleg eu încă, spuse Jellinek, este ce legătură are padre Pio. El a găsit *Cartea Semnelor* și trebuie că știuse ceva de undeva sau cel puțin bănuise. Trebuie că Pio a fost cel care a rupt ultima pagină și a pus scrisoarea în același loc, cea cu avertismentul de a nu mai căuta. Trebuie că știuse că există o carte cu un conținut devastator. Dar mai ales, de ce s-a sinucis? Să știi aceste lucruri nu reprezintă un motiv pentru care să îți iei viața.

Padre Augustinus tot clătina din cap. Cunoștea adevăratul motiv, sau cel puțin credea că îl cunoaște, după cele povestite de abate în pivnița din Oratorium. Trebuia să tacă sau trebuia să îi spună cardinalului ceea ce știa? Mai devreme sau mai tîrziu tot va afla întreaga poveste, pentru că Jellinek nu era omul care să se oprească la jumătatea drumului.

Așa că Augustinus îi spuse cardinalului despre Oficiul de emigrare al Vaticanului, care luase asupra sa îndatorirea de a-i duce pe naziști, de preferință, în America de Sud, povesti despre monseniorul Tondini, care conducea toată afacerea și despre subalternul

său Pio Segoni, care nu s-a sfiit să ia aur și bijuterii, mai ales acele piese pe care naziștii le obținuseră prin șantaj de la evreii din Roma.

Referitor la numirea sa în fruntea Arhivei Vaticanului, din teamă că, dacă rămîne în funcție, predecesorii lui vor scoate prea multe la iveală din ceea ce, după dorințele anumitor puteri trebuia să rămînă ascuns, pe Pio l-a ajuns din urmă trecutul. Timpul vindecă multe răni, dar de multe ori e suficient să-ți aduci o dată aminte, ca să se deschidă la loc. Padre Pio știa despre un alt material exploziv, care se afla printre documentele care aparținuseră lui Michelangelo și și-a amintit de propria viață nefericită de mai demult și de rușinea care s-a abătut asupra Bisericii astfel și care putea fi făcută cunoscută tuturor, dacă cineva se atingea de acele lucruri.

Se iviseră două noi întrebări: A citit padre Pio *Cartea Tăcerii?* O găsise și chiar o distrusese?

În miercurea din Săptămîna Patimilor

Înainte de prînz, membrii Consiliului se strînseră într-o ședință extraordinară. Cardinalul secretar de stat Cascone rugase insistent ca această întrunire să aibă loc. Cascone deschise conferința cu întrebarea dacă cineva are ceva nou de spus în legătură cu cercetările. Domnii negară și asfel rămăsese ca Jellinek să rezolve misterul cu ajutorul paginii lipsă din *Cartea Semnelor*. Doar dacă se știa ce scrisese Abulafia pe această pagină puteau să îndrăznească să ajungă la interpretări mai profunde. Care era motivul pentru care Cascone convocase Consiliul acum, în Săptămîna Patimilor?

Paștele, răspunse Cascone, este sărbătoarea păcii pentru Biserică, iar el se întreba dacă nu se întrevede pacea și în acest caz nefericit, după ce nu se văzuseră progrese de nici o parte în timpul ce i se alocase. Se găsise rezolvarea: Michelangelo pictase numele unui cabalist pe tavanul sixtinei; înclinațiile lui cabalistice fuseseră exprimate, nu spunea aici decît lucruri cunoscute. Era Jellinek în posesia unor cunoștințe noi?

Jellinek negă; nu găsise nimic care să depășească cele cunoscute deja. Răscolise totul prin Arhivă și prin *riserva*, dar în nici un loc nu apăruse acea carte care fusese luată de Inchiziție de la Abulafia și nici nu se aflaseră alte indicii referioare la autor. Cercetările din bibliotecile evreiești nu au furnizat nici un rezultat concret pînă astăzi; nu putuse nici măcar să identifice un al doilea exemplar din *Cartea Semnelor*. Renunțase la speranța de a mai găsi ceva în sensul

clarificării cazului înăuntrul zidurilor Vaticanului. Fie se pierduseră documentele în decursul timpului sau Pio le distrusese înainte de deces. Nu putea exclude a doua ipoteză, dacă își amintea de scrisoarea celui răposat. Singurul lucru cert era că, datorită unui articol din ziar, venise la el un călugăr cu un text de-al lui Michelangelo, în care acesta își făcea cunoscută răzbunarea de pe bolta sixtinei. Făcea referire tocmai la acel text care fusese cîndva confiscat de Inchiziție. Restul era deja cunoscut de preacinstiții membri ai acestui Consiliu.

Cascone reflectă:

– Domnule cardinal, dar asta nu ne face să progresăm nici măcar cu un pas! Nici nu este posibil, de fapt, pentru că noi am găsit deja rezolvarea. Din cauza furiei împotriva muncii care nu îi făcuse plăcere și din mînie pricinuită de felul incorect în care fusese tratat de către papi, Michelangelo a dat frîu liber nemulțumirilor sale. Mai există alte interpretări? Enigma a fost dezlegată. Ce să mai știm despre un om pe care, secole de-a rîndul, Biserica nu l-a găsit destul de însemnat ca să-i păstreze documentele? Căutarea pe urmele lui Abulafia poate aduce numai rele. Știm destul. Michelangelo a fost adept al Cabalei. Și de aceea v-am convocat, domnii mei. Acum doar ne pierdem timpul. Fiecare are într-adevăr ceva mai important de făcut.

– Dar, cardinale secretar de stat, strigă Parenti, pe mine nu mă mulțumește această rezolvare! Și nu este de ajuns pentru știință!

Cascone îi reteză vorba lui Parenti.

– Noi tratăm aici un caz al Bisericii, nu unul științific! Iar acest lucru este de ajuns! De aceea vin astăzi cu solicitarea, și îi rog insistent pe domnii de aici să fie de acord cu mine, să dizolvăm Consiliul și să tratăm lucrurile în continuare *specialisssimo modo.*

– În ruptul capului nu pot să fiu de acord cu asta! strigă Parenti.

– Se va găsi o rezolvare pentru dumneavoastră, profesore. Biserica nu uită și are brațul lung! Să nu uitați asta!

Și Jellinek îl contrazise vehement. Momentan nu progresase, dar era cu siguranță pe urmele unei rezolvări.

Cardinalul secretar de stat avea dreptate, se amestecă și Canisius, și cei mai mulți dădură din cap în semn de aprobare. Și el era pentru

dizolvarea Consiliului. Orice alte cercetări puteau mai dregrabă să facă rău decît să fie de vreun folos.

Astfel se termină Consiliul, hotărîndu-se dizolvarea lui printr-o majoritate simplă. Jellinek a fost ridicat din post *ex officio*; se conveni ca tot ceea ce se exprimase în cadrul Consiliului să fie tratat pe viitor tot *specialissimo modo*. Parenti urma să prezinte săptămînile următoare o propunere de informare publică și atunci urma să se decidă ce se va întîmpla cu literele pictate.

Jellinek părăsi încăperea împreună cu Bellini.

– Nu fiți atît de supărat, domnule cardinal.

– Sînt dezamăgit! Cascone s-a opus mereu cercetărilor mele, de la bun început a preferat niște explicații rapide în locul cercetărilor fundamentate. Credeam că măcar dumneavoastră sînteți de partea mea! Aș fi contat pe sprijinul dumneavoastră. Dar m-am înșelat în ceea ce vă privește. Și în ceea ce îl privește pe Stickler!

– Trebuie să îi dau dreptate lui Cascone, poate că avem alte lucruri mai importante de care ar trebui să ne ocupăm. La ce să folosească răscolitul în obiecte vechi de sute de ani, cînd trecutul recent ascunde atîtea lucruri neclare? Există destulă vină, care nu a trecut încă!

– Probabil. Pînă acum nici eu nu am mai crezut în progresul cercetărilor mele. S-au pierdut prea multe urme în nisip. Totuși, eu sînt o persoană care își duce întotdeauna treaba la capăt; nu renunț așa de repede. Altfel nu aș fi aici, în acest loc. Și pur și simplu refuz să renunț acum, cînd simt că sînt atît de aproape de rezolvare.

– Deseori trebuie să renunțăm, frate întru Hristos, interveni Bellini. Viața cere concesii. Credeți că mie îmi e mereu ușor să fac ceea ce fac? Uneori trebuie să fac abstracție de ceea ce doresc. Vă amintiți de discuția noastră de acum cîteva săptămîni, aceea pe care am avut-o cu Stickler? Repet același lucru pe care vi l-am povestit atunci.

– Cu atît mai mult aș fi avut nevoie de sprijinul dumneavoastră împotriva membrilor celeilalte tabere.

– După cum am zis deja, trebuie făcute concesii ca să supraviețuim. În afară de asta, nu ați mai primit nici o vizită-surpriză?

Jellinek negă.

– Eu încă nu știu ce să înțeleg din acel avertisment bizar. De ce am primit tocmai eu pachetul ăsta ciudat?

– M-am gîndit între timp. Am bănuiala că dumneavoastră ați ajuns fără să vreți între roțile dințate ale mecanismului unei organizații secrete, pentru că cercetările referitoare la inscripția sixtină au urmări mai adînci decît se aștepta la început. O anumită parte se teme de cercetări mai serioase.

– De aici și pachetul cel ciudat cu papucii și ochelarii papei!

– Exact! Pentru cel care nu este implicat, acest pachet nu are nici un sens. Dar pentru cel care s-a adîncit atît de mult în cercetări încît știe și dedesubturile, pachetul este un avertiment care nu poate fi ignorat. Frate, riscați mult în viață, chiar extrem de mult!

Jellinek apucă nesigur cu degetele de nasturii purpurii ai sutanei sale. Nu era omul pe care să-l poți speria ușor, dar acum își simți dintr-odată bătăile inimii și căută aer.

– Este sigur că făceau parte din vreo lojă masonică, își continuă Bellini ideea. Probabil P2[1]. Ei, această organizație încă funcționează. Scopul membrilor săi este de a aduna putere, influență și bogăție peste granițele Italiei. Tentaculele ajung pînă în America de Sud, iar membrii ei se găsesc în cele mai înalte cercuri de conducere, în justiție, în industrie și în bănci. De mult timp se zvonește că anumiți membri ai curiei, preoți, episcopi și cardinali fac parte din această lojă masonică. În cazul anumitor cardinali și episcopi – și aici Bellini făcu o pauză – eu sînt foarte sigur. Ca observație suplimentară, există și o suprapunere de interese financiare la cel mai înalt nivel. Afacerile administratorului nostru financiar din Vatican, care este episcop, iar aici e vorba de afaceri și structuri financiare uriașe, nu sînt întotdeauna lipsite de probleme și necesită discreție maximă. Ați auzit cu siguranță zicala că, dacă intri în Vatican cu o ladă de bani, toate legile financiare lumești nu mai au nici o putere! Orice agitație înăuntrul și în jurul curiei se traduce în pericol pentru desfășurarea

[1] Ref. la loja masonică italiană (n.tr.)

în liniște a afacerilor. Cercetările dumneavoastră au atras prea mult atenția asupra curiei.

– Dar Biserica vede în faptul de a fi membru într-o lojă ortodoxă un motiv pentru excomunicare!

Bellini ridică din umeri.

– Se pare că asta deranjează din ce în ce mai puțin. Neregula s-a răspîndit mult în Vatican în ultimii ani. P2 întreține un serviciu de spionaj în toată regula. Acesta întocmește dosare despre oameni importanți, încearcă să le afle punctele slabe și să se folosească de ele. Asta înseamnă că fiecare trebuie să dezvăluie un secret împovărător ca să poată fi primit. Nu sînteți de mult în Roma, domnule cardinal. Poate și dumneavoastră ați fost supravegheat?

– Cabina telefonică din fața casei mele!

Vocea lui Jellinek crescu în intensitate:

– Și Giovanna, această femeie. Totul nu-i decît un teatru de proastă calitate!

– Nu înțeleg, frate.

– Nici nu trebuie, cardinale Bellini, nici nu trebuie.

Astfel se despărțiră cei doi, iar Jellinek se gîndi mult la ceea ce se vorbise. Acum știa sigur ce era cu persoana care dădea telefoane și făcea vizite noaptea. Mai rămînea afecțiunea Giovannei. Chiar dacă aceasta nu îi era destinată, ci ea urmărea cu totul alte scopuri, tot spera în ascuns că ea va trage cu urechea în continuare la ce făcea el. Și se retrase cu gînduri necuviincioase.

În Joia Mare

Seara, Jellinek trecu prin Sala di Merce ca să vadă în ce fază mai era partida. Cînd intră, fu surprins de prezența lui Cascone. Dar acesta îl salută scurt și absent, apoi se grăbi să iasă din încăpere.

Jellinek așezase calul la e4 la a optsprezecea mutare, iar adversarul lui mutase tura de la e6 la g6. Calul alb bloca acum, împreună cu regina, majoritatea pionilor negri de-o parte și de alta a reginei. Jellinek se miră foarte tare de această mișcare promptă a adversarului. Îl atrăsese în capcană într-un mod foarte evident și încerca obraznic să îl facă mat. Trebuia să se dea bătut Jellinek? În momentul acesta nu avea nici un strop de noroc. Consiliul fusese dizolvat împotriva dorinței sale și nici la șah nu obținuse vreun avanaj. Privea gînditor la figurile finisate artistic, a căror frumusețe și deplinătate a măiestriei îl fascinau iar și iar. Nu, nu stătea rău, vedea o ieșire.

Urma să își folosească repede majoritatea pieselor și să le aducă în jurul regelui. Asta ar fi dat jocului – ar fi trebuit să îi dea – o întorsătură decisivă și l-ar fi pus în avantaj. Poate că o manevră neatentă a adversarului ar fi decis jocul în favoarea lui, în cele din urmă. Cardinalul își mută tura hotărît, de la e1 la e3. Chiar era Stickler cel împotriva căruia juca? Acest joc îndrăzneț nu i se potrivea deloc, în nici un caz tacticianului precaut împotriva căruia se obișnuise să joace.

Jellinek renunță la acest gînd, acum avea alte probleme. Bătea pasul pe loc în căutarea *Cărții Tăcerii*. Chiar dacă deschisese sute de *buste* și verificase sute de cărți, în speranța că o va găsi chiar, dacă într-o copertă care nu-i aparținea, toate cercetările rămăseseră fără rezultat.

Cînd să plece din Sala di Merce, se ciocni de Stickler. Jellinek nu putu să-și rețină observația:

– Nu arată bine pentru dumneavoastră, frate întru Hristos!

– De ce spuneți asta? întrebă Stickler în replică.

– Dumneavoastră urmați la mutare, monseniore!

– Nu înțeleg, domnule cardinal. Despre ce vorbiți?

– De partida noastră. Puteți să recunoașteți liniștit.

– Regret, dar nu știu despre ce vorbiți, Eminență.

– Dar vreți să spuneți că nu dumneavoastră sînteți misteriosul adversar împoriva căruia joc de multe săptămîni?

Jellinek îl luă pe Stickler în Sala di Merce, prin ușa cea înaltă, și îi arătă jocul de șah.

– Și dumneavoastră credeți, că eu aș... spuse Stickler. Trebuie să vă dezamăgesc, Eminență. Ce este aici este un set de șah foarte frumos, dar eu nu am jucat încă vreodată cu el.

Jellinek tăcu încurcat.

– Există în afară de noi doi destui jucători excepționali de șah între zidurile Vaticanului. De exemplu Canisius.

Jellinek dădu din cap că nu.

– Nu i se potrivește strategia, știu cum joacă.

– Sau Frantisek Kolletzki, sau cardinalul secretar de stat Cascone, un strateg de excepție, dar îndrăzneț, căruia îi face plăcere să le pună piedică adversarilor, la fel ca și în viață, dacă îmi e permisă asemenea observație. În jocul de șah nu poți să-ți ascunzi adevăratul caracter. Toți cei pomeniți sînt maeștri ai jocului regal și au des ocazia să vină aici, datorită faptului că locuiesc în apropiere.

Jellinek răsuflă.

– Joc așadar de ceva vreme împotriva unui adversar pe care nu îl cunosc.

Stickler ridică din umeri și Jellinek se opri să se gîndească.

– De fapt nu mă miră deloc, spuse el, cine să-și cunoască pe aici adevărații adversari?

– În mine puteți să aveți încredere, Eminență, replică Stickler, eu chiar cred că aveți încredere în mine, însă nu vă încredințați mie secretele, asta este diferența. De ce nu vă confesați mie?

– Dar pot să mă confesez dumneavoastră, monseniore, spuse Jellinek. Însă locul acesta nu este bun pentru o discuție confidențială. Unde putem vorbi fără să fim deranjați?

– Veniți, spuse Stickler și se îndreptară spre locuința camerierului.

Stickler ocupa un mic apartament din palatul papal. În comparație cu încăperile luxoase ale cardinalilor, acesta dădea impresia de mare modestie. Mobilierul închis la culoare era vechi și nu era de preț. Cei doi luară loc într-un colț de odihnă cu mobile tapisate și cardinalul povesti că îl căutase un frate pe nume Benno, dintr-o mănăstire de călugări tăcuți. I-a transmis lucruri uimitoare în legătură cu inscripția sixtină, lucruri care îl făceau să nu mai doarmă.

Stickler îl rugă pe cardinal să fie bun și să-i descrie mai pe larg despre ce este vorba.

Fratele Benno, povesti Jellinek, îi dăduse copia unei scrisori de-a lui Michelangelo, în care se fac aluzii la anumite documente în posesia cărora el, Jellinek, nu putea ajunge. Fără documente, se temea el, enigma inscripției nu putea fi dezlegată complet.

Cum ajunsese fratele în posesia copiei scrisorii?

Benno lucrase, replică Jellinek, în legătură cu Michelangelo. Datorită anumitor circumstanțe, ajunsese în posesia originalului; totuși pretindea că îi dăduse papei Ioan Paul I originalul acestei scrisori a lui Michelangelo, cu aceste misterioase aluzii. Putea el, Stickler, să își amintească de vreun caz asemănător?

Stickler repetă de mai multe ori numele Benno, spuse în cele din urmă că avea impresia că mai auzise numele acesta. Da, își amintea că văzuse o scrisoare foarte veche pe biroul Sanctității Sale. Ioan Paul I zăbovise adesea prin Arhiva Secretă în acea perioadă și putea să presupună că această scrisoare provine de acolo. Dar în afară de asta nu a mai dat nici o importanță scrisorii. Din cîte se înțelegea din ceea ce zicea papa Ioan Paul I, iar Stickler îl rugă să trateze aceste informații *specialissimo modo*, acesta pregătise convocarea unui nou Conciliu.

Un Conciliu? Lui Jellinek i se făcu teamă. Nu auzise niciodată despre un asemenea plan al lui Ioan Paul I.

Dar nu putea să facă așa ceva, opină Stickler, Ioan Paul I nu ajunsese pînă într-acolo, încît să dea publicității planurile sale. În

afară de Cascone și Canisius, nimeni nu-i mai știa planurile, nici neînsemnatul cel de față, firește, zise Stickler, iar din vorbe răzbătea o oarecare mîndrie. Cascone și Canisius au fost totuși niște adversari înverșunați ai acestui plan. De multe ori auzise discuții aprinse în spatele ușilor închise, precum și învinuiri aduse de o parte și de alta, dar Ioan Paul I a rămas pe poziție și a insistat asupra faptului că trebuie că convoace un Conciliu. Însă cu o zi înainte ca papa să își facă oficial cunoscute planurile, a decedat, în circumstanțe memorabile, care lui, adică lui Jellinek, îi erau deja cunoscute.

Jellinek își exprimă uimirea că succesorul lui nu s-a ocupat niciodată de planurile referitoare la Conciliu, iar Stickler îi răspunse că acest lucru nu era posibil tocmai din pricină că dispăruseră toate documentele și notițele despre ele. El, Stickler, putea să spună cu mîna pe inimă că Ioan Paul I se ocupa cu acestea încă și în seara dinaintea decesului său. El dorea să i se dea mînă liberă în a reforma curia.

Ce credea, fuseseră furate respectivele documente?

Da, așa credea el, răspunse Stickler. Călugărița care îl găsise dimineața pe Ioan Paul I mort în patul lui spunea că ținea în mînă mai multe coli de hîrtie. În comunicatul oficial despre decesul papei s-a spus totuși că Ioan Paul I răposase în timp ce lectura o carte, iar călugăriței i s-a impus cu strictețe tăcerea și a fost trimisă într-o mănăstire izolată. Oficial firește că nu cunoștea nimic, dar în calitate de camerier, fusese informat despre fiecare acțiune a papei.

– Am o bănuială foarte urîtă, spuse Jellinek după ce șovăi puțin. În afară de dumneavoastră, numai doi oameni mai știau de planurile papei, doi adversari înverșunați ai planurilor lui, pe care papa dorea să-i scoată din funcții, moartea lui... exact în acel moment... documentele lipsă... rămîne o singură concluzie... Cascone și Canisius... trebuie că ei... Nu, nu îndrăznesc să rostesc așa ceva!

– Aceeași bănuială o am și eu, replică Stickler, dar îmi lipsesc dovezile, și de aceea sînt obligat să tac.

Jellinek își drese vocea.

– Bellini mi-a pomenit cu puțin înainte de o lojă secretă. Ați auzi de ea?

– Firește.

– El zicea că fac parte din această comunitate ilegală și membri ai curiei. Credeți că există vreo legătură cu cei numiți?

– Eu sînt destul de sigur. A existat o listă a membrilor lojilor și mi-a ajuns pe la urechi faptul că era menționat numele amîndurora. Probabil că s-au cam speriat din cauza cercetărilor dumneavoastră și au trimis niște intermediari care să vă aducă acea amenințare. Cine altcineva putea folosi papucii de casă și ochelarii ca mijloc de presiune, în afară de cei desemnați ca fiind răspunzători pentru dispariția lor?

– Mi-e greu să cred așa ceva. Este prea monstruos ceea ce îmi spuneți. Dar, monseniore, ca să revenim la Conciliu: Care era tema acestuia?

– Era vorba despre Învierea Domnului nostru Isus.

– Învierea lui Hristos? Și scrisorile, și documentele cu care se ocupa papa Ioan Paul I pe atunci au dispărut tot în ziua morții sale?

– Nu în primă fază, răspunse Stickler. Îmi amintesc tocmai din cauză că mie îmi revenise sarcina de a face ordine pe biroul lui Ioan Paul I, fiind camerierul papei. Atunci am găsit cîteva *buste* și scrisori vechi și un text în ebraică care de-abia dacă putea fi descifrat. Papa stătuse deasupra acestei hîrtii nopți de-a rîndul și o acoperea întotdeauna cînd intram.

– Și despre ce text era vorba, nu puteți să spuneți?

– Regret, Eminență. Atunci nu am acordat nici o importanță acestui lucru. Pur și simplu mi s-a părut nesemnificativ. Pe de altă parte, Cascone zorea totul: trebuia să fie ordine pe birou pînă seara. Trebuia procedat rapid. Și de aceea am pus ultimele documente de care se ocupase Ioan Paul I împreună cu celelalte rămase de pe urma lui.

– Și unde se găsesc toate acestea?

– În arhivă, în locul în care se păstrează toate documentele rămase de la papi.

Jellinek sări în picioare.

– Stickler! Asta e rezolvarea! De aceea nu am găsit documentele în Arhiva Secretă, acolo unde le era locul și de unde și proveneau.

În Sîmbăta Mare și pînă în Duminica de Paște

Nici măcar Vinerea Mare, cu reverberațiile ei sfinte ale suferinței și morții Domnului nostru nu au putut să-i aducă măcar puțină pace cardinalului Jellinek. Va găsi el, oare, *Cartea Tăcerii?* Această întrebare îl făcea să se trezească, înspăimîntat, noaptea din somn. Și dacă Stickler avea dreptate?! Probabil că avea. În orice caz, aceasta era singura explicație plauzibilă: ODESSA predase Vaticanului documentele în schimbul acțiunii de pierdere a urmelor membrilor săi. Astfel, ele au ajuns din nou în *riserva,* departe de privirile indiscrete ale persoanelor neautorizate. Și chiar acolo ar fi rămas, neatinse și uitate, pentru că Arhiva Secretă este un adevărat mormînt pentru lucrurile care nu sînt destinate publicității. Deoarece numele *Abulafia* fusese scos din Arhiva generală, secretul ar fi rămas ascuns pentru totdeauna, dacă fratele Benno nu l-ar fi informat pe papa Ioan Paul I despre cercetările sale. Ioan Paul I trebuie că scosese cărțile lui Abulafia din Arhivă și gîndise un plan pentru Conciliu.

Dar ce Doamne Dumnezeule conține *Cartea Tăcerii*, pe care papa o considera atît de necesară pentru un pas atît de important? Era clar că acesta fusese motivul din pricina căruia murise. Părea că această carte misterioasă își croia mereu drum către lumină. Inițial stătuse neobservată în Oratorium-ul de pe Aventin, apoi în Arhiva Secretă și acum printre documentele rămase de la papi, iar în condiții normale nu ar mai fi apucat nimeni să o vadă. Cine să fie interesat de documente lăsate de papi și, mai ales, cine avea acces în acest sector?

Jellinek nu mai voia să aștepte pînă cînd se deschidea Arhiva în prima zi de joi, după Paște. Trebuia să fie sigur acum, chiar azi, în Sîmbăta Mare. De aceea l-a rugat pe cel responsabil cu cheile să vină la el și a anunțat că are de făcut cercetări importante; funcționarul trebuia să îi înmîneze cheia și să îl lase în pace. Se duse apoi la ușa îndepărtată din Arhiva Vaticanului, într-o încăpere în care încă nu intrase și, cu fiecare pas, devenea din ce în ce mai tensionat. Șovăi o clipă înainte de a introduce cheia în broască. Ce putea să-l aștepte? Ce adevăr îngrozitor se va deschide în fața lui? Deschise cu hotărîre ușa cea grea.

Nu cunoștea încăperea, iar ziua abia se strecura prin luminatoarele lăptoase din tavan. A durat ceva vreme pînă i s-au obișnuit ochii cu lumina slabă. Camera îi dădea o impresie mortuară. Casete metalice și recipiente pe pereți. Mirosea nedefinit, nu a hîrtie și piele ca în *riserva*, ci a umezeală și a mucegai. Această încăpere era un mormînt folosit pentru păstrarea posesiunilor personale ale papilor. În fiecare dintre aceste cutii de tablă se afla ceea ce era mai personal din ceea ce aparținuse papilor și fiecare purta cîte un nume: Leon al X-lea, Pius al XII-lea, Ioan al XXIII-lea și tot așa. Tot acolo se afla și numele Ioan Paul I, pe o cutie modestă din aramă, fără podoabe precum multe altele, sobră la fel cum fusese și papa cît a trăit.

Jellinek scoase caseta cu grijă – măsura o jumătate de metru în lățime, iar în lungime era dublă – și o puse pe masă de o parte. O vreme privi recipientul maroniu. Se afla atît de aproape de dezlegarea enigmei și părea că îl părăsește curajul de a-l deschide. Dar mai mare era teama de necunoscut. Ce putea să-l aștepte? Ce adevăr putea să se caște în fața lui? Oare chiar avea dreptul să răscolească în documentele personale ale papei? Dacă Dumnezeu cel mare a vrut ca această carte să fie mereu neglijată și uitată, este oare drept ca el, Jellinek, să o scoată din nou la lumină? Putea să-și asume responsabilitatea pentru asta? I se permitea, fără să fi spus nimănui, să facă cercetări aici de unul singur? Nu ar fi trebuit să-i informeze pe membrii Consiliului?

Toate aceste întrebări îl afectau pe cardinal în acest moment; apoi rupse sigiliul de desupra ferecăturilor simple. Înăuntru se aflau,

ordonate în teancuri, scrisori, documente și manuscrise. De fapt, acolo se afla originalul scrisorii lui Michelangelo către Ascanio Condivi. Mîinile începură să-i tremure pentru că simțea dedesubt un pergament uzat și poros. Recunoscu imediat, cînd îl scoase, caracterele frînte ale alfabetului ebraic, îngălbenite și albite de vechime și citi *Cartea Tăcerii.*

Descifrarea textului cerea efort. Jellinek procedă cu grijă:

> Eu, neștiutul și neînsemnatul, am primit de la profesorul meu următoarele cunoștințe, pe care el le-a aflat de la profesorul lui și pe care acesta, la rîndul lui, le-a aflat de la profesorul său. În fiecare caz, cu condiția de a transmite mai departe lucrurile pe care fiecare le știe cuiva pe care îl consideră demn și capabil, care și el trebuie să le transmită cuiva demn și capabil, pentru ca lucrurile să nu se piardă pentru totdeauna.

Cardinalul recunoscu stilul tipic al cabalistului Abulafia și citi cu greu rînd după rînd. El a scris această carte, zicea Abulafia, pentru că, fiind urmărit de Inchiziție, se îndoia că ar putea să transmită secretul pe cale verbală. Pentru ca lucrurile să nu fie uitate, se hotărîse să facă acest pas și pusese pe hîrtie ceea ce îi transmisese profesorul său. Iar aceluia care nu era legat de Cabală i se interzicea, sub blestemul celor preaînalți, citirea fie și a unui rînd din această *Carte a Tăcerii.*

Această precizare avu doar efectul că îl făcu pe cardinal și mai curios și citi cu aviditate, pe cît de repede putea, citi despre transmiterea cunoștințelor și despre puterea credinței și mult timp nu își dădu seama ce voia cabalistul să spună cu acestea, pînă cînd ajunse la punctul central al cărții, unde se spunea textual:

> Am aflat acest secret spre binele oamenilor, pentru ca ei să se întoarcă la dreapta credință, să ajungă la cunoașterea deplină și să renunțe la orice erezii. Isus, căruia noi îi spunem profet muritor, nu este așa cum cred aceia care îl cred fiul lui Dumnezeu, înviat a treia zi din morți, ci trupul Lui fără viață a fost luat de către oamenii care sînt adepții învățăturii noastre, a fost furat și dus în Safed, din Galileea de Sus, acolo

unde Simon ben Jeruchim L-a îngropat în propriul mormînt. Au făcut acestea ca să împiedice cultul care se contura în jurul morții nazariteanului. De bună seamă că nimeni nu putea să bănuiască faptul că lucrarea lor va avea tocmai efectul contrar și că adepții acestui profet se vor folosi de această situație pentru a spune că Isus s-a ridicat la cer cu trupul.

Urma, în carte, înșiruirea a treizeci de nume, ale celor care transmiseseră mai departe acest secret cîte unui urmaș.

Jellinek lăsă să-i cadă din mînă cartea, sări de pe scaun, căută aer și își desfăcu primul nasture al sutanei. Apoi se prăbuși din nou în scaun, apucă pergamentul, îl aduse foarte aproape de ochi, citi pasajul cu jumătate de voce pentru a doua oară, ca și cum ar fi vrut să transforme rîndurile în realitate prin propria voce, și nici nu termină bine, că le citi a treia oară și, aproape țipînd, pentru a patra oară, ca în transă. Îl cuprinse o groază care aproape îl paraliză și crezu că are să se sufoce; se apăsă cu amîndoi pumnii pe piept. Cartea și tot ce îl înconjura începură să se clatine. Dumnezeule mare, nu putea să fie adevărat ceea ce stătea scris acolo! Prin urmare acesta era adevărul la care dorea să renunțe papa Nicolae al III-lea. Așadar acesta era adevărul pe care îl aflase Michelangelo de la cabaliști. Așadar acesta era adevărul de care se temea curia atît de mult, încît a cedat șantajului naziștilor. Prin urmare acesta era adevărul care l-a făcut pe papa Ioan Paul I să coacă planul de a ține un conciliu pe teme de credință.

Cu astfel de gînduri lăsă Jellinek pergamentul să-i cadă pe masă, ca și cum ar fi ținut în mîini un cărbune încins. Mîinile îi tremurau. Simțea o zvîcnire în colțul ochiului. De teamă că se va sufoca, sări de unde ședea și ieși grăbit din încăpere, ca și cum ar fi vrut să scape de ceva, fără să țină seama de pergament. Se furișă urmărit de oroare prin culoarele întunecoase și goale, prin săli și galerii, cu pașii grei. Gol și răsunător i se păru dintr-odată fastul care îl înconjura. Bîntui fără țintă prin Vaticanul pustiu; nu mai avea ochi pentru picturile unui Rafael, ori Tizian sau ale unui Vasari, pierduse orice simț al timpului, iar picioarele îl purtau mecanic. Dacă acest Isus, îi zvîcnea iar și iar în cap, dacă acest Isus nu înviase, atunci toate acestea care îl înconjurau aici cu fast erau puse sub semnul întrebării. Dacă acest Isus nu

înviase, atunci lipsea principiul de bază cel mai important pentru Biserica Catolică, pentru că tot ceea ce predica Biserica era lipsit de sens, era o înșelăciune gigantică. Jellinek vedea înaintea sa un scenariu îngrozitor, milioane de oameni, văduviți de speranțele lor, rămîneau fără control, aruncînd peste bord principiile morale pe care le aveau. Avea el, Jellinek, dreptul să spună mai departe acest adevăr?

O luă pe treptele de piatră către Turnul Borgia, lăsînd în urmă Sala Sibilelor și pe cea a profeților și intră în Sala del Credo, unde numele profeților și cele ale apostolilor sînt împărțite cîte două în dreptul luminatoarelor. În mîini țineau sulurile cu versurile mărturisirilor de credință: Petru cu Ieremia, Ioan cu David, Andrei cu Isaia, Iacob cu Zaharia... Jellinek încercă să murmure *Crezul*, dar nu reuși. Atunci ieși în mare grabă.

Se opri în Sala Sfinților. Dacă ar fi pus la loc *Cartea Tăcerii*, dacă o încredința din nou casetei cu documentele lui Ioan Paul I, descoperirea ar fi uitată din nou, poate pentru cîteva secole, poate pentru eternitate. Dar nu îi luă mai mult de o secundă ca să dea la o parte acest gînd. Ar fi eliminat astfel problema de pe fața pămîntului? Neliniștea îl îndemna pe cardinal să meargă înainte. Se gîndi la profetul Ieremia, căruia Michelangelo îi dăduse propriul lui chip, cu fizionomia cunoscătorului și care privește sumbru, îngîndurat și cu mare disperare. Nici un sfînt nu i-a pus Michelangelo alături acestui Ieremia, ci numai făpturi păgîne. Și a făcut asta intenționat. O, de n-ar fi deschis caseta cu documentele papei!

Se făcuse noapte, noaptea de Paște. Din Capela Sixtină răsunau corale spre slava lui Dumnezeu. Le auzea și ar fi trebuit să participe la ceremonie, dar nu putea. Jellinek rătăcea în continuare prin culoarele goale și asculta atent muzica divină care pătrundea pînă la el din Capela Sixtină.

Mi-se-re-re răsuna în capul cardinalului, voci *forzate* de o claritate dumnezeiască, voci de fameni lovite de voci metalice de tenori, de bași îndureraţi, cu fiecare ton numai suflet, iubire, durere. Nimeni dintre cei care au ascultat antifoanele[1], psalmii, lecțiile și

[1] Versete din psalmi, repetate de două coruri sau de două voci, ca și cum și-ar răspunde reciproc (n.tr.)

responsoriile[1] din *Tridium sacrum*, pînă la momentul în care se sting lumînările în semn că Isus a fost părăsit de toţi, cînd papa se aruncă în genunchi în faţa altarului, la antifonul *Traditor*. Cînd liniştea devine apăsătoare, răsună timid primul verset şi, după un ton din ce în ce mai plîngător, izbucneşte pe mai multe voci, în forte: *Christus factus est!* Nimeni, dintre cei care au trăit *musica sacra* a lui Gregorio Allegri, nu poate să-şi scoată aceste cîntece din minte. Fără orgă şi fără nici o acompaniere instrumentală, *a capella*, goale precum trupurile pictate de Michelangelo, acestea te mişcă pînă la lacrimi, te fac să te cutremuri, te fac să nu mai poţi să te desprinzi şi îţi trezesc dorinţa ca şi Eva din mîinile florentinului – *Miserere*.

Fără să vrea, cardinalul ajunse în biblioteca Vaticanului, acolo unde începuse totul. Deschise geamul şi căută aer. Prea tîrziu observă că se afla în faţa ferestrei, la crucea căreia îşi pusese capăt zilelor padre Pio. Şi în timp ce trăgea aerul nopţii în plămîni, iar muzica lui Allegri îi ajungea la ureche ca un bocet de înmormîntare, îl luă cu ameţeală, capul începu să-i zvîcnească. Coralul se apropia de pasajul cel mai sonor, unde este preamărit Domnul nostru Isus, care s-a urcat la ceruri. Jellinek se smuci uşor, iar trupul îşi pierdu echilibrul şi se prăbuşi în gol. Pe cînd cădea, simţi un vînticel răcoros şi îl cuprinse un scurt sentiment de fericire şi apoi nu mai percepu nimic.

Un paznic care observase scena a declarat mai tîrziu că în cădere, cardinalul scosese un ţipăt scurt. Nu putea să spună cu exactitate, dar sunase ca şi cum ar fi zis: *Ieremia!*

---

[1] Răspuns al corului, dat preotului în timpul slujbei (n.tr.)

Despre păcatul tăcerii

Astfel se încheie povestea pe care mi-a istorisit-o fratele Ieremia. Cinci zile ne-am întîlnit în grădina edenică a mănăstirii. Cinci zile, asemenea celor cinci zile de creație pictate de mîna florentinului, am ascultat cuvintele lui, în căsuța de lemn din grădină și nu am îndrăznit să-l întrerup nici măcar cu o întrebare. Grădina mănăstirii, casa de lemn, dar mai ales călugărul cu barbă mi-au devenit familiari în aceste cinci zile; dar și fratele Ieremia căpătase încredere în mine. Dacă în prima zi a întîlnirii noastre vorbea cu pauze și reținut, discursul lui a devenit din ce în ce mai fluent, zi după zi și chiar părea că se grăbește să-și ducă istoria la bun sfîrșit, pentru că se temea că am putea fi descoperiți la un moment dat.

În cea de-a șasea zi am urcat din nou pe scara de piatră din grădină. Ploua, dar ploaia nu întina cu nimic frumusețea grădinii. Florile atîrnau pline de apă, grele, pînă la pămînt și eu eram bucuros că ajung la casa uscată de lemn. Mă hotărîsem ferm să îi pun întrebări în această zi fratelui Ieremia; dar el nu a mai venit. Și pentru că nu știam ce s-a întîmplat, ce anume îl împiedicase pe Ieremia să vină, am petrecut tot timpul singur în colibă, singur cu gîndurile mele. Ce-aș fi putut face? Ar fi trebuit să mă interesez în mănăstire de Ieremia? Asta n-ar fi adus decît bănuieli și poate că i-ar fi dăunat fratelui.

Așa că am așteptat pînă în ziua următoare, cea de-a șaptea. Soarele a apărut la loc și puteam să sper că problema ploii, care stătuse în calea întîlnirii din grădină, fusese înlăturată. Însă călugărul nu a venit nici în a șaptea zi. Mi-am amintit de cuvintele lui, cînd

zicea odată că, dacă ar putea, ar fugi de acolo; dar cum dorea Ieremia să plece cu picioarele lui paralizate?

Din biserica mănăstirii, cîntecele de vecernie ajungeau pînă la urechea mea. Se găsea Ieremia oare printre călugării care cîntau? Am așteptat pînă cînd s-a terminat ritualul, apoi m-am dus drept în clădirea mănăstirii. Unul dintre călugării pe care i-am întîlnit pe culoarele lungi m-a trimis la abate ca să primesc răspuns. Stătea, ferit de două uși, într-o încăpere mare și goală, cu podeaua de lemn uzată, înconjurat de foliante vechi și cu o plantă de interior alături, înaltă pînă la tavan – un stăpînitor impunător, cu un cap fără păr și cu ochelari fără rame.

Zadarnic mi-am dat silința să-i spun abatelui despre întîlnirea cu fratele Ieremia; dar nici nu am terminat bine, că abatele m-a întrerupt ca să mă întrebe de ce i-am povestit toate acestea. Nu-i înțelegeam întrebarea.

– Cum de ce? Pentru că toate acestea s-au petrecut în ultimele șapte zile în *această* mănăstire și pentru că fratele Ieremia fusese reținut în *această* mănăstire împotriva voinței lui.

– Fratele Ieremia? În această mănăstire nu exista nici un *frate Ieremia*, și cu atît mai puțin un frate în scaun cu rotile.

Simțeam că mi se dă peste nas și l-am conjurat pe abate să îmi spună adevărul. Știam că Ieremia este ascuns de restul lumii și că era tratat ca și cum nu mai era în toate mințile, dar el nu era nebun, puteam să jur asta.

Abatele se uita la mine cu niște ochi mici și tot ce făcea era să dea din cap și să tacă. Dar nu m-am mulțumit numai cu atît. Cumva asta se potrivea cu îngrozitoarea poveste pe care mi-o povestise enigmaticul călugăr. Știam, așa am zis eu, că fratele Ieremia a primit acest nume doar ca să se ascundă, însă bănuiam că în spatele lui se află cardinalul Jellinek, de fapt, prefectul Congregației pentru Teologie și că fusese împins spre moarte de către curie, dar supraviețuise tentativei sale de sinucidere.

Abatele părea impresionat. În cele din urmă se ridică, se duse la o bibliotecă și scoase un cotidian. Mi-l așeză în față, pe birou, și arătă

către un articol de pe prima pagină, fără să zică nimic. Ziarul era din ziua dinainte. Articolul avea titlul:

Inscripția sixtină – un fals

Roma – În cazul inscripției pe care au descoperit-o restauratorii în Capela Sixtină din Roma este vorba despre un fals. Precum s-a anunțat, în timp ce curățau frescele, restauratorii au dat peste cîteva litere fără nici o legătură între ele. Un nou prilej de speculații în cercurile de la Vatican, care au condus la formarea unui Consiliu. Se presupunea că Michelangelo a lăsat posterității o informație secretă în capela construită sub papa Sixtus al IV-lea. După cum a făcut cunoscut ieri președintele Consiliului și prefect al Congregației pentru Teologie, cardinalul Joseph Jellinek, la conferința de presă din Roma, literele inexplicabile au fost adăugate în cadrul unei restaurări din secolul trecut. Prin urmare, orice legătură cu pictorul Michelangelo Buonarroti este exclusă. Lucrările de restaurare au îndepărtat aceste litere. În funcția de șef al restaurărilor Capelei Sixtine a fost numit directorul general al Construcțiilor și Muzeelor Vaticanului, prof. Antonio Pavanetto.

O imagine îl arăta pe cardinal înaintea conferinței de presă.

Aveam nevoie de aer. Nu cumva doar am visat toate acestea, povestea cu fratele din mănăstire și cu istoriile lui? fu de părere abatele.

– Lumea visează la tot soiul de lucruri și are impresia că le-a trăit cu adevărat.

– Nu, nu! am strigat, am stat față în față cu călugărul acesta timp de cinci zile și i-am ascultat cuvintele. Pot să-i descriu fața și fiecare cută de pe chip, pot deosebi sunetul vocii lui dintre sute de alte voci.

Acesta nu era un vis, fratele Ieremia exista cu adevărat, era paralizat și neajutorat, iar un alt frate îl lua și îl aducea în scaunul cu rotile în grădina mănăstirii, martor îmi era Dumnezeu că acesta era adevărul.

Trebuie că mă înșelam, replică chipul lipsit de păr, dacă ar fi stat în această mănăstire un frate paralizat, atunci el ar ști. Avînd în vedere că asemenea lucruri nu erau cunoscute, puteam să pornesc de la presupunerea că sigur m-am înșelat.

Mă apucă o furie care mă seca de puteri și am știut cum trebuie că se simțea fratele Ieremia; am plecat de la abate fără să mai dau bună ziua și apoi am luat-o grăbit prin culoarul cel lung și am coborît treptele de piatră pînă la parter. Am intrat în grădină pe poarta cea îngustă. Apa țîșnea din fîntînă ca în oricare zi. Doi frați cu rase gri se străduiau să șteargă urmele pe care le lăsaseră roțile căruciorului pe aleea cu pietriș.

Din ziua aceea nu mi-a mai dat pace întrebarea: Ce ar trebui să fac, să vorbesc sau să tac? Aveam eu dreptul să povestesc ceea ce îmi mărturisise călugărul? Vorba poate să fie cu păcat, desigur, dar și tăcerea!

Multe elemente din urzeala acestei povești rămîn în ceață și poate că nici nu vor fi scoase vreodată la lumină. Nu am găsit nici o explicație pînă azi de ce litera A, inițiala de la ABULAFIA, nu a fost ștearsă de pe sulul de la picioarele profetului Ieremia. Cine are ochi să vadă, poate să o vadă acolo și în ziua de azi – în fiecare zi.

Anexă

Traducerea sintagmelor și a cuvintelor care în text apar în limbile latină și italiană.

Despre voluptatea de a povesti

Ordo Sancti Benedicti (lat.) - Ordinul Sfîntului Benedict
Casta meretrix (lat.) - tîrfă castă

De Epifanie

Buon fresco (it.) - proaspăt
Al fresco (it.) - pe tencuiala umedă
A secco (it.) - pe tencuiala uscată
Ex officio (it.) - din oficiu
Speciali modo (it.) - în mod special
Fiat. Gregorius papa tridecimus (lat.) - Așa să fie. Papa Grigore al XIII-lea
Fondi (it.) - subdiviziuni
L'Archivio Segreto Vaticano (it.) - Arhiva Secretă a Vaticanului
Riserva (it.) - separeu, loc izolat
Scrittore (it.) - copist
Buste (it.) - dosare
Laudetur Jesus Christus (lat.) - lăudat fie Isus Hristos
Sala degli Indici (it.) - Sala Indexurilor
De Curia, de praebendis vacaturis, - despre curie, despre libertățile care se acordă
De diversis formis, de exhibitis - despre formele diferite, despre cunoștințe,
De plenaria remissione - despre dispozițiile integrale
Custos registri bullarum apostolicarum - custodele registrului dispozițiilor papale
Schedario Garampi (it.) - arhiva lui Garampi
De jubileo - despre jubileu
De beneficiis vacantibus - despre beneficiile disponibile
Verba volant, scripta manent. - Vorba zboară, ce e scris rămîne.
Credo quia absurdum. - Cred, pentru că este irațional.
Ignis ardens - flacăra vie
Religio depopulata - religie depopulată, sintagma prin care Malachia descrie pontificatul lui Benedict al XV-lea, marcat de milioane de pierderi de vieți omenești, atît datorită războiului, cît și datorită gripei spaniole
Lignum vitae, ornamentum et decus Ecclesiae - arborele vieții, ornament și podoabă pentru Biserică
Prophetia S. Malachiae Archiepiscopi, de Summis Pontificibus - Profeția Sfîntului Malachia, arhiepiscop, despre suveranii pontifi
Sidus olorum - steaua lebedelor
Peregrinus apostolicus - pontiful pelerin
Lumen in coelo - messer în cer
Pastor et nauta - preot și marinar
Scultore (it.) - sculptor
Pittore (it.) - pictor
In nomine Jesu Christi - în numele lui Isus Hristos
Brachettone - creatorul de prohaburi
Jesu domine nostrum - Isus, Domnul nostru
Terra incognita - domeniu necunoscut
Intonaco (it.) - mortar
In nomine domine - în numele Domnului
Scolare (it.) - învățăcel
Omnia sunt possibilia credenti. - Totul devine posibil pentru cei care cred.
Amore non vuol maestro. (it.) - Dragostea nu are nevoie de profesor.

Prima zi după Epifanie

Fondo Assistenza Sanitaria (F.A.S.) - Fondul de Asistență Medicală,

organism dependent de Scaunul papal, care asigură asistență medicală gratuită pentru membrii Bisericii Catolice
Atramento ibi feci argumentum. – Am argumentat prin culoare.

La sărbătoarea papei Marcellus
Miserere domine – Ai milă, Doamne
Funiculi, funicula (it.) – cîntec popular, tradițional napolitan
Novecento italiano (it.) – denumire italiană pentru secolul XX și cultura, și arta lui
Domine nostrum – Domnul nostru

Două zile mai tîrziu
Ex paucis multa, ex minimis maxima. – Obține din puțin mult și maximum din minimum.
Quoquomodo possumus – cu orice chip, prin orice mijloace
Causa – cazul
De Genesi ad literam – lucrare fundamentală a Sfîntului Augustin
Hoc indubitanter tenendum est, ut quicquid sapientes huius mundi de natura rerum demonstrare potuerint, ostendamus nostris libris non esse contrarium: quicquid autem illi in suis voluminibus contrarium Sacris Literis docent, sine ulla dubitatione credamus id falsissimum esse, et, quoquomodo possumus, etiam ostendamus. – Trebuie constatat, fără îndoială, că tot ce au putut dovedi învățații lumii ca fiind adevărat noi nu vom contrazice fățiș, dar ceea ce învață ei în cărțile lor împotriva Sfintelor Scripturi trebuie, fără îndoială, să considerăm greșit și dorim să facem astfel pe cît ne este posibil.
Providentissimus Deus – Dumnezeu Atoateștiutorul
Accessorium sequitur principale – lucrurile secundare după cel mai important
Et omnia ad maiorem Dei gloriam! – Totul spre mai marea slavă a lui Dumnezeu!
Societas Jesu – Ordinul monahal catolic iezuit Societatea lui Isus

A patra duminică după Epifanie
SIC FLORUI. – Am înflorit (atît de) puțin.
In fiocchi (it.) – cu canafuri
Missa Papae Marcelli – misa papei Marcellus
Non in verbis, sed in rebus est! – Să nu vorbim, ci să acționăm! (Seneca)

Tot a patra duminică după Epifanie
Corpus delicti – corp delict
Ave Maria, gratia plena... – Ave Maria, tu cea plină de har...
Papabiles – papabili (cuvînt folosit frecvent, deși nu este înregistrat în lexicoanele de limbă română)
Requiescat in pace! Amen. – Odihnească-se în pace! Amin.

Intrarea în Biserică a Preacuratei Fecioare Maria
Buona sera, Eminenza! (it.) – Bună seara, Eminență!
Ad maiorem Dei gloriam! – Spre mai marea slavă a lui Dumnezeu!

Lunea de după Intrarea în Biserică a Preacuratei Fecioare Maria
Praeparatio evangelica – pregătire întru credință
Compendium theologicae veritatis – Compendiu teologic despre adevăr
Jucunditas maerentium, Eternitas viventium, Sanitas languentium, Ubertas egentium, Satietas esurientium – bucurie în tristețe, viață veșnică, putere pentru cei slabi, bogăție pentru săraci, hrană pentru cei flămînzi
Horribile dictu! – Îngrozitor de spus!
Altramento ibi feci argumentum, locum ultionis bibliothecam aptavi. –

Prin culoare am dovedit-o și am ales biblioteca drept loc al răzbunării.
Non est possibile, ex officio – imposibil, din oficiu

Duminica Schimbării la Față, probabil
Taedium vitae – silă de viață
Confutatis maledictis, flammis acribus addictis! – Damnații sînt osîndiți la flăcările iadului!
Domine Deus – Domnul Dumnezeu
Deus Sabaoth – Dumnezeul tuturor
Libera me, Domine, de morte aeterna in die illa tremenda, quando coeli movendi sunt et terra – Salvează-mă, Doamne, de la moarte eternă, în ziua înfricoșată cînd Cerul și Pămîntul se vor cutremura

Miercurea Cenușii (Lăsata Secului)
Domine Jesu Christe, Rex gloriae, libera animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni et de profundo lacu! – Doamne Isuse Hristoase, Rege al gloriei, eliberează sufletele tuturor credincioșilor răposați de durerile iadului și de groapa adîncă!
Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum; sed signifer sanctus Michael repraesentet eas in lucem sanctam, quam olim Abrahae promisisti, et semini eius! – Scapă-i din gura leului pentru ca iadul să nu-i înghită și să nu cadă în întuneric; fă ca purtătorul de sabie Mihail să îi conducă la lumina sfîntă, pe care ai promis-o din vechime lui Avraam și neamului său!
Lux aeterna luceat ei... – Lumina veșnică strălucească deasupra lui...
Exitus. Mortuus est. – Mort. Este mort.
Pater noster, qui es in caelis... – Tatăl nostru care ești în ceruri...

De Sărbătoarea Apostolului Matei
Ad rem – la obiect

În cea de-a doua duminică din post
Ecce ego abducam aquas super terram. – Iată, eu voi lăsa să vină un potop peste pămînt.

În miercurea celei de-a doua săptămîni din post
Credo in Deum Patrem omnipotentem... – Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl Atotputernicul...
Bracchium domini – mîna lui Dumnezeu
Videbis posteriora mea. – Vedeți-mă din spate.

Cîndva între cea de-a treia duminică din post și cea de-a patra
Theologia Moralis Universa ad mentem praecipuorum Theologorum et Canonistarum per Casus Practicos exposita a Reverendissimo ac Amplissimo D. Leonardo Jansen, Ordinis Praemonstratensis – Teologie morală generală pentru înțelegerea preceptelor separate și a canoanelor, cu exemple practice de aplicare, publicat de venerabilul și măritul dr. Leonardo Jansen, din Ordinul Canonic Premonstratens.

În ziua de după a patra duminică din post și dimineața următoare
Expressis verbis – în sensul celor spuse

În lunea din Săptămîna Patimilor
Buona sera, Signora! (it.) – Bună seara, doamnă!

În Sîmbăta Mare și pînă în Duminica de Paște
Sala del Credo (it.) – Sala Crezului
Miserere – Ai milă!
Voci forzate (it.) – voci puternice
Triduum sacrum – perioada sfîntă de trei zile: Joia sfîntă, Vinerea mare și Sîmbăta Paștilor
Christus factus est musica sacra. – Muzica sfîntă vine de la Hristos.

Cuprins

Personajele centrale ale acțiunii 5
Despre voluptatea de a povesti 7

Cartea lui Ieremia
De Epifanie 17
Prima zi după Epifanie 44
De sărbătoarea papei Marcellus 49
Două zile mai tîrziu 55
Între cea de-a doua și cea de-a treia duminică după Epifanie 71
Despre convertirea lui Pavel 75
A patra duminică după Epifanie 81
Tot a patra duminică după Epifanie 87
Intrarea în Biserică a Preacuratei Fecioare Maria 94
Lunea de după Intrarea în Biserică
a Preacuratei Fecioare Maria 99
Duminica Schimbării la Față, probabil 110
Miercurea Cenușii (Lăsata Secului) 120
Joia următoare 128
Înaintea primei duminici din post 134
Lunea de după prima duminică din post 138
Noaptea următoare și ziua următoare 145
De Sărbătoarea Apostolului Matei 150
În cea de-a doua duminică din post 155
Lunea de după a doua duminică din post 161
Marțea de după a doua duminică din post 165
În miercurea celei de-a doua săptămîni de post 169
Tot în miercurea celei de-a doua săptămîni de post 180
În vinerea celei de-a doua săptămîni de post 185
În ziua următoare celei de-a treia duminici din post 189
Cîndva între cea de-a treia duminică din post
și cea de-a patra 193
Prima zi după a patra duminică din post
și dimineața următoare 196
De Sărbătoarea Sfîntului Iosif 204
În lunea de după a cincea duminică din post 206
Buna Vestire 211
În lunea din Săptămîna Patimilor 215
În marțea din Săptămîna Patimilor 225
În miercurea din Săptămîna Patimilor 229
În Joia Mare 234
În Sîmbăta Mare și pînă în Duminica de Paște 239
Despre păcatul tăcerii 245

Anexă 249

© Pro Event Andreas Biesenbach

Philipp Vandenberg s-a născut în 1941 la Breslau și a studiat istoria artei și germanistica la München.
Se numără printre puținii scriitori care s-au bucurat de un succes internațional încă de la prima publicare.
Blestemul faraonilor reprezintă doar începutul fenomenal al unei liste foarte lungi de thrillere și cărți de nonficțiune bazate îndeosebi pe cercetări arheologice.
În Germania, Vandenberg este unul dintre cei mai renumiți autori, iar opera sa a fost tradusă în peste 33 de limbi.

Intrigi la nivel de putere, secrete de stat, legături, uneori amenințătoare, cu politica, cu banii sau cu mafia...

Dincolo de splendoarea bazilicii San Pietro și de binecuvîntările papale, Vaticanul are și el o parte de umbră. În arhivele sale secrete zac mistere străvechi.

În timp ce Biserica încearcă să treacă totul sub tăcere, cardinalul Jellinek este hotărît să dezvăluie cu orice preț adevărul. El va avea parte, în cele din urmă, de o neașteptată și teribilă revelație. Un secret în care fusese inițiat Michelangelo și pe care naziștii l-au cunoscut...

Un adevăr capabil să zguduie din temelii întreaga Biserică...

ISBN (10) 973-576-999-9
ISBN (13) 978-973-576-999-4

9 789735 769994

www.rao.ro
www.raobooks.com

rao international
publishing company